

KARINTHY FRIGYES
HÖKÖM-SZÍNHÁZ

Sajtó alá rendezte
KELLÉR ANDOR

Második kötet

TARTALOM

Kabaré
A bűvös szék
Visszakérem az iskolapénzt
A dráma
A téma
Iphigénia Siófokuszban
Szabályos lélektani dráma
Kacsalábon forgó kastély
Júlia és Juliska
Hogy kell bánni a férfiakkal
Helyszíni szemle
Kolombuc tojása
Olivia két lelke
Tegezés
Kísérleti módszer
A csodaimitátor
Teknősbéka
A sarkutazó
Menjen a sóhivatalba...
Elmeorvosok
Óriási jó ember
Hamlet a mellényzsebben
A Doktor bácsi
Ugratás
A marha férj
Gyula bácsi

Kabaré

Néhány szó a műfajról

Ezek kabaréjelenetek. Írtam egyebek közt vagy százat is, aszerint, ahogy egy ötlet, az igazgató szeszélye vagy egy hézag a műsorban megkívánta. Néhányat összeszedtem, és itt adom olvasni; tudom én, kétszáz év múlva, ha valaki visszanéz felénk, mit vesz észre belőlünk először: lángoló tekintetünket és kitárt karunkat, ahogy az emberiség sorsáról és az örök eszmélésről szavaltunk - vagy a cipőnk furcsa csokrát, a nyakkendőnk színét, azt a módot, ahogy a torkunkat köszörültük.

Magát a műfajt itt Pesten találtuk fel. Apró dialógusok voltak eleinte, vicces beszédek, akár-milyen aktuális témára. Magam valami egyebet próbáltam: öntudatlanul meghatároztam a kereteket, és az eredmény igazolta feltevésemet, hogy ez valami különleges kis műfajocska, aminek megvannak a maga különleges belső törvényei. S mint valódi műfaj: független az időszerűségtől - őszintén megmondom, nem hiszem, hogy okvetlenül kapcsolatban kell lennie a napi eseményekkel. Egy cseppecske dráma, de dráma: gondolata vagy problémája éppúgy *in specie aeternitatis* fejezi ki az életet, mint ötfölvonásos komédiák vagy tragédiák. Ami törvényeit illeti! Erre vonatkozóan tömören annyit mondtam egyszer a kabaré igazgatójának, aki hozzászoktatva a nálunk divatos stíl humorhoz, aggodalmaskodott, hogy nincs elég vicc abban a kis tréfában, amit átadtam: „Kedves igazgató úr, egy viccet nem lehet viccesen elmondani!” A vicc poenje (ötlete, gondolata, filozófiája, jelképe, ha úgy tetszik) akkor csattan csak a végén, ha minél komolyabban és minél szárazabban adom elő.

De talán sok ez a néhány szó is. Nem az én dolgom, hogy magamat magyarázzam. Kérem az olvasót, vegye komolyan e jeleneteket, figyeljen rám, aki nem figyelhetek magamra - foglalkozzék velem, aki nem érek rá magammal foglalkozni -, önmagát pedig bízza rám, és ne tartson semmitől.

Budapest, 1922. június

A bűvös szék

Komédia egy felvonásban

Szereplők:

Miniszter

Államtitkár

Szív Sándor, író

Kállay, a szabadalmi ügyek referense

Fulda, orvos

Berta, az államtitkár felesége

Dávid, szolga

Marci, szolga

Hordár

Génius

Történik az államtitkár hivatalos szobájában, délután.
Jobbra, balra és középen ajtó. Balról kandalló. Délután, később este.

Dávid bejön, felhúzza a redőnyt, délutáni napfény. Összeszedi az íróasztal előtt a papírokat.

Marci jön balról. Már megint itt van.

Dávid. Ki van itt?

Marci. A feltaláló.

Dávid. Fene egye meg. Mér nem mondja neki, hogy nincs hivatalos óra?

Marci. Aszongya, be akar jönni.

Dávid. Hát nem mondta meg neki, hogy nem jön be az államtitkár úr?

Marci. Dehogynem. Aszongya, ő vár.

Dávid. De ha egyszer nem jön be, hisz akkor hiába vár.

Marci. Fenét vár hiába. Hiszen bejön.

Dávid. Hát persze, hogy bejön.

Marci. Nahát akkor.

Dávid. De nem neki jön be. Ejnye, küldje csak be, majd én beszélek a fejével.

Marci kiszól az előszobába. Izé... Hé... Tanár úr... Na, bújjon be, frissen... El.

Génius hosszú hajú, hosszú szakállú különc, állandóan izgatott, a szemei égnek, mint egy látnoknak. Jó napot!

Dávid. Jó napot, tanár úr. Hát mi baj?

Géniusz. Az államtitkár úr nincs itt?

Dávid. Nincs.

Géniusz. Nem is jön be?

Dávid. Nem. Bécsben van.

Géniusz. Hm. Hát a szabadalmi ügyek referense... az talán itt van.

Dávid. Mit akar tőle?

Géniusz. Beszélni akarok vele.

Dávid. Milyen ügyben?

Géniusz. Szabadalmi ügyben.

Dávid. Azt nem lehet. Szabadalmi ügyben nem fogad.

Géniusz. Hát szabadalmi ügyben ki fogad?

Dávid. Az államtitkár úr. De az nincs itt.

Géniusz egyre növekvő epével. Nézze, kérem. Én nagyon jól tudom, hogy az államtitkár úr nem akar fogadni engem. Már tízszer voltam itt. Először, mikor a perpetuum mobilét találtam fel... Nem fogadott, egy ficsúr ment be hozzá, aki női kalaptűket meghosszabbító szabadalomról tárgyalt... Azt fogadta, az ajtóban hallottam, ahogy nyájaskodtak... Másodszor, amikor repülőgépet találtam fel, amivel a holdba lehet repülni... Nem fogadott. Spitz urat fogadta, aki a világító köpőládát találta fel, hogy az ember éjszaka tudja, hová köpjön. *Köp.* Pihi!... Legutoljára tegnap, mint egy örült rohantam ide, mert feltaláltam a műembert, az örök élet problémáját... Nem fogadott. Valami Bergert fogadott, aki egy körömrészeltőt talált fel, amivel csipkés szélűre lehet reszelni a körmöt...

Dávid bólint. Erről tudok, erről nagy tárgyalás folyik.

Géniusz. Hát tudja mit, én most nem találtam fel semmit.

Dávid. Na látja. Feltalálta magát. Hehe, ja vicc, nem?

Géniusz. Igen. Kérem, menjen be a referens úrhoz, és jelentse, hogy az az úr van itt, akivel a múltkor beszélt - nem én.

Dávid. Ugyan kérem.

Géniusz. Csak menjen be, Dávid. Úgyis utoljára zaklatom magukat. Holnap utazom Amerikába.

Dávid. Igaz ez?

Géniusz. Becsületszavamra.

Dávid. Na, jó... Akkor megnézem... *El.*

Géniusz gyorsan körülnéz, hirtelen az ajtóhoz fut, izgatottan suttogja. Grün bácsi!

Hordár az ajtóban. Na?

Géniusz. Hozza be gyorsan...

Hordár el az ajtóból, rögtön utána megjelenik, és egy karosszéket hoz be, amiből mindenféle drótok lógnak.

Géniusz izgatottan. Úgy. Gyorsan. Várjon csak. Megfogja a széket. Ide... Nem, itt nem jó helyen lesz... Nézi alul a falat. Hol a vezeték?... Aha... Megvan... Segítsen csak... így... ide... A széket a hordár segítségével a kandalló mellé állítja. Várjon csak... fogja egy darabig... Gyorsan fogókat szed elő, a drótokat bekapcsolja a vezetékbe, csavarokat igazít. Így... A székre kapcsolja észrevétlen módon a vezetéket alul. Beleül. Így... Rendben van... Azt hiszem, működik. Felugrik a székből. Grün bácsi... tudja, mit kell mondani?

Hordár. Igenis... Hogy elhoztam a széket, amit az államtitkár úr öméltósága rendelt.

Géniusz. Jól van. Pénzt ad neki. És engem nem ismer, érti? Sose látott.

Hordár. Igenis.

Géniusz. Vigyázzon - jönnek. Szóval - nem ismerjük egymást. Az ablakhoz ugrik.

Hordár. Tessék rám bízni.

Dávid jön jobbról. Mondom, hogy nincsen itt.

Géniusz dúdol. Hm... az baj...

Dávid észreveszi a hordárt. Mi az? Mit akar?

Hordár. Elhoztam a széket, amit az államtitkár úr öméltósága rendelt.

Dávid nézi a széket. Biztosan ide küldték?

Hordár darab papírt néz. Első emelet... államtitkár úr szobája...

Dávid. Akkor jól van, hagyja itt.

Hordár. Tessék ezt aláírni, hogy átvették.

Dávid aláírja. Rendben van?

Hordár. Alászolgája. El balra.

Dávid nézi a széket. Jó darab. Tapogatja. Meglátja Géniuszt. Hja... a referens úr nincs itt.

Géniusz műzavarban. Ejnye... ejnye!... igazán nincs itt?

Dávid. Nincs.

Géniusz. Nem is jön be?

Dávid. Nem. Bécsben van.

Géniusz. Az államtitkár úr sem jön be?

Dávid. Nem. Mondtam már.

Géniusz. Elutazott?

Dávid. El.

Géniusz. Holnap se lesz bent?

Dávid. Holnap se.

Géniusz. Hm. Hát akkor... ejnye, ejnye... Pedig még bútort is rendelt ide, csodálom. Mutatja a széket.

Dávid. Az ám... Hm...

Géniusz nézi a széket, mintha először látná. Szép darab. De csak a szemnek. Nem praktikus.

Dávid. Miért ne volna praktikus?

Géniusz. Nem valami jó ülés eshetik benne.

Dávid vállat von. Miért ne? *Beleül a székbe.* Egész jó ülés esik benne.

Géniusz csak ezt várta. *Hirtelen eléje ugrik, gyorsan, energikusan.* Itt van a referens úr?

Dávid. Persze, hogy itt van. Bent ül a szobájában.

Géniusz. Nem utazott el Bécsbe?

Dávid. Mi a fenét keresne Bécsben?

Géniusz egyre diadalmasabban. Az államtitkár úr bejön ma?

Dávid. Persze, hogy bejön. Öt perc múlva itt lesz.

Géniusz meghajol. Köszönöm, csak ezt akartam tudni. *Félre.* Rendben van. *Öklét rázza.* Meg fogtok fizetni. Dávidhoz. Mondja meg az államtitkár úrnak, hogy jó mulatást kívánok neki! - elmentem Amerikába. Alászolgája. *Gúnyosan bókol.* *Gyorsan el.*

Dávid feláll, megsimítja a homlokát. Ejnye... de erős volt az a havanna, amit loptam... istenbizony... *Megdörzsöli a szemét* Elstartolt az öreg? *Körülnéz.* Na gyerünk, rendre... *Folytatja a takarítást.* Ejnye... mit is mondott az öreg, mikor elment?

Kállay jön jobbról. Az államtitkár úr még nincs itt?

Dávid. Azonnal jön, tanácsos úr.

Kállay. Brr, de hideg van. Még nem fűtenek?

Dávid. Most gyújtottunk be éppen.

Államtitkár jön középről. *Nagyképű gesztusai vannak, mesterkélt modor.* Ejnye, de hűvös van...

Dávid. Á, jó napot, tanácsos úr.

Kállay alázatosan kedélyes. Jó reggelt, méltóságos uram. Ebben a szép délutánban, méltóságos uram.

Államtitkár. Otthagytam őket, a pártelnök beszél. Dávidhoz. Mi újság? Ki keresett?

Dávid. Ezt a széket hozták, hogy a méltóságos úr rendelte.

Államtitkár. Ja... ez az... nem én rendeltem, csak szóltam a múltkor, hogy kellene... Nem rossz, maradhat. Más nem volt itt?

Dávid. Az a feltaláló is itt volt.

Államtitkár. Ja... a Géniusz mester... Mit akar az tőlem?

Dávid. Azt mondta, Amerikába megy.

Államtitkár. Hála Istennek.

Kállay. Engem is folyton zaklat.

Államtitkár. Én igazán nem vagyok az az ember, aki nem hagyja érvényesülni a tehetséget... de mindig olyankor zavar, mikor nagyfontosságú dolgaim vannak.

Kállay. Lehetetlen fráter. Már egy éve magyarázom neki, hogy ebben a pillanatban nem érek rá.

Államtitkár. Én igazán nem az az ember vagyok.

Kállay. A méltóságos úr igazán nem az az ember.

Államtitkár. Mégiscsak illenék tudni, hogy mostanában sok a dolgom. Ez a szerződés például...

Kállay. Ja, a reszelőszerződés... Amerikával... óriási...

Államtitkár. Csinos munka. Olvasta?

Kállay. Ó, méltóságos uram... kedvenc olvasmányom.

Államtitkár. Hogy tetszik?

Kállay. Istenem... mit mondjak... nagyszerű...

Államtitkár. Azt hiszem, nem végeztünk fölösleges munkát, szerénytelenség nélkül mondhatom.

Kállay. Méltóságos uram, a történelem még foglalkozni fog ezzel a reszelővel... és azzal aki kireszelte... akarom mondani, kieszelte.

Államtitkár. Ó, ön hízeleg, tanácsos úr.

Kállay lelkesen. Csak őszinte vagyok, ez az igazság.

Államtitkár. Hát igazán azt hiszi - meg van velem elégedve az ország?

Kállay nagy lélegzetet vesz. Méltóságos uram - szilárd meggyőződése, miszerint ez az egy év, mióta méltóságod az államtitkári széket betölteni szíveskedik, minden tisztességes embert meggyőzhetett arról, hogy bár a minisztérium ötvenéves története sok kitűnő férfit emelt föl a felelősségteljes állás magaslatára, *emeli a hangját, átmegy a színen, gesztikulál* de olyan... de olyan... *Beül a bűvös székbe, lelkesen,* de olyan címeres marha, mint te, még nem rontotta itt a levegőt.

Államtitkár megfordul, nem hisz a füleinek, tátva marad a szája. Te... tessék?

Kállay természetes hangon, lábait lógáztatva. Általában, aki a székben ül és addig, amíg benne ül, minden konvencionális vagy modoros hanghordozást elhagyva, nyugodt, könnyed, természetes emberi hangon beszél úgy, ahogy saját magáról beszél az ember. Na, mit tátod a szádat, öregem? Hogy a fogaid feketék, azt anélkül is tudom.

Államtitkár levegő után kap. Mi ez? Mit jelentsen ez?

Kállay. Mondd, öregem, de egészen őszintén - meddig akarsz még élni?

Államtitkár ordítva. Tanácsos úr!

Kállay a nagy hangra felugrik a székből. Parancsoljon, méltóságos uram?

Államtitkár. Megörült?

Kállay ijedten. Az Istenért... méltóságos úr... miért... mi történt?

Államtitkár lassanként visszanyeri önuralmát. Jéghidegen. Úgy látom, pillanatnyi elmezavar állt be önnél, tanácsos úr. Ami nem menti viselkedését, és én... én tudni fogom a kötelességem. Távozzék szobájába.

Kállay rémülten. Az Istenért... de hát miről van szó, méltóságos uram... fogalmam sincs róla... valaki megrágalmazott...

Államtitkár hangosan. Távozzék.

Kállay ijedten hátrál az ajtó felé.

Államtitkár kimerülve, beveti magát a bűvös székbe. De illet... És még hozzá maga, Kállay... nem értem... hiszen én tudom... Rimánkodva. Én tudom, hogy marha vagyok... de hát muszáj ezt a szemembe mondani?... ez nem szép magától.

Kállay. Jézus Mária... Mutatja, hogy az államtitkár, úgy látszik, megőrült. Mi ez? Bocsánatot kérek... alászolgája... Elszalad.

Államtitkár feláll, járkál. Magában. Hallatlan... Ez valamit megtudott vagy megőrült?... Megáll, újra megindul. Nem értem!

Az a telefon, amely a bűvös szék mellett álló asztalon áll, megszólal.

Államtitkár állva a telefontól. Halló... itt az államtitkár... halló... kegyelmes úr? Meghajol. Jó reggelt, kegyelmes uram... parancsolja, ja igen, igen persze... a szabadalmi szerződés Amerikával... a körömrészelő ügyben... amivel csipkés szélűre lehet... halló... hogy olvastam-e? Hát persze, hogy olvastam - ó, kegyelmes uram, mit mondjak... grandiózus!... tessék. Szünet. Hát persze, hogy észrevettem, már hogyan vettem volna észre... zseniális... a megokolás, tudtam én, hogy legjobb lesz, ha te magad személyesen csinálod, kegyelmes uram... halló, hogy általában, hogy vagyok megelégedve... hát kérek alássan, kegyelmes uram... keresnem kell a szavakat... azt hiszem, nem túlzok, ha azt állítom, hogy ez a szerződés, bár első effajta fogalmazványod, kegyelmes uram... mégis... beleül a székbe mégis a legbárgyúbb zagyvaság, amit valaha e nemben olvastam... halló... halló... hát persze, hogy jól értetted, kérek, bár-gyúbb... zagyva-ság. - Igen, bárgyúbb, úgy, mint Bálint, Ákos, Róza, Gyula, Ubul; Berta, Berta, igen, igen, édesem... égnék meredt a hajam, mikor elolvastam... hiszen blamírozzuk magunkat Amerika előtt... és ezt én írjam alá?... ezt a vacakot?... ezt a piszkot?... ezt az otromba disznóságot?... halló, halló... hát mondd csak, papa, de őszintén, nem sül le a képedről a bőr... halló... Hisz ez arra se jó, hogy kitörölje az ember... feláll, hogy azt a sort kitörölni?... dehogy, hisz az a legjobb benne... halló... halló... mi ez?... szétkapcsoltak... Halló... Vár. Aztán leteszi a kagylót, vállat von. Mi ez, úgy látszik, kikapcsoltak.

Dávid jön balról. Szív Sándor.

Államtitkár. Á... persze, persze. Tessék!

Szív nagyon elegáns, affektáltan hanyag, kicsit raccsol is. Fáradt, modoros mozdulatok. Jó reggelt, Lajoskám...

Államtitkár mindkét kezét nyújtja. Sándorkám, Isten hozott... költöm... Minek köszönhetem?

Szív. Ó, semmi különös. Erre jártam, gondoltam, benézek... Valami halványlila érzésem volt, hogy egyedül leszel... és a házak olyan furcsán néztek rám.

Államtitkár. Ó, te örök poéta. Szóval, csak egy hangulatnak köszönhetem. Foglalj helyet, kérek.

Szív. Nem zavarlak?

Államtitkár. Dehogy, kérek. Éppen most beszéltem a kegyelmes úrral.

Szív. Idegesnek látszol. Leül az íróasztal elé.

Államtitkár. Igen, egy kis kellemetlenségem volt az imént.

Szív. Futólag az is eszembe jutott, hogy mindjárt beszélhetnénk arról a dologról.

Államtitkár. Miről parancsolsz?

Szív. Istenem. Homlokát simítja. Miről is van szó, olyan szórakozott vagyok, mintha egy zöld fátyol lebegne köztem és az ég között.

Államtitkár. No - talán.

Szív. Igen... a szerkesztő említett valamit - mit tudom én - én csak azt tudom, hogy a mandula illata oly forró néha, mint nyári estén az asszony csipkezebkendője...

Államtitkár. Hopp, sejtem már. Erről az amerikai szerződésről van szó, ugye, a reszelőszabadsalomról... Aha, értem. Szóval, téged bíztak meg a lapnál - kérlek, kérlek, rendelkezésedre állok. A dolog úgy áll, hogy a minisztériumnak kellemes volna, ha a lap vezércikkben foglalkozna vele... persze szimpátiával ugye, hogy így meg úgy... hogy a magyar körömrészelő-ipar, meg miegymás... és természetesen, ha te vállalnád, nekem nagyon kellemes volna... ugye... és persze örülnék, ha a lap... hogy mondjam csak... ezért háláját valami módon kifejezné neked - és hát a minisztérium nem riadna vissza ugye... hogy bizonyos formában a lapnak megkönnyítse... hogy hálás legyen irántad...

Szív közbevág. Ugyan kérlek... nem értek én az ilyesmihez... ilyen kereskedelmi dolgokhoz... mihez értek én?... egy hajfürt... egy szép mondat... egy lány Chopin-akkord... *feláll, járkál* különben, mit tudom én...

Államtitkár zavartan. Kérlek, hiszen nem erőltetlek... ha nem vállalod...

Szív. Hogy vállalom-e... istenem. *Beül a székebe, zsidós, száraz, kereskedősegéd-hangon, raccsolás nélkül.* Naná, nem vállalom. Hogy majd én nem vállalom, ha arról van szó, hogy dohányt kapok. Arról van szó, tata, mennyi pénzt adtok, ha jó szaftosan megírom ezt a disznóságot!

Dávid jön. A kegyelmes úr!

Államtitkár meglepetve felugrik. Személyesen?

Dávid. Igenis.

Államtitkár az ajtóhoz szalad. Ó... parancsolj... kegyelmes uram...

Miniszter jön. *Fel van dülva, de leplezni igyekszik. Gyanakodva néz körül.* Jó napot, államtitkár úr... *Mereven nézi.*

Államtitkár. Minek köszönhetem, kegyelmes uram... ó, pardon... kegyelmes uram, örülök, hogy bemutatathatom neked Szív Sándort, a nagy költőt... akit eddig csak hírből ismertél...

Szív feláll. Boldog vagyok, hogy bemutatkozhatom, Kegyelmes Uram... Apolló egy szerény papjának hódolatát nyújtva át Themis legméltóbb földi helytartója előtt.

Miniszter. Nagyon örülök, miszerint megismerhetem, szerkesztő úr; nagyon szép volt, olvastam. *Az államtitkárhoz.* Úgy látszik, tényleg nem tudsz róla.

Államtitkár. Mi az, kegyelmes uram?

Miniszter. Az imént... *Gyanakodva nézi.* Nagyon kellemetlen... *kitörve:* valaki egy igen esetlen tréfát csinált!

Államtitkár meglepetve. Tréfát?

Miniszter. Igen... örülök, hogy látom, miszerint nem tudsz róla semmit. Úgy látszik, miszerint kívülről kapcsoltak be valakit... valami arcátlan taknyost... valami újságíró talán...

Államtitkár. De hát mit mondott?

Miniszter látván, hogy az államtitkár nem tud a dologról. Semmiség... már rendben is van... nem is olyan nagy eset, miszerint baj volna... csak szeretném tudni... Tulajdonképpen nem is mondott semmit...

Államtitkár. De mégis!

Miniszter könnyedén. Semmi, mondom... inkább nagyon udvarias volt, mondhatnám... bizonyos... bizonyos felvilágosításokat kért, miszerint én... Áh, semmi. Beszéljünk másról.

Államtitkár. Kérlek alássan, kegyelmes uram!

Miniszter. E... e... e... tulajdonképpen nem is akartalak zavarni - a szerződés miatt szerettem volna még, miszerint egypár szót - de, ha el vagy foglalva...

Államtitkár. Kegyelmes uram, azt hiszem, az író úr előtt beszélhetünk. Az előbb ügyis szétkapcsoltak bennünket... A dolog úgy áll, hogy Szív Sándor tulajdonképpen a lap megbízásából tisztelt meg látogatásával.

Miniszter. A... a... e... e...

Államtitkár. Az amerikai szabadalmi szerződés dolgában - a reszelő ügyben. Arról van szó, amit már a múltkor említettem, hogy a lap vezércikkben foglalkozna az esettel, ha bizonyos felvilágosításokat kapna.

Miniszter. Aha, miszerint felvilágosításokat.

Szív. Minket nagyon érdekel a dolog, és tisztában vagyunk annak nemzetközi jelentőségével... és azzal az európai haszonnal...

Miniszter. Igen... a haszon... az megvan. Kérem szépen. Örülök, miszerint rendelkezésére állhatok.

Szív noteszt vesz elő. Tehát néhány kérdésem volna ez esetben.

Miniszter. Tessék.

Szív. Annyit körülbelül tudok, miről van szó. Egy nagyjövőjű találmány forog szóban, ugyebár.

Miniszter. Igen. Szavaló pózban. Szerény nézetem szerint, ha sikerül Amerikával megcsinálni ezt a szerződést, amit körültekintő munkával foglalmaztunk meg...

Államtitkár. Nem foglalasz helyet, kegyelmes uram?

Miniszter körülnéz, aztán beszéd közben beleül a bűvös székbe. E... e... s amitől mindenesetre elvárom, miszerint a nagyközönség is tudomásul vegye, ebben az esetben elvárható és remélhető miszerint... *Leül a székbe,* miszerint kimászunk a slamasztikából, amit csináltunk.

Szív felnéz. Slamasztikából?

Miniszter legyint. Na ja, abból a disznóságból, amit a vasúttal csináltunk.

Szív. Ha jól értem...

Államtitkár nagyra mereszi a szemét.

Szív. Ah!... a vasúti szerződés...

Államtitkár nyugtalanul. A kegyelmes úr talán...

Miniszter legyint. Ugyan, ne ugráljon, Lajos... A maga finom ötlete volt, hogy az a zsidó közvetítse a panamicseket.

Szív mohón. A Fuchs báró?

Államtitkár erőltetve nevet, közbe jeleket ad; kétségbeesetten meresztgeti a szemét. Hehehe... a kegyelmes úrnak tréfálni méltóztatik...

Miniszter legyint. Az a!... nagy kedvem van tréfálni. A parlamentet becsaptuk, az rendben volna. Bánom is én, csak még egyszer fiatal lehetnék - fene az egész parlamentbe.

Államtitkár zölden. Kegyelmes uram... erről a mostani szerződésről van szó.

Miniszter felfortyan. Hagyj nekem békét a szerződéssel... Majd betömjük a pofáját egypár nagyszájúnak, ki ért az ilyesmihez? Én nem. A Lajcsi se. *Kedélyesen.* A Lajcsit már régen rúgni szeretné az öreg, hehehe...

Államtitkár. Ke... ke... kegyelmes uram...

Miniszter röhögve. Hehehe... elpaccolta az egészet... ilyen marha... jaj, az oldalam. *Oldalához kap.*

Államtitkár. Kegyelmes uram... talán rosszul van?...

Miniszter. Rosszul a fenét. Öreg számár vagyok, vén csataló. Mit bánom én, ha a kormányozható kolerát adom is el Amerikának - csak még egyszer meg tudnék ropogtatni egy női derekat.

Államtitkár. Kegyelmes uram... az író úr... félre fogja érteni ezt a tréfát.

Miniszter. Hát mit akar tőlem?... Te a félmilliódat megkaptad a reszelőgyártól - amíg ez ki nem sül, addig semmi baj. Aztán meggyünk mindketten a fenébe. Hehehe.

Államtitkár felordít, befogja a fülét.

Dávid jön. A méltóságos asszony...

Államtitkár. Ki?! Mi?!

Dávid. Az államtitkárné öméltósága.

Miniszter. Jöhet... jó bőr... jó bőr...

Államtitkár. Jaj... a feleségem... nyilván azt hitte, egyedül vagyok.

Miniszter feláll. Nem tesz semmit, miszerint itt van.

Államtitkár Dávidhoz. Kérem a feleségemet, várjon egy percig.

Dávid. Igenis. *El.*

Államtitkár erős indulatban. Tisztában van vele, kegyelmes uram, mit jelentsenek ezek a dolgok, amiket egy újságíró jelenlétében elmondott?

Miniszter ámulva. Miféle dolgok?

Államtitkár magánkívül. Jó. A kegyelmes úr azt állítja, hogy én egy félmilliót kaptam... Hát a kegyelmes úr mit kapott?

Miniszter lélegzet után kapkod. Á... államtitkár úr... mit jelentsen ez?... Megbolondult?...

Államtitkár. Én nem... De a többiek... Itt, úgy látszik, mindenki meg van örülve... Leleplezni a kormányt... egy újságíró előtt...

Miniszter. Államtitkár úr - önt teszem felelőssé ezekért az örült szavakért! Hogy merészel!... Ezért felelni fog! *Elrohan.*

Államtitkár fejéhez kap. Hát mi ez? Én bolondultam meg!... Jaj... Rosszul vagyok... *Az íróasztal előtti székre roskad.* Jaj... kitör a forradalom...

Szív. Szent isten... rosszul van... Dávid... Dávid... Szaladjon gyorsan... Fulda öméltósága... az orvos úr... *Dávid be és el.*

Berta a nyitott ajtón bejön, sietve. Mi ez? Lajos rosszul van?

Szív. Semmi baj...

Berta. Lajoskám!...

Államtitkár. Semmi, már jobban vagyok.

Berta. De hát mi történt?

Államtitkár. Elszédültem... ülj le, kérlek. Hallucinálok. Úgy látszik, az idegeim meg vannak támadva. De már elmúlt. A kegyelmes úr elment?

Szív. Elment!

Államtitkár. Akkor jó. Ülj le, kérlek. Pardon - ismered a feleségemet?

Szív meghajol. Még nem volt szerencsém.

Berta kezét nyújtja. A képeiről ismerem csak és a műveiből... Szív Sándor, ha nem csalódom?

Szív kezét csókol. Méltóságos asszonyom!

Berta megkönnyebbülve. Igazán borzasztó, hogy éppen ilyenkor... Nem is akartalak zavarni. Azt hittem, ma egyedül leszel.

Államtitkár. Honnan jössz?

Berta. A szabónőmnél volt dolgom, sokat kellett várni - jobban vagy?

Államtitkár. Már egészen jól vagyok. Maga elé mered. Foglalj helyet, szívem.

Berta. Igazán örülök, hogy a nagy író láthatom. A bűvös szék felé megy. Nagyon kíváncsi voltam rá, még soha nem láttam, leül a székbe, ilyen mulyán pislogni. Félóra előtt a lakásán, egészen másképp bandzsított.

Államtitkár. Tessék?

Szív. Parancsol?

Berta. Persze, hálóingben egészen másképp néz ki egy férfi.

Szív kínban. Méltóságos asszonyom...

Berta. Méltóságos asszonyom... méltóságos asszonyom... Milyen majom vagy. Egy félóra előtt még Pincsi voltam neki, most meg méltóságos asszony... Juj, de drága egy majom vagy... csókot dob neki te... pfuj... te kis malac...

Államtitkár megrendül. Mi ez?

Berta kedélyesen. Nézd már, Lajos, ezt a majmot... Nem is képzeled, milyen buta... hihi... gombostűvel kellett megtűzdelni a blúzomat... tapogatja a blúzáát letépte a kapcsot... hihihi... még blúzt se tud kapcsolni... a nagy donzsuán...

Államtitkár megfordul, aztán rárohan Szívre. Gazember!

Szív szalad az asztal körül. Jaj... nyugalom... ne merjen hozzám nyúlni... megbocsátok... emberek vagyunk... ne fusson előlem.

Berta felugrik, sikít. Lajos... Mit csinálsz? Utánuk szalad. Hárman szaladnak az asztal körül.

Szív kimerülten a székbe roskad. Jaj... ne bánts... jó lesznek... ne bánts...

Berta sikít. Elájulok! Egy székbe veti magát.

Államtitkár ijedten. Berta!

Berta felnéz. Hát mi történt veled, megörültél?

Államtitkár. Hiszen most vallottad be, hogy megcsaltál... vele.

Berta. Én? Jézusom! Te csakugyan megörültél.

Államtitkár fejéhez kap.

Berta. Hiszen a szabónőmről beszéltem.

Államtitkár. De hát mi ez? Hallucinálok?

Szív lihegve. Hát persze...

Dávid jön. Fulda öméltósága. Előreengedi a doktort.

Fulda. Jó napot, jó napot. Na, hol a beteg?

Államtitkár hozzárohan. Jó napot, drága doktor úr... csakhogy itt van... maga megment engem... maga mindent rendbe hoz... maga megmondja ugye, mi ez itt... ez az örült lidércnyomás... ez az örület, ami itt tombol... bennem vagy másokban... már nem tudom...

Fulda jóságosan. Na mi az? Mi az, méltóságos uram? Vállát veregeti.

Államtitkár. Kedves jó tanár úr... Siránkozva valami baj van... minden összezavarodott... ma délután... segítsen rajtam... mondja meg... mi bajom van nekem. Igaz-e, hogy hallucinálok... hangokat hallok... Fejéhez kap. Rettenetes... Nem álom ez?

Fulda. Nyugalom, nyugalom, kedves méltóságos uram. Semmi az egész. Egy kis pillanatnyi zavar, idegzavar. Nem kell félni. Itt vagyok már.

Államtitkár hálásan. Igen... Fulda... a nagy Fulda... az orvostudomány gyöngye... csak Fulda segíthet rajtam...

Fulda fogja a kezét. Hm. hm. Egy kis egzaltált neurovibráció. Semmi! Mindjárt elmúlik. Mindjárt felírok valamit. Noteszt vesz elő, beleül a székbe. Valami marhaságot, amitől jobban nem lesz ugyan, ellenben rosszabbul talán lesz, sőt esetleg felfordul, ugye, aminek mindenki őszintén örülni fog, ugye, ez az egyetlen mód, amivel szolgálatot tehetek a tudománynak, amihez különben annyit értek, mint a hajdú a harangöntéshez és amit úgy utálok, mint a betegeimet és mint téged, te vén számár. Ír.

Államtitkár felordít, megragadja az orvost, felrántja a székről, nyakánál fogva hurcolja kifelé. Ki innen, gazember!

Fulda lihegve védekezik. Mi ez?

Államtitkár ordít. Ki innen! Most már elég! Ki innen!

Fulda. Kikérem magamnak... elégtételt kérek... Megyek a miniszterhez... Ezért számolni fogunk.

Államtitkár. Ki! Ki! Kituszkolja az ajtón, aztán visszajön, homlokát törli, maga elé mered.

Berta meghatva közeledik feléje. Szegény barátom... te igazán beteg vagy, beül a székbe de végre ez az orvos nagyjában igazat mondott. Legjobb volna, ha nem törődnél mások dolgaival, örülnél, ha élnél, és nem állnál útjába a fiataloknak...

Államtitkár. Ki innen! Megragadja és tuszkolja kifelé.

Berta. Pfuj! Gyáva csirkefogó! Én jó vagyok hozzá, és ez a hála... Beadom a válópert. El.

Szív közeledik az államtitkárhoz. Édes öregem... végtelenül sajnállak azokért, amik történtek veled... és ha ezek után még hinni tudsz benne, hogy van egy jó barátod, akkor azt mondom neked beül a székre, hogy tényleg legjobban teszed, ha távozol a balfenéken. Minek él az ilyen buta ember?

Államtitkár rárohan. Ki innen! Tuszkolja.

Szív fenyegetőzve. Kikérem magamnak! Disznóság! Mindent meg fogok írni a Nyest-be, amit itt hallottam! Törjön ki a forradalom! El.

Államtitkár visszajön, lihegve áll, közben egészen beesteledik.

Dávid jön. A kegyelmes úrtól. Levelet ad át.

Államtitkár villanyt gyújt, feltépi a levelet, olvassa... adja be lemondását... sürgősen... mielőtt a botrány kipattan...

Kiejtí kezéből a levelet. Eloltja a villanyt. Most már egészen sötét volna, de a kandallóban a tűz vörösen világítani kezd. Lassan jár fel és alá, hátravetett kezekkel. Körülnéz, mintha keresne valamit. A szék előtt egyszerre visszadöbben - a kandalló vörös fényében ott ül Génusz.

Génusz. Én vagyok az.

Államtitkár suttogva. Ki vagy?

Génusz. Nem ismer, államtitkár úr?

Államtitkár homlokát simogatja.

Génusz. Génusz vagyok... a feltaláló.

Államtitkár suttogva. Mit akar tőlem?

Génusz emelkedő hangon. Most már csak azt, hogy vonja le a romba dőlt hazugságok konzekvenciáit.

Államtitkár suttogva. Hogy érti ezt?

Génusz. Romba dőlt az a kártyavár, amit hazugságból és önzésből raktatok magatok köré... Itt áll a meztelen ember előttem, akit megfosztottak a hazugságtól, és nem maradt semmi belőle. Vallja be, államtitkár úr - van-e még értelme az életének?

Államtitkár. Jaj!

Génusz. Körömreszelő kellett nektek, a boldogság gépe helyett, amit én találtam fel... Emlékszik még reám?

Államtitkár. Emlékszem.

Génusz. Tudta, hogy ki vagyok, de nem akarta tudni. Féltetek tőlem, hogy leleplezem kicsinyességeiteket és hazugságaitokat. Eszelős agyrémnek neveztétek ki a génuszt, ami a lelkemben lángolt. Arra se adtatok módot, hogy bebizonyítsam, mit tudok, mit fedeztem fel... Én hát csellel éltem, hogy megbosszuljam magam önön, államtitkár úr.

Államtitkár. Nem értem.

Génusz. Nem érti. Feláll a székből és rámutat. Ezt a széket én csempésztam be ide, egy óra előtt.

Államtitkár a székre mered. Ez a szék...

Génusz. Igen. Elkergettek, nem fogadtak - a körömreszelőt ünnepelték. Nem vette észre, államtitkár úr, hogy minden katasztrófa és szerencsétlenség, ami egy félóra óta éri, ebből a székből indult ki?

Államtitkár fejéhez kap. Ah!... Igaza van... Ebben ült mindegyik.

Géniusz. Ez a szék az én legújabb találmányom. Aki ebben a székben ül - az hangosan kimondja, amit gondol. Kimondja az igazságot anélkül, hogy akarná.

Államtitkár. Rettenetes! A székbe roskad.

Géniusz eléje áll. Síri hangon. Most már késő, az ön kis kártyavára, hazugságból, önzésből, haszonlesésből: összeomlott - hazug munkájáról lerántotta a leplet, és elsöpörte önt - meg vagyok bosszulva, államtitkár úr. Államtitkár úr, ön halott, tönkrement ember. Egyetlen kötelessége maradt még hátra... Az asztalhoz megy, revolvert hoz, a kezébe teszi.

Államtitkár nézi a revolvert.

Géniusz felemelt karokkal. A hazugság és igazságtalanság országa elpusztult - vége a ravasz és gonosz kicsinyeknek, akiket ravaszság és hazugság felemelt... jöjjenek az igaziak, az erősek, jöjjön el a tehetség és erő országa - jöjjön a forradalom! Államtitkár úr - ott a revolver a kezében... a felesége megcsalta és elhagyta... az ország elkergette... a barátja elárulta... államtitkár úr - vonja le a konzekvenciákat!

Államtitkár nyöszörögve. Nincs menekvés! Nincs menekvés!

Géniusz. Nincs. Nyújtja a revolvert.

Államtitkár nézegeti a revolvert. Na jó, hadd abba az államtitkárral, Lajos. A Géniust játszó színész neve.

Géniusz megütődve. Mit beszél, államtitkár úr!

Államtitkár. Ugyan kérlek, elég volt már. Nevezz a nevemen, V...-nek. Az államtitkárt játszó színész neve. Különb, elég is volt ebből a darabból. Feláll. Az ötlete nem rossz, de egy kicsit el van nyújtva. A közönség türelmetlenkedik.

Géniusz leszedi szakállát, törüli a festéket egy kendővel. A fenét. Az ötlete se jó. Bűvös szék! Marhaság.

Államtitkár. De röhögtek.

Géniusz. Igen, de nem a szerzőnek. Nekünk, a színészeknek. Mindig a színész érdeme, ha egy darab tetszik. Az írónak semmi érdeme sincs benne.

Államtitkár törülközik, szedi le a festéket. A régi nóta. Szóval, a színész több, mint az író.

Géniusz szavalva. Nem is kérdés! A színészet a magasabb művészet - az író elég, ha tehetséges - a színésznek zseninek kell lenni! Én ezen sokat gondolkodtam... énbőlőlem húsz író lehetne csinálni. Én ezt gyönyörűen meg tudnám írni... de egy író nem tudná eljátszani.

Államtitkár. Hát mondd el mégis, hogy gondolsz.

Géniusz zavartan. Úgy gondolom kérlek, úgy gondolom, hogy beül a székbe ma... má... ma... mé... mé... mé... mi... mi... m...

Államtitkár ijedten. Marcikám, az istenért, mi bajod?

Géniusz nyöszörögve. Jaj!... nem kaptam végszót... kifogyott a szerep... az a disznó szerző cserbenhagyott... gyorsan a függönyt!

Államtitkár hátraszól. Gyorsan, függönyt!

Függöny

Visszakérem az iskolapénzt

Szereplők:

Igazgató

Számtantanár

Földrajztanár

Fizikatanár

Történelemtanár

Wasserkopf

Szolga

Történik egy középiskolai igazgató szobájában.

Igazgató ül az asztalnál, előtte a szolga. Mit kíván?

Szolga. Itt van egy úr, a nagyságos igazgató úrral akar beszélni.

Igazgató. Meg lett mondva, miszerint a szülőknek meghagyandó, hogy csupán a hivatalos órákban érdeklődendő tanügyben, vásár- és ünnepnap kivételével minden szerdán és szombaton.

Szolga. Igenis. Csakhogy ez nem szülő.

Igazgató. Tanuló.

Szolga. Nem gondolnám, kérem, merthogy szakálla van.

Igazgató őszinte csodálkozással. Nem szülő és nem tanuló? Hát akkor mi?

Szolga. Azt mondja, mondjam csak, hogy Wasserkopf.

Igazgató nyugtalanul. Hogy néz ki?

Szolga. Olyan ostoba-féle ábrázata van.

Igazgató megnyugodva. Aha, értem. Akkor valamelyik iskolalátogató lesz. Bocsássa be.

Szolga el.

Wasserkopf bejön. Ziláltan öltözött, torzonborz szakállas ember. Nagyon erélyes és elszánt. Jó napot. Megáll.

Igazgató feláll. Mit kíván?

Wasserkopf. Wasserkopf vagyok. Szünet. Nem ismer meg az igazgató úr?

Igazgató int, hogy nem.

Wasserkopf. Úgy látszik, megváltoztam. No, de mindegy. A könyvekből majd kiderül.

Igazgató. Könyvekből? Ámbátor...

Wasserkopf. Igazgató úr kérem - én vagyok a Wasserkopf.

Igazgató. Kétségtelen, miszerint - de mindazonáltal.

Wasserkopf. Hát nem emlékeznek a nevemre se. *Főlényel.* Na ja, vagy legalább úgy tesznek, mintha nem emlékeznének. Okuk van rá eltussolni engem. Mindegy. Egyszóval - én itt jártam iskolába ezelőtt tizennyolc esztendővel.

Igazgató. Nincs kizárva, miszerint lehetséges. És most mit kíván? Bizonyítvány másolatra van szüksége?

Wasserkopf jelentősen. Nem kell nekem a maguk bizonyítványa. Azt is visszahozom, amit kaptam maguktól. Másért jöttem én ide.

Igazgató. De azonban -

Wasserkopf megköszörüli a torkát. Ünnepélyesen. Tekintetes Igazgatóság!

Igazgató ijedten körülnéz.

Wasserkopf. Mint ennek az iskolának volt növendéke, van szerencsém tisztelettel visszakérni az iskolapénzeket, amiket én ezelőtt tizennyolc esztendővel tandíj gyanánt befizettem. *Büszkén körülnéz.*

Igazgató nem érti. Visszakéri a tandíjakat?

Wasserkopf. Igenis, visszakérem a tandíjakat. Ha gazdag ember volnék, nem mondom, itt hagynám maguknál. Legyenek vele boldogok, ott egye meg a fene. De két napja nem volt egy meleg kanál a hasamban, nekem szükségem van a pénzre.

Igazgató. No, de nem értem... minő alapon?

Wasserkopf. Minő alapon? Azon az alapon, hogy engem rosszul tanítottak, a pénzemért. Azon az alapon, hogy nekem bizonyítványt adtak, hogy én tanultam valamit a pénzemért, és kiderült, hogy én nem tanultam semmit a pénzemért.

Igazgató meghökkenve. No, de... nem értem mégse... Micsoda ötlet!

Wasserkopf büszkén. Csak hagyja maga az ötletet. Nagyon jó ötlet az, olyan jó ötlet, hogy nekem magamnak nem is jutott volna eszembe. Hála a maguk tanításának, amiktől ilyen élheteretlen számár lettem. A Csetovics barátom adta nekem ezt a tippet, egy félórával ezelőtt.

Igazgató hűledezve. Csetovics!

Wasserkopf. Az éppen. Egy félórával ezelőtt a körúton sétáltam, és azon gondolkoztam, hogy most honnan szerzek egy kis pénzt, mert nincs egy fityingem sem. Találkozom a Csetoviccsal. Mondok, hogy vagy Csetovics, azt mondja, köszönöm jól, sietek, megyek a Leszámítoló Bankba, becserélni a valutakülönbözetet, amit nyertem. Mondok, mi az, hogy valuta-különbözet. Mondja, nem érek rá én azt elmagyarázni, az úgy van, hogy papíron vesztettem hetven pontot, hát a különbözeten nyertem, nem érted? Nem, mondok, mi az, hogy ponton vesztettem, különbözeten nyertem? Na, aszongya, ezt se tudod, akkor te semmit se tudsz. Kérd vissza az iskolapénzt. Azzal otthagyt - én meg mondok, ejnye, ezt meg lehet csinálni, igaza van nekije, hogy ez nekem még nem jutott eszembe. Hát sarkon fordultam, és eljöttem ide, és most tisztelettel kérem a tekintetes igazgatóságot, tessék nekem visszaadni az iskolapénzt, mert én nem tudok semmit. *Büszkén körülnéz.*

Igazgató szavak után kapkod. No, de... igazán, miszerint... ilyen esetem még nem volt... A Csetovics azt mondta Önnek?

Wasserkopf. Igenis, az én jó barátom, a Csetovics, az adta a tippet. Meg is hálálom neki. Ha itt megkapom a pénzt, veszek neki valamit. Veszek én.

Igazgató ijedten. No, de... miféle pénzt? Csak nem gondolja ezt komolyan?

Wasserkopf. Hogy nem gondolom komolyan? De milyen komolyan gondolom! És ha nem kapom itt meg az igazságomat, felmegyek a minisztériumba és a főtörvénybe, és elmegyek, és bepörlöm az egész mindenséget, azt a keserves micsodáját, hogy az embernek kilopják a zsebéből a pénzt, oszt nem tanítják meg semmire - oszt most itt állok, vén számár létemre, oszt nem tudok semmit, pedig iskolát jártam.

Igazgató félre, ijedten. Ez örült. *Csitítva.* Jó, jó, kedves izé... Wassermann úr... Csak tessék nyugodtan elmenni, majd megvizsgáljuk az ügyet.

Wasserkopf. De biz én addig innen nem mozdulok, míg nekem azt el nem intézik. Itt tanítottak a pénzemért, hogy tudjak valamit, de nem tudok semmit, hát rosszul tanítottak, hát nekem jussom van visszakeréni a pénzt.

Igazgató kétségbeesve. De hát honnan gondolja ön, hogy ön nem tud semmit?

Wasserkopf. Hogy honnan? Az már nem az én dolgom, hanem az uraké. Tessék engem megvizsgálni, és megmondani, mit tudok. Tessék behíni a tanár urakat, vizsgáljanak meg.

Igazgató. Minő kínos ügy, no, de minő kínos ügy... Hát ön szóval újra vizsgázni akar...

Wasserkopf. Igenis, újra akarok vizsgázni. Engem itt keresztülengedtek a vizsgán, pedig nem tudtam semmit, nyilván tehát meg kellett volna buktatni. Akkor tudtam volna, hogy nem tudok semmit, de így engem félrevezettek. Kiírom az újságba, hogy itt hogy vizsgáztatnak. Tessék engem újra vizsgáztatni, mert az első érvénytelen, mert azon átjöttem. Tessék engem pótvizsgára eresztetni, hogy derüljön ki, hogy nem tudok semmit, és tessék engem rendesen megbuktatni, és visszaadni az iskolapénzemet.

Igazgató. Miszerint... kegyed, miszerint vizsgázni akar?

Wasserkopf. Azt én. Jogom van hozzá.

Igazgató. Az eset nagyon nehéz. *Fülét vakarja.* Még soha nem volt ilyen esetem. Nem tudok kiokoskodni. Meg kell kérdezni a tantestületet. Be fogom hívatni a konferenciát. Tessék addig kimenni az előszobába és várakozni.

Wasserkopf. Hát csak tessék sietni, mert nincs sok időm. *El.*

Igazgató tehetetlen mozdulatokat tesz, aztán csönget. Szolga bejön.

Igazgató. Kérem, hívja be Hornyák tanár urat, Pemete tanár urat, Kolmizó tanár urat és Reczege tanár urat. Rendkívüli konferencia lesz.

Szolga. Igenis. *El.*

Igazgató egyedül. Miszerint... miszerint... tudniillik, tekintetbe veendő... *Készül rá, hogy mit fog mondani, mintha már mondaná.* Azért híttam az urakat, miszerint egy rendkívül kényes ügyet!... *Fizikatanár, történelemtanár, földrajztanár, számtantanár, mindegyik megfelelő komikus figura, sorban bejönnek. Körülállják az asztalt.*

Igazgató ünnepélyesen. A konferenciát megnyitom. Azért híttam az urakat, miszerint egy rendkívül kényes ügyet terjesszek a tantestület elé. Tessék helyet foglalni.

Tanárok leülnek.

Igazgató. Megjelent nálam egy Wasserkopf nevű volt tanulója az iskolának, aki... a tanügyi szabályzatban elő nem forduló eddig páratlan esetet jelentett azon kérelemmel, miszerint... *Gondolkodik, aztán kitörve.* Hallatlan dolog, kérem, hallatlan!

Tanárok. Mi az?... Miről van szó?... Mi történt?...

Igazgató. Ez az ember visszakéri az iskolapénzt.

Tanárok. Visszakéri az iskolapénzt?

Igazgató. Azzal a megokolással, hogy nem tud semmit. Kérem az urak véleményét erről a páratlan esetről.

Tanárok összenéznek.

Fizikatanár megköszörüli a torkát. Tisztelt konferencia. Szerintem a kérdés fizikai képtelenség. Az energia megmaradásának elve alapján minden tanuló idővel annyit veszít tudásából, mint amennyit az intézetből kiszorított tanár véleménye ebben az ügyben nyom.

Történelemtanár. Az újkor története hasonló esetet nem ismer. A Bourbonokról mondják, hogy nem tanultak, és nem felejtettek semmit - de azért nem pörölték a kincstárt, mikor tudományuk következtében a forradalom 1792-ben kitört.

Számtantanár. Az a kérdés, a tőkét követeli-e, vagy kamatos kamataival az egész összeget, amennyire azóta felnövekedett. Mert ebben az esetben -

Földrajztanár. Hol fekszik az az ember?

Igazgató. Kint vár az előszobában. Azt akarja, hogy bocsássuk őt pótvizsgára. Az urak véleményét óhajtom meghallgatni erre nézve.

Számtantanár. Tisztelt konferencia. Véleményem szerint nem veszítünk vele semmit, ha Wasserkopf volt tanulót pótvizsgára bocsátjuk. Lehetetlennek tartom, hogy megbukjék, s ezzel minket anyagi komplikációk elé állítson. Az illető azóta sok mindent megtanult az élet iskolájában - csak arra kell vigyáznunk, hogy ne terheljük őt meg túl nehéz kérdésekkel. Úgy látom, itt egy rendkívül ravasz emberrel állunk szemben, aki mindenáron kompromittálni akar bennünket, és pénzhez akar jutni. Lehet, hogy egy konkurrens vállalat küldte ki. Ki kell fogni rajta.

Fizikatanár. Hogy gondolja azt, kolléga úr?

Számtantanár. Nagyon egyszerűen. Támogatnunk kell egymást. A cél az, hogy Wasserkopf úr semmiképpen meg ne bukjék. Mert ha Wasserkopf úr valamire nem tud felelni, akkor mi buktunk meg, és ő nyert. Ezt lehetetlenné kell tenni. Tartsunk össze, kolléga urak, nehogy országos tanügyi botrány keletkezzék ebből a kínos esetből. Akármit felel Wasserkopf úr, be kell bizonyítani, hogy jól felelt.

Történelemtanár. Én vállalom, ha megbíznak bennem. Kérem az igazgató urat, vezettesse elő a vizsgázót. Mi pedig bánjunk vele nagyon csínyján.

Igazgató nyugtalanul. Nem lesz valami baj belőle? Csak a lapok miatt félek...

Számtantanár. Tessék ránk bízni. Foglaljunk helyet.

Igazgató csönget. Bocsássa be Wasserkopf urat.

Szolga el.

Tanárok elhelyezkednek.

Szolga előreereszti Wasserkopfot.

Wasserkopf hetykén jön be, félrecsapott kalappal a fején, nem köszön, zsebre dugja kezeit, és szemtelenül fütyürész.

Tanárok felállanak, nyájasan. Is-ten hoz-ta!

Wasserkopf leereszkedően. Szervusztok. Csak üljetek le, taknyosok. Szemtelenül néz, vár, hogy kidobják.

Igazgató felháborodva. No de...

Tanárok összenéznek, számtantanár int az igazgatónak, hogy menjenek bele mindenbe. Egyszerre leülnek. Igenis, kérem szépen.

Igazgató. De ez a modor... Zavartan.

Számtantanár. Ez a modor annyit jelent, hogy Wasserkopf úr nagyon jól ismeri ennek az intézetnek régi, patriárkális stílusát. Tisztában van vele, hogy az iskola ebben a formájában már a klasszikus középkorban is fennállott, amikor tanár és tanítvány kölcsönös szeretetben éltek, és tegezték egymást - nyilván erre akarja felhívni a figyelmünket. Ez a kedves figyelem annyira jólesik mindannyiunknak, hogy azt hiszem, nem találok ellenvetésre, ha indítványozom, hogy Wasserkopf tanulót, aki - mint ahogy értesítettek bennünket - vizsgázni óhajt nálunk, magaviseletből máris átengedjük, még a vizsga előtt, kitűnő osztályzattal.

Igazgató megérti, élénken. Helyes, helyes. Úgy van. Magaviselet: kitűnő, Ír.

Tanárok bólogatnak. Helyes, nagyon helyes.

Wasserkopf meghökken egy percre, azután vállat von. Na jó. Fütyülök az egész tantestületre. A magaviseleten nem múlik. Tessék engem megbuktatni, és ideadni a pénzemet, a többi nekem vurst.

Igazgató nyájasan. Hiszen erről van szó. Az ön méltányos kérését a tantestület bölcs határozata elé bocsátottam, amely úgy döntött, miszerint a vizsga megejtendő, és eredményétől teendő függővé, vajon igényjogosult-e, s ha igen, mennyiben teljesítendő. Méltóztassék ezt tudomásul venni.

Wasserkopf. Másul, másul, gyerünk a farbával, mert nekem pénz kell. Leveti a kabátját, felgyűri az ujját. Gyerünk. Kérdezzetek, tanarak, azaz szamarak. Nagyon kíváncsi vagyok, ki lehet-e belőlem kapni egy értelmes feleletet.

Igazgató. A vizsgát tehát ezennel megnyitom. Első tárgy: történelem. Kérjük Reczege tanár urat, kezdje el a vizsgázó kikérdezését.

Történelemtanár feláll, odaviszi a széket Wasserkopf elé. Udvariasan. Parancsoljon helyet foglalni, jelölt úr.

Wasserkopf rá se néz, csípőre teszi a kezét. Egy meleget.

Történelemtanár tanácstalanul néz az igazgatóra. Percnyi szünet.

Számtantanár. Éljen, nagyon kitűnő. Wasserkopf úr azt akarja közölni, hogy hajlandó a nehéz, fárasztó vizsgát egyenesen állva, csípőre tett kezekkel kiállani, megkímélendő bennünket attól, hogy később tornából is le kelljen vizsgáztatni. Indítványozom, hogy tornából jeles minősítéssel eresszük át, az igazgató úr, mint tornatanár beleegyezésével.

Tanárok fellélegezve. Úgy van, helyes! Tornából jeles! Kezdenek belejönni, felélénkülnek. Megindul a harc Wasserkopf és a tanárok közt.

Igazgató ír. Tornából jeles.

Wasserkopf erőlyesen. No, no... *Leül.* Jó, kifogtak rajtam az egyszer. Ne féljenek, most majd jobban fogok vigyázni magamra. Tessék kérdezni.

Történelemtanár körülnéz, aztán összeráncolt homlokkal gondolkodik. Tanárok drukkolnak.

Wasserkopf gúnyosan. Na, mi az, tanár úr, nem készültél?

Történelemtanár ijedten. De igen, tessék csak várni.

Wasserkopf. Persze, nem tudsz elég könnyűt kérdezni, Reczege. Mindig ilyen hülye voltál.

Történelemtanár kiegyenesedik, diadalmasan. Mondja meg nekem a vizsgázó úr - meddig tartott a harmincéves háború?

Wasserkopf. Har... vagyis, akarom mondani, nem tudom.

Történelemtanár. Csak tessék felelni. Tudja ön biztosan. Akármit. Tessék felelni.

Wasserkopf összehúzott szemekkel gondolkodik. Fizikatanár a háta mögé kerül, súg egész hangosan: „Harminc”. Többi tanár is kézzel-lábbal integet Wasserkopfnak, hogy harminc.

Történelemtanár noszogatja. Na? Na?

Wasserkopf felmutat. Igazgató úr, kérem - így nem lehet vizsgázni. A Pemetete mindig súg.

Igazgató szigorúan. Tanár úr. El fogom távolíttatni!

Fizikatanár elsompolyog a háta mögül.

Történelemtanár. Ugyan kérem, hiszen a jelölt úr nagyon jól tudja! Feleljen.

Wasserkopf hosszas gondolkodás után. Hogy meddig tartott a harmincéves háború?

Történelemtanár. Igen, igen.

Wasserkopf könnyedén. Ja... az hét méter nyolc deka. *Körülnéz, diadallal.* Hehe. Hét méter. Én tudom, hét méterig tartott. Lehet, hogy tévedek. Legfeljebb nem sikerült a vizsga. Hét méter, hehe. Hét méterig. *Körülnéz.* Kérem vissza az iskola...

Tanárok tanácstalanul néznek össze.

Történelemtanár gyorsan. Hét méter? Nagyon helyes. Jól válaszolt.

Wasserkopf megütődve. Mi...i...i?

Történelemtanár nagyot nyel, aztán belefog az igazgató felé fordulva. A válasz helyes volt. Ugyanis... a jelölt úr bebizonyította, hogy nem felületesen gondolkodik, hanem alapos komolysággal foglalkozott a kérdéssel, a legújabb kutatások szerint ugyanis... ugyanis... ugyanis...

Számtantanár közbevág. Úgy van, értjük, ne is tessék folytatni. Nagyon egyszerű. A legújabb kutatások szerint ugyanis az idő éppen úgy valóságos dolog, mint a tér és az anyag. Atomokból áll, összefüggő egészet alkot, tehát mérhető hosszúsággal. Ha egységesítjük a mérési rendszert, kiderül, hogy egy méter hosszúságban egy évnek felel meg. - Hét év tehát hét méter. És így a harmincéves háború szigorúan véve és alapos megfontolással csakugyan hét évig tartott, az mindjárt kiderül, ha... ha... ha...

Történelemtanár. Ha tekintetbe vesszük, hogy a napnak a felét, azaz tizenkét órát le kell számítani ebből az időből, melyben harcról egyáltalán szó lehetett - harminc évből így csak tizenöt év marad. De azt se töltötték folytonos háborúskodással, mert enni is kellett, ami

körülbelül napi három órát vett igénybe. Könnyű kiszámítani, hogy a tizenöt év csakhamar összezsugorodik kilenc és félre, és ha ebből még elveszük azt az időt, amit pihenéssel és békés foglalkozással töltöttek a harcosok, hajszálnyi pontossággal... *Homlokát törölgeti.*

Számtantanár. Kijön a hét év, úgy van, amivel a vizsgázó úr megjelölte a harmincéves háború tartamát. A válasz tehát kitűnő. Indítványozom, hogy jeles eredménnyel bocsássuk át történelemből. Fű!... *Homlokát törölgeti.*

Tanárok. Éljen! Éljen! Keresztülment. *Gratulálnak Wasserkopfnak.*

Wasserkopf tiltakozva. Na, de kérem...

Igazgató harsányan. Elég! Történelemből: jeles. *Ír.*

Tanárok körülfogják a történelemtanárt, és gratulálnak neki.

Igazgató. Következik a fizika vizsga.

Fizikatanár cserél a történelemtanárral, szemben Wasserkopffal.

Wasserkopf kihúzza magát. *Dacosan.* Na megálljatok, csirkefogók!

Fizikatanár drukkolva. Hát...

Wasserkopf szigorúan. Na, mi lesz? Tessék kérdezni. Vagy nem tudsz? Én nem érek rá sokat veszekedni veletek. Különben már jól emlékszem, te vagy a Pemete. Tudod, hogy hívtunk téged a hátad mögött?

Fizikatanár kínosan vigyorog.

Wasserkopf. Fülbemászóznak, mert mindig a füledet piszkáltad, mint most.

Fizikatanár kikapja az ujját a füléből, tanárok röhögnek.

Wasserkopf. Csend legyen! Ne röhögjetelek.

Tanárok elhallgatnak.

Wasserkopf. Tudod, ki ragasztotta a tintatartó fedelét a nadrágodra, mikor orra buktál a katedrán? Én.

Fizikatanár felugrik, dühösen. Maga...

Wasserkopf fölénnnyel. Csak ne ugrálj! Kérdezz! Valami jó nehezet!

Fizikatanár türtőzteti magát, látván, hogy Wasserkopf ugratni akarja: mézédesen. Nagyon kedves, nagyon kedves. Hát méltóztassék megmondani, vizsgázó úr, hogy... hogy a temp-lomtorony csakugyan kisebb lesz-e, ha elmegyünk tőle messzire és visszanezünk, vagy csak optikai csalódásból látjuk-e kisebbnek?

Wasserkopf. Micsoda buta beszéd! Honnan tudjam én azt? Ha visszamegyek megnézni, akkor megint nagyobb lesz. Ahhoz, hogy megnézzem, hogy kisebb lesz-e, oda kellene menni, de akkor, ha odamegyek, már nem kicsi.

Fizikatanár kínban. Szóval... ugye...

Wasserkopf. Szóval, ugye, marhát kérdeztél. Te ló. Ez a válaszom.

Fizikatanár dühösen. Ez a válasza? Hát rendben van. *A tanárok felé.* A válasz helyes volt. Nagyon kitűnő válasz. A jelölt úr azt mondja, hogy ló. Hát kérem. *Nekifohászkodik.* A lóról azt mondják, hogy...

Tanárok drukkolva. Na? Na?

Fizikatanár. Azt mondják, hogy búsuljon a ló, mivel fejének térfogata folytán erre alkalmasabban van berendezve. Na már most. *Gondolkodik aztán diadalmasan.* Megvan.

Wasserkopf részvétellel. Mi van meg, te szerencsétlen?

Fizikatanár. A válasz helyes. Miért búsul a ló? Általában miért búsulunk rendszerint? Mivel valami csalódás ért bennünket. De milyen csalódás érhet egy olyan primitív szemléletű lényt, mint egy ló? Csak érzéki csalódás, mert képzeleti nincsenek. Ez az érzéki csalódás pedig csak optikai lehet, mivel a távol levő tárgyakat a ló kisebbnek látja. A jelölt úr tehát közvetve egész helyesen válaszolt, megállapítva, hogy a ló búsulása, vagyis optikai csalódása arányban áll a tárgyak látszólagos kisebbedésével - vagyis a tárgyak, ez esetben a templomtorony látszólagos kisebbedése, optikai csalódásnak tulajdonítható. A válasz helyes volt, indítványozom, hogy fizikából jeles eredménnyel bocsássuk át.

Igazgató ír. Fizikából: jeles.

Tanárok. Éljen. *Körülfogják a fizikatanárt, aki büszkén fogadja a gratulációkat, és visszaül a helyére.*

Wasserkopf. Tiltakozom...

Igazgató. Elég. Következik a földrajzvizsga.

Földrajztanár elfoglalja a helyét, szemben Wasserkopffal.

Wasserkopf. Nini... a picegepórec. Hogy vagy, picegepórec?

Földrajztanár megütődve. Tessék?

Wasserkopf. Te írtál be egyszer az osztálykönyvbe. Te vén lóköttő. Na megállj, most kibánok veled!

Földrajztanár. Szíveskedjék megmondani, jelölt úr...

Wasserkopf. Megmondom, öcsém... Meg én. Nagyon utáltunk téged mindannyian.

Földrajztanár rendületlenül. Szíveskedjék megmondani, hogy hogy hívják Arad megye hasonnevű fővárosát?

Wasserkopf. Micsoda buta kérdés. Hiszen benne van a válasz.

Földrajztanár örömmel. Ugye? Tehát, hogy híják? Ugye...

Wasserkopf. Hát Hason. Így hívják. Ha hasonnevű, akkor Hasonnak hívják. Hehe. Igaz?... Kérem vissza a...

Földrajztanár. Helyes. Hasonnak hívják... a jelölt úr tudniillik izé... egy kicsit selypít. Azt akartam mondani, hogy haszon. Haszon, vagy ha elhagyunk egy betűt, a s z o n, osztják nyelven annyit tesz, mint r é g i e s, maradi... ha ebből, hogy m a r a s i, szintén elveszünk egy betűt, arad m a r a d i... akarom mondani, marad a r a d i, *homlokát törli*, vagyis aradi, tehát Arad. A válasz helyes volt. Tessék átengedni. *Elhagyja a helyét.*

Igazgató. Földrajz: jeles. *Ír.* Konstatálom, hogy a vizsgázó eddig fényes eredménnyel ment át a tantárgyakból. Még csak a matézisvizsga van hátra. Ha azt is megússza: átengedjük.

Wasserkopf maga elé. Jobban össze kell szedni magam.

Számtantanár elfoglalja a helyét. Tanárok izgatottan figyelnek. Számtantanár int, hogy csak bízzák rá, majd elbánik vele.

Wasserkopf nekigyürkőzik, egyre szemtelenebb. Na, malacpofa - mert téged malacpofának hívtunk -, szedd össze magad te is, ha rajtam ki akarsz fogni. Mert ami a számtant illeti, én már előre kijelentem neked, hogy kétszer kettő az öt, és, hogy, amit te kérdezel, az nem szoroz és nem oszt. Továbbá a hármasszabály szerintem egyenlő az anyacsavarral, és nyolc alma és két libacomb az összesen harminchat mákosrétes. Ezek után szeretném azt látni, hogy fogok én levizsgázni matematikából. Ma temetik a matematikát. Hehe, nagyon jó. Jobb, ha kijelented, hogy nem készültél, és hogy kénytelen vagy megbuktatni.

Számtantanár szigorúan. Kérem, őrizzük meg a vizsga komolyságát. Két kérdést fogok feltenni, egy könnyebbet és egy nehezebbet.

Wasserkopf utánozza. Egy könnyebbet és egy nehezebbet. Te csak a régi vagy, malacpofa. Egyszer lerajzoltunk téged a táblára úszónadrágban, amint II. Józsefnek egy üveg zacherlint nyújtasz át.

Számtantanár. A könnyebb kérdés: Ha egy kilenc és egynegyed kilométeres gőzhenger sugarának a meghosszabbítása nyolcmillió és kétharmad mérföldnyi távolságban metszi a Sirius csillagnak a Naptól való távolsági együtthatóját - kérdés, hányszor foglaltatik egy a gőzhenger felső lapjával egyenlő területű 109 oldalú sokszög befogója annak a kataszteri hivatalnoknak a havi fizetésében, akit 25 év előtt elhagyott a felesége egy huszárfőhadnaggal?

Tanárok megrökönyödve. No de kolléga úr.

Igazgató. Tanár úr!

Wasserkopf gúnyosan. Tessék csak hagyni. Szabadna kérném még egyszer a kérdést.

Számtantanár szigorúan. Nem lehet. Vagy figyelt, vagy nem. Vagy tudja, vagy nem. Tessék felelni. Mert ha nem tudja...

Wasserkopf. Már hogyan tudnám. Persze, hogy tudom. Meg is mondom: Kétezerhatszázhuszonkilenc liter. Pont annyi. Ugye, jól feleltem? *Gúnyosan nevet.* Tudom, hogy magának jól feleltem.

Számtantanár szigorúan. Nem, rosszul felelt. Kétezerhatszázhuszonkilenc egész és egy tized liter, és nem huszonkilenc. Feláll. *Ünnepélyesen.* A vizsgázót nem bocsáthatom át. Kénytelen vagyok megbuktatni.

Wasserkopf felugrik. Na, ugye, mit mondtam!

Igazgató megrökönyödve. De kérem, tanár úr!

Számtantanár rendületlenül. Nagyon sajnálom. Egy teljes tizedes törttel tévedett. Megbukott.

Wasserkopf. Kérem vissza az iskolapénzt.

Számtantanár. Nézetem szerint a jelölt kérése jogos. Miután meggyőződtem róla, hogy nem tud annyit, mint amennyit kellene, joga van a befizetett iskolapénzhez, amit vissza kell téríteni neki.

Wasserkopf ugrál örömeiben. Úgy van, nagyon helyes! Tessék visszaadni!

Tanárok lefőzve néznek össze.

Igazgató savanyúan. Azt hiszi?

Számtantanár. Feltétlenül. Ez egy magániskola, mi vagyunk felelősek érte, hogy az intézet hírnevén ne essen csorba. *Wasserkopfhhoz udvariassen.* Mennyi jár önnek, Wasserkopf úr?

Wasserkopf mohón, mindenről megfélekezve. Hát kérem... Én összesen hat évig jártam ide, fizettem az első három évben negyedévenként 150 koronát, az 4400 - ...a másodikban félévenként 400-at, az, beleszámítva a vizsgadíjat, az 5240 kor, 95 fillér... érettségi díj kérvényekkel és okmányokkal együtt 6546... összesen 7605 a fillérek leszámításával.

Számtantanár. Pontosan? *Mintha számolna.*

Wasserkopf. Pontosan. Mérget vehet rá.

Számtantanár. Úgy van, az összeg pontos. *Kezét nyújtja.* Gratulálok. Ez volt a nehezebbik kérdés.

Wasserkopf nem érti. Tessék?

Számtantanár az igazgatóhoz. Kérem a vizsgázót számtanból átengedni. A könnyebb kérdésben valamit tévedett, de a nehezebbre, hogy mennyi járna neki, ha történetesen megbukott volna, ragyogóan felelt. *Wasserkopf* úr valóságos zseni a számolásban.

Wasserkopf fejéhez kap. Kifogtak rajtam!

Igazgató feláll. Ezennel kihirdetem a vizsga eredményét. *Wasserkopf* jeles eredménnyel tette le a pótvizsgát, és ezzel igazolta azt a bizonyítványt, amit annak idején adtunk neki. Fogadja mindannyiunk szerencsekívánatát, amikor közöljük, hogy semmi követelésünk nincs egymáson. És most, hogy képzettségéről és tudásáról meggyőződünk... *Kinyújtja a karját.* Mars ki, szemtelen csirkefogó!

Történelemtanár nekimegy Wasserkopfnak. Na megállj, te szemtelen! Még hogy te nem tudsz semmit! Mindig ilyen pimasz voltál, jól emlékszem rád, mars ki!

Wasserkopf alázatosan. De tanár úr, kérem!

Fizikatanár fülét piszkálja. Disznó, azt meri mondani, hogy ő nem tud!... Meg hogy én a fületem piszkálom. Majd adok én neked tintatartót!...

Wasserkopf. Tanár úr, kérem, nem én voltam, a Mayer volt.

Földrajztanár. Picegepóresz? Nesze. *Hátba vágja.* És beírom az osztálykönyvbe, mars ki!

Számtantanár. Malacpofa? Maga közönséges zsaroló! Mars ki! *Gallérjánál fogva az ajtóig viszi.*

Wasserkopf az ajtóban, alázatosan. Kezeit csókolom, tanár úr kérem szépen. Megyek fölhasználni a képesítésemet és a jó bizonyítványomat, utcaseprőnek. *Búsan el.*

Függöny

A dráma

Tréfa

Szereplők:

Igazgató

Titkár

Színházi szolga

Mráz úr

Szín a titkár szobája, az igazgatóé mellett.

Titkár az íróasztala előtt ül, szolga oldalt egy széken, jön sietve az igazgató.

Igazgató. Mondja, Zádor, mikorra tűzte ki maga a **P e z s g ő p u n c** sot?

Titkár. Keddre, igazgató úr.

Igazgató hadonászva. Keddre? Mondom! Egyszer nem vagyok itthon - mindent összegabalyítanak.

Titkár. De igazgató úr, nem lehet előbb.

Igazgató. Mit nem lehet előbb! Keddre kitűzni egy slágert - hol hallotta maga azt?

Titkár. De igazgató úr - hiszen nincsenek készen...

Igazgató. Nincsenek készen! Hát miért nincsenek készen! Mindent nekem kell csinálni? Két hét alatt elkészülhettek volna.

Titkár. A színészek igen - de tetszik tudni, hogy a harmadik felvonást még nem kaptuk meg.

Igazgató a szolgálához. Nem kaptuk meg a harmadik felvonást? Pomuc!

Szolga nem áll fel, oda se néz.

Igazgató. Pomuc! Nem hallja?

Szolga. Hallom hát. Mit koptassam a számat? Nélkülem is kitalálja az igazgató úr, hogy én nem fogom megírni a harmadik felvonást.

Igazgató. Ne szemtelenkedjék, Pomuc. Nagyon jól tudja, miről beszélek. Magának meg volt hagyva, hogy minden reggel felmenjen a szerzőhöz, és kérje a harmadik felvonást, míg meg nem kapja.

Szolga vállat von.

Igazgató meghajol. A méltóságos úrhoz voltam bátor beszélni.

Szolga. Veszem észre. Mit váltsam a szót? Az igazgató úr nagyon jól tudja, hogy mit mondana nekem a szerző, hogy micsinál az igazgató úr micsodájára minden reggel, ha én felmennék hozzá.

Igazgató a titkárhoz. Én nem értem, mit jön maga mindig azzal a harmadik felvonással. Az nem kifogás. Azért el lehetett volna készülni.

Titkár. Kézirat nélkül?

Igazgató. Ugyan, hagyja már ezt a szörszálhasogatást! Itt nem kéziratról van szó, hanem egy slágerről - az fontosabb, mint a kézirat. Nem az a fontos, hogy megkapjuk-e a darabot, hanem az, hogy előadjuk. Majd meglesz a kézirat, ne féljen semmit, maga csak adassa elő a darabot.

Titkár kétségbeesve. Kézirat nélkül?

Igazgató fenyegetően. Már megint azzal a kézirattal kezdi? Hát nem érti, hogy...

Szolga. Persze, hogy nem érti.

Titkár. *Pomuchoz.* Hallja, Pomuc, maga tényleg nagyon frech kezd lenni.

Pomuc. Mégpedig kézirat nélkül. Mit ceremóniázzunk - a titkár úr tényleg nem érti ezt. Nincs semmi szégyen benne - a titkár úr csak egy éve van itt, én meg tizenöt éve.

Titkár. Hallja, Pomuc!

Szolga zavartalanul. Maga nem volt itt, mikor a *S á r k á n y v é r t* adtuk harminc táblás házzal - mi, igazgató úr? - és a szerző csak a harmadik előadás után jött rá, hogy elfelejtette megírni a darabot.

Igazgató. De nem vette észre senki.

Szolga. Aztán eljött, és gyorsírással lejegyezte az egészet, és kiadta könyvbe.

Titkár haragosan. Jó, bánom is én. Nemcsak a harmadik felvonásról van szó. A Pataky nem akarja a Nellit játszani.

Igazgató dühösen. Micsoda beszéd ez? Muszáj neki. Az egyetlen, aki játszhatja - nincs más!

Titkár hátratett tenyérrel. Mit csináljak? Én se tudok mást.

Igazgató. Mindig az utolsó percben! Most mihez kezdjünk?

Szolga. Mihez kezdjünk! Nagyszerű. Nellit eljátssza a Dombováry.

Igazgató. Pomuc, legyen szíves, és ne beszéljen mindenbe bele. *Titkárhoz.* Hm - tényleg a Dombováry játszhatná, nézze csak, most jut eszembe, tulajdonképpen sokkal inkább neki való, mint a Patakynak - csudálom, hogy a kiosztásnál nem jutott eszembe. De Pataky nem fog duzzogni?

Szolga. Adják neki oda Birit a *D a r u m a d á r b ó l*.

Titkár. Hallja, Pomuc, mégis tűrhetetlen, hogy maga hogy mer beleszólni! *Igazgatóhoz.* Nézze csak, igazgató úr, a Patakynak oda lehetne adni a Birit a *D a r u m a d á r b ó l*.

Igazgató. Tényleg, nem rossz. Hm - csak hogy baj van - akkor nem játszhatja a Stégernét.

Titkár. Persze, persze. A *M á s f e l e s é g e* nagyon hosszú.

Igazgató. Ejnye, ejnye. Mit lehetne tenni?

Titkár. Hm, fene egye meg.

Igazgató. Akkor mégse lehet... *Szünet.*

Szolga. Ugyan, mit kínlódnak. Hagyják ki a Stégerné szerepét, akkor mindjárt rövidebb lesz a darab, és Pataky eljátszhatja a Birit.

Igazgató. |
Titkár. | Pomuc!

Szünet.

Titkár. Hm - nekem volna egy ötletem! Ki lehetne hagyni Stégerné szerepét, s mindjárt rövidebb lenne a darab.

Igazgató. Igaza van. És egyúttal Patakynak oda lehetne adni Birit.

Titkár vígan. Hát akkor rendben volnánk.

Igazgató elégedetten. Igen, így jó lesz. Látja, csak gondolkodni kell egy kicsit.

Pomuc. Az igaz.

Igazgató dühösen. Hallja, Pomuc, magának mindig itt kell lógni a titkár úr szobájában? Legyen szíves, és foglalja el helyét az előszobában.

Szolga. Majd ha a Mráz elment.

Titkár. Miféle Mráz?

Szolga undorral. Magának jobban kellene tudni, nem engem keres. Reggel fél nyolc óta itt ül.

Titkár. És azért ült maga itt tegnap is, egész délelőtt?

Szolga. Tegnap is itt volt. Reggel nyolctól.

Titkár. És mióta van ez?

Szolga. Nyolc hónapja.

Titkár. Ki az a Mráz?

Igazgató fejét vakarja. Jaj... igen, tudom már... Valami drámája van itt... Elolvasta már?

Titkár. Én?! Nem is tudok róla.

Igazgató. Persze. És mára ígértem, hogy elolvasom, s persze elfelejtettem kiadni. *Könnyedén.* Nézze, Zádor, intézze el ezt a dolgot.

Titkár. De hiszen fogalmam sincs róla, hogy miről van szó abban a darabban?

Igazgató. Mindegy. Mondjon neki valamit. Nem lehet tovább vártni. Aztán jöjjön be. *Gyorsan be a szobájába.*

Szolga feláll, kajánul. Beeresszem?

Titkár. Vá... várjon... Ne siessen. *Maga elé.* Mi a csudát mondjak neki?

Szolga ártatlanul. Hát, hogy elolvasta a darabot.

Titkár zavartan. Ne beszéljen bele mindenbe, Pomuc.

Szolga. Jó! *Leül.*

Titkár. Mi a csudát mondjak neki? *Szolga hallgat.* Na, most már nem beszél?

Szolga gúnyosan. Ne-em, titkár úr. Ezt már csak tessék egyedül megcsinálni. Erre nem vagyok szerződve.

Titkár. Nézze, Pomuc... csak az első szavakat... Majd aztán én jövök, és felváltom magát.

Szolga. Na, és mit mondjak neki?

Titkár. Akármit... Maga öreg színházi róka... Hogy már elolvastuk... Aztán majd én jövök...

Szolga. De ha nem jön?

Titkár. De jövök... Ne féljen semmit. Csak gyorsan bele akarok nézni abba a darabba... hogy valamit mondhassak...

Szolga. Legalább adjon valami kabátot...

Titkár. Ott a fogason.

Szolga felvesz egy zakót.

Titkár el.

Szolga utánakiált. De jöjjön aztán... mer én nem arra vagyok szerződve... *Áll percig a tükör előtt, aztán kinyitja az előszobaajtót, kiszól.* Tessék!

Mráz megjelenik az ajtóban. Hosszú gérok. Túlzottan félszeg mozdulatok. Egészen kis részén az ajtónak kínosan, részletekben furakodik be. Sápád és pirul és hebeg. Nagy lázban van. Alászolgája... bocsánatot kérek...

Szolga leül az íróasztal mellé. Orrhangon. Csak tessék, tessék...

Mráz. Azazhogy... bocsánatot kérek... Avagyis... Mindazonáltal, tehát...

Szolga széles gesztussal. Tessék helyet foglalni.

Mráz előbb a szék árnyékára akar leülni, aztán a legszélére ül le a székek. Minekutána... vagyishogy akarom mondani, azaz... Az igazgató úrhoz van szerencsém... mármint csekély-séges szerénységemnek...

Szolga hadarva. Ennekazintézetnekaszmetéheztartozomigazgatóságialkalmazott...

Mráz ijedten. Igenis... Mert azt gondoltam... voltam bátor gondolni...

Szolga. Ja, mert mindig az előszobában lát engem, izé... olyan tisztí egyenruhában... az semmi... az csak, az izém... az inkognitóm...

Mráz hajlongva. Igenis. Csakhogy...

Szolga. Na, hát mivel szolgálhatok, kedves izé... kedves...

Mráz hajlongva. Mráz... Csakhogy múltkor, mikor kegyes volt megígérni...

Szolga. Ja, hogy akkor másképp néztem ki... Az semmi, lefogytam egy kicsit. Hát miről van szó...

Mráz. A múlt hónapban, amikor bátor voltam megjeleni, mivel öt hónappal azelőtt meg tetszett ígérni, hogy el tetszik olvasni a darabomat, amiről tavaly meg tetszett ígérni, hogy két héten belül el tetszik olvasni - a múltkor azt tetszett mondani, hogy már tetszik olvasni, és hogy jöjjenek el holnap, mármint két hónap előtt, de nem tetszett ráérni, tehát azt tetszett izenni, hogy már el tetszett olvasni, és hogy majd meg tetszik mondani ma, azaz két hét előtt, hogy mit tetszik gondolni...

Szolga. Ja, igen, igen - tudom már. Szóval, azt izentem, hogy már elolvastam?

Mráz remegve hajlong. Higenis. Higenis. Brr. *Borzong.*

Szolga félre. Disznó. Azt mondta, hogy már elolvasta. Most mit csináljak? *Hangosan.* Hát ha izentem, akkor el is olvastam.

Mráz rettenetes zavarban fészeng, köhög, nyakkendőjét igazgatja, remegve babrál a szája körül. Hebegve. Hi... higenis... el tetszett... bocsánatot kérek...

Szolga. Hát, kérem - elolvastam azt a darabot.

Mráz. Bocsánatot kérek...

Szolga keres az asztalon. Hová is tettem? Na. Nem tudom, hová tettem...

Mráz gyorsan. Nem baj, kérem, nem baj, ha elveszett... majd leírom még egyszer...

Szolga. Na, akkor jó. Hát - szóval, maga most szeretné tudni a véleményemet a darabjáról, ugye?

Mráz hebegve. Hát - ájultan vigyorog ha éppen gondolni tetszik... de ha parancsolja... leírom még egyszer...

Szolga. Nem baj. Szóval a véleményem érdeklí. Hát, édes barátom... összehúzza a szemét.

Mráz ijedten hátrál.

Szolga. Tudja, a maga darabjában vannak dolgok.

Mráz ragyogva. Ugye, ugye vannak?

Szolga bólogat. Vannak benne. Azt nem lehet mondani, hogy nincsenek. Azt nem.

Mráz ragyogva. Ugye, ugye, azt nem lehet mondani. Lelkesen. Tudtam én, hogy kinek hozom el az én darabomat. Tudtam én, ki az az élesszemű, csálhatatlan bíráló, aki észrevesz mindent, amit mások nem vesznek észre.

Szolga szerényen. Na igen, hát ha az ember annyi darabot olvas, mint én, hát kifejlődik az érzéke!

Mráz lelkesen. Hát észrevette?

Szolga. Persze, hogy észrevettem. Az ajtó felé néz. Főleg a második felvonás közepe felé... nem egészen a közepén... úgy az eleje meg a közepe között.

Mráz összecsapja a kezét. Óriási! Hát észrevette? Öklét rázva. Azok a marhák! Azok a disznó gazemberek, azok a marhák!

Szolga. Kicsodák?

Mráz. A barátaim... Akikkel elolvastattam a darabot... Azt mondták, hogy az a dolog nem jön ki, a második felvonás közepe felé... hogy nem lehet észrevenni.

Szolga az ajtó felé néz. Ugyan, gyerekiség. Dehogynem lehet. Nagyszerűen lehet. Nem is az a baj, hogy nem lehet.

Mráz megint megijed. Lázasan. Hanem... szóval... az a baj...

Szolga. Na?! Hát mi a baj... Maga is tudja, ugye? Na?!

Mráz sápadtan. Igazgató úr - ön nagy ember. Igaza van. Nem hittem volna, hogy ilyen behatóan, ilyen lelkiismeretesen foglalkozott a művemmel. Igaza van. Az első felvonás végén - higgye el nekem, én magam is éreztem, hogy nem lehet.

Szolga. Na ugye. De azért nem kell kétségbeesni.

Mráz lázasan. Hát mit tegyünk? Ha a gróf nem tudja, hogy Amanda volt akkor a hajó fenekén - akkor mit mondassak Pálfalvival?

Szolga kínban. Ugyan kérem! Pálfalvi! Muszáj Pálfalvinak mondani valamit? Nem egyszerűbb, ha Pálfalvi nem szól semmit? Pálfalvi tegyen úgy, mintha nem tudna semmit. *Az ajtó felé néz.*

Mráz. És a kapitány csak a harmadik felvonásban értesüljön, hogy Géza nem úgy gondolta?

Szolga. Hát persze.

Mráz. Igaz! Igaz! Így mindjárt érthetővé válik, hogy Johanna miért nem a második emeletről ugrott le! Szóval, igazgató úr, azt gondolja, hogy ezt változtassam meg, ebben az értelemben?

Szolga. Persze.

Mráz. Meglesz. Nagyszerű. Tudtam én, hogy kinek hoztam el a darabomat. De nem hittem volna, hogy ilyen behatóan - ilyen mélyen... ilyen megértéssel fogja elolvasni... Lám, akikkel elolvastattam, észre se vették, amit az igazgató úr rögtön meglátott... Hogy Pálfalvi vallomása nem is fontos, tekintve, hogy a bőröndöt már elvitték Fülephez.

Szolga. Ugyan kérem, ez csak nyilvánvaló.

Mráz. És... és mit gondol igazgató úr Margitról? Kérem, beszéljen velem őszintén - ilyen nagy dramaturg véleménye, mint igazgató úr, csak hasznos lehet nekem.

Szolga. Margitról? Hát, kérem *az ajtó felé néz* - az a Margit - az a Margit, kérem. - *Az ajtó felé néz.*

Mráz. Őszintén és egyenesen, igazgató úr - az ön véleménye csak hasznos lehet. Ön, úgy látom, attól fél, hogy nem fogom megérteni. Nem vagyok érzékeny! Csak tessék egyenesen kimondani, amit gondol, igazgató úr.

Szolga kínban. Hm. Nekem ez a Margit tulajdonképpen tetszene, csak az a baj...

Mráz. Hogy nem engedte be Antalfit? *Fájdalmasan.* De mondja meg, igazgató úr, hát nincs igaza? Hát teheti? Gondolja meg! A gróf mindent tud! És Margit tudja, hogy Kázmér ott volt a kádban, mikor a robbanás történt...

Szolga félre. Ha nem jön mindjárt az a disznó, nem bírom tovább... *Hangosan.* Na, igen, éppen ez az... Margitnak nem szabadna tudni a robbanásról.

Mráz meghökkenve feláll. Nem szabadna tudnia a robbanásról... *Elhűlve.* De hiszen éppen ő...

Szolga kezdi elveszteni a talajt. *Gyorsan.* Na igen, igen, tudom, hogy éppen ő... és egy kicsit furcsa is, amit mondtam, hogy ne tudjon róla, dacára annak, hogy éppen ő - de hát drámaírónak merésznek kell lenni, barátom!...

Mráz. De igazgató úr - hiszen akkor Alajos nem mehet fel a toronyba...

Szolga egyre nagyobb kínban, félre. Mindjárt belesülök, mindent észrevesz. Nem jön az a disznó. *Hangosan, haragosan.* Hát ne menjen föl! Muszáj neki felmenni! Nem is értem, minek megy fel! Maradjon lent! Nem rossz.

Mráz elhűlve. De igazgató úr - ha nem megy fel a toronyba... hiszen akkor Béla hiába mondta Belényesinek, hogy mindent megtudott...

Szolga idegesen. Ugyan kérem, az a Béla! Mit akar az a Béla? Bélának ne járjon annyit a szája! Béla ne beszéljen annyit! Senki se kíváncsi Bélára! A Béla... a Béla... *Homlokát törli.*

Mráz feszülten. Nos? A Béla?

Szolga. A Béla! Istenem! A Béla menjen vissza az izéhez... a Margithoz... akarom mondani...

Mráz elhűlve. Margithoz?! Éppen Margithoz?! Éppen ő?! Hogy lehet az?!

Szolga. Hogy lehet! Nagyon egyszerűen.

Mráz. Jó. Tegyük fel, hogy visszamegy. Szóval, akkor Margit nem megy le az alagútba, úgy tetszik gondolni.

Szolga teljesen összezavarodva. Már miért ne menne? Ugyan kérem! Azért lemehet, ugyan! Csak menjen, menjen. Éppen, hogy menjen.

Mráz feláll, levegő után kap, rámered Sz-ra, tágrameresztett szemmel, suttogva. De igazgató úr - az istenért - és Bájlighethy?

Szolga látván, hogy elvesztette a partit, felugrik, dühösen Mráz orra előtt hadonászva öklével. Bájlighethy? Bájlighethy akassza fel magát!

Mráz hátratántorodik, fejéhez kap, aztán diadalmasan felordít. Peeersze! Megragadja Sz. kezét. Igazgató úr, ön nagy ember! Öt évig gondolkodtam rajta, hogy mit tegyen Bájlighethy!... Ön világosságot gyújtott az agyamban. Köszönöm... Köszönöm... *Elrohan, az ajtónál még egyszer fejéhez kap.* Óriási! És ez nekem nem jutott eszembe! Bájlighethy akassza fel magát!... Rohanok, megírom. *El.*

Szolga fújva roskad a székbe.

Titkár sietve jön, kezében kéziratral. Hol az a Mráz? Hol a Mráz?

Szolga. Elment!

Titkár. Utána kell küldeni! Kérem, ez egy nagyszerű darab! Elő kell adni!

Szolga. De milyen nagyszerű! Pláne, ha Bájlighethy felakasztja magát?

Titkár megáll. Mit beszél?

Szolga. Éppen most mondta a szerző, hogy megváltoztatja a darabot! Bájlighethy a végén felakasztja magát.

Titkár. Miii? Meg van örülve ez az ember? De hiszen akkor nincs semmi értelme az egésznek! *Földhöz vágja a kéziratot.* Mindjárt mondtam, hogy csapnivaló marhaság! És ilyenekkel zaklatják az embert! *Dühösen.* Ha az az ember még egyszer beteszi a lábát, rúgja ki a darabjával együtt, hogy a lába se érje a földet.

Függöny

A téma

Szereplők:

A nagy drámaíró

A felesége

Az ifjú újságíró

Szobalány

Szín: a nagy drámaíró lakásán, otthon, ebéd után.
A nagy drámaíró és a felesége ülnek az asztal mellett.

Feleség. Hát mikor fogsz hozzá?

Drámaíró idegesen. Majd hozzáfogok. Hagyj békén.

Feleség. Én békén hagylak, fiacskám, csak az igazgató is békén hagyjon. Már tizedszer küldött ide, hogy legalább az első felvonást szállítsd már. E hó végére ígérted az egész darabot. Mennyi volt a legutóbbi előleg?

Drámaíró dühösen. Hatezer. Hagyj békén.

Feleség. Én, fiacskám, békén hagylak, de engem nem hagynak békén, a banktól. Mikor akarsz hozzáfogni?

Drámaíró feláll. Nem hagysz békén? Járkál.

Feleség. De nem értem, hogy még hozzá se fogtál... hiszen nincs semmi dolgod, csak ez a szerencsétlen darab, amire már tizenkétezret felvettél, és amire kapnál még tízet, ha legalább az első felvonást leszállítanád... *Szelíden.* Miért nem fogsz hozzá?

Drámaíró megáll előtte, elkeseredetten. Hogy miért nem fogok hozzá? Hát, ha mindenáron tudni akarod, azért nem fogok hozzá, mert dunsztom sincsen róla, hogy mihez fogjak hozzá - érted?... Tudod, mi az a halvány dunszt?... Hát, ha tudni akarod, én megmondom neked, a halvány dunszt, ami nekem még hiányzik, hogy ehhez a darabhoz hozzáfoghassak... és ha tudni akarod, hogy miért nem fogtam hozzá, hát azért nem, mert ahhoz, hogy hozzáfogjak, csak az a csekélység hiányzik még, hogy halvány dunsztom legyen, hogy miről szóljon ez a darab. Nahát. Ha tudni akarod. *Tovább járkál.*

Feleség megdöbbenve. Te még nem tudod, miről szól a darabod?

Drámaíró. Mit szólsz hozzá, nem tudom.

Feleség m. f. Azt akarod mondani, hogy még nincs témád a darabhoz?

Drámaíró. Mi az, hogy akarom mondani? Nem akarom, csak mondom. Különben már kész volna a darab, már minden megvan, csak még a téma kellene, meg hogy megírjam. Mit szólsz hozzá?

Feleség m. f. De hiszen a direktornak azt mondtad...

Drámaíró idegesen. Mondtam, mondtam. Persze, hogy mondtam. Azzal nem mehetek fel a direktorhoz, hogy kedves direktor úr, kérek hatezer korona előleget abból az alkalomból, hogy nincs egyetlen témám se, és már nem tudok darabot írni.

Feleség m. f. De hiszen már a címét is bemondtad... Az összes lapok hozták... *A z é l e t k a p u j a...* ezt mondtad be...

Drámaíró. Mondtam, mondtam. Persze, hogy mondtam. Hát te mit mondtál volna? Miután megnyugtattam, hogy nagyszerű témám van, ideadta a nyugtát, de előbb még tudni akarta, hogy mi lesz a címe... Én éppen arra gondoltam kínomban, hogy de jó volna már kívül lenni a kapun... hát gyorsan rámondtam, hogy kapu... *A z é l e t k a p u j a...* talán nem jó cím?

Feleség kétségbeesetten. No, de hát mi lesz most? Hogy írod meg téma nélkül?

Drámaíró. Azt én is szeretném tudni.

Feleség. Az isten szerelmére, hát gondolkozzál.

Drámaíró dühösen. Gondolkozzam! Jól adod. Egyebet se teszek három hete. Hát nem jut eszembe semmi. *Siránkozva.* Én nem tudom, mi van velem, az utóbbi időben, mikor gondolkozni kezdek, itt, hátul, ezen a ponton, mindjárt fájni kezd a fejem. *Mutatja.* De pont ezen a ponton. *Aggódva.* Van nálad aszpirin?

Feleség. Hagyj békén! És a címről nem jut eszedbe semmi?

Drámaíró. Semmi... *Tűnődve.* Én nem tudom, némely ember honnan veszi azt a sok témát...

Feleség. Ezen töröd a fejed? Inkább a darabon törd a fejed.

Drámaíró dühösen odaugrik az asztalhoz, nyújtja a fejét, mint egy tárgyat. Tessék... itt a fejem... törd te most már egy kicsit... én már eleget törtem... parancsolsz egy diótörőt?... vagy inkább egy baltát?... tessék, törd meg, hámozd le, facsard ki, paszírozd meg, főzd be... ha találsz benne valamit, ami csak hasonlít is egy drámatémához, hát én megeszem neked az egész fejet, forrázva. *Lehajtja fejét az asztalra, siránkozva.* Te... het... ség...telen...va...gyok.

Feleség simogatja a fejét, elcsukló hangon. Szegény édes... kis tehetségtelenem... mi lesz most velünk?

Drámaíró megtörve. Nem tudom. Politikai pályára lépek.

Feleség m. f. Szegény apuskám... én mindig sejtettem valamit... már a múltkori darabodnál...

Szobalány belép. Mindketten felegyenesednek. Nagyságos úr...

Drámaíró szigorúan. Mi az?

Szobalány. Egy úr keresi...

Feleség. Biztosan az igazgatótól küldenek megint a darabért...

Drámaíró idegesen. Megmondta, hogy itthon vagyok?

Szobalány. Meg... Egy olyan hitványféle kis fiatalember... azt mondja...

Feleség. Talán az ügynök...

Drámaíró nyugtalanul. Ügynök? Várjon. *Mellényét igazítja, méltóságteljes pózt vesz fel.* *Feleségéhez.* Mondja neki, fiam, hogy mindjárt jövök... dolgozom!... Ajaj... ajaj... *Megtörten és siránkozva átmegy a másik szobába.*

Szobalány el.

Feleség újságot vesz fel az asztalról.

Újságíró roppant fiatal, igen félszeg modorú ember, egészen odavan attól, hogy a nagy drámaíró lakásán van, és hogy beszélhet a nagyemberrel. Nem tudja, hova üljön, hogy álljon, mit beszéljen. Hajlong jobbra-balra. Alászolg... gájjapotnak...

Feleség. Jó napot.

Újságíró. Bánatos Zöld Amadé vagyok... a S z í n h á z é s L ó s p o r t kiküldött munkatársa... Nem mer felnézni. A nagy Barom Bódog mesterhez van szerencsém?

Feleség mosolyog a fiú zavarán. Nem, én csak a felesége vagyok.

Újságíró ijedten vigyorog. Ja... bocsánat... mindjárt gondoltam... Torkát köszörüli.

Feleség. Az urammal akar beszélni?

Újságíró. Ó... ha a mesterrel lehetne.

Feleség. Az uram dolgozik. Hiszen tudja...

Újságíró ujjongva. Hogyne tudnám... Az élet kapuja... hiszen éppen amiatt...

Feleség. Milyen ügyről van szó?

Újságíró. Ó... méltóságos asszonyom...

Feleség. Csak nagyságos... Foglaljon helyet.

Újságíró félszegen leül a szék szélére. Ó, istenem, ha sikerülne... nagyságos asszonyom... könyörgök... járjon közbe érdekemben...

Feleség. Hát miről van szó?

Újságíró. Arról van szó, hogy a szerkesztő... a S z í n h á z é s L ó s p o r t szerkesztője... akinél jelentkeztem, hogy szeretnék dolgozni a lapjában... a nagy Pince Sándor... nagyon barátságosan fogadott... megveregette a vállam, és azt mondta, hogyha egy jó színházi riportot csinálnék... ha például meg tudnám interjúvolni a nagy Barom Bódogot... a mestert, akkor lehetne beszélni a dologról... Én már ki is gondoltam az egész riportot... ó, nagyságos asszonyom... összesíti a kezét ha lehetséges volna... az egzisztenciám függ tőle... Pince Sándor harminc korona előleget ígért, ha meg tudom csinálni.

Feleség mosolyogva. Kérem, kérem... meg fogom próbálni... bár tudja, hogy az uram milyen tartózkodó, és most éppen dolgozik...

Újságíró áhítattal. A z é l e t k a p u j á n.

Feleség. Igen. Feláll. De megpróbálom. Beszól a másik szobába.

Drámaíró hangja idegesen. Mi az? Dolgozom.

Feleség. Jöjjön csak egy percre.

Drámaíró megjelenik az ajtóban. Kihúzva, pózosan jön, kezében tollal, mintha örült munkában lenne. Ki az? Ügynök? Most nem tárgyalhatok.

Újságíró felugrik, hajlong. Bánatos Zöld Amadé...

Feleség. Egy fiatal, kezdő újságíró... azt mondja, az egész egzisztenciája függ tőle, hogy magával beszélhessen... Megígértem!...

Drámaíró kegyesen bólint. Autogramot írjak? Azt még tudok...

Újságíró dadog. Ó... mester... nagyobb dologról van szó...

Drámaíró kegyesen. Hát csak ki vele, barátom.

Feleség. Magatokra hagylak. *El.*

Drámaíró. Foglaljon helyet, fiatalember.

Újságíró félszegen leül, tremolázik, odavan. Áhítattal. Egész életemre... ha lehetne... egy nagy... nagy kérdés...

Drámaíró leereszkedően. Bátorság, bátorság. Csak beszéljen. Én is csak ember vagyok. Miről van szó?

Újságíró. Ó, mester... alig tudok magamhoz térni, hogy szemtől szembe láthatom nagy Barom Bódogot... a M á s f e l e s é g e szerzőjét...

Drámaíró. Ön újságírónak készül?

Újságíró alázatosan. Igenis. És most a S z í n h á z é s L ó s p o r t küldött ide a mesterhez... már két napja keresem... végre rászántam magam, hogy ide bátorkodom... A szerkesztőm azt mondta, fizetést kapok, ha interjút tudok csinálni a mesterrel...

Drámaíró kegyesen. Interjú... Na, és miről akar kikérdezni? Csak bátran...

Újságíró. Ó... a darabot, és azt mondta... hogy dupla honoráriumot kapok, ha ki tudom venni a mestertől... a legközelebbi darabjának... A z é l e t k a p u j á n a k... a témáját...

Drámaíró felugrik. Micsodáját?

Újságíró feláll. ...amit eddig senkinek se akart elárulni.

Drámaíró hevesen. Nem, és... nem is árulom el...

Újságíró ijedten. Ó, istenem!

Drámaíró idegesen járkál. Erről tegyen le, fiatalember... Ismeri az elveimet... egy szót se a bemutató előtt... Erről tegyen le... Egy szót se árulhatok el...

Újságíró leverten, majdnem sírva. Ó, istenem... pedig már hetek óta próbálom kitalálni... és már úgy örültem, hogy nekem sikerülni fog...

Drámaíró dühösen járkál. Kérem, ezt hagyjuk. A darabom témájától egy szót se...

Újságíró bánatosan. Hát nem... fuccs a szenzációs színházi riportnak... Pedig mennyit ábrándoztam már erről a készülő darabról... Évek óta tanulmányoztam a mester stílusát... az ötleteit... a zsenijét... és a cím után, hogy aszongya, A z é l e t k a p u j a, már mindenfélét össze is gondoltam, hogy mi lehet a témája...

Drámaíró hirtelen megáll, ránéz. Ugyan!... Szóval megpróbálta kitalálni, a cím után? *Titkos öniróniával.* Na hallja - ez érdekes. Én erre nem volnék képes.

Újságíró. Tessék?

Drámaíró gyorsan. Már úgy értem... én nem tudnám más író témáját kitalálni a címe után. Magának nagy fantáziája lehet.

Újságíró felbátorodva. Tegnap egész éjszaka azon törtem a fejem, mit jelenthet az Élet titokzatos Kapuja.

Drámaíró nagyon érdeklődve, lassan közeledik feléje Na - és?

Újságíró. Na, és mindenféle jutott az eszembe... elgondolkoztam, hogy milyen hallatlanul érdekes jelkép lehet az a kapu... ahogy mi a mester óriási eszméit ismerjük...

Drámaíró erőltetett könnyedséggel cigarettára gyújt, a cigaretta mögül figyeli az ifjú újságíró. Könnyedén. Na, és hát mit gondolt ki, fiatalember?

Újságíró szomorúan. Ugyan... a mestert úgyse érdekli...

Drámaíró kegyesen. Dehogynem... amilyen derék, lelkes fiatalember... talán még el is tudja találni a témát... kitalálja a cím után... *Szorongva nézi.*

Újságíró reménykedve. Ó... és ha ki is találnám...

Drámaíró kegyesen. Ha kitalálja... parancsol egy cigarettát? *Kínálja.*

Újságíró hálásan. Köszönöm... *Ügyetlenül rágyújt.*

Drámaíró folyékonyan, másfelé nézve. Ha el tudja találni, nem fogom letagadni, hogy eltalálta...

Újságíró boldogan. Igazán?

Drámaíró kegyesen bólint. Miért ne? Hiszen, ha eltalálta, úgyis rá fog jönni a bemutatón, hogy jól találta el...

Újságíró ragyogva. És akkor meg is írhatom?

Drámaíró mintha habozna. Akkor - meg.

Újságíró izgatottan. Ó, mester... Hát akkor...

Drámaíró kegyesen mosolyog. Hát... csak rajta... *Közeledik, szorongva nézi.*

Újságíró tapogatózva. Hát... azt gondoltam, hogy a hős nem lehet más... csak egy világhírű...

Drámaíró egyre közelebb jön, feszülten figyel. Világhírű... na... mi?

Újságíró. Világhírű... izé... mérnök.

Drámaíró elfintorítja az orrát.

Újságíró ijedten. Orvos.

Drámaíró egyre izgatottabb lesz, de türtőzteti magát. Orvos... Aha... aha... közel jár...

Újságíró boldogan. Tudtam!...Tudtam!... És annak az orvosnak van egy... egy... *Kutatva nézi.*

Drámaíró. Na?! Na?!... Várjon csak... Parancsol egy kis pálinkát?... *Gyorsan likőrös palackot hoz, tölt, itatja a fiatalembert.* Csak bátran!... Még egyet! Hiszen maga nagyon derék, tehetséges fiatalember...

Újságíró iszik, bátrabban. Hát azt gondoltam, hogy ennek az orvosnak van egy felesége...

Drámaíró sürgetve. Na? Na?

Újságíró. Aki nem szereti az orvost...

Drámaíró. Aha... aha... maga nagyon ügyes detektív lenne, fiatalember... *Tölt.* Tessék még egy pohárral... *Újabb likőröket hoz.*

Újságíró boldogan. Ugye, eltaláltam? Nem szereti az orvost, és meg akarja csalni valakivel...

Drámaíró türtőzteti magát. Hát nem éppen megcsalni...

Újságíró aggódva. Nem éppen megcsalni... de kísértésben van...

Drámaíró. Így már inkább közel jár...

Újságíró tapogatózva. Mire az orvosnak egy különös, groteszk ötlete támad... amilyen csak a mesternek juthat eszébe... egy olyan igazi Barom Bódog-ötlet...

Drámaíró nagyon izgatottan. Na?!... Na?! Csak tovább... Tölt. Igyék!...

Újságíró iszik. Rettentő erőfeszítéssel gondolkodik. Hogy... hogy... próbára teszi a feleségét...

Drámaíró drukkolva. Na?!... Na?!... Most!... Hogy az ifjú fel akar állni, visszanyomja.

Újságíró boldogan. Közel jár?!... Óriási!... Tudtam, sejtettem... Mégpedig úgy teszi próbára, hogy... hogy...

Drámaíró alig tudva türtőztetni magát. Hogy?

Újságíró tapogatózva. Hát... mondjuk... hogy pl. azt állítja, hogy megvakult... pedig nem is igaz...

Drámaíró egy pillanatig dermedten nézi. Aztán lassan feláll, sápadtan, hidegen. Fiatalember, maga nagyon ügyes... Biztos, hogy magától jött rá, mert még senkinek sem beszéltem erről a témáról.

Újságíró kitörve. Eltaláltam? Eltaláltam?

Drámaíró ünnepélyesen. Eltalálta. Gratulálok.

Újságíró rajongva. Óriási! Gyönyörű téma! Hallatlan, nagyszerű téma! Ilyen igazán csak a mesternek juthat eszébe... senki másnak! A témáról rá lehet ismerni a mester zsenijére... Az orvos vaknak tetteti magát... de mindent tud... és az asszony nem tudja megcsalni, mert... óriási! Ilyen téma csak a mester agyában születhetik!

Drámaíró kegyesen. Úgy gondolja? Én is azt hiszem.

Újságíró félénken. És... én... megírhatom a riportot?...

Drámaíró kis habozás után, kegyesen bólint. Meg.

Újságíró kitörve. Mester... hogy köszönjem meg! Óriási! Szenzáció lesz!... Rohanok a szerkesztőhöz... azonnal felveszek még húsz korona előleget...

Drámaíró kezét nyújtja. Isten vele.

Újságíró. Mester... Majdnem kezet csókol, aztán elrohan.

Drámaíró maga elé mered, hangtalanul jár a szája.

Feleség jön. Na? Elment?

Drámaíró összerázkódik, aztán megnézi az óráját, könnyedén. El. Én is megyek, fiacskám.

Feleség aggódva. Hová?

Drámaíró fölényesen. Hová? Hát hová mehetnék? Az igazgatóhoz megyek, hatezer korona előleget akarok felvenni.

Feleség. Mire?

Drámaíró. Mire? Hát a darabra.

Feleség kétségbeesve. A darabra? Aminek a témáját se tudod?

Drámaíró mulattatva. Ugyan, te gyerek, hát beugrottál?... Hát elhitted, hogy énnekem nincs témám?

Feleség ámulva. Hát van?

Drámaíró fölényesen. Na, te finom nő vagy... és még tehetségtelennek nevezted... tudod, hogy ilyen jó témám még sohasem volt, mint amilyen most van?... Hiszen már nyíltan beszéltem róla az újságíróknak... E héten már riport is jön róla...

Feleség boldogan. Ó, te gonosz ember! Így megijesztetted! *Simogatja.* Te drága! Te nagy, nagy tehetség! Na, és mi a témád? Nem mondod el a kis feleségednek?

Drámaíró leül. Feleségét az ölébe ülteti. Hát tudod... csak nagy vonalakban mondhatom el... Egy orvosról van szó... aki vaknak tetteti magát... de mindent tud... és a felesége nem meri megcsalni, mert...

Függöny

Iphigénia Siófokuszban

vagy

Ki megy a mama elé

Végzettragédia

Szereplők:

Weisz

Weiszné

Krumpholtz

Bodó dr.

Rechnitzerné

Kabinos

Színhely: Tengerpart, Siófokusz közelében. Háttérben látható a Nagykaszinó és az öböl, vitorlákkal. Elöl néhány pad és kabinok. Idő: 1925. nyári nap, délután hét óra felé.

Weisz jön a kabinok mögül, felöltözve, kezében újsággal. Körülnéz. Hé, kabinos! Hol a fenébe bújkál, épp ha kell?

Kabinos jön a másik oldalról. Tessék kérem, szárítani vittem a ruhákat épp.

Weisz. A feleségem még a vízben van, vagy odabent?

Kabinos. Öltözködik. Egy sürgöny jött, hogy adjam át. Sürgönyt nyújt át.

Weisz. Micsoda? Nézi. Pestről? Úgy! És mit izent a nőm?

Kabinos. Hogy tessék menni a vonathoz, nyolcra jön.

Weisz felbontja a sürgönyt. „A félnyolcas vonattal érkezem, mama...” Eldobja a sürgönyt. Te jó Isten! Hiába menekültem Pestről el! Az anyósom utánunk jött! Nahát! És méghogy én menjek elébe - egy frászoszt! Menjen a nőm! A kabinoshoz. Mit tátja a száját? Talán borraivalót vár még a rossz hírért! Megyek a nőmhöz, és be néki koppantok! El balra.

Kabinos el jobbra.

Kar. Láttad a dúlt arcú hírnököt?

Recsegő szavú Cabinos fiát

S kopasz fejű Wajsz Ignacoszt,

Midőn elfogadá a hírt,

Melyet távol Budapesztosz felől

Külde Hermes szolgája, Telegramm!

Ellenkar. Ó, jaj, láték egyebet is!
Künt száguldó gőzszekereken!
Jól spekuláló Rechnitzer Ármin
Habszülte nejét, Reginát,
Ki Weiszné Ifigéniát
Nemzé, isteni ágyból.
Ennek atyja Rechnitzer Ármin
Küldé fejedelmi nejét
Kormosznak, a Máv istenének
Drága kegyeibe ajánlva!

Kar. Ó, kegyetlen szörnyű atya!
Így fizetsz hát szemes vődnek,
Weisznek, ki ötre bevág?
Ó, Kormosz, máv-isten, segíts!
Mert elfajult Priamosz vére.

Weisz jön vissza.

Na, én is megmondtam a véleményemet,
Egy tapodtat se mozdulok, eszembe sincs!
Ha nem tetszik a nőmnek, annyi baj legyen!
Ezőszer, majd még futkosok is érte én!

Kar. Ezőszer, Ezőszer, segíts!

Weisz. Elolvasom a pesti lapokat. *Végigheveredik az egyik padon, befelé fordul és olvasni kezd.*

Ellenkar. Sors istene, Erymisz, véd meg őt!

Weisz lapozgat, ásít. Jól néz ki a Szalámi, mondhatom!

Kar. Apályt s dagályt kormányzó istenek!

Weisz m. f. Bár vettem volna inkább Közútít!

Ellenkar. Pandora ő, ki lát szívedbe bé?

Weisz m. f. Megjegyzem, az egészre flau vagyok.

Ellenkar. Ó, bölcs beszéd, nemes tartózkodás!

Weisz. Bár tudja isten, hátha jön a hossz!

Kar. Ifjonti hév dicséri a jelest!

Weisz tovább lapoz előre felé. Na, mit beszél a jó Lehner-tata?

Ellenkar. Ó, büszke dac, ó, honfiú-erény!

Weisz röhög. A Sándor Pál megadta neki jól!

Kar. Periklesz óta nem volt ily dicső!

Weisz tovább lapoz.

Krach, már megint egy házasságtörés!
És persze, a férfi semmit sem tudott,
Csak mikor már a botrány elfajult,
Milyen marhák a férfiak, rémítő! *Tovább olvas.*

Kar. Pajkos Apolló
Bajkeverő Hesperidák!
Ó, jaj, nézzétek őt!
Hogy szendereg a derék!
Nem sejtve a vészt!
Mit bosszús Apolló
Zúgat fülibe!
Holott megjósolta
Nyírott hajú Kelemenné,
A tűnyelvű barátnő,
Tegnap a strandsz hullámai közt,
Hogy „ez a Weiszné
Vagy csalta, vagy csalja, vagy meg
fogja csálni a férjét.”

Ellenkar. Ó, jaj, mit látok én az azúrszínű horizonton!
Füredész felől repül erre mi lenge vitorlán
Karcsú Bodó doktor, babérkoszorús bajnoka minden
Siófokusz versenynek, tenisznek és pofozásnak.
És Bakkusz mezejének, a zöldposztós, vérmostai bakknak.

Kar. És itt jó Krumpholc,
Weisz végzete is!
Ó, jaj, Krumpholc jön,
Szokratesz szelleme rajta,
Adj erőt ellenállni neki!

Krumpholc jön jobbról, meglátja Weiszt. Na, jó napot, kedves Weisz úr, hát maga mit csinál itt?

Weisz odafordítja a fejét zordonan. Nem látja? Biciklizek. Mit kérdezi, ha látja.

Krumpholc. Jó, jó, jó, nichts für Ungut. Csak talán nem haragszik?

Weisz. Mér haragudjak? Tudtam magáról mindig, hogy sipista.

Krumpholc szelíden. Én nem tehetek róla, hogy a tervem jobb volt, mint a magáé.

Weisz felpaprikázva. Ha én bementem volna zöldre, nyugodt lehet, megnyerem.

Krumpholc szelíden. Mit veszekszik? Adok revansot, rögtön, ha akarja. Jöjjön át a telepre, játsszunk hat kis rennert.

Kar. Jaj, halljátok a merészt!
Csalja ravasz csellel a hőst.
Bölcs Dionysios segíts!
Adj neki erőt, csak most az egyszer.

Weisz. Hogy én menjek! Á, kedves Krumpholc, nem vesz palira!

Krumpholc. Kérem, kérem, ahogy akarja, én csak úgy mondtam.

Weisz. Meg is esküdtem, hogy soha többé nem játszok magával.

Ellenkar. Dicső eskü, Zeuszra mondom, ó tartsd meg, légy erős!

Kar. Hallga csak, itt a válaszut, vajon ki győz - Ármány vagy Erény?

Krumpholc. Úgy élek, meggondolja maga még ezt, ahogy ismerem én!

Weisz. Ma már bajosan, kedves Krumpholc, arra mérget vehet.

Krumpholc. Még nem jött be a gyorsvonat - addig semmi se biztos.

Weisz. Biztos csak a halál meg az Amerikai Bank.

Krumpholc. Én mindenesetre a telepen vagyok egész tízig, ha meggondolja - hát a magam részéről mindig készen leszek! *El balra.*

Kar. Ó, ünnepeljünk samosi borral,
Megállta dicsőn a sarat
Szirénszavú Krumpholc bájai ellen
Narcissos szigetén!

Ellenkar. Még ne ünnepeljünk, íme, itt közéig királyi nője,
Ifigénia Renéta, ó, mily fönség leng alakján!

Kar. Leplét könnyű szél zilálja és alatta a szemérem
Ékes pirulása látszik. Nagyon sok látszik belőle.

Ellenkar. A szemérem pirulásából eleget sohasem látni,
Azt beszélnek a Lipotosz ifjai Olimpiában.

*Weiszné fürdőruhában, elegáns, strand-mässig fürdőköpenyben jön a kabinok közül, össze-
csapja a kezét. Jesszusom, hát te itt döglesz, nem mentél el a vonatra?*

Weisz. Van eszembe! A mamád majd el talál magától is.

Weiszné. El talál! Már hogy találna? Hogy találna el magától?

Weisz Csak ahogy a tüzes mennykő, annak se mék elibe!

Weiszné. Nagyon finoman beszélgetsz a mamáról, mondhatom.

Weisz. Majd ha fölötte kell szólni, esküszöm, finom leszek!

Weiszné sírva. Szóval a halálát várod az anyámnak, óh, te cenk!

Weisz. Én fiam, az életemtől nem várok már semmi jót.

Weiszné. Pfúj, minek is állok szóba egy ilyennel, minek is! Takarodj el a vonathoz, mert rémes murit csapok.

Weisz befordul.

Mindjárt, csak magamra húzom előbb a komótcipőt,
Sürgős aludni valóm van, azt előbb elvégzem.
Ha kérdezik, hogy aludtam, mondd, nem tudtam megfigyelni,
Mert nem voltam közben ébren - ezt feleld, ha kérdezik.

*Feje alá gyűri a kalapját, az újságot olvassa titokban, de úgy tesz, mintha aludna, horkolást
mímél.*

Weiszné leül a másik padra, kezét tördeli.

Rémes, rémes, rémes ember, lekéssük a vonatot!
A vasútra nem mehetek póre-pusztán, egymagam!
S amíg én felöltözöm, már régen elment a vonat.

Kezébe temeti az arcát.

Kar. Láttuk már Niobe búját, testvérek, a partokon,
De mi volt ez ehhez képest, ahogy Ifigénia sírt!
Ó szegény nő és ezerszer nyomorultabb férfi, te,
Hitves lázad hitves ellen, szörnyű korra ébredénk!

Ellenkar. És most a mólói bércezen hős Bodó úr partra száll,
Csipke nyelvű Kelemenné, jól láttad a helyzetet.
Erre néz... meglátta máris... a monokloszt ejti le,
Erre tart, sebes-lihegve, mint Achilles egykoron.

Bodó jön balról fehér ruhában, monoklisan. Á, csókolom a kisztihandját, drága Ifike!

Weiszné felnéz. Jó estét, kedves Bodó, de korán kerül ide!

Bodó. Vitorláztam egy kicsikét, oszt a szél elállt.

Weiszné mosolyog. Ezúttal szóval magát csapta be a szél.

Bodó. Hogy érti ezt, hogy engem a szél becsapott?

Weiszné kacéran. Különben maga szokta csapni a szelet.

Bodó leül mellé, forrón. De csak magának, tudja jól - mert szeretem!

Weiszné kacéran elhúzódva.

Jó, jó barátom, csak ne olyan hevesen
Már vettem napfürdőt ma délelőtt.

Bodó De ez a nap, ott fent, egy skót legény,
Egy jégcsap, egy hűtőtest hozzám képest,
Ha maga mellett ülök, lángolok
És perzselek, úgy érzem, mint a tűz!
Egyszóval - maga - maga bestia,
Csak áztat engem, de rosszul teszi!

Kar. Szárnyas Kupidó
Zeng a szavaiban,
Nyilát szegzi felé,
Ó, tünde aranykor!

Weiszné. Vigyázzon - a férjem ott ül a másik padon.

Ellenkar. Ó, női hűség, üdv neked - e szavadért!

Bodó átnéz. Vagy úgy! Igaza van, akkor nem ordítok. *Suttog a fülébe.*

Ellenkar. Lám, így veszejti el erényét annyi tiszta szűz!

Weiszné. Jaj, hagyjon békén, úgyis majd megpukkadok!
El kellett menni már fogadni a mamát...
Az uram döglök, és én így vagyok, trikóba még.

Bodó mohón. Elkísérem a kabinig, ha engedi!

Weiszné a férjére néz, tétován. Hát - nem bánom... de jól viselje ám magát!

Bodó. Ó, Ifike, hát úgy nézek én ki, mint egy rossz?

Weiszné a kezére üt. Na jól van, jöjjön - maga... Hekenaszt!

Bodó kérdőleg nézi. Vagy Achilles... vagy hogy hítták azt a futballbajnokot.

Mindketten el a kabinok felé.

Kar. Most szegény férj, Ignácosz vigyázz.

Jaj, remegek, mi lesz, merre visz utad.

Dörgő Poseidon, balsors üldözte halandó,

Hol zordon zuhanyok viharoznak a tőzsdei csarnok

Márványfalain nem tört meg az árfolyamosz még.

Ily feketén, mint Végzeted, betelésre készen!

Weisz felül, szemeit dörzsöli, nyújtózik. Ejnye...

hová lett a nőm, de unom magam nélküle.

Talán elment a mamáért? Vagy csak a kabinba be,

Már csak megest odanézek - hadd lám mégis, hogy leszünk.

Felül, indul a kabinok felé.

Ellenkar. Jól siess, Pallasz Athene sebesítse lépteid, Vond ki pallosod is, míg nem késő, s nem korán.

Kabinos hangja kívülről. Erre tessék csak, itt vannak, hogyha még nem mentek el.

Rechnitzerné hangja kívülről. Disznóság, hogy senki se jött a vonatra, elibém! Villámlás, mennydörgés.

Weisz mintegy villámsújtottan. Krach! Az anyósom mégis lecsapott! Körülnéz. Most menekülni, de hová megyek? Balra elrohan.

Kar. Jaj, hová futsz! végzetedbe! Állj meg, és kerüld!

Ellenkar. Senki boldog még halála napjáig nem volt e Földön. Lám, van aki balra fordul, s jobbról sújt le a csapás.

Weiszné futva jön jobbról, hóna alatt a ruhájával, cipőjével, utána Bodó. Menjen innen, maga disznó! Ignác! Ignác! merre vagy? Megmondom a kis uramnak! hogy nem hagy öltözni se! Elrohan balra. Bodó utána.

Kar. Láttatok a felháborodásnak

Büszke pírját, isteni arcán?

Ó, hitvesi hűség, dacolj!

Te meg, göndörhajú Vájész!

Jöjj már védeni várad,

Mert Trója is hullani kezd,

Ha sokáig ostromolja a hellén!

Weisz jön jobbról, gyanakodva néz hátrafelé. Ott van!... pár lépés... mindjárt ideér.

Kar. Fuss, fuss... hiába! imhol Végzeted!

Testvéreink, takarjuk el szemünk!

Krumpholc jön balról, zsebre dugott kezekkel, cinikusan. Meglátja Weiszt, hunyorít a szemével, int ujjal, aztán kártyakeverő mozdulatokat tesz zsebéből kihúzott kezeivel.

Ellenkar. Ó jaj, ez az utolsó állomás!

Weisz küszködve magával. Ugyan hagyjon - a nőmet keresem.

Kar. Inog, remeg... arcán nemes ború...

Krumpholc cinikusan. Az anyósát már láttam - arra jön. *Kifelé.*

Weisz megremeg. Hát bizony rémesről beszélt az előbb?

Kar. Ó jaj, haboz - a sors betelni kész!

Krumpholc. Hatról vagy tízről - ahogy jólesik.

Weisz küszködik magával, aztán felszegi fejét. Gyerünk! *Karon fogja Krumpholcot, mindketten el jobbra.*

Kar. Ó vége! vége!

Ellenkar. Várjatok!

Talán vannak még ott fent istenek!

Weiszné jön balról, elfulladva, utána Bodó. Hát nem hagy békén? Hát hol az uram? Hol tartja a pofáját épp ilyenkor? *Kabinoshoz, aki belép.* Hol az uram, nem látta?

Kabinos. Erre ment a Krumpholc úrral. A telepre ment.

El.

Weiszné összecsapja a kezét.

Kártyázni, persze! Na megállj! Te dög!

Itt hagyni engem - s talán a mamát!

Bodóhoz dacosan.

Kísérjen a kabinba vissza, hát.

Bodó mohón, a helyzet magaslatán.

A kabinba? Ej, Ifike, minek?

Itt van a villám, a fürdő mögött

Éppolyan közel, mint az a kabin.

És rizspor és rouge és minden van ott,

Ott sokkal jobban felöltözhetik.

Egészen közel megy.

Nézze - én éjszaka már utazom,

És úgyse lát többé, ha nem akar...

Súgva.

És én roppant diszkrét fiú vagyok.

Kar. Jaj, szarvasölő Weisz, hol vagy most, merre dobálnak

Scylla, Charibdis zengő szelei, végzeted útján?

Tuletroá bércei közt, Adu mellett, nem sejtve, mi vár rád.

Bár maradt volna hajód Kolchisban, boldogtalan ember!

Ellenkar. Látom, régen, nagy a baj, de bízom az isteni rendet,

Végső pillanatokban jön szaporán a segítség.

Hol már az ember nem tud segíteni, isteni szóval,

Csap le a felhőről s elragadja Ganimédoszt!

Weiszné körülnéz, aztán vállat von, mint előbb Weisz. Hát jó, gyerünk! Majd ott felöltözöm...

Bodó boldogan. Nem sürgős - iszunk előbb egy likőrt a bárba tán. Indulnak jobbra. Kar és Ellenkar eltakarják szemeiket. Ekkor, ahogy épp be akarnak fordulni a kabin mögé, szembe velük, lármásan, kiabálva, rikító ruhában, útiköpenyben, egyszerre beront Rechnitzerné.

Rechnitzerné lecsapja a koffert. Jányom! Cuppanós csókok.

Weiszné. Mama!

Bodó félre. Krachcelebigesz! Mint mondaná Homér. Fuccs az egésznek! Mehetek haza! El akar menni.

Rechnitzerné. Jaj, micsoda utam volt, rémes!

A kalauzzal összevesztem szörnyen!

Majd kidobott a vonatból, fiam!

De elhoztam a lekvárt, mit se félj,

Meg azt a kombinét - na mondhatom,

Szép kis dolog volt - a fehér bugyit

Kiejtettem, és kérdezte egy úr...

De nem is ezt akarom mondani,

Szóval, kérlek, ahogy megérkezem,

Nézek körül - hát nem vár senki se.

Disznóság, mondok - hogy lehet, mi ez?

Na, aztán mondták, hogy fürödtök épp!

Fű, de meleg van!... Fű, de izzadok!

Kislányom - hol lehet itt mosdani,

Inget váltani, port leverní - szóval

Levetközni, szappan, rouge meg púder

Hol kapható?

Weiszné jeges gúnnnyal Bodóra mutat.

Itt. Kedves mama.

Engedd meg, hogy bemutassam neked

Bodó urat. Képzeld, épp az imént

Oly kedves volt, hogy ide invitált

A villájába - a fürdő mögött,

Csak oly közel, mint bármelyik kabin.

Mondtam neki, hogy mindjárt itt leszel,

S felajánlotta, nagyon kedvesen

Ha át akarsz öltözni!

Rechnitzerné hevesen átöleli Bodót.

Jaj, de drága úr!

Milyen kedves! És milyen csinos fiú!

Hiába, vannak még finom urak!

Így ismeretlenül, előre már,

Szívességét én is - köszönöm.!

Hálás leszek kedves Bogyó...

Bodó rémulten. Bodó...

Rechnitzerné. Bogyó!

Gyerünk szemérmesen vetközni!

Hurcolja magával, visszanéz a lányára.

Te meg, kicsikém

Csak menj a kis uradhoz - meg ne várj.

Majd jövök utánatok - nem lehet

Egy pillanat alatt öltözni át.

Elhurcolja a rémült Bodót.

Weiszné ott marad.

Kar. Néha derült égből csap le fejünkre haragod

Isteni gépezet, Deus ex Machina!

Ki lát a jövőbe? Párkák fonják az emberi sorsot

Hajh! adugyilkos Weisz, így menekültél meg

Gyalázni.

Mert kerék az emberi élet, hol fel, hol le, nyerek,

Hol én nyerek, hol te veszítesz - ez a pech és ez a dráma.

Függöny

Szabályos lélektani dráma

Szereplők:

Henry Duval

Duvalné, Marie-Anne

Francoise, Duvalné barátnője

Mérimé Scott

Alfred de Mariveau

Szobalány

Egy úr

Egy nő

Szín: Marie-Anne szobája, verandával, polgári jó móddal berendezve.

Marie-Anne a pamlagon hever, olvas, sóhajt, eldobja a könyvet, a zongorához lép, állva néhány ütemet játszik, becsapja a zongorafedelet.

Szobalány jön. Méltóságos asszonyom...

Marie-Anne idegesen összeressen. Mi az, Blanche?

Szobalány. Devilliers asszony...

Marie-Anne. Francoise! Gyorsan jöjjön!

Szobalány el.

Francoise jön balról. Marie-Anne!

Marie-Anne. Francoise! Heves csók, könnyek közt, ölekezés. Duzzogó hangon. Rossz barátnő!... Így elhanyagolni szegény kis Marie-Anne-t!

Francoise. No, de most itt vagyok! És nem is hagylak el egy ideig! Figyelmesen nézi. Hadd nézzelek! Lefogytál!... De jól áll neked!... Az arcod olyan lányos lett... mint az intézetben... Saint Cyrben - emlékszel?

Marie-Anne sóhajt. Hogy emlékszem-e... A páter... Nevet. Ül le, Francoise... Parancsolsz valamit?

Francoise leül. Nem, nem... Pierre lent vár a Champ-de-la Broniliéren... Utazunk, kedvesem, egynegyedóra múlva Amerikába. Éppen csak látni akartalak.

Marie-Anne maga elé nézve. Jó... Szóval... te is elhagysz...

Francoise. Én is?!... Hát még ki?

Marie-Anne nem felel.

Francoise. Nem felelsz?

Marie-Anne idegesen. Csak menj, Francoise... a férjed bizonyára vár!...

Francoise. Most már nem megyek. Szünet. Lássuk csak. Odamegy Marie-Anne-hez, aki a pamlagra ült, felemeli arcát, a szemébe néz. Marie-Anne - te nem vagy boldog?!

Marie-Anne félrefordítja az arcát. Semmi... igazán...

Francoise. De igen... abban az ártatlan gyerekszemben egy csepp nedvesség jelent meg...

Marie-Anne szeméhez kap. Ó... semmi... csak egy kleiderstock esett bele...

Francoise. Ohó, Francoise-t nem lehet becsapni... A kis Marie-Anne-t bántja valami... Óvatosan. A férjed talán...

Marie-Anne hevesen. Nem szabad Henryről rosszat gondolnod, Francoise. Ő talpig jó ember és a legnemesebb férj... Engem elhalmoz gyöngédségével. És neki annyi dolga van...

Francoise. Hol van most?

Marie-Anne. Fent ül a csillagásztoronyban, egy nagyobb szállítmány üstökös érkezett éppen a gyarmatokról, azt dolgozza fel... Sajnos, azokhoz a dolgokhoz én nem értek.

Francoise szünet után. És mégis...

Marie-Anne. Nem, nem, Francoise... esküszöm, tévedsz.

Francoise halkan. És - Mérimé?

Marie-Anne összerezzen. Ne említsd ezt a nevet, Francoise... Ő meghalt a számomra. Gyűlölöm.

Francoise. Nem tudod, mi lett vele?

Marie-Anne. Nem tudom!... Akkor... az után a szörnyű jelenet után... elutazott...

Francoise. Azt mondják, az északi sarkra ment. Azóta se hallani róla.

Marie-Anne. Tíz éve ennek...

Francoise. Soha nem gondolsz rá?

Marie-Anne. Soha. Naponta tízszer elcsodálkozom, milyen furcsa, hogy még csak eszembe se jut. Az előbb is, mikor jöttél, azon tűnődtem, milyen csodálatos nekünk, asszonyoknak, a lelke - például ez a Mérimé nekem teljesen kiment az eszemből...

Szobalány jön. Méltóságos asszonyom, a kis Charles belebújt a hordóba, és nem tudják megtalálni a lekvár alatt. El.

Francoise sóhajt. Igen... különös szerzet vagyunk mi, asszonyok.

Marie-Anne. Magam elé idéztem az arcát... a mozdulatait... és elbámultam, hogy én erre - nem gondolok... Erőltetett vidámsággal. De beszéljünk rólad, Francoise... Boldog vagy?

Francoise. Ó, igen. Férjem hidakat épít vastraverzből, és engem elhalmoz gyöngédségével.

Marie-Anne sóhajt. Ezek a férjek!...

Francoise felugrik. De nekem mennem kell, Marie-Anne!... Isten veled!

Marie-Anne. Isten veled, Francoise!... Csók, ölelés, Francoise el. Marie-Anne visszaheveredik a pamlagra, olvasni próbál, sóhajt. A zongorán álló földgömbhöz megy, szórakozottan forgatja. Északi sark... milyen hideg lehet ott...

Szobalány jön. Méltóságos asszonyom... a kis Alajos felrobbantotta a gázórát. El.

Marie-Anne maga elé. Vajon milyen lehet egy kihalt szív télen, éccaka, meztelenül, az északi sarkon - fagyaltevés közben?

Henry sietve jön. Jó reggelt. Marie-Anne! Hogy vagy, kedvesem? Sietve homlokodra csókolja, indul a másik ajtó felé.

Marie-Anne halkan. Henry!

Henry megfordul. Szóltál, kedvesem?

Marie-Anne. Hová sietsz ennyire?

Henry. Megyek vissza a csillagásztoronyba. Két kiló pácolt ikercsillaggal el kell számolnom a közgyűlés előtt, azonkívül most alakítjuk át a Göncöl-szekerét hetven lóerőre.

Marie-Anne szórakozottan. Apropos... csillagászat. Mondd, kérlek, milyen hideg lehet most az északi sarkon?

Henry fűrkészően néz rá. Különös kérdéseid vannak, Marie-Anne. A te helyedben, a te társadalmi állásod mellett, amit férjed és gyermekeid biztosítanak a számodra, inkább azon kellene törnöd a fejed, hogy milyen sötét lehet az alagútban éjszaka egy négernek a gyomra.

Marie-Anne maga elé. Nem ért... nem ért.

Henry indul.

Marie-Anne. Henry - beszélnem kell veled.

Henry. Most, kedvesem - mikor annyira sietek?

Marie-Anne. A kettőnk boldogsága nem fontosabb neked, mint azok az átkozott csillagok?

Henry leül, óráját nézi. Nos, kedvesem - beszélj, kedvesem.

Marie-Anne. Ne nézd azt az órát. Henry - te még sohase kérdeztél tőlem, hogy boldog vagyok-e.

Henry. Azt hittem, fölösleges.

Marie-Anne. Igen - és ez nagy hiba volt, Henry. Mi, asszonyok, sokszor látszunk boldogoknak, mikor nem vagyunk azok, és sokszor hisszük magunkat annak, mikor látszat szerint boldogtalanoknak kellene lennünk, és nem tudunk róla, pedig csakugyan...

Henry tűnődve. Én erre tizenöt évi házasságunk alatt sose gondoltam.

Szobalány bejön. Méltóságos asszony, a kis Marguerite gyermeket szült a néger inasnak. El.

Marie-Anne. Mert nem ismertél engem, Henry. Te soha nem kérdeztél tőlem, volt-e valaki, akire rajtad kívül... aki te előtted!... mielőtt megismertelek volna... gondolhattam volna tavaszi éjszakákon.

Henry. Én bíztam benned, Marie-Anne. Te nekem a szentségem voltál, az egyetlen ragyogó pont, fényes sugárzás, amire az én piszkos mesterségem, a csillagvizsgálás nehéz óráiban pihenni szállt a lelkem.

Marie-Anne. Igen, jó voltál hozzám, Henry. De a jóság nem minden... A lelkem elsorvadt melletted. Henry - mert soha nem voltál féltékeny rám... Nekünk, asszonyoknak szükségünk van erre... mert, ha nem, magunk szerezzük meg a lelkünk szabadságának jogát...

Henry. Különös dolgokat beszélsz... Lehet, hogy tévedtem, de miért mondod ezt nekem?

Marie-Anne. Mert szembe kell nézni az élet kegyetlen igazságával. Henry, szembe kell nézni, férfiasan és bátran. Az igazság, az élet kegyetlen igazsága az...

Szobalány jön. Méltóságos asszony, a kis Evelyné nadrágot húzott a fejére, és lelőtte a házitanító urat. El.

Marie-Anne. Az élet kegyetlen igazsága, Henry, az, hogy mielőtt téged ismertelek volna...

Henry remegve. Marie-Anne... ne mondd tovább...

Marie-Anne. De igen, megmondom, ha mindketten belepusztulunk is! nem áltathatlak tovább!... Én nem téged szeretlek, én más szeretek! Ezelőtt negyvenhat esztendővel egy téli délután félhatkor ismerkedtünk meg. Alig beszéltünk egymással... ő nem is tud rólam... Nem követtem el bűnt, talán ez volt a bűnöm. Rettenetes fájdalmat okoztam neki, ő eltűnt, másnap reggel, azt mondják, az északi sarkra utazott. S azóta nem hallatott magáról. A nevét is megmondhatom, Scott Mérimé kapitányról van szó. De éppen itt jön.

Mérimé fókabőrből készült szmokingban, rozmár cylinderrel, kezében csomaggal bejön. Marie-Anne, itt vagyok! Megismer még?

Marie-Anne. Mérimé... az istenért, vigyázzon... A férjem...

Mérimé. A férje?... Tehát férjhez ment?!... *Kacag.* Gondolhattam volna... De mindegy! *Meghajtja magát Henry előtt.* Scott Mérimé sarkkapitány vagyok.

Henry feláll, nem fogadja el Mérimé kezét, Marie-Anne elé lép, hosszas lelki küzdelem után. Marie-Anne, én azt hiszem, itt felesleges vagyok. Nem fogok útjába állni annak, hogy a lelki ismeretére hallgasson. Megyek fel a csillagásztoronyba - és félóráig várok önre, asszonyom. Ha addig nem jön, tudni fogom, kit választott kettőnk között. *Fagyosan meghajtja a fejét Mérimé előtt.* Kapitány úr!... *Visszanéz, fájdalmasan.* Marie-Anne!... *Lassan, lehajtott fővel el, az ajtóban megáll, megpörgeti a glóbuszt.* Az Északi sark... *Erőt vesz magán, el.*

Mérimé. Mit jelentsen ez, é n jövök az északi sarkról és ő köszön hidegen?

Marie-Anne. Mérimé, az Istenért, mit akar tőlem? Miért jött?

Mérimé. Még kérdi? Kilenc éve a maga emlékével szívemben aszalom a jeget az Északi sarkon. Mindig magára gondoltam a rettenetes hidegben... *Szenvedéllyel.* Terád, Marianne... *Közeledik hozzá.*

Marie-Anne. Ne közeledjen, Mérimé...

Mérimé. Hát nem szeret? *Lesüti a szemét.*

Marie-Anne. Mi van abban a csomagban?

Mérimé. Egy darab jeget hoztam magának...

Marie-Anne hallgat.

Mérimé. Nos, nem felel?

Marie-Anne maga elé. Tudja, Mérimé, az imént arra gondoltam, hogy ez a darab jég tulajdonképpen az én életem jelképe... Mondja, elhiszi nekem, hogy szeretem a férjemet?

Mérimé. Elhiszem, Marianne.

Marie-Anne kezeit tördelve. Mit tegyek? Mit tegyek?

Mérimé. Válgjon el tőle, és jöjjön hozzám feleségül.

Marie-Anne. Nem lehet, Mérimé... Én a férjemet szeretem. Szeretem, amiért ilyen jó és nemes és nagylelkű, látta, ahogy elment? Ő megérti, és megbocsátja nekem, hogy a maga reménytelen szerelme leküzdhetetlen szenvedélyt kelt a szívemben maga iránt...

Mérimé kitörve. Hát mégis szeret!

Marie-Anne lázban. Igen, szeretem! szeretem!... szeretem a maga nagy szenvedését, amiért látnia kell, hogy képtelen vagyok nem szeretni Henryt, aki belenyugszik abba, hogy válasszak, belenyugszik abba, hogy én magát szeretem... téged... *Zokogva átöleli...* mert ő a legnemesebb ember a világon...

Mérimé. Tehát őt szereti? *Indul.* Megyek vissza, a sarkra!

Marie-Anne sikoltva. Nem! Nem! Vigyél magaddal!... én a tiéd vagyok! ...én nem bírom elviselni, hogy szenvedj miattam... én megőrülök érted!... nincs több olyan ember a világon, mint Henry, a tiéd vagyok! Menjünk!...

Mérimé szenvedélyesen átöleli. Menjünk, kint vár a fókaszán!...

Marie-Anne meredten maga elé nézve áll.

Mérimé. Nos, nem jön?

Marie-Anne tompán. Eredj csak egyedül, Mérimé. Nekem itt a helyem - a lemondásban és bűnhődésben. Most megláttam, hogy te is csak férfi vagy, mint a többi, önző, mohó férfi!

Mérimé lesütött fejjel. Akkor hát felmegyek a férjedhez, és mindent megmondok neki, és visszaadlak neki.

Marie-Anne felcsillanó szemmel. Igazán? Erre képes volnál?... Erre képes lettél volna?... én értem?... *Odaugrik, szenvedélyesen megcsókolja.* Most már semmi sem szakíthat el tőled!... Választottam, nekem amellet a helyem, aki férfi, aki le tud mondani rólam, a szabadságomért, a lelkem szabadságáért!... Mehetünk, többé semmi sem tart vissza ebben a házban!...

Szobalány jön. Méltóságos asszony, a méltóságos úr, kedves férje e pillanatban leugrott a csillagásztoronyból.

Marie-Anne sikoltva. Meghalt?

Szobalány. Még nem ért földet. A torony magas, most körülbelül a harmadik emeletnél tart az esésben.

Marie-Anne. Majd szóljon, ha a másodiknál tart.

Szobalány. Igenis. *El.*

Mérimé. Marianne, meneküljünk ebből a rettenetes házból.

Marie-Anne. Isten vele, Mérimé.

Mérimé megrendülve. Elküld?

Marie-Anne. El. Én a férjemé vagyok, a férjemé, aki meg akart halni értem. Maga csak lemondani tud rólam, de ő nem tud élni nélkülem. Én csak azé lehetek, aki nem tud élni nélkülem, és ezt be is bizonyítja.

Mérimé. Marie-Anne, egy szót!

Szobalány bejön. Méltóságos asszony, a kis Renée megharapta a veszett kutyát, és a méltóságos úr a második emeletnél tart a zuhanásban. *El.*

Marie-Anne. Isten vele.

Mérimé. Egy szót, Marianne...

Marie-Anne. El tőlem, gyilkos!... Megyek az én kis uramhoz. *El.*

Mérimé lassan, zihálva járkálni kezd, aztán cigarettára gyújt, óráját nézi, sötéten maga elé mered. Hirtelen elszánja magát, a telefonhoz lép, rekedt hangon. Halló... központ?... Kérem az Északi sarkot null... null... Amundsen, maga az?... Kérem, ne várjanak vacsorára... egy kis dolgom van... és mondja meg az inasomnak... hogy azt a fényképet... tapossa... Halló... Köszönöm, kedves Raoul... és kérem... gondoljon rám szeretettel... *Lassan leteszi a kagylót, maga elé mered. Aztán zsebéből revolvert vesz elő, mozgatja, felhúzza a ravaszt, visszateszi a*

zsebébe. Körülnéz, eloltja a villanyt, úgyhogy csak az íróasztallámpa világít. Lassan, lesütött fejjel átmegy balra a szomszéd szobába.

Szünet.

Alfréd de Mariveau hangja kívülről. A méltóságos úrék elmentek?

Szobalány hangja. Nem. Kit jelentsek?

Alfréd hanga. Alfréd de Mariveau... Majd bemegyek magam... Bejön, körülnéz. Ejnye, de sötét van itt... hová lettek? Meggyújtja a villanyt. Senki sincs itt?

Marie-Anne lassan jön jobbról. Mérimé itt vagy?

Alfréd. Pardon, kis Marie-Anne...

Marie-Anne. Maga az, Alfréd... Mérimét keresem...

Alfréd. És az ura?

Marie-Anne. lesütött szemmel. Meghalt.

Alfréd megdöbbenve. Meghalt?

Marie-Anne tompán. Az első emeleten kiszóltam neki, hogy várjon - megpróbálom megtudni Mérimétől - vajon azért szeretem-e őt, mert reménytelen szerelmében megbocsátotta - amiért képtelen vagyok Henryt gyűlölni, hogy részvétet keltett szívében az ő szenvedése - vagy Henry szerelme lobbantotta lángra a régi szenvedélyt, amit Mérimé oltott el önzésével! De mielőtt befejezhettem volna, földet ért, és kitörte a nyakát! Eltakarja a szemét. Hab ich ein Nachmittag gehabt!

Alfréd. És most - mi lesz?

Marie-Anne. Hol van Mérimé? Lövés zaja a másik szobából. Mi volt az?

Alfréd. Nem tudom... várjon... Beront balra, mindjárt visszajön, lehorgasztott fejjel megáll az ajtóban.

Marie-Anne remegve, tompán. Vége?

Alfréd lassan bólint.

Marie-Anne a díványra roskad, eltakarja az arcát. Ez is elhagyott! Itt állok... egyedül... reménytelenül... kiteszítva... Zokog. Ó... én boldogtalan!

Alfréd lassan közeledik hozzá. Halkan, ügyetlenül. Marie-Anne...

Marie-Anne nem felel.

Alfréd. Marie-Anne... nem veti meg a vigasztalását valakinek... aki régóta csendben szerette magát... de nem akart szólni...

Marie-Anne eltakart arccal nyújtja a kezét. Ha egy megtört, kiégett és immár használhatatlan szívet elfogad, Alfréd... ám legyen.

Alfréd megcsókolja a kezét. Én megértem a maga rettenetes fájdalmát, Marie-Anne... és igyekezni fogok, hogy méltó legyek magához.

Marie-Anne. De tudnia kell, Alfréd, hogy én nem szeretem önt.

Szobalány jön. Méltóságos asszony, a kis Rodolphe kicipelte a Mérimé úr holttestét a szobából, és csúzlit csinált a füléből. El.

Marie-Anne. Nem szeretem önt - és csak akkor tudnék a felesége lenni, ha ön megértene engem.

Alfréd. Hogyan? Mondja meg, mit tegyek? Hogy bánjak magával?

Marie-Anne. Figyeljen rám... Mi, asszonyok, ha azt mondjuk valakinek, hogy szeretjük, csak azért mondjuk, mert el akarjuk hitetni magunkkal... De a férfiaknak nem szabad ezt elhinni, mert azt a férfit, aki elhiszi nekünk, hogy mi őt szeretjük, csak utálni tudjuk az elbizakodottságáért...

Alfréd. De ha nem hiszi el...

Marie-Anne. Ha nem hiszi el, akkor imádni fogjuk őt, de csak akkor, ha elhisszük, hogy ő nem hiszi el.

Alfréd. Tehát elhiggyem... hogy magának az kell...

Marie-Anne. Az kell, hogy úgy szeressen, mintha nem szeretné, hogy én szeressem... az kell, hogy a szeretete és a szerelme...

Egy úr a nézőtéren. Na, majd én megmutatom neked!

Egy nő ugyanott. Az istenért, Samu - hallgass! Ne csinálj botrányt!

Az úr. Semmi, semmi!... Majd én megmutatom! Hisz ezt nem lehet kitartani!... Odafönt a fejemet törik, idelent meg te rágod a húsomat? Majd csinállok én itt mindjárt rendet!...

A nő. Jézus Mária!

Az úr felugrik, felrohan a színpadra, vadul, felborzolt hajjal. Hát mi lesz itt?!... Hát mit gondolnak maguk?... A feleségem az egész előadás alatt gyötör, hogy igaza van magának *Marie-Anne*-hoz, és hogy én egy vadállat vagyok, és hogy igenis meg fog csalni, és én löjem magam föbe, mert most már látja, milyen egy igazi, komplikált lelkű nő - a feleségemnek kilenc gyermeke van, és ezt nekem hallgatni kell?!... *Marie-Anne*-hoz. Hát hallja, nagysága - most aztán ki a farbával, hogy mi a csuda kell a maga lelkének?

Marie-Anne. Mit jelentsen ez?

Az úr. Hát mi kell magának? Hát mitől lesz maga boldog, a teremtésit? mert én boldoggá teszem magát, meg a feleségemet, a kutyaistenit - mert eddig már két ember halt bele a maga boldogtalanságába - de a harmadikat, *vállára csap Alfrédnek* ezt a komámat itt, ezt a maflát nem hagyom ám!... Hát csak ki vele - lesz boldog, vagy nem lesz? De rögtön ám - a teremtésit neki!... mert különben... *Felemeli a kezét.*

Marie-Anne riadtan. Kikérem magamnak! Micsoda lovagiatlanság? Pfuj! Maga kocsis! Maga durva lelkű fráter! Így akar egy nő lelkéhez férközni?

Az úr. Micsoda? Kocsis? Fráter? Lélek? Na, majd mindjárt hozzáférközőm én a maga lelkéhez! *Nekiesik, térdére fekteti, nagyokat üt a fenekére.* Nesze, az anyád - nesze megértés, nesze férközés - nesze... leszel rögtön boldog?

Marie-Anne jajgat. Jaj... jaj... boldog vagyok... boldog vagyok... juj, de boldog vagyok... tessék abbahagyni!

Az úr. Nahát akkor, a teremtését neki! Végre egy lélektani dráma, ami boldogsággal végződik.

Függöny

Kacsalábon forgó kastély

Csali mese

Szereplők:

Bendegúz király
Publikum királykisasszony
Csipkerózsika |
Hamupipőke | udvarhölgyek
Hófehérke |
Babszem Jankó
Táltos, miniszter
Kulipintyó, ajtónálló
Galambszív Jóska, hóhér
Vasorrú bába
Heltai Jenő
Móricz Zsigmond
Molnár Ferenc
Szenes Béla
Szép Ernő
Kassák Lajos
Karinthy Frigyes
Rip van Winkler

Szín: Meseország fővárosában, a kacsalábon forgó kastély trónterme. Fantasztikus berendezés, keverve valódi elemekkel. Hátralátékos ívű gótikus ablak, rostélyos. Az ablak mesebeli tájra nyílik: túl rajta, kinn, hegyekkel fölfelé szögezett karókat látni, kilencet. Középen a király trónusa, ezen ül Bendegúz, előtte két alabárdos. A király trónusa mellett, kisebbik trónuskán Publikum királykisasszony; trónusa lépcsőjén ülnek Csipkerózsika, Hamupipőke és Hófehérke - kicsit messzebb, vánkoston ül Babszem Jankó. Két ajtó. Az egyik mellett ott áll Kulipintyó. Másik ajtón belül nagy pallossal Galambszív Jóska, a hóhér. - Délutáni világítás. Zene szól. Mikor a függöny felmegy, mindenki mozdulatlan. Figyelik Táltosnak, a miniszternek előadását, aki egy nagy képeskönyvvel kezében referál a királynak. Publikum közben folyton sír, Hamupipőke tálat tart a szeme alá.

Táltos folytatva... tehát, amint mondtam, a helyzet az...

Király indulatosan közbevág. Mondottam már, hogy ezt a tónust nem tűröm. Az utóbbi időben megint lábrakapott az udvarnál a destrukció, és megfélemeznek az illemtől, elhanyagolják a hivatalos hangot. Az ilyen beszédet, hogy „tehát” és „a helyzet”, én nem értem. Tessék összefüggően beszélni.

Táltos meghajítja magát. Bocsánatot kérek. Kiegyenesedik, nagy lélegzetet vesz. Hol volt, hol nem volt, még az Óperencián is túl... ahol a kurta farkú malac túr...

Király. Na, ugye, látod, tudod te a rendes diplomáciai beszédet. Folytasd, édes szógám. Táltos.
Táltos. Volt egyszer egy kacsalábon forgó kastély. Ennek a kastélynak a királya, Bendegúz -
Mind. Éljen a király!

Király idegesen. Jó, jó, csak hagyjátok. Inkább lenne gondotok a házirendre, elengedném az éljenzést. Ma megint nem forog a kacsaláb.

Kulipintyó. Felséges királyom, egy életem, egy halálom - hipp-hopp, ott legyek, ahol akarok -, voltam az egyszeri szerelőnél.

Király. No, és mit mondott?

Kulipintyó. Hogy nincs áram a vezetékekben - rövidzárlat volt: és a varjúvaját, amivel meg kellett volna kenni, kivonták a forgalomból.

Király. Mindig ez a rendetlenség. A hétmérföldes csizmámat se pucolták ki reggel. Hé, Sárkányvér!

Vasorrú bába feláll. Hier!

Király. Miért nem pucolták ki a hétmérföldes csizmámat? És az orrod miért nincs kismirglizve, ha velem beszélsz?

Vasorrú bába gőgösen. Kérem, az nem az én dolgom. Én okleveles vasorrú szülésznő vagyok, engem nem lehet csizmapucolásra használni. *Leül, smirglit vesz elő, és az orrát dörgöli.*

Király. Felbomlik a fegyelem, teljesen felbomlik a fegyelem. - Folytasd, édes szógám, Táltos.

Táltos beszéd közben lopva-lopva belenéz a kezében tartott mesekönyvbe. Szóval - ahol a kurta farkú malac túr.

Király. Ezt már mondtad.

Táltos. Igen. - Ennek a királynak volt egy gyönyörűséges szép leánya, hetedhétországon híres Publikum királykisasszony.

Mind. Éljen a királykisasszony!

Királykisasszony hangosan felsír, Hófehérke tálat tart elé.

Táltos. Megvolt ennek a királykisasszonynak mindene, amit szeme-szája megkívánt - terül-táska, áspis-kígyó, félig nyúzott bakkecske - szóval, a teljes staffirung.

Király feddően. Már megint!

Táltos ijedten belenéz a mesekönyvbe. Grácia fejemnek! - Olyan híre volt az egész országban - innenen-innen, túlontúl, merre még a madár se jár -, hogy még a gyíksárkány is világ végén lógatta a lábát miatta. Szerencseáldás kísérte, lába nyomán kivirult a kikirics.

Király. Mondjad, szógám, mondjad - mert feljön már a vacsoracsillag.

Táltos. Mégse volt boldog az ország - el volt átkozva, kitagadva -, orrát lógatta mindenki a rizskásahegyen, cukorpatakon innen. Jegenyefiókák sírtak a szarkafán: nem aludt egy nyúl-farknyit, de senki! Ezüst gombot pittyentett a kokas, megrepedt az aranytál. Mert Publikum királykisasszony egy napon sírva ébredt patyolatágyában - sírt, mint a záporoső, és nem akarta abbahagyni. Három nap egy esztendő - két garas egy zsák arany...

Babszem Jankó közbekottyán. Az már igaz. Rossz a valuta...

Király. Csend! - Folytasd, szógám.

Táltos. ...Mégis sírt a lelkem, mindig, mint a záporosó. Úgy is hívta mindenki: „síró királykisasszony”. Hiába próbálták megvigasztalni, megnevetetni. Publikum királykisasszony egyre csak zokogott, nem használt annak hamubasült pogácsa, rántott útilapu. Hej, szomorú volt szegény tejfelesbajszú, penész-szakállú öreg számár király...

Király haragosan. Micsoda?

Táltos. Grácia fejemnek!... Nem jól látom már a betűt. Egy szó, mint száz - gyász borult az egész országra.

Király türelmetlen. Jól van már no, fogd rövidebbre.

Táltos. Fogom már, mint a Krisztus a vargát. No bizony, így esett a dolog. Irdatlan nagy sírás-rívás volt az egész Meseországban - megdagadtak tőle a vizek, vederben hordták a könnyeket, még a malacok is könnypocsolyában lubickoltak. Itt a vége, fuss el véle!... *Boldogan fellélegzik, hogy befejezte.*

Király csalódottan. Micsoda? Ez a mese vége?

Táltos belenéz a könyvbe, ijedten. Ja, pardon!... Ez csak a közepe. Csakhogy itt nincs tovább a szövegben...

Király. Azt elhiszem, hogy nincs tovább! Hiszen éppen arról van szó, hogy mi, Bendegúz, Meseország felkent királya és ti, kedvelt híveim, akik ebben a mesében szerepeltek, amikor felment a függöny, éppen abban voltunk, hogy valahogy befejezzük. Egyetlen leányunk, Publikum királykisasszony nagy síró-betegségbe esván, elhatároztuk, hogy ezen valahogy segíteni kell. Meg kell menteni az ország becsületét - azért hát, kedvelt híveim, egy életem, egy halálom -, találjatok ki valamit, amivel ezen változtatni lehetne. Egy szó, mint száz - halljam az okos beszédet.

Kulipintyó az ajtónál, hangosan, mintegy kihirdetve. Álljon elő, aki tud valamit!...

Szünet.

Király. No, mi az? Nem jelentkezik senki? Árgirus királyfi talán nem tudta legyőzni a hétfejű sárkányt a pítvarajtó előtt?

Babszem Jankó papírt vesz elő. Felséges királyom, ebben a percben hozott egy fehér galamb aranycsőrében egy levelet, túl az Óperenciáról, hogy Árgirus királyfi nem jöhet, mert nem kapott vizumot.

Király haraggal. És ezt most mondod? Már megint a hipp-hopp galambbal dolgoztok - mire való a sürgöny? Na, szépen vagyunk. Ki segít rajtunk, szegény országunkon!... Fele királtságom azé, aki segíteni tud!... Édes lányom, gyenge lépesmézem, monddsa már, mi bajod, ne keserítsd szegény apádat!

Királykisasszony. Brühühü!... Jaj nekem, jaj már nekem! Minek jöttem a világra!... Brühühü!...

Király haragosan. De hát miért sírsz, miért rísz, te rossz gyerek?

Királykisasszony. Brühühü!... Hogyne sírnék, mikor így van a mesében!... Brühühü!... Minek szült az anyám, hogy nekem ebbe a mesébe kellett belekerülni, mint a kukacnak a sajtba!... Brühühü!...

Király. Ó, te boldogtalan, hiszen nem kellesz senkinek!... Hát ti, lányok... Csipkerózsika... Hófehérke... Hamupipőke - minek fogadtalak benneteket egyetlen lányom udvarhölgyeinek, ha nem tudjátok jókedvre deríteni?!... Hófehérke, hallod-e, hozzád beszélek!

Hófehérke feláll, affektáltan. Hallom. De hát mit tegyek? Mondtam már neki, hogy eckibecki tengerecki tánc, mégse nevetett! Nem csiklandozhatom reggeltől estig! *Tükörben nézi magát.*

Király haragosan. Eriggy vissza a hét törpéhez, hiú teremtés! Ha a gyerekek megtudják, hogy mióta a mérgezett almát kiköhögted, sokkal több baj van veled, mint a gonosz királynéval, soha többé nem kéri a papájukat, hogy meséljen rólad! Hiszen még a tükrét is elloptad!...

Hófehérke sértődötten. Arról nem tehetek, hogy jobban tetszettem a királyfinak, mint rájuk mutat Csipkerózsika vagy Hamupipőke!...

Csipkerózsika szelíden. Ó, igen, édesem - tudom, hogy nagyon tetszettél neki - míg én aludtam.

Hófehérke gúnyosan. Száz évig, még hozzá, édesem. Nem szívesen várnak a lányokra ilyen hosszú ideig!...

Csipkerózsika csipkelődve. Van, akire várnak, édesem - olyanra, akire érdemes!...

Hófehérke. Ami azt illeti, nekem heten udvaroltak.

Csipkerózsika. Igen édesem, hét törpe... Gusztus dolga. Én jobban szeretem a magas férfiakat.

Hófehérke. De a férfiak nem szeretik a nagyon hegyes nyelvű hölgyeket, csipkelődő Rózsika!...

Csipkerózsika. Te csak törődj a hófehéreneműddel, édesem!...

Hófehérke. Te pedig a hecseli-lekvárral, drágám!...

Hamupipőke szendén. De lányok, lányok! Nem szégyellitek, veszekedni az udvar előtt!...

Csipkerózsika hangosan ráripakodik. Jó, jó - te szende ibolya -, nagyon jól tudjuk mindketten, hogy nem ment fel neked az a huszonhetes cipő!

Hamupipőke felfortyan. Kikérem magamnak!... Azért, mert nincs negyvenkettes lábam, mint Hófehérekének -

Hófehérke vörösén. Ó, te szemtelen!... Te, aki kiintrikáltad szegény nővéreidet a színiiskolából.

Hamupipőke. Én?!... És te mered mondani?...

Király haragosan veri jogarával a trónus oldalát. Elég, elég, haszontalanok!... Nem látjátok, hogy zokog a királykisasszony?!... Ezzel akarjátok felvidítani?...

A három leány fenyegető pillantásokkal elhallgat, méregeti egymást.

Király. Fogtok mindjárt boldogan élni, míg meg nem haltok?!... Egy szót se halljak többet!... Irgom-burgom!... Táltos!... Add elő királyi akaratunkat!...

Táltos. Hogy adjam elő, felséges királyom, mikor magam sem tudom!...

Király. Forgasd meg ujjadon a gondolatlító gyűrűt - majd csak kitalálsz valamit.

Táltos forgatja, aztán boldogan. Hípp-hopp - ott legyetek, ahol akarom!... Megvan a mesebeli megoldás!... Csir-csár - Szabó Pál!... Menten váljak zöld békává, fehér párává, ha nem találtam meg. Mevegtavaláváltavam! Mergetargalárgatargam! Uccu, Sári, sarokra!

Király. No, mondd már!

Mind. Halljuk!... Halljuk!...

Királykisasszony zokog. Jaj nekem, jaj nekem!

Táltos fontoskodva. Hé, táltosok! Igricek! Móricok! Hé mindenki - hé pucpaszta szemű, bádog orrú kabarészerzők - hé kakastejen, varjúmargarinon élő színházdirektor! Elment az egyszeri kacsalábon forgó újság jó szerencsét próbálni, körkérdést csinálni. Sütött neki édesanyja hamubasült omlós pogácsát, forgácsfánkot, krampampulit. Beállít ám az egyszeri újságíró a nagyfene szerkesztőhöz. Mi kell, édes szógám, mondja a nagyfene szerkesztő - mer nálam három esztendő egy nap. Annyit kapsz tudniillik ma három esztendő alatt, mint azelőtt egy napra. Hej, szerkeszt'ram, azt mondja az egyszeri újságíró, nagy dologban járok bíz én, szerkeszt'ram. No, mi az, édes fiam. Azt mondja erre az egyszeri újságíró, tuccik tenni, szerkeszt'ram, arról van szó, hogy Publikum királykisasszony igen szomorú, egyre sír-rí - vízimalmot hajtanak a könnyeivel...

Mind. Éljen a királykisasszony!

Táltos. Hiszen éppen ez az: éljen Publikum királykisasszony - de miből? Azt gondolta hát ki a furfangos újságíró, hogy meg kellene nevetetni a királykisasszonyt. Vetí rá a nagyfene szerkesztő erre: no, édes fiam, itt van az irdatlan nagy világ - hát ki nevetesse meg Publikum királykisasszonyt? Szaladj csak ide a szomszédba, a színházi unióba - annak a kapujában áll a hétfejű Beöthy László, hátha az tud valamit. El is ment az egyszeri újságíró, itlett-botlott, rákapott a tüzes taxira, aszongya neki: hipp-hopp, ott legyenek, ahol akarom. De aszongya a kutyafejű kocsis, nálam hét nap egy esztendő, egy garas nyolcvan pengő - van-e nálad annyi?!... Van nálam két font bankó meg egy fél, aszongya az egyszeri újságíró - elvisz-e annyiér, maga pizok csirkefogó? Szerencséd, hogy nagyságos úrnak szólítottál - feleli erre a kutyafejű kocsis -, hipp-hopp, szállj fel!... Meg is érkeztek a hétfejű Beöthy László elejbe. Jó estét, igazgató úr!... aszongya nekije. Szerencséd, hogy a magyar drámairodalom nesztorának szólítottál - feleli rá a hétfejű igazgató -, különben menten leharaptam volna az előlegedet! No, mit akarsz tőlem? Aszongya az egyszeri újságíró: nagy a sírás-rívás Csonka-Meseországban - sír-rí Publikum királykisasszony -, ki nevetesse meg? Ki hát - véli erre a hétfejű színigazgató -, csakis az én derék humoristáim - mire valók volnának különben? Eriggy el hozzájuk, végy magad mellé hét alabárdost - de vigyázz, el ne nevesd magad, különben közönséggé változtatlak a Feld-színházban. El is ment az egyszeri újságíró, hogy jöjjenek, nevetessék meg Publikum királykisasszonyt. Eddig volt, mese volt, talán igaz se volt.

Király lelkesen feláll. De bizony igaz legyen, aki lelke van!... Publikum kisasszonyt meg kell nevetetni!... Hol vannak azok a kóconfic legények?!...

Táltos. Mit tudom én? Csak úgy, mint a mesében.

Király háromszor tapsol. Hé, Kulipintyó!... Eriggy az országútra, tedd közzé Bendegúz király ikenetét: Aki meg tudja nevetetni Publikum királykisasszonyt - azé legyen a lányom meg a fele királyságom!... De jól gondolja meg a beste lélek, aki vállalkozik rá, mert ha meg nem neveteti, karóba húzatik, teste felvágatik, négyfelé szegeztetik!... Hé, hóhér. Galambszív Jóska!

Hóhér mekegve. Itt vagyok!...

Király. Készítsd a karókat - jönnek a humoristák!

Hóhér. Igenis, kérem - jaj, de sajnálom szegénykéket.

Király. Mert azt kijelentem, hogy humorban nem ismerek tréfát. Publikum királykisasszonynak nevetni kell - ha addig élek is. Itt máma nevetve lesz. Kulipintyó - eriggy!

Kulipintyó. Igenis, felséges királyom! *Tiszteleg, aztán el. Hallani, ahogy odakünt három kürtös megszólal. Utána Kulipintyó hanga, amint elmondja a király izenetének szövegét.*

Királykisasszony zokog. Jaj, istenem, istenem! Mi lesz ebből!...

Király. Hallgass, te gonosz csont! Inkább készítsd elő gyenge oldaladat - azt akarom, hogy ketten fogják nevettedben.

Nagy mozgolódás, készülődés.

Csipkerózsika. Jaj, de érdekes lesz! Jönnek a híres humoristák!...

Hófehérke. Én autogramot kérek tőlük!...

Hamupipőke. Én kikeresem a viccet a hamu alól is!

Csipkerózsika. Én felébredek álmomból!...

Vasorrú bába. Én, mint vasorrú szülésznő, segítek nekik, ha nem akar megszületni a vicsattanója.

Csipkerózsika Hófehérkéhez. Te már megint kezdted a kacérkodást!... Ezeknek nem fogod beadni, hogy olyan kis ártatlan vagy!...

Hófehérke. Ne félj - téged nem akar senki felébreszteni!...

Hamupipőke. De nem ám!...

Csipkerózsika. Még te is beszélsz, kis naiva!... Talán azt reméled, hogy szerepet kapsz Molnár Ferencről?

Hamupipőke. Előbb, mint ti ketten.

Csipkerózsika. Nézd, milyen szemtelen!... Talán be akarsz kerülni a Színházi Életbe?...

Hófehérke. Előbb leszek bent, mint ti ketten!...

Csipkerózsika. Nem törjük magunkat utána!... Engem már megzenésítettek!

Hófehérke. Rólam darabot írtak!...

Hamupipőke. Belőlem kabaréfigura lett! Itt én vagyok az első!...

Király veri a trónus oldalát jogaival. Hé!... Elég legyen ebből a lármából!... Egy szót se halljak többet!...

Csend. Feszült várakozás.

Kulipintyó visszajön.

Király feláll. No, mi hír, édes szógám?

Kulipintyó. Kihirdettem a király üzenetét - kilenc fekete újságíró menten elkapta - ha elkapta, elvitte - ha elvitte, közzétette - ha közzétette, lesz is foganatja. Itt állnak a kürtösök a ház előtt: ha jön valaki, menten jelzik. Áll a nagy torna!... Jöhetnek a mesebeli humoristák megküzdenni a világszép Publikum királykisasszonyért!...

Kulipintyó zordonan. Kulipintyó - az ajtó elé!

Kulipintyó tiszteleg és el.

Babszem Jankó az általános csöndben, síri hangon.

*Felmászott a bihal a kútra,
Engem rózsám ne csalogassál,
Mert ha engem még csalogató,
Meghalok én szégyönletömbbe.
Eressz el, rózsám, eressz,
Itt ma nevetve lesz!...*

Mind ünnepélyesen és áhítattal. Itt ma nevetve lesz!...

Babszem Jankó.

*Ha leszakad a kezünk is,
Ha mindnyáján megveszünk is,
Szil-szál-szalmaszál,
Itt ma nevetni muszá!...*

Mind elszántan és lelkesen. Itt ma nevetni muszá!...

Királykisasszony jajgatva. Jaj, de félek!... Jaj, de félek!... Jaj nekem, mért is vagyok a világon!...

Babszem Jankó.

*Hegyezd, Jóska, a karókat,
Húzd fel rá a nevetni-nem-akarókat,
Becsavarjuk takaróba,
Feltüzdeljük a karóba,
Minden hajam szála reszket,
Hallunk majd sok humoreszket.*

Mind gyászosan. Hallunk majd sok humoreszket.

Három kürtjelzés, mindenki elhallgat.

Kulipintyó megjelenik az ajtóban, harsányan jelente. Heltai Jenő!... Megáll az ajtóban.

Király vészjóslóan. Jöhet!...

Csipkerózsika. Jaj, de izgatott vagyok!...

Heltai a hóhér kíséretében sietve bejön, meghajlik. És ha kérdenem szabad, melyik a királykisasszony?

Király oda mutat. Ott van, nemes lovag!

Heltai. Aha, látom már!...

Csipkerózsika. Hallod! Azt mondta: látom már!

Hófehérke. Jaj, de cuki!...

Hamupipőke. Mindjárt megpukkadok! Lökődösik egymást, alig tudják visszatartani a nevetést.

Heltai a királykisasszonyhoz. Kedves királykisasszony!

Mind hangosan nevetnek.

Heltai határozottan. Szeretném azonban megfordítani a sorrendet: előbb jöjjön a vicc, aztán a hatás. Tehát, tekintve, hogy a hátra kap fejemről van szó, a pályafeltételek szerint, engedjék meg hogy védjem magam.

Király. Csönd legyen!

Csend.

Heltai. Kedves királykisasszony!... Nagyrabecsült atyádnak, az egyszerű, de becsületes királynak engedelmével, mesélni fogok neked a zöld disznóról. - A zöld disznó, mint tudjuk, egy egyszerű kártyafigura volt az alsósban.

Mind hangosan nevetnek.

Heltai. Fiatal korában Blaunak hívták, de mert nagyon utálta a hazardjátékot, csak babra volt hajlandó játszani, mint a kisgyerekek szoktak, nehogy a pénzét elveszítse.

Mind hangosan hahotáznak.

Heltai. De a zöld disznónak pechje volt: múlt hónapban három kiló babot vesztett, és teljesen tönkrement. Akkor megesküdött, hogy soha többé nem kártyázik: legfeljebb egészen ártatlanul - pénzbe.

Mind hangosan nevetnek.

Királykisasszony felzokog.

Heltai rémulten. Mi az, az istenért?

Királykisasszony zokogva. Tudom, mire céloz ez a szomorú, bánatos költő - zöld disznó én vagyok!... Jaj nekem, jaj nekünk! *Zokog.*

Heltai ijedten. De kedves izé... királykisasszony - ne tegye ezt velem!... Ma reggel egy körkérdező újságíró megkérdezte tőlem, hogy melyik korban szeretnék élni?... Én azt feleltem neki, hogy ebben a korban - ha lehetne!... Úgy látom - *a hóhéra néz* - nem lehet.

Királykisasszony hangosan felzokog.

Csipkerózsika ijedten. Mi bajod, Pubikám?

Királykisasszony zokogva. Eszembe jutottak a mesternek azok a gyönyörű, szomorú versei!... Brühühü... *Zokog.*

Király felugrik. A lányom sír!... Vigyétek!

Kulipintyó és Hóhér közrefogják Heltait.

Hóhér udvariasan. Tessék jönni, kérem, kedves mester.

Heltai. Hová?

Hóhér. A karóba!

Heltai keservesen. Megmondták nekem: addig nyújtózkodjál, amíg a karód ér!

A három udvarhölgy körülveszi. Kedves mester! Egy autogramot!...

Heltai. Az utolsót!... *Ír.* Közben a hóhérhoz. Mondja - nem fog fájni?

Hóhér szelíden. Csak annyira, mint egy Császár Elemér kritika a Szózatban.

Heltai. Na, azt ki lehet bírni!... Azt is hátulról szoktam olvasni!... *El a Hóhérrel és Kulipintyóval.*

Király zordonan. Jöhet a másik!...

Háromszoros kürt.

Kulipintyó megjelenik, jelentve. Móricz Zsigmond - népmesék költője!...

Mind örömmel. Éljen!...

Király örömmel. Na - ez lesz az! Ennek csak sikerülni fog -, aki úgy ismer bennünket!

Csipkerózsika. Jaj, de kíváncsi vagyok rá! Még úgyse láttuk itt soha.

Móricz jön a hóherral. Pálinkás jó reggelt kívánok - hát hogy ityeg a fityeg?

Király méltósággal, de nagyon barátságosan. Isten hozott, édes szógám. Hol jársz erre, amerre a madár se jár?

Móricz körülnéz. Ejnye, hová hoztak engem?

Király. Nevetted meg leányomat - a mindig síró Publikum királykisasszonyt!... Bízunk benned!

Móricz előrejön, mindenkibe belebotlik. Tessék csak rám bízni! Otthon vagyok én itten, mint tegnapos malac a toronyban!... Meghajtja magát Babszem Jankó előtt. Tündérszép királykisasszony!...

Mind nevetnek.

Királykisasszony felzokog. Jaj nekem!...

Kulipintyó. Nem az a királykisasszony, Zsiga bátyám.

Móricz. Ja, pardon! kicsit rövidlátó vagyok. A Vasorrú bába előtt meghajtja magát. Hej, ispilángi rózsá! legszebb királykisasszony!...

Mind nevetnek.

Kulipintyó. Zsiga bátyám - az a Vasorrú bába!

Móricz fejére csap. Persze, no csak: elfelejtettem! Pedig föl volt jegyezve nálam!.. A király elé áll. Jó reggelt, szép királykisasszony!...

Mind nevetnek.

Móricz idegesen kitörve. Hát kicsoda maga, vén szakállas zsidó? Panaszosan. Én itt nem ismerek senkit, nem ismerem ki magamat - hova hoztak engem?! Hol vagyok?!...

Hóhér szelíden. Népmeseország fővárosában, a kacsalábon forgó kastélyban!..

Móricz. Hát ez meg mi a rézfánfütyülő szerkesztőség? Hány példányban jelennek meg maguk? Sok szerkesztőséget láttam már, de ilyen cifrát még soha! Ne mókázzanak velem ilyen marhaságokkal - hol a főszerkesztő úr? ki itt a felelős kiadó?

Királykisasszony felzokog.

Móricz. Nekem azt mondták, hogy húsz százalékot kapok a tantiéme-ből - és mindjárt lefordítják németre, angolra, spanyolra, portugálra és kutyaftában, szegről norvégre. Engem ne tanítsanak népköltészetre - tudom én, mi az az anyacsavaron forgó cifraszűrös rotációs gép!

Királykisasszony felzokog.

Király. Vigyétek!...

Kulipintyó és Hóhér közrefogják Móriczot.

Móricz. Hová?

Hóhérr. A karóba!...

Móricz. A karóba?!... Ja, tudom már - az a könyvosztály, ugye? Ott kapom az előleget?!...

Kulipintyó. Előleget - hátullag.

Móricz. Gyerünk, gyerünk a szerződéssel! Vidáman el a Hóhérral és Kulipintyóval.

Királykisasszony hangosan zokog.

Király csüggedten. Ez se sikerült! Ki fogja megnevetetni, ha ő se?

Hármas kürt.

Kulipintyó jön, jelent. Molnár Ferenc - a Pesti erkölcsök írója! Az Ördög szerzője! A Liliom költője!

Mind nagy örömmel. Na végre!...

Csipkerózsika. Gyerekek - olyan izgatott vagyok!...

Molnár jön a Hóhérral, monoklival, gőgösen, nyersen. Jó napot. Bocsánatot kérek, nagyon sok dolgom van. Azt hiszem, röviden végezhetünk, néhány megjegyzés kapcsán. Kérem, maradjanak csak ülve. Körülnéz. A király? Igen, jó helyen van, maradhat. De a világitást kicsit lejjebb kérem. Úgy, jó lesz. A mellékfigurák - nem jó. A három udvarhölgy - kicsit előbbre - na, gyorsan.

Szereplők ijedten engedelmeskednek.

Molnár. Csöndet kérek. Ide egy kis zene jön - zongora, piánó. A királykisasszony - egyelőre - halkán sír. Zöld fény.

Királykisasszony felzokog.

Molnár. Ez túl hangos volt. Halkabban. Jól van. Hát kérem, fejezzük be. - Csöndet kérek, sok dolgom van. Előre bejelentem, hogy a fele királyságot, a királykisasszony megnevettetésének díját, dollárban tessék átadni. A hölgy kezéről lemondok - esetleg Incze Sándor igényt tart rá. - A királykisasszonyhoz szigorúan. Még ne tessék nevetni, majd ha szólok. Nicht vor die Dienstboten. Piros fény.

Mind ámulva nézik.

Királykisasszony zokog.

Molnár. Jól van. Tehát: a szegény, szerencsétlen Liliom egy brusztflekket ken le a halálnak, és sírva röhög Andoron, aki nagyot, mélyet kacag, miközben megreped a szíve. Egy-kettő-három - mikor hármat mondok, lehet nevetni. Tapsol. Egy-kettő-három!...

Mind gépiesen, ütemben nevetnek. Ha!... ha!... ha...

Királykisasszony hangosan felzokog.

Molnár haragosan. Mi ez? A nevetést még egyszer kérem, nem jó volt. Tapsol. Egy-kettő-három!...

Mind gépiesen, ütemben nevetnek. Ha!... ha!... ha...

Királykisasszony zokog.

Molnár. Most külön a királykisasszony...

Királykisasszony zokog.

Molnár. Hármat tapsolok, harmadikra nevet!... *Tapsol.* Egy-kettő... *Meggondolja magát, ujját homlokára teszi.* Várjunk csak! *Félre.* Minek tegyem ki magam meglepetésnek? Az nem az én formám. *Hangosan.* Hölgyeim és uraim, meggondoltam a dolgot... A királykisasszonynak, darabunk szempontjából, nem jól áll a nevetés. Csak zokogjon tovább, nekem így jobban tetszik: jobban áll a főfigura szempontjából.

Királykisasszony hangosan felzokog.

Király feláll, kinyújtja a karját. Vi...

Molnár közbevág. Hagyja, majd én. *A Hóhérrhoz.* A Hóhér ide áll mellém: így - egy kicsit jobbra. Kulipintyó mester előremegy. Kék fény. Gyászinduló. Hol van a karó? Én megyek előre, az urak utánam. Kivégeztetésemet a Vígszínháznak adom - nem, inkább a Magyaroknak - nem, a Városinak. Á, mégse, a Nemzetinél maradjon. Mehetünk, Voilá. Függyöny. *Ünnepélyesen és gőgösen el a Hóhérral és Kulipintyóval.*

Mind zokogva. Jaj, de szép volt... Jaj, de jól nevettünk!... *Szemüket törülgetik.* Jaj, de pukkasztó volt!...

Hármas kürt.

Mind megtörlik a szemüket, felfigyelnek.

Kulipintyó jön, jelent. Karinthy Frigyes.

Király. Hadd jöjjön!

Csipkerózsika. Jaj, de jól fogunk mulatni!... „Így írtok ti”... Megpukkadunk a röhögéstől!... Mindenkit kicsúfol!... Bullok, ojha, faremido.

Hófehérke. De hiszen ez nem humorista, ez egy rettentő szomorú író - olvastam a „Fájdalom” című művét!... Mindenkit dicsér!

Hamupipőke. Én nem olvastam tőle semmit - juj, de kíváncsi vagyok rá!...

Karinthy jön a hóhérral, veszekedve. De kérem, hagyjon békén! Mondom, hogy nem akarok pályázni!

Hóhér. Akkor miért tetszett jelentkezni? Alló, előre - most már nem lehet visszamenni *Húzza.*

Karinthy vonakodik. Jó, de nem most mindjárt... Várjanak egy kicsit, mindjárt jövök - csak átszaladok egy percre ide a világegyetemre, befejezni a tanulmányaimat.

Hóhér. Nem lehet - tessék jönni.

Karinthy. De előbb meg kell írni gyorsan valamit - egy cikket a „Nyugat”-nak - egy viccet a „Borsszem Jankó”-nak - egy operát a párizsi „Odeon”-nak - egy levelet Lloyd George-nak - egy kabaréjelenetet az Andrássy úti színháznak - megígértem... megfogadtam... lekötöttem... mindjárt jövök... be kell fejezni ezt a jelenetet is... amit most játszunk... még nincs meg a vége...

Hóhér. Nem lehet, tessék pályázni. *Behúzza.*

Karinthy gyorsan meghajtja magát. Jó napot, hogy vannak, hogy vannak?

Király. Hol jársz erre, édes szógám, ahol a madár se jár! Nevettesd meg leányomat. Publikum királykisasszonyt.

Karinthy. Nem lehetne előbb... Különben nem bánom. Miről van szó? Kit kell megnevetetni?

Hóhér. A királykisasszonyt! *Mutatja.*

Karinthy. Köszönöm, igen, látom már!... Mit parancsol a kisasszony? Tudok bukfencet hányni, tanultam a IV-ik bébe! Tudok hasbeszédet, tudok kukorékolni - tudok állathangokat utánozni!... Például, várjunk csak - hogy tesz a pettyes szabódezső... vagy a foltos balázsbéla-billegető... vagy a pompás krúdymadár... vagy a kényes szomorika... Parancsolja? *Tölcsért csinál a tenyeréből, mintha utánozni akarna.*

Királykisasszony zokogva rázza a fejét.

Karinthy abbahagyja. Akkor talán felvágom a hasamat?... Vagy elmondom, mit sugott nekem a hóhér, mikor bejöttünk? Vagy elmondom, mi lesz holnap ebédre! Vagy elmondom az élet-történetemet!

Királykisasszony rázza a fejét.

Karinthy fejére üt. Hopp!... elfelejtettem a hordókat!

Királykisasszony figyel.

Karinthy. Tudniillik nem lehetett átcsavarni a végén... Nagyon meg volt duzzadva, de azért azt hiszem, be lehetne illeszteni a harmadik felvonásba. - Tudja, kedves kisasszony, min múltott az egész? - Nevetni fog, ha megmondom!

Királykisasszony figyel. Tessék?

Karinthy. Eddig nem akartam szólni - de most muszáj.

Királykisasszony türelmetlenül. Miről?

Karinthy. Rémes dolog történt - de örülten nevetni fog!...

Királykisasszony toporzékol. Miről van szó?

Karinthy. Nem mondhatom meg - ennyi ember előtt, csak magának külön, örülten nevetni fog!...

Király. Halljuk! Halljuk!

Karinthy. Nem lehet. - Menjenek ki mind - vagy engedjenek kettőnket kimenni...

Király felháborodva felugrik. Vigyék!... Karóba vele!

Karinthy szomorúan. Mondom - nem lehet a nőekkel bizalmasan beszélni!... *A hóhérhoz.* Jöjjön, kedves kollega - olvassa fel közben Lendvai István verseit, akkor könnyebben megy majd! *El Kulipintyóval és a hóhérral.*

Királykisasszony hangosan zokog.

Király mérgesen. Hallgass!...

Három kürtjel.

Kulipintyó jön, jelent. Szenes Béla!...

Csipkerózsika. Á! A buta ember!

Hamupipőke. Á! A gazdag lány!

Hóféherke. Á! Az alvó férj!

Szenes jön a hóhérral. Alázatos szolgája!...

Király. Isten hozott, vidám pásztorlegény! Nevettesd meg leányomat. Publikumot, a síró királykisasszonyt!...

Szenes. Igenis. Óvatosan. Az a kérdés - kik voltak már itt?

Hófehérke szemérmesen. Miért tetszik kérdezni, kedves mester?

Szenes. Csak, mert azt nekem tudni kell.

Hamupipőke. Heltai... Móricz... Molnár... Karinthy...

Szenes. Igen. Noteszében lapoz. Szabadna tudnom - ez a négy humorista milyen vicceket mondott? Azt nekem tudni kell. Ceruzát vesz elő és egy nagy radírgumit. Tehát milyen viccet mondott Heltai?

Csipkerózsika szomorúan. Nem mondtak vicceket.

Szenes fölragyog. Nem? Akkor jó. Visszateszi a noteszt, a ceruzát és radírgumit. Tehát, tisztelt publikum. Ezt tessék meghallgatni. Gyanakodva a lányokhoz. De igazán nem mondtak - nem csapnak be?

Lányok lelkesen. Nem! Nem! Halljuk!...

Szenes. Tehát. Vidám írás. Mondd, papa, mi az, ha feldobják fehér, ha leesik, valuta? - Az, édes fiam, a tojás ára Zürichben.

Mind hangosan hahotáznak.

Szenes. Más. - Mondd, papa, mi az: ha ledobjuk, Zürich, ha felesik, tojás! - Az, édes fiam, a fehér tojás ára sárgában.

Mind hahotáznak.

Szenes. Más. - Mondd, papa, mi az, ha feldobják, dió, ha leesik, héjjas... Az, édes fiam...

Királykisasszony percre abbahagyja a zokogást, felbámul.

Mind sürgetve. Na? Mi az?

Király reménykedve. Mondd, édes szógám...

Szenes. Várjunk csak. Ha feldobják, dió, ha leesik... Nem is. Ha leesik, Héjjas... ha feldobják, istennyila... Pardon, egy percre... Ha feldobják, istendió... ha leesik... tojásnyila... ha feldobják, leesik... ha leesik... Belezavarodik, síró hangon. Ha leesik. Molnár... ha feldobják, Szenes... ha leesik, Forray... Sírva. Tanár úr, kérem, én készültem... Hol a noteszom... Keresgél. Ha feldobják, régi vicc... ha leesik, száz előadás...

Királykisasszony. Szegénykém!... Zokog.

Király zokogva. Vigyétek - mert megszakad a szívem! Eltakarja az arcát.

Szenes sírva a hóhérral. Jaj, mamám!... El a hóhérral és Kulipintyóval.

Király meghatottan. Ha feldobják, dió... Ebben bíztam eddig a legjobban...

Három kürtjel.

Kulipintyó jön, jelentve. Szép Ernő.

Hamupipőke. Jaj, de édes!

Hófehérke. A legjobb barátunk!

Csipkerózsika. Majdnem ő lett a vőlegényem - egy perccel később jött, mint a királyfi!...

Szép a hóhér és Kulipintyó behozzák, óriási pólyában, szájában cuclival, amibe tinta van, kezében csengettyű, amivel folyton csenget. - Általános csodálkozás, aztán öröm.

Lányok összevissza. Jaj, de cuki!... De édes!... Milyen dundi!... Nézzétek a gödröcskéit!... Jaj, de ennivaló! Felugrálnek, elkapkodják Kulipintyótól, egymástól. Add ide!... Mutasd!... Ernőte... Ernőte...

Király. Nem lesz kicsit fejletlen vőlegénynek?!... feltéve, hogy meg tudja nevetetni?...

Babszem Jankó. Bízd csak rá, felséges királyom, van annak magához való esze!...

Király. Akkor hát jól van. Erre csörög a dió, arra meg a mogoró - édes szógám, Hüvelyk Matyi, nevettesd meg Publikum királykisasszonyt. - Lányok, tegyétek le!... Leteszik a csecsemőt, a hóhér és Kulipintyó kétfelől fogják.

Szép mély hangon, férfiasan, de selypítve. Nénik, bácsik - mindenféle népek!... Az élet álom - madamat ajánlom!...

Mind összevissza nevetnek. Jaj, de édes!... Jaj, de drága!... Beszél!...

Szép rázza a csengőt. Ad-di-de... Adi-de... Ady End-re!... Hihi... Csingilingi...

Királykisasszony nézi, majdnem elmosolyodik.

Szép. Da...da Da...ni Jó... Jób... Dani... Vi... vi... Világ... Sze... szer... szerkesztőség... Tál... Blumentál...

Király leszáll a trónusról, odajön. Ernőke... Ispiláng... Nevess!...

Szép. Pa...pa... Patika...

Király. Nevess... Kuc-kuc... Csiklandozza. Nevettesd meg a királykisasszonyt... ha megnősz, te leszel a vőlegénye...

Szép. Vő... vőle... gény... Vi... Víg... színház... dá-dá-dá. Eee... Hangosan bőgni kezd.

Király. Mi az?... Az istenért!... Közelebb hajol, hirtelen, ijedten. Vigyék - vigyék gyorsan ezt a gyereket - ültessék a karóra!... A bőgő csecsemőt a hóhér és Kulipintyó gyorsan kiviszik.

Lányok összevissza. Jaj, de kár... De édes volt! Hozzák vissza!...

Hármas kürt.

Kulipintyó jelent. Kassák Lajos!...

Hamupipőke. Aha!...

Hófehérke. Ki ez?

Vasorrú bába. Csak várjatok! Én ismerem!... Ő csinálja a forgószelet.

Kassák határozott léptekkel bejön. Dobro vecser!... akarom mondani, tömör jó estét négy-szögellnek a világtengelybe.

Király. Tessék?

Kassák. A negyedik rend ideológiája nem engedi, hogy erre feleljek. De miután tudom, hogy mi a cél, ezennel meghatározom, hogy ami itt történik, az egy közönséges népköltészet, mai formájában nem illeszthető be a kiteljesedett világmérgezésbe. De Mácz Jánossal már megbeszéltük a dolgot. Ezen változtatni kell. Mert például Petőfinek a „Befordultam a konyhára” című verse, az egy népköltészet. De úgy, ahogy meg van írva, nem lehet nevetni rajta. Tehát átírásemban következőképpen hangzik:

K o n y h á l k o d á s

Konyha.
Hideg igazándiság, ritmus.
Vonalak inferenciája.
Szabad-evés lehetősége.
Fiatal cselédes, vágyba-rezdülése
Izomgyurmának. pont. Félix.
Büdös élet lihegés.
Ritmusok!!! ritmusok!!!
Ritmusok !!!!? ;'-/
Tanárkodó hepca!
Hapci!!
Scherdülierende mädchen?
Zickzehne, zackzene, wass hast du - davon?
Szem. Szivárványhártya + reflex
- könnyzacskó
eszemet adta, vette, vatta.
Szimfónia! бүдös.
Tolnai Világlap. Hagada.
Ó gallérom, te fekete szutyokmadár!
Párzás, párzás, tuskótestek
tumultuozus súrlódása.
Pipa! Vulkán
Hej, hó... ó... oppp!! ÉN. ÉN.
ho... o... opp!!
hó! rukk! Krrr!!...
Brekeke!!!... (én ?)
Girbic
Gerbec

Királykisasszony hangosan sír.

Kassák. Ergec-bergec.

Mind gurulnak a nevetéstől.

Királykisasszony hangosan zokog. Ergec-bergec.

Király fuldokolva a nevetéstől. Vigyétek!... Hiszen ez örült!

*Kassák. Véleményem a világtengelyt súrolja kiszögellő rombusokban. A hóhérhoz. Gyerünk!
Utolsó szavam: fizessetek elő a „Má”-ra. El a hóhérral és Kulipintyóval.*

Király. Az én szépséges lányom tovább sír!... Nincs hát senki, aki megnevettetné!... Jöjjön a város apraja-nagyja... Jöjjön elő Bárczy István... a falu mind... Tetemre hívom a humoristákat!... Senki se jön?... Vége a sornak?...

Hármas kürt.

Kulipintyó jön jelentve. Bús Fekete László!...

Királykisasszony hangosan felzokog.

Király vadul. Vigyétek!...

Kulipintyó el a hóhérrel. Az ajtót sarkig nyitva hagyják.

Király. Mi lesz? A helyzet reménytelen. Újabb haditervet kell megbeszélni: a humoristákkal nem megyünk semmire. Táltos!... Hívd össze az udvart.

Táltos. Hé! Móricok! Igricek! Hé mindenki!... Az egész udvar!...

Mind összesereglenek; Kulipintyó és a hóhér is visszajönnek.

Király a hóhérhez. Elvégezted a kötelességedet?

Hóhér. Igen - mind behúztam a karóba. Ott ülnek egymás mellett, mint köcsög a kerítésen.

Király. Küldd el a kürtösöket - valami újabb csudát kell megbeszélni.

Kulipintyó az ajtóhoz megy, kikiált. Kürtösök - elmehettek!...

Három kürtjel, aztán szünet.

Király. Hé, Táltos! forgasd meg gondolatlító gyűrűdet!... Mindnyájan holtra nevettük magunkat, de Publikum kisasszony még mindig sír.

Táltos kínban. Várjatok csak - *forгатja a gyűrűt.* Mind kíváncsian körülállják, még az ajtónálló is, úgyhogy az ajtó egy percre tárva-nyitva marad. Megjelenik az ajtóban Rip van Winkler, vigéc, bőrönddel a kezében. Beles az ajtón, kopogtat, de hogy senki se figyel rá, lassan bejön - előbb a fejét dugja be, aztán beódalog.

Rip torkát köszörüli. Jó napot kívánok!... Stör ich?... *A levegőbe kopog.* Nem hallgatnak rá, hangosabban. Jó napot kívánok!...

Kulipintyó megfordul. Ki az? Mit akar?

Rip. Bocsánatot kérek... hallottam, hogy valami pályázatot tetszettek kiírni...

Mind odafordulnak. Rip beszéde közben lassan elfoglalják a helyeiket.

Király lemondással. Hogy hínak? Miért nem jelentetted be magad?

Rip. Nevem Rip van Winkler, utazó. Bocsánatot kérek, nyitva volt az ajtó.

Király. A pályázat miatt jöttél? Soha nem hallottam a nevedet. Te akarod megneveztetni a királykisasszonyt?

Rip csodálkozva. Én, kérem?... Itt valami tévedés lesz, kérem. Én, kérem, mintákat hoztam... Már tíz éve próbálom tiszteletemet tenni, de mindig elküldtek... Tíz év nagy idő, kérem - azóta állok itt a kapu előtt... na, de hát mindig azt mondták nekem, hogy ebben a városban három nap egy esztendő... hát kiszámítottam, az csak kilenc nap és egy háromnegyed... annyit megér nekem a firma. Úgyis átalányt kapok napi kiadással.

Király csodálkozva. De hát honnan kerülsz elő?

Rip. Wie heiszt, honnan kerülök elő? Furcsa kérdés. Ezelőtt tíz esztendővel, 1912-ben indultam el Pestről, a cég a Dohány utcában van. Azt mondtam a főnökömnek, hogy tíz százalékot adjon... Azt mondta, ne meséljek... Hogy az csak a mesében van... Jó, mondtam én, ha csak a mesében van, hát majd csak megyünk oda... Még ott úgy se csináltak szövetbe... meg a többi áruba... próbáljuk meg... Így kerültem, via Óperencia, a kastély elé... Na ja: man probiert. Nem igaz?

Király. Gúnyt űzöl belőlünk?!... Ereggy, mert karóba húzatlak!...

Rip. Nézze, kérem, kedves izé úr... velem lehet okosan beszélni. A kedves lányának biztosan szüksége van egyre-másra.

Király. Boldogtalan leányomnak semmire sincs szüksége... csak a mosolyra... és azt nem tudta megadni neki senki. Meg tudod őt nevettetni?

Rip. Kérem, én komoly ember vagyok, velem ne tessék viccelni. Azon, amit én mondok, nincs semmi nevetni való. De ha üzletről van szó, akkor velem lehet beszélni. Én a készkiadásokat nem nézem. Nekem a vasúti költségem belekerült Pesttől Bajáig három korona és nyolcvan fillérbe...

Királykisasszony abbahagyja a sírást, elbámul.

Király. Honnan, meddig?

Rip. Pesttől Bajáig. Énnekem elég, ha ezt beszámítom - a többi nettó megy. Kérem, én szolid üzletember vagyok. Nekem volt 902-ben egy jó barátom a kereskedelmibe, a Friedrich Pista...

Király. Kicsoda?

Rip. A Friedrich Pista... az mindig azt mondta, hogy üzletnél fő az ízé... na, wie sagt man, már a szolidság. Kitartani egy üzletág mellett.

Királykisasszony elmosolyodik, de elfojtja.

Rip. Hát kérem. *Kibontja a bőrröndöt.* Tessék - mutathatok szövetet a kisasszonynak... kreppzsorzsét... méterje két korona és húsz fillér...

Királykisasszony elszólja magát. Mennyi?

Rip. Kérem, kérem... én szolid kereskedő vagyok. Mondjuk, két korona, nettó... Meg akarom csinálni az üzletet, mert már kifogytam az anyagból. Új árut kell szerezni... Még ma este itt megszálok, holnap megyek vissza Pestre... Van még százötven méter... A többi hölgyeknek is biztosan szüksége lesz rá...

Királykisasszony halkan nevetni kezd.

Rip mérgesen. Kérem szépen, kisasszony, azon nincs semmi nevetni való... Én elhiszem, hogy más tudja adni egy-két koronával olcsóbban... de olyat úrinő nem vesz fel, kérem...

Királykisasszony hangosabban nevet.

Mind ámulva. A királykisasszony nevet!...

Király elragadtatva. Nevet a királykisasszony!

Rip méregbe jön. Mit nevet? Hogy ez drága? Hát másutt olcsóbban kapja... Hát kérem, tessék csak bejárni egész Pestet...

Királykisasszony hangosan nevet.

Rip kiabálva. Jól van, ne mondja, hogy smucig vagyok... Csakhogy a főnökömnek bebizonyítsam, hogy az egész árut el tudom adni... ha tíz év alatt is... hát odaadom, méterjét egy korona ötvenért... De ebből aztán nem engedek. Annyit kell vinnem a főnökömnek, hogy új árut vehessen...

Királykisasszony fuldoklik a nevetéstől.

Mind ámulva nézik.

Rip sértődötten, elfulladva. De hát mit nevet tulajdonképpen?

Királykisasszony az oldalát fogja. Azon nevetek... hahaha... azon nevetek... jaj, az oldalam... hogy milyen... hahaha... milyen arcot fog a maga főnöke... vágni... ha hazamegy Pestre... hogy eladta az egész árut... egy korona ötvenért... hahaha...

Király ünnepélyesen. Ha hazamenne!... De nem megy haza!... *Riphez.* Fiam - akárki vagy, akárhova való vagy - akármeddig vártál Meseország kapujában: nem vártál hiába! megnevetteted a leányomat - tiéd a leányom és fele királyságom!... *Leszáll a trónusról.* Ültessétek fel a helyemre!...

Kulipintyó és Táltos megfogják kétoldalt Ripet, és a trónus felé vezetik.

Rip ellenkezve. Kérem... kérem... az ajánlatról lehet beszélni... a hozomány megjárja... de mit szól a főnököm a dologhoz?...

Király. Ki a főnököd?

Rip. A Klein és Blau divatáru cég.

Király kitörve. Klein és Blau? Beállok hozzá a helyedre! Becsületszavamra mondom, jobb állás, mint Meseországban királynak lenni! Megyek hozományt szerezni a leányomnak! Isten veletek! *Indul. Rip fejébe csapja a koronáját, kifut.*

Rip és Publikum összecsókolóznak.

Táltos előlép. Eddig volt - mese volt - talán igaz se volt!

Függöny

Júlia és Juliska

Szereplők:

Péter

Pál

Júlia = Juliska

Történik egy budai cukrászda belső szobájában.

Pál ül az asztal mellett, előtte a cukrászlány. Fagylalt?... Azt nem.

Lány. Hát talán valami pálinka?

Pál. Mondja galambom, van tejük? Egyszerű, fehér tej. Forralva, két cukorral. Langyosan.

Lány. Langyos tej, forralva, két cukorral. Igenis. El.

Pál izgatottan néz az ablak felé, óráját nézi, ábrándosan sóhajt.

Péter sietve jön, körülnéz, meglátja Pált. Nini!

Pál kicsit kelletlen meglepetéssel. Á - Péter!

Péter. Te itt ülsz, egyedül?

Pál. Hát... igen.

Péter. Pardon. Vársz valakit?

Pál. Hát...

Péter csodálkozva. Palikám - hát igazán? Na, ez aztán a meglepetés! Pali vár valakit. Pali nőt vár. Pali megtalálta a nőt, akiről ábrándozott... aki miatt nem akart tudni a többiről... aki miatt szerzetes-életet élt. Gratulálok. Na, igazán nagyon örülök. Hát beszélj, öreg. Milyen a boldog-talan?

Lány hozza a tejet. Tessék. Langyos tej, két cukorral. Leteszi.

Péter. Langyos tej, két cukorral?

Pál szemérmes hévvel. Hát - igen!

Lány Péterhez. Parancsol?

Péter végignézi Pált. Aztán. Egy tojáspuncsot! Sok rummal!

Lány. Tojáspuncsot. Igenis. El.

Péter. Szóval - az a bizonyos madonna, akiről mindig ábrándoztál.

Pál ábrándos hévvel. Tökéletesen! Mintha az álmaim elevenedtek volna meg. Kavargatja a tejet.

Péter nézi. Édes és fehér.

Pál. Mint a tej...

Péter. És langyos.

Pál. Mint az első anyacsók. És szelíd és csendes. És álmatag.

Péter. Vigyázz, el ne aludjon. Az aludttej savanyú!

Pál. A szőlő savanyú. Neked.

Péter fölénnyel. Nekem? Édes öregem! Én ugyan bele nem kóstolnék a te központi tejcsarnokba, még ha szőlőcukorral töltenéd tele, akkor se. A szőlőt már én csak borosflaskó korában szeretem, az igaz. Vagy még inkább pezsgőnek.

Pál megvetéssel. Ó igen, tudom. Hallottam. Már megint nyakig benne vagy a szerelemben. Nem tudom hányadszor.

Péter. Hányadszor? Ezredszer, ha akarod, és először. Az elsőben, mikor megtaláltam, benne volt mind, aki következett - az első inspirált, hogy megismerjem a többit -, és a többi inspirált, hogy emlékezzem az elsőre. Egyet szerettem mindig - mit tehetek róla, ha több példányban jelentkezett? De most, azt hiszem, nem megyek tovább. Az utolsóban megint fölleltem az elsőt és mind a többit - megszépülve, megérve, kiforrva, összesűrítve, eszenciában!

Pál gúnyosan. No és - hogy fest ez a csodaital?

Lány hozza a puncsot. Tojáspuncs - sok rummal. Tessék. *Leteszi és el.*

Pál szünet után. Szóval - a forró, kábító, vérpezsdítő démon. Részegítő és sűrű.

Péter kavargatja az italt. Mint a puncs.

Pál. És perzselő.

Péter. Mint a láva. Tüzes és marcangoló és nehéz.

Pál. Vigyázz, gyomorégést ne kapj tőle. Akkor te is kénytelen leszel ráfanyalodni a hűsítő tejecskére.

Péter. Soha. Inkább égjek el a tűznél, melytől elpusztulni többet ér, mint meg nem ismerni! A szerelem nem béke és nyugalom - nem rév, amibe megpihenni térek - nem anyaöl, amiben felnevelkedtem -, nem termőföld, amit puha esőcske nyaldos, hogy zsenge csecsemő csírázzon ki belőle - égő erdő a szerelem, szénne feketíti a televényt, hogy századok múlva melegedjen még rajta a késő nemzedék fia. És a nő, ennek a szerelemnek jelképe és múzsája és megtestesülése - legyen lángoló és lihegő, felroppenő lángnyelv a láthatáron; intő kéz, mely ismeretlen csodák felé mutat, sötét kárhozat, kohók kapuja - a fehérén izzó vas dideregjen a közelében, hogy meleget kérhessen tőle; hevítse a tüzet tovább, az örökkévaló és végtelen vágy poklában!

Pál gúnyosan. Egyszer: adag parázs, melegen. Lávasült, kirántva. Forralt tűz, roston. Izzasztott ívlámpaláng. Nem szeretem az ilyen halmozott dolgokat. A sok szakács közt elvesz a gyerek - a sok perzselő vágy közt elvesz az öröm. Nem ilyen sustorgó dolognak képzelem a boldogságot. Remegő, halk áradást érzek, ha a szerelemre gondolok - csukott szemű virágot, ami csendesen ingadozik a parányi tehertől, ahogy rászáll a harmat. És ebben a csöndben, fehérén és halkán, mint a pára, emelkedik a rózsaszín kéj - boldogabb és boldogítóbb minden tűzokádó őrzöngésnél. És aki megismeri az ő arcát, és felleli az ő szemeiben, messzebb látott önmagánál. Mi a tűzláng? Sárga, rikító rongy - úgy is szokták utánózni, kis rongydarabokat lebegtetnek, és alulról pirossal megvilágítják. A csillagos éj csöndjét, a mélységes, tiszta víz-

tükör örök nyugalma legfeljebb a gyémánthoz vagy a nemes tejopálhoz hasonlíthatod: és ezt a tejopált én feltaláltam. Szelíd boldogság árad belőle, anyai jóság, csönd, üdítő forrás, csörgedező öröm.

Péter. Utálom a szelíd nőket.

Pál. Én meg a lihegő hisztérikákat, akik zsebkendőt tépdésnek cafatokra, és kéjtől hörögve vonaglik az ajkuk, akik úgy csókolnak, mintha harapnának. Füzetes regények hősnője, borbélylegények ideálja a tied, gimnazistáknak való álmokép, elalvás előtt egy evőkanállal.

Péter. A tied meg, ahogy leírod, vidéki patikusné-jelölt, öt gyerekekkel. Tehén. Nem kellene nekem, ha fizetne se.

Pál. Nekem se a te alpesi vámpír vagy a szép bestia című remekmű-címlapod.

Péter. Savanyú a szőlő.

Pál. Túl édes inkább. Kezd már erjedni. Azt hiszed, nem kaptam volna effélét, mind a tíz ujjamra, ha a gyomrom kibírja? Hiszen ilyen nagyon sok van - a kilencvenkilenc százalék ilyen. Számbelileg is ők vannak túlsúlyban, a lihegők és hevesek - és hozzájuk jutni is könnyebb, mert minden percben váltogatják a szeretőiket - csak inteni kell nekik, és ott-hagyják a Krisztust is, az új férfiért.

Péter ingerülten. Az ám - talán a te vidéki libád, a te nebántsvirágod -, az a kis nyálas. Mindenki tudja, hogy lassú víz partot mos. Az efféle szemlesütő piruló, ártatlan nőcskék tudvalevőleg a leghütlenebbek - nem lévén szenvedély, ami a férfihoz kösse őket, olyan könnyen kapcsolhatók le róla, mint egy óra, aminek nincsen lánc. Csak az a nő hű, aki maga is tud lángolni és rajongani, és lángolása összekovácsolja őt az egy férfival, akinek odaadta a szívét.

Pál. Amíg egy másik nem jelentkezik. Azt mered mondani, hogy a te szenvedélyes démonod hübb és megbízhatóbb, mint az én ártatlan, szelíd hóvirágom, aki soha nem nézett férfiszembe előttem - aki tölem, általam tudta meg, hogy nő?

Péter. A te szelíd, ártatlan hóvirágodat én egy félóra leforgása alatt úgy megfőzöm és elcsábítom tőled, hogy a nevedre se emlékszik többé.

Pál mérgesen. A te gyorsforraló üdvösségedet pedig egy negyedóra alatt meggyőzőm arról, hogy soha mást nem szeretett, csak engem, és hogy minden csókja tévedés volt.

Péter. Na, azt szeretném látni.

Pál. Én is.

Péter. Hát fogadjunk.

Pál. Tessék.

Péter. Mit beszélsz? Te fogadni merészsélz velem, te anyámasszony, te tüdőbajnok, te langyos tejtermék, te tejsavas erjedés, te eleven joghurtkúra csecsemők használatára - fogadni merészsélz, hogy elcsábítod az én nőmet ezekkel a vállakkal? Hiszen elszédülsz, és szoptatósdada után kiabálsz, ha rád néz! Tudod, micsoda nő az? Az egy párdúc, egy nemes paripa, egy megelevenedett Cleopatra - a legkülönb nő Pesten, még nem volt dolga férfival előttem, megdögölhettek miatta, nem akarok dicsekedni, hárman ugrottak le miatta a Ferenc hídi turulról, mert engem várt anélkül, hogy ismert volna - és most, hogy végre összeakadtunk, t e akar-nál szétválasztani bennünket - t e, aki egy sápkóros, keszeg vajköpülön gyakoroltad a nőhódítást, saját bevallásod szerint?

Pál. Hát te talán azt hiszed, hogy a Wilde Oscarból és D'Annunzióból összelopkodott masamódlányoknak való erőcskéddel imponálni tudnál az én mosolygós, tiszta és lánylelkű asszonyomnak, az első valódi nőnek, akivel életedben összekerülnél, ha megismernéd? Hiszen elsüllyednél, ha egy pillantásra méltatna! Tudod, kicsoda ez a nő? Ez a nő az ősi asszonyiség, az örök Éva, ki lugast varázsol, a múzsa és a nemtő és a védasszony, a felmagasztalt női ideál, ki glóriával átallépi a szennyet és mocskot, amivel a hozzád hasonló hímek befecskenyeznek tehetetlen dühökben. Az én hódolatomat elfogadta, mert megértettem őt, és megszeretett - és most te választanál el bennünket, akit, saját bevallásod szerint, holmi kiéhezett, elkeseredett férfihajhász némbor tud csak odáig vinni, hogy közeledni próbálj? Egész nyugodt lélekkel egyedül mernék hagyni benneteket - minden mesterkedéset lepattan az én nőmről.

Péter. Én is benneteket, az én nőmmel. Éppoly kevésbé féltém tőled, mint egy cserebogártól.

Pál. Micsodától?

Péter. Cserebogártól.

Pál. No jó. Hát kérlek, adjál nekem alkalmat.

Péter. Tessék. Te is nekem. Majd meglátjuk. Hogy parancsolod a feltételeket?

Pál gondolkozás után. Hol tartózkodik e pillanatban a te démonod?

Péter. Negyedóra múlva ott fog ülni a Citadella-cukrászdában, öt percnire ide. Ott vár rám. Tulajdonképpen oda indultam, ide csak azért tértem be, hogy egy bizonyosfajta konyakos cukrot vigyek neki, amit csak itt lehet kapni.

Pál. Hát, ha megengeded, én odamegyek.

Péter. Parancsolj. Még meg is könnyítem a dolgot. Vedd meg a cukrot, állíts be a cukrászdába - a hátsó szobában egyedül ül egy hölgy, menj oda, mutakozzál be, és mondd azt, hogy én küldöm a cukrot, hogy dolgom akadt, és félóra múlva jövök. Én addig itt várok.

Pál. Rendben van. Te pedig, ha az én nőm jön, mutakozzál be, és mondd, hogy én megkérek, hogy mulattasd addig, míg vissza tudok jönni.

Péter. Nagyon helyes. Azután hol találkozunk?

Pál fenyegetően. Az az eredménytől függ. Amelyikünk hamarabb tudja elhozni a nőt oda, ahol a másik tartózkodik a másik nővel, bebizonyította, hogy hamarabb sikerült olyan hatalmat elérni fölötte, hogy követi őt mindenüvé, ahová csak akarja. És az győzött.

Péter. Bravó. Megnyugtatlak, mi leszünk előbb a Citadella-cukrászdában.

Pál. Vagy mi előbb itt. *Gőgösen biccent.* Viszontlátásra! *Kiönti a maradék tejet a földre.* Itt.

Péter magasra emeli a puncsos poharat. A Citadellában! *Kiissza a maradékot.*

Pál kihúzza magát és el.

Péter egyedül, óráját nézi. Látni, hogy kicsit nyugtalan. Zörög a tálcán.

Lány jön. Parancsol?

Péter. Vigye ki ezt a tálcát. És hozzon nekem egy pohár langyos tejet.

Lány csudálkozva. A puncs után?

Péter. A puncs után. Nagyon égeti a gyomrom. Két cukorral kérem.

Lány viszi a tálcát és indul.

Péter. Hé - izé, kedves!

Lány megáll.

Péter. Hm, izé - mondja csak, galambom... no de jöjjön közelebb.

Lány vállat von, mosolyog.

Péter. Mondja csak, tetszem én magának?

Lány oldalról nézi, vihog. Már minthogy az úr nekem?

Péter. No igen. Mit gondol, ha udvarolni kezdenék magának - mennyi időre volna szükségem ahhoz, hogy meghódítsam?

Lány vihog. Tessék megpróbálni.

Péter nézi az óráját, kiteszi az asztalra. Hát ha azt mondanám magának, hogy...

Lány az ajtó felé néz. Valaki együtt...

Péter nyugtalanul. Kicsoda?

Lány. Egy hölgy.

Péter visszateszi az óráját, ridegen. Na csak menjen, és hozza azt a tejet, ne ácsorogjon, fiam.

Lány megütközve néz rá. Ejnye már, de goromba lett egyszerre. Bosszúsan el.

Péter nyakkendőjét igazgatja, felvesz egy újságot, mintha el volna merülve.

A nő sietve jön. Meglátja Pétert, pillanatra megáll, odamegy, befogja szemeit.

Péter, aki szándékosan nem nézett fel, maga elé mosolyogva. Azt hiszi, Pál vagyok... Na, ez meg lesz lepetve, ha elereszti a szemem, és egy idegen férfit lát maga előtt. Nem mordul.

A nő. Na - ki vagyok?

Péter. Nem tudom, mert éppen annak a szervemnek használatában vagyok megakadályozva, amivel ezt megállapíthatnám. De tapintó érzésem és szaglásom után ítélve, egy igen szép és bájos hölgy.

A nő elereszti a szemét.

Péter feláll, megfordul, nagy megrökönyödéssel. Júlia! Maga az! Hogy kerül maga ide?

A nő lehet, hogy szintén meg van lepetve, de ezt Péter éppoly kevésbé látja meg rajta, mint a közönség. Én. De maga - maga mit keres itt?

Péter zavartan. Hát maga nem várt rám a Citadella-kávéházban?

A nő villámló szemekkel, sziszegve. Hogyne, majd ott ülök és várok... Nyomorult. Megláttalak, utánad jöttem. Fenyegetően. Nagyon kíváncsi voltam, mit keressz te ebben a cukrászdában, míg én ott ülök és várok rád. Szenvedéllyel. Olyan nőnek ismersz, akit várni lehet?

Péter. De nem. Júlia, az istenért... én csak egy pillanatra tértem be ide... konyakos cukrot akartam venni magának.

A nő. Úgy. És azért jött be ide, a budai szerelmesek rejtett fülkéjébe, ebbe a kis külön szobába?!... Villámló szemekkel. Mit jelentsen ez?

Péter nyugtalanul. De Júlia, az istenért... csak nem gondolja!

A nő hevesen. Nem gondolok semmit!...

Lány hozza a tejet. Tessék - langyos tej, két cukorral! Mérgesen lecsapja és el.

A nő gúnyos kacajjal. Haha! Langyos tejet rendelt, két cukorral - és hol a konyakos cukor? Mostanában langyos tejjel főz? Leül.

Péter könyörögve. No de Júlia... mire gondol? Egy kicsit... egy kicsit égett a gyomrom... gondoltam, fölhajtok egy pohárral, mielőtt elmegyek - magához... Állva marad.

A nő himbálja magát a széken. Hát kérem - üljön le, fogyassza el egészséggel. Majd várunk. Én is rendelek valamit. Legfeljebb nem megyünk ma a Citadellába. Ez a cukrászda is megteszi. Itt is van külön szoba.

Péter zavartan leül.

A nő. Remélem, nincsen feszélyezve. Én pompásan érzem magam. Tudja, szeretem a váratlant, a kalandost, a szeszélyest. És ez most váratlanul jött, hogy mindketten itt vagyunk, holott máshol adtunk találkát. És kalandos, hogy egyikünk se tudott róla. És úgy látom - a veszedelem se hiányzik. Kihívóan himbálja magát a széken.

Péter félre. Szent Isten - az a másik nő mindjárt itt lesz - még azt gondolja... Kínosan. Miféle veszélyre gondol?

A nő. Tudja Isten. Amolyan váratlanra. Hogy talán nem fejeződik be ez a találka olyan idillikusan, ahogy kezdődött. Hogy talán nem leszünk annyian a végén, mint az elején voltunk. Talán eggyel kevesebb - vagy eggyel több.

Péter félre. Valamire céloz... Hangosan. No de Júlia - nem értem, milyen furcsa maga.

Lány jön. Mit parancsol?

Júlia. Egy puncsot. Lány el.

Péter. Júlia - boldog vagyok, hogy utánam jött -, de miért beszél ilyen különösen?

Júlia villámló szemekkel. Hallgass! Tisztában vagyok veled! Gyáva vagy és alattomos! Nem tudom, ki után mászkálsz titokban - biztosan a régebbi nő után, akit eltitkoltál előttem... és akitől nem tudsz szabadulni, és kénytelen vagy elfogadni a találkáit, titokban... Közben titokban megnézi a karkötőóráját, amitől hevesebb lesz... hogy megnyugtass és lecsitítsad... és könyörögsz neki... mert biztosan okod van rá... mert biztos, hogy joga van hozzá, követelni tőled, hogy találkozz vele... mindent tudok... érzek... Egyre hevesebben. Sejtettem én ezt!... De én nem osztozkodom senkivel... nekem nem kell a gyáva férfi, aki nem meri nyíltan bevallani, hogy mást szeret... nekem nem kell az ilyen ajándék-szerelem... gyűlöllek, gyűlöllek, gyűlöllek, nem akarlak látni többé, elég volt, végeztem veled, végeztem, gyűlöllek, szét tudnálak tépni, tépi az asztalkendőjét, ha nem undorodnék az érintésedtől... pfuj, pfuj, pfuj... toporzékol... gyalázatos, édes nyakába borul, és csókolja, egyetlen boldogságom ellöki, ha itt halsz meg a lábaim előtt, akkor se kellesz... zokogva engem, engem megcsalni! Nézi a karkötőórát, mialatt a karjába borul. Te senki! Kacagva. Te rongy! Hát mit gondoltál, kivel van dolgod? Villámló szemekkel. Ne merészelj közeledni hozzám! Odaugrik, beleharap a férfi szájába. Ölj meg... ölj meg... te szenvedsz... miattam... emlékszel a csókjainkra? Csak a tiéd vagyok, tudod... elugrik és most isten veled - örökre! Az ajtó felé rohan, kivágja és el.

Péter. Júlia... Júlia... megállj!... Micsoda nő! Párduc... Kleopátra!... Utána szalad.

Kis szünet, üres szín.

Lány másik ajtón hozza a puncsot. Tessék, itt a... Látja, hogy senki sincs az asztalnál. Hát ezek meg hová lettek? Leteszi a puncsot. Micsoda szaladgálás van itt ma délután!

Pál beront lóhalálban. Nincs itt? Nincs itt?

Lány. Kicsoda?

Pál. Az izé... az a hölgy... egy hölgy... de nem az, aki előbb... egy másik... de lehet, hogy a másik volt az egyik... vagy egyik a másik...

Lány. Egy hölgy volt itt... azzal az úrral, akivel ült az előbb, azzal a bolondossal - na hallja! Bolond barátja van az úrnak!

Pál. És... és hová lettek?

Lány. Eltűntek... oszt itt állok a puncossal.

Pál fejéhez kap. Elmentek! Péter elment Juliskával! A Citadellába! Szóval megelőztek! Megőrülök.

Lány. Tessék telefonálni a mentőknek - van telefonunk.

Pál. Én meg nem találtam a démont a Citadellában... a pincér azt mondta, hogy átjött ide... de hogy ne mondja meg a Péternek, mert még visszajön... átszaladtam ide, hogy megelőzzem... Fejéhez kap. Ki vagyok játszva! Meg vagyok csalva! Összeesküdtek... biztosan ő hívatta ide a démont, telefonon... Összeesküvés! Államcsíny! Puccs áldozata vagyok!

Lány sértődve. Nálunk olyan puncs nincsen, amitől elronthatta a gyomrát.

Pál öklét rázza. De megbosszúlom magam! Elcsábítom a női vámpírt, az eleven füzetes regényt, a sárgahajú női bestiát, ezer méterben! Szaladgál, tépi a haját, aztán leül az asztal mellé, elszántan inni kezdi a puncsot.

Lány. Hé - az nem a magáé - azt az a hölgy rendelte!

Pál keserűen kacag. Juliska puncsot rendelt! Ez Péter ördögi műve! Leitatta, hipnotizálta és elcsábította.

Lány. Hiszen még meg se itta!

Pál. Mindegy. Vadul néz körül.

Lány indul.

Pál utána szól. Hé - izé!

Lány megfordul. Mi az?

Pál. Nézzen rám - milyennek talál? Ha úgy a szemembe néz, el tudja gondolni rólam, hogy csak akarnom kellene, és maga öt perc múlva karjaimban heverne?

Lány ijedten. Ez is el akar csábítani öt perc alatt?

Pál mereven nézi. Jöjjön ide!

Lány félősen. Jaj, istenem... én nem tudom, hogy mi lehet ma rajtam, hogy úgy belém vadulnak a férfiak! Közeledik.

Pál. Még közelebb!

Lány közeledik, közben félénken kinéz. Tessék már hagyni - jönnék!

Pál felugrik. Ki jön?

Lány. Egy hölgy...

Pál. Ez a démon! Takarodjon gyorsan!

Lány. Na mi az... most meg maga is gorombáskodik?

Pál. Várjon... elfelejtettem a konyakos cukrot... hol lehet kapni?

Lány. Erre, a konyha felé...

Pál. Megyek... Mindketten el.

Szín pillanatig üres.

A nő sietve jön, másik ajtón, liheg. Na, csakhogy leráztam a szerencsétlent... Leugrottam a villamos másik oldalán... őt meg viszi a huszonhetes az Angolpark felé... Nyugodtan meghihatom a puncsomat... *Leül a puncs elé, és szopogatni kezdi.*

Pál belopózik. A nő háttal van neki. Félre. Itt a démon. Valami meglepő dologgal kell kezdeni. Tudom már. *Odalopózik, befogja nő a szemét.* Na, ki vagyok? *Félre.* Micsoda meglepetés lesz az, ha rájön, hogy egy ismeretlen férfi áll előtte!

A nő félre. Szent Isten, visszajött ez a tébolyodott! Most mi lesz? *Hangosan.* Mondtam már, hogy nem akarlak látni - ereszd el a szemem!

Pál tréfásan. Hát ha nem akar látni a nagyságos asszony - akkor minek ereszem el? *Elereszt, a nő feláll. Meghökkenve.* Juliska! Te vagy az?

A nő rögtön lesüti a szemét, gyenge hangon. Ó - Pál!...

Pál nagy örömmel. Egyetlen szerelmem... ó, hogy örülök... Milyen bolond vagyok... Gondolhattam volna... és én még meg mertelek gyanúsítani egy gondolattal... Hogy kerültél ide?

A nő duzzogva és szerelmesen. Hát nem kellett volna jönnöm? Hiszen itt adtunk találkát.

Pál. Persze, persze... miket beszélek. Csak most érkezted. Te édes fehérség... te tiszta forrása öröömnek... ha tudnád, milyen boldog vagyok neked... milyen szerelmes vagyok rád... milyen féltékeny voltam beléd...

A nő csodálkozó gyermekszemekkel. Féltékeny?

Pál. Csak úgy gondolatban... mindenfélét összegondoltam. Megcsókolhatom a ruhád szegélyét?

A nő lesütött szemekkel, pirulva. De Pál -

Pál. Nem, nem - ne haragudj rám, lilium! Én egy gonosz, képzelődő számár vagyok. Bocsáss meg.

Lány bejön. Hát kérem - mit hozzak annak a hölgynek, aki a Citadellából jön?

Pál félre. Ja, erről megfeledkeztem. *Hangosan.* Majd szólok aztán. *Lány el.* Drága hóvirágom - ne maradjunk ebben a szobában, ide jönnek... valami ostoba szerelmespár... menjünk át a másik külön szobába...

A nő hűségesen. Ahogy akarod... Tudod, hogy én mindenüvé követlek.

Gyöngéd enyelgés közben mindketten el. Egy pillanatig üres a szín. Aztán rögtön megjelenik a másik ajtón Péter.

Péter benéz, aztán benyit. Na? Mi az?

Lány jön be. Már megint itt van az úr?

Péter. Mondja, lelkem, nem keresett engem az a hölgy?

Lány. Melyik hölgy? Az, aki a barátjával volt? Aki tejet rendelt?

Péter félre. Aha. A lilium megérkezett. Hangosan. Az, az.

Lány. Az kiment, úgy látszik, de mindjárt itt lesz - mert tejet rendelt.

Péter félre. Júlia mégis megszökött. Utána megyek, biztosan hazament. Indul a másik ajtó felé, neki megy Pálnak.

Pál. Te vagy az?

Péter. Én hát. Nézegetik egymást.

Pál gúnyosan. Hát - mi újság?

Péter zsebredugott kézzel, fölényesen. Köszönöm, semmi különös.

Pál ő is zsebrevágja a kezét. Csak úgy kérdem.

Péter. Igen? Én is csak úgy mondom.

Szünet.

Pál. Szóval - nincsen semmi különösebb közölni valód.

Péter. Különösebb? Édes Istenem. Nem tudom, mi van abban különös, ha az ember valamit elhatároz, és azt végrehajtja.

Pál. Igazán? Na hiszen akkor én se tudok valami különös újságot. Én is így vagyok.

Péter. Kérlek alássan.

Szünet.

Pál. Hát szóval - nem érdekel, hogy hol a démonod.

Péter. Csak annyira, amennyire téged érdekel, hogy hol a liliumszál.

Pál ártatlan arccal. A liliumszál? Azt ebben a pillanatban igazán nem tudom. Majd csak lesz valahol. De ami a démont illeti, az öt percen belül megjelenik.

Péter meghökken, de palástolja. No, no.

Pál. Talán nem hiszed?

Péter. Édes Istenem. Minden lehetséges. Biztosan csak azt tudom, hogy négy percen belül itt lesz a liliumszál.

Pál ő is meghökken, de uralkodik magán. No, ne mondd. Biztos vagy ebben?

Péter. Amennyire az ember biztos lehet egy nőben, akit a hatalmában tart.

Szünet.

Pál. Úgy.

Péter. Bizony úgy.

Szünet.

Pál. Hát kérlek. Szóval te azt állítod, hogy Juliskával beszéltél, és hogy iderendelted magadhoz.

Péter. Vagyok bátor. Te pedig azt állítod, hogy ugyanez történik Júliával.

Pál. Nem mondhatok mást.

Péter. Szóval mindketten elcsábítottuk egymás babáját.

Pál. Ami engem illet, magamért felelek, de okom van rá, hogy a te állításodat kétségbevonjam.

Péter. Nekem is arra, hogy a te kijelentésedet egyszerű hazugságnak minősítsem.

Pál. Hát kérlek alássan. Hol van a te Júliád?

Péter. Jó helyen. Azt te nem láttad ma, édes öcsém. De ha szabad kérdezni, Juliska önnagyságáról mit gondolsz, hová lett?

Pál. Azt elhiszem, hogy szeretnéd tudni. És hogy nagyon kíváncsi vagy rá, milyen lehet.

Péter. Szóval nem hiszel nekem.

Pál. Nem én. És te nekem?

Péter. Nem.

Pál. Akkor hát?

Péter. Akkor hát szépen leülünk mindketten ehhez az asztalhoz, és várunk. És amelyikünk nője itt most megjelenik...

Pál. Az egy szegény, megcsalt állat, egy hopponmaradt gavallér, vesztőfél, aki levonja a konzekvenciákat. Értem.

Péter. Tessék. Székkal kínálja.

Pál úú. Csak utánad. Parancsolj.

Leülnek, dobolnak az asztalon.

Péter. Parancsolsz egy cigarettát? Kínálja.

Pál. Köszönöm, nekem jobb van. Kínálja.

Rágyújtanak.

Nyílik a középső ajtó. Mindketten magukról megfeledkezve, izgatottan felállanak.

A nő belép. Itt felejtettem a... Megáll.

Pál. Juliska! Vesztettem! Visszaroskad a székre.

A nő. Jesszus Mária! Kirohan.

Pál felugrik. Mi... mit beszélsz?

Péter ugyanúgy. Hó... hogy mondtad?

Egymásra merednek.

Pál tévetegen. Mondtál valamit?

Péter révetegen. É... én? Semmit.

Pál leül, lehorgasztott fejjel. Azt hittem...

Péter ugyanúgy. Dehogy.

Hosszú szünet.

Pál gyenge hangon. Parancsolsz egy cigarettát?

Péter ugyanúgy. Köszönöm.

Szünet.

Pál csendesen, ingatva a fejét. Hát - te marha.

Péter ugyanúgy. Te ló.

Pál ugyanúgy. Én ló.

Péter. Én marha.

Szünet.

Péter. Mikor ismerted meg?

Pál. Egy hónappal ezelőtt.

Péter. Én is.

Szünet.

Pál keserűen. Mindketten nyertünk.

Péter. Mindketten vesztettünk.

Szünet.

Pál nyújtja a kezét. Szervusz.

Péter ugyanúgy. Szervusz.

Búsan fogják egymás kezét.

Szünet.

Pál |

Péter. | egyszerre. Te...

Pál. Parancsolj...

Péter. Kérlek, csak tessék...

Pál. Azt akarom kérdezni...

Péter. Tudom... Amit én...

Pál. Hogy...

Péter... milyen...

Pál kitörve. Hogy milyen lehet ez a nő igazán?

Lány jön. Tessék egy levél. Az a hölgy küldi.

Pál felugrik, elkapja, feltépi - kivesz belőle valamit, megnézi. Szó nélkül átadja Péternek.

Péter belenéz. Egy tükör...

Pál lecsüggesztett fejjel. Hát ilyen volt - olyan, mint aki belenézett.

Péter leejti a tükröt, a tükör összetörik. Ilyen volt.

Függöny

Hogy kell bánni a férfiakkal

Sorstragédia

Szereplők:

Genovéva

Rajongovszky

Dr. Kompakt

Történik a ligetben egy tisztáson. A tisztáson oldalt áll egy fa, fa alatt pad, amit középről húztak oda. A padon áll Genovéva, csinos nő, szegényes ruhában. Az egyik ágra madzagot akaszt, hurkot csinál, bedugja a fejét, fel akarja akasztani magát.

Rajongovszky jön balról szivarozva. Meglátja Genovévát, nézi egy darabig. Mikor a nő éppen ki akarja rúgni maga alól a padot, odaugrik. Vigyázzon, az istenért!

Genovéva megfordul. Mit akar? Itt még meghalni sem lehet nyugodtan?

Rajongovszky. Pardon - csak figyelmeztetni akartam...

Genovéva dühösen ...hogya fontoljam meg a dolgot, hogy nem szabad gyáván meghátrálni az élet elől - és a többi! - Nem, köszönöm nincs szükségem a bölcsességére - takarodjon innen, ne próbáljon megmenteni - ha az idegei finnyásak, álljon odébb, van itt hely kettőnk számára!

Rajongovszky. Kérem, kisasszony, nyugodjon meg, kegyed félreértett. Én csak arra akartam figyelmeztetni, mint szakértő, hogy az a kötél le fog szakadni, és kegyed megüti a lábacskaít...

Genovéva elbámul. Maga a lábaimat félti? Nem az életemet?

Rajongovszky. Édes Istenem - az életéről nem tudok semmit -, azt nem ismerem.

Genovéva. És a lábaimat?

Rajongovszky. Azokat inkább. Öt perce figyelem, ahogy ezt a kis izé - magánügyet méltóztatik intézni.

Genovéva gondolkodik, aztán leül. Sírni kezd.

Rajongovszky fejét vakarja. No, kedves kisasszony... mit sír?

Genovéva bög. Azt, hogy a férfiak mind gazemberek! Azok is, akik a halálba kergetik a szegény, védtelen nőt - azok is, akik visszatartják, csakhogy tönkretegyék.

Rajongovszky vállat von. Ami engem illet - én igazán... nekem eszembe sem jutott, hogy kihasználjam ezt a helyzetet... én nem magamnak ráztam le ezt a ritka gyümölcsöt a fáról. És hogy ezt mindjárt demonstráljam meghajtja magát, ajánlom magamat.

Genovéva abbahagyja a sírást. Most elmegy?

Rajongovszky. Attól félek.

Genovéa dacosan. Jó - legalább befejezhetem. *A fára néz.*

Rajongovszky habozva. De le fog szakadni...

Genovéa. Hát aztán - mi köze hozzá?

Rajongovszky. Jól van, no... Nyugodjon már meg, inkább maradok egy kicsit... *Visszajön, leül a padra.*

Szünet.

Genovéa lágyan. Hát - nem kíváncsi a történetemre?

Rajongovszky. Már elmondta. Egy férfi tönkretette, és elhagyta.

Genovéa mérgesen utánozza. „Tönkretette és elhagyta.” Milyen könnyű ezt így kimondani! - A részletek nem érdeklik.

Rajongovszky vállat von. Drága fiacskám - őszintén szólva, nem nagyon. Tudom én azokat úgy is.

Genovéa. Igazán? Honnan tudja?

Rajongovszky. Csak rá kell nézni magára...

Genovéa sértődötten. Csak rám kell nézni? *Eltorzult arccal, fájdalmasan.* Csak rám kell nézni? *Lehajtja fejét, sírni kezd.*

Rajongovszky riadtan. No, mi az, az Istenért? *Idegese.* Ejnye, hát mit sír? Ki bántotta?

Genovéa sírva. Hát olyan csúnya vagyok...

Rajongovszky. Dehogy, az Istenért! Nem úgy gondoltam. Maga nagyon csinos. *Nézi.* Nagyon csinos... igazán. És a lábai... De nem erről van szó. Mikor azt mondtam, hogy csak rá kell nézni, úgy gondoltam, hogy az egész megjelenésén... az egész lényén, úgy, ahogy van, akár-milyen csinos és kedves - rögtön meglátni... legalább én meglátom... hogy maga azok közé a boldogtalanságra, reménytelenségre, marólúgra és vízbeugrásra szánt nők közül való, akik nem tudnak bánni a férfiakkal.

Genovéa zokog. Nem tudnak bánni a férfiakkal?

Rajongovszky idegesen. Ne sírjon, kérem, így nem tudunk beszélgetni. Tulajdonképpen nem is tudom, minek avatkozom bele a dolgába! Talán csak azért, hogy mielőtt átköltözik a más-világra, elmondjam magának a tanulságot, hogy miért kellett ennek így történnie. Hogy úgy kell magának, vagy ilyesmit: nem is érdemel jobbat.

Genovéa bög. Tudom, hogy csúnya vagyok.

Rajongovszky idegesen. Hagyja kérem ezt a számárságot, ne zavarjon a teória felépítésében. Ismételten megnyugtathatom, hogy ez a dolog nem a csúnyságon múlik. Vannak magánál sokkal csúnyább nők, akiket soha nem hagynak el, és nem tesznek tönkre, sőt ellenkezően, inkább tönkremennek miattuk - egyszerűen azért, mert tudnak bánni a férfiakkal.

Genovéa bög. Hát én miért nem lehetek ilyen?

Rajongovszky. Hogy miért? Azért, fiam, mert maga naiv és csacsi és rajongó. Mert valami istent lát bennük, mert nem ismeri őket, mert azt hiszi róluk... *Legyint.* De mit is beszélek! Hiszen ha maga meg tudná érteni az én tanításomat - akkor nem is volna szüksége erre a tanításra.

Genovéva abbahagyja a sírást, megragadja *Rajongovszky* kezét. De igen - beszéljen! Tanítson. Hadd tudjam meg, milyennek kellett volna lennem, hogy én... hogy én...

Rajongovszky. Hogy maga maradjon fölül, ugye? *Vállat von*. Nyilvánvalóan egészen más-képpen kellett volna viselkednie, mint ahogy viselkedett.

Genovéva hevesen. Hiszen mindent megtettem! Igyekeztem szép lenni... kacérkodtam... mit tehettem volna még mást?

Rajongovszky. Igyekezett szép lenni, és kacérkodott - arra minden nő képes, aki nagyon akar valamit. Éppen erről veszi észre a legtökkelütöttebb férfi is, hogy akar valamit - és nincs az a zseniális férfi, akit ne tenne elbizakodottá, ha azt látja, hogy a nő nagyon akarja őt.

Genovéva. Hát mit kellett volna tenni? Szelídnek kellett volna lenni és szemérmesnek?

Rajongovszky. Ne találgasson, gyermekem - egészen rossz nyomon halad. A magukfajta szerencsétlen nők mind azon törik a fejüket, milyennek kell lenni, hogy magukba bolondítsák a férfiakat - ezerféle trükköt fundálnak ki, és a végén mindegyikkel felsülnek -, mert nem tudják, nem ismerik a hódításnak egyetlen, egyszerű, nagy titkát.

Genovéva. Mi ez a titok?

Rajongovszky. Ez a titok abból a napnál is világosabb és éppen ezért a legtöbb nő előtt teljesen ismeretlen megfontolásból származik, hogy aki hódítani akar, annak azt kell ismernie, akit meg akar hódítani, nem sajátmagát - azzal kell foglalkozni, és nem sajátmagával.

Genovéva erőlködve figyel. Nem beszélne világosabban?

Rajongovszky. Nagyon szívesen. Maga, ugye, egyre azon törte a fejét, milyen legyen, hogy viselkedjen ahhoz, hogy tetszeni tudjon, hogy a kedvese megfőjön. Hát a jövőre nézve, ha még élni akar, jegyezzen meg magának egy általános szabályt: a férfiak éppen úgy, mint a nők, sőt talán még inkább, tetszeni akarnak - ez az az Achilles-sarok, amit ha eltalál egy nő, elesik és összeomlik a legkolosszálisabb ellenállás.

Genovéva nagyra meresztett szemmel. A férfiak - tetszeni akarnak?

Rajongovszky. Hallgasson rám, gyermekem - magának nincs emberismerete. Maga nem tudja, hogy van valami, ami a legbutább és legokosabb férfira egyformán hat - és ez a valami a hízélgés.

Genovéva. De hiszen...

Rajongovszky. Tudom, mit akar mondani. Hogy a hízélgés aljas, hazug dolog, megtévesztésre szánt közönséges eszköze a gyengéknek. Nos hát tudja meg: mindig az az erősebb, mindig az marad fölül, aki hízelegni tud.

Genovéva. Hízelegni?!...

Rajongovszky belemelegszik. Igen, gyermekem, hízelegni, hazudni, megtudni, mi a hiúsága az illető férfinak, mire volna a legbüszkébb, minek a hiányát érzi leginkább. Közönségesen, egyszerűen, aljasan és meggyőződés nélkül hízelegni - minél ravaszabb és okosabb az illető, annál közönségesebben és durvábban. Nincs az a lángész, nincs az a fölényes emberismerő és nőismerő, nincs az a minden bűnön és erényen felülemelkedett, lélekbe és vesébe röntgen-szemekkel beelátó csodalény, aki ne válna süket hülyévé, és ne hinné el, mihelyt olyan jó-tulajdonságot fognak rá, ami hiányzik belőle. És ha elhitte, imádni fogja, és görcsösen ragaszkodni fog ahhoz, aki elhitette vele, hogy ő ezt a tulajdonságot meglátta benne.

Genovéva ámulva. Nem - ez nem lehet igaz...

Rajongovszky élénken. Nem lehet igaz? Hát próbálja ki a legközelebbi férfival, akivel majd találkozni fog! Próbálja ki - és fogadok, sohasem lesz oka többé, hogy öngyilkosságra gondoljon -, legfeljebb annak, akin kipróbálta! De jól vigyázzon, a hízélgés minél átlátszóbb és ordenárébb legyen, ha azt akarja, hogy sikerrel járjon - minél otrombább és minél képtelenebb, és minél okosabb ember lesz az illető, annál hülyébb és naivabb legyen a hízélgés! A nagyorrú embernek azt kell mondani, hogy pisze - az ízlését kell dicsérni annak, aki sárga cipőt vesz fel szmokinghoz - pávának a hangját - és fülemülének a tollát kell dicsérni - próbálja ki!

Genovéva. Azt hiszi - igazán?

Rajongovszky oda se figyelve. Kérdezze meg tüneményes karrierje tetőpontján a selymekbe burkolt nagystílű nőt, hogy kezdte el pályafutását! Egy férfit fog találni a pálya elején, akivel ez a nő elhitette, hogy halálosan szerelmes belé, hogy belé halálosan lehet szerelmes egy nő - és a férfi mindent elfelejtett, mindent odaadott, kiejtette szájából a sajtot, azt az első ajándékot, amivel aztán üzembe helyezte a gyárat az önző hízélgő! Tudja, mit kellett volna magának tennie azzal a férfival, aki elhagyta és tönkretette, csaknem halálba kergette magát, mert őszinte volt, mert kiadta magát neki, mert olyannak akart mutatkozni, mint amilyen, mert csak tetszeni akart, és nem többet ennél - nélkülözhetetlenné tenni magát? Tudja, hogy kellett volna bánni vele?...

Genovéva a pad végébe húzódik, erősen figyel. Hogyan?

Rajongovszky. Azt kellett volna mondani neki, hogy ő a legszebb, a legkülönb, a legokosabb férfi a világon - hát nem érti? Egyszerűen, nyíltan, szemtelenül a pofájába hazudni.

Genovéva. De mikor...

Rajongovszky. De mikor nem volt ilyen, ugye? Hiszen éppen erről van szó. Hát persze, hogy nem volt ilyen - de a fontos éppen az, hogy ilyen *szeretne* lenni, szép, okos, a legkülönb - a szegény, ronda, jelentéktelen fráter. Dicsérni azt, akit legjobban szeret minden férfi a világon: sajátmagát - ez az egyetlen eszköz, amivel elérheted, hogy önmaga után téged szeressen legjobban, aki boldoggá tudod tenni, mikor alkalmat adsz neki, hogy képzelődjék magáról.

Genovéva türelmetlenül. Ezek olyan szavak - olyan általánosságok. Azt mondja meg végre gyakorlatban, a valóságban, mit kellett volna tennem. Pontosan mondja meg.

Rajongovszky beleélve magát a nő szerepébe. Azon kellett volna kezdeni, úgy kellett volna tenni, mintha maga egyáltalán nem is akarna, nem várna tőle semmit. Magának ő egyszerűen feltűnt, mint valami különös ember, aki - ez a legfontosabb - nem hasonlít a többi férfihoz. Ezt kellett volna először beadni neki, hogy ő egészen más, mint azok a férfiak, akikkel eddig találkozott.

Genovéva figyel. Addig. Igen, értem.

Rajongovszky egyre élénkebben, gesztikulálva. Ezután, mintha egészen megfeledkezne magáról, borzasztó fontosságot kellett volna tulajdonítani mindennek, amit beszélt. Úgy kellett volna figyelni, tágra meresztett szemekkel, tátott szájjal a számárságaira, amiket összekarattyolt, mintha isteni kinyilatkoztatás lett volna...

Genovéva tágra meresztett szemekkel, tátott szájjal, suttogva. Igen... értem... folytassa...

Rajongovszky élénken. Mintha minden szava az igazság villámcsapásaként hatott volna magára, amitől világosság gyúlt volna ki a maga elméjében...

Genovéva tátott szájjal nézi.

Rajongovszky egy pillanatra nyugtalanul. Na mit néz? Talán nem hiszi, hogy így kellett volna kezdeni?

Genovéva suttogva anélkül, hogy levenné szemét a férfiről. De igen... így van... igaza van... most egyszerre... olyan világosan látom... hogy ezt kellett volna tennem... olyan világosan... mintha kigyúlt volna valami az elmémben... az igazság villámcsapására...

Rajongovszky fölényesen legyint. Hát persze, szegény kicsikém. Ezt kellett volna tennie. Az ostoba elméleteit - minden férfi tele van elméletekkel - ellenmondás nélkül el kellett volna fogadnia; mindenre azt kellett volna mondani; ámuló szemekkel... suttogva... igaz... igen... igaza van... nagyon igaz...

Genovéva ámuló szemekkel, suttogva. Igen... igaz... igaza van... nagyon igaz...

Rajongovszky. Tessék?

Genovéva. Azt mondtam, hogy igaza van... hogy ezt kellett volna...

Rajongovszky folytatva. Na már most. Miután meggyőzte őt, hogy a többi férfi, akiket eddig ismert, értéktelen rongy volt őhöz képest, és ő az egyetlen férfi a világon, egész szemtelenül ki kellett volna jelenteni, hogy maga most már nem hagyja el őt, ő ne is törődjön magával, mert maga a küszöbén fog ülni, kenyéren és vizen fog élni, magának nem kell semmi, csak hogy a szavát hallja. Ez a második lépés.

Genovéva összehúzza kopott kabátját. Igen.

Rajongovszky ránéz. De maga fázik... Nem akar hazamenni?

Genovéva. Nem, nem... Figyelek, beszéljen. Ez fontosabb. És a harmadik lépés?

Rajongovszky. A harmadik lépés. Egy idő múlva el kellett volna hitetni vele, hogy maga nem is azért szerette meg őt, mert olyan okos, olyan csodálatos, egyedülálló lélek - hanem azért, mert olyan szép férfias jelenség. Ekkorára már úgy megfőtt volna, hogy a legostobább hazugságot beszopta volna. Közben ugyanis, miután a maszlag hatott, fülig beleszeretett volna magába, és magától vette volna észre anélkül, hogy maga szólt volna neki, hogy magának mire van szüksége. Ért engem? Nem magának kellett volna szólni, hogy így meg úgy, nekem ruha kell, pénz kell, multság kell, ez meg az kell, - magának csak azt kellett volna hangoztatni, hogy mennyire szégyelli magát ilyen kicsinek, szegénynek, szomorúnak lenni egy ilyen kiváló, elegáns, csodálatos férfi mellett, mint ő. A pasi mindezt készpénznek vette volna - és miután ezen a módon kiszedett belőle mindent - szerelmet, és időt és ruhát és pénzt, az ostoba, hízélgéstől megkötyagosodott barom egyszerre csak azon vette volna észre magát, hogy alulmaradt, hogy semmije sincs, csak az, hogy maga nélkülözhetetlen neki, hogy szerelmes magába, mert szép és csábító és kíváncsú a ruhákban, amiket ő vett magának - és elérkezett volna az idő, mikor maga diktálhatott volna, maga kerülhetett volna fölül, maga dobhatta volna el őt -, és most őt találtam volna itt, a fa alatt, kötéllal a nyakán, nem magát!... *Az utolsó szavakat, mint egy szónok, aki diadalmasan befejezi a szépen felépített beszédet, nagy lendülettel kerekíti ki. Feláll, begombolja a kabátját.* Így kell bánni a férfiakkal!

Genovéva szótlanul, maga elé meredve ül.

Rajongovszky miután egy darabig nézte a hatást. Na?!... Igazam van?

Genovéva tompán, mozdulatlanul. Igaza van. Homlokát simítja, mintha felébredt volna. Igaza van - most már látom az életet.

Szünet.

Rajongovszky nagyon élénk, tréfásan. Hála istennek. De azért ne legyen úgy lesújtva.

Genovéva maga elé tompán. Most már látom - mikor már késő.

Rajongovszky atyai fölénnel veregeti a vállát. Ugyan kérem - késő! Micsoda beszéd az! Majd visszajön még, ne féljen.

Genovéva maga elé tompán. Késő.

Rajongovszky óráját nézi. Na-na-na... fő, hogy maga nem ölte meg magát... a többi majd csak rendbejön. Még ki fognak békülni... Majd visszatér... Hát akkor... *Kezét nyújtja.*

Genovéva maga elé tompán. Késő...

Rajongovszky, aki már menni akart, leereszti a kezét. Mi az, hogy késő?

Genovéva maga elé tompán. Késő... Ha visszatérne, már nem kellene nekem.

Rajongovszky csodálkozva. Igazán?

Genovéva. Nem kellene se ő, se más hozzá hasonló... Nem kellenének a közönséges, ostoba férfiak... akiket hízélgéssel le lehet verni a lábukról... Maga kigyógyított - világosságot teremtett a lelkemben.

Rajongovszky. Nagyon örülök - de igazán nem az volt a célom, hogy férfigyűlölővé tegyem.

Genovéva nagyon őszintén maga elé. Nem is tett azzá - csak megmutatta, mi a különbség férfi és férfi közt.

Rajongovszky. Ha azt hiszi...

Genovéva nagyon őszintén maga elé. Megmutatta, hogy hamis úton jártam - és hogy most már nyugodtan halhatok meg, mert legalább tudom, hogy én voltam a hibás és ostoba és szerencsétlen. *A fára néz.*

Rajongovszky nyugtalanul követi a tekintetét. No de kedves... de kicsikém...

Genovéva kezét nyújtja. Genovéva... ez a nevem. Tudja meg a nevét annak, akinek az életét akarta megmenteni - de többet mentett meg annál: a lelki békéjét és nyugalmat.

Rajongovszky. Ugyan, kedves kis Genovéva... nem kell olyan tragikusan venni...

Genovéva határozottan. A lelki békémet és nyugalmaimat, amivel most már nyugodtan fogok meghalni... Most, hogy már tisztán látom, milyen nevetséges és ostoba is voltam... Most, hogy látom, milyen rongy, milyen hitvány ember miatt szenvedtem, és akartam eldobni az életet... most, hogy látom, hogy ostobaságommal előre elvesztettem azt, akit eddig nem is ismertem még: az igazit, aki miatt érdemes meghalni, ha elvesztettük.

Rajongovszky nem érti. Ki az? Ki az az igazi? Kit vesztett el előre, mielőtt ismerte volna?

Genovéva egyszerűen. Magát.

Rajongovszky szünet után, nagyon meghatottan. Genovéva... *Leül.*

Genovéva fokozódó szenvedéllyel. Igen... magát, akiről negyedórával ezelőtt azt se tudtam, hogy a világon van... hogy van a világon... akit csak álmodtam, akit csak elképzeltem magamnak, a reménytelenség és szomorúság óráiban... de akiről mindig azt hittem, nem élő ember, csak a szebb és jobb és igazibb utáni kétségbeesett vágy és képzelet látomása... a férfit, aki nem hiú kócbaba, akinek nem az az egyetlen vágya, hogy többre tartsák másoknál... akit nem lehet hazug hízélgéssel levenni a lábáról, mert igazi értéke van, amihez nem fér fel a hízélgés - akinek ahhoz, hogy a saját értékét érezze, nincs szüksége rá, hogy tönkremenjen és meghaljon

miatta a nő - aki nem halálba kerget, hanem megment a haláltól az igazság és jóság szavával... magát, akiben megvan a képesség, hogy új életet adjon és teremtsen, magát, akit előbb kellett volna ismernem, és talán boldogan élhettem volna - és akit későn ismertem meg, hogy legalább boldogan tudjak meghalni.

Rajongovszky nagy zavarban. No de Genovéva... kicsikém... ne beszéljen már halálról... Simogatja.

Genovéva eksztázisban tolja el a kezét. Hagyjon el... hagyjon most el... most olyan boldog és nyugodt vagyok... most úgy szeretnék meghalni... életem első boldog, tiszta percében, hogy ne jöjjön vissza a régi életem, így, ilyen emelkedetten, ilyen fenségesen - így, hogy életemben először hinni tudok megint valakiben, aki különb a hitvány többiekénél. Hagyjon most el kérem, menjen el, felejtse el - maga elvégezte a dolgát, amikor egy pillanatra boldoggá tette a legnyomorultabb nőt azzal, hogy megismertette magát, a legnemesebb férfit. Elcsukló, remegő hangon. Hagyjon el; Ákos...

Rajongovszky szintén remeg a hangja. Nem Ákos... Ödön...

Genovéva eksztázisban tolja el a kezét. Vagy Ödön...

Rajongovszky. Igen... kicsi Genovéva... de ne legyen már olyan szomorú... igazán... egészen megzavar.

Genovéva. Nem vagyok szomorú - boldog vagyok. Csodálattal, rajongva nézi.

Rajongovszky. Ne nézzon ilyen furcsán. Hát igazán azt hiszi - úgy érzi -, hogy megváltozott?

Genovéva. Mintha újjá születtem volna. Mintha most vennék először lélegzetet. Az életem tartalmat kapott.

Rajongovszky meghatottan simogatja. Kicsikém, édes kicsikém... szegénykém...

Genovéva megtörtén. Maga nem tudja, mit szenvedtem én. Maga nem tudja, milyen emberek közt éltem én eddig.

Rajongovszky. Én ne tudnám? Dehogyan nem tudom! Ismerem én az embereket. Szegény kicsikém... mennyire sajnálom érte...

Genovéva közelebb húzódik. Most olyan szép minden... Miért nem hagy magamra? Szeretnék meghalni.

Rajongovszky magához öleli. Genovéva... Mi jut eszébe?

Genovéva elhalón. De igen... igen...

Rajongovszky szorítja, rekedten suttogva. Meghalni... nem, nem engedem... azt akarom, hogy éljen...

Genovéva suttogva. Ödön... ne szorítson úgy... ne szoríts úgy... így nem nyugtatsz meg...

Rajongovszky. Hát hogyan? Így?... Megcsókolja.

Genovéva visszaadja. Hosszú csók. Szünet. Az arcát kezébe rejti.

Rajongovszky zavartan. Most megnyugodott egy kicsit?

Genovéva. Olyan furcsán érzem magam... szédülök... Soha nem éreztem így magam...

Rajongovszky. Jöjjön... menjünk innen... már hűvös van...

Genovéva. Igen... igen... megmentettél... már nem akarok meghalni... élni akarok... akárhogy, csak a közeledben lehessenek...

Rajongovszky. Kicsikém...

Genovéa hirtelen ráveti magát, megcsókolja hosszan.

Rajongovszky levegő után kap. Genovéa... ne olyan hevesen... mit jelentsen ez? Mi történt veled?

Genovéa görcsösen szorítja a karját, részegen. Hogy mi történt velem? Hát nem látod? Hát mért csókoltál meg előbb?

Rajongovszky. Meg akartalak nyugtatni... mert olyan szomorú voltál...

Genovéa. Megnyugtatni?! Megnyugtatni a kiszáradt, lankadt levelet azzal, hogy felgyújtod? Megnyugtatni a vizet azzal, hogy felkorbácsolod, mint a vihar?

Rajongovszky. Dehát azt mondtad...

Genovéa. Mit bánom én, amit mondtam! És mit bánom én, amit te mondtál? Azt hiszed... a szavaid tartottak itt? Hát nem láttad rajtam, hogy csak a szájadat néztem - hogy nem is figyeltem arra, amit beszélsz?

Rajongovszky elámulva. Nem figyeltél?

Genovéa. Hát fontos volt nekem a szó, a hideg gondolat? Az volt a fő, hogy t e mondod a szavakat... A mozdulataidat néztem, a férfias, ruganyos karjaidat, ahogy gesztikuláltál... a szemedet, ahogy villámokat szórt... azt a szép, gúnyos szájadat, ahogy kinyílt és csukódott... Azt néztem, hogy milyen különös vagy, milyen szép vagy!... Hogy milyen más vagy, mint akiket eddig ismertem... azt néztem, attól a pillanattól fogva, hogy megláttalak... hogy az egyetlen férfi vagy a világom!

Rajongovszky közben, ahogy a nő szemről, szájról beszélt, szájához, szeméhez, orrához kapkod. Elfulladva. Genovéa... Megfogja a kezét ne beszélj... jöjj... menjünk...

Genovéa. Nem... nem így együtt... menj te előre... én majd utánad megyek, messziről követlek csak... mint egy kis cseléd...

Rajongovszky remegő hangon. Genovéa - enyém akarsz lenni?

Genovéa. Nem akarok - de az vagyok, akaratom ellenére.

Rajongovszky remegő hangon. Akarod, hogy a tiéd legyek?

Genovéa. Nem akarok semmit - csak hogy megtűnj a közeledben.

Rajongovszky. Nem - így nem szabad beszélned. Kívánj valamit tőlem - akarj valamit, követelj valamit. Meg akarom mutatni, hogy... hogy nem tévedtél, amikor... amikor... amikor megértettél engem... az első nő... az egyetlen nő, aki megértett engem...

Genovéa. Csak azt akarom, hogy oszd meg velem, ha bánatod van... és fogadd el tőlem, ha örömöm van - belőled.

Rajongovszky. Édes drága kis Genovéa... milyen boldog vagyok... milyen hálás vagyok neked... hát igazán? hát boldog vagy?

Genovéa a mellére simul. Kérdezed? Hiszen veled vagyok.

Rajongovszky. És velem is maradsz... Lelkesen. Félre ezekkel a szomorú beszédekkel... azt akarom, hogy az én kis galambom vidám legyen és elégedett... hogy elfelejtse a múltat, és bizalommal nézzen a jövőbe... Nevetni akarom látni az én egyetlenemet... Gondtalanul, mindenről megfeledkezve... Te! most elmegyünk innen, jó? valami, vidám helyre... ahol zene van...

Genovéva szorosan hozzásimul, duzzogva. Elmenni innen - ahol egyedül vagyunk, ahol boldogok vagyunk?

Rajongovszky. Ott is lehetünk egyedül - az emberek között, az ostoba csőcselék fölött, akik úgyse értenek meg bennünket... Tudod mit, menjünk ide a Kéményseprőbe vacsorázni.

Genovéva simogatja. Miért a Kéményseprőbe, te nagy gyerek, ha már mindenáron menni akarsz valahová, nem engedem, hogy ilyen csúf helyen lássanak téged - menj a Ritzbe, édes boldogságom!

Rajongovszky. Miért mondd, hogy menj? Menjünk mind a ketten.

Genovéva búsan ingatja a fejét.

Rajongovszky. Mi az? Nem akarsz jönni?

Genovéva végignézi magán. Csak nem gondolod, hogy kompromittálok - ilyen ruhában? Csak menj magad - a fény, a ragyogás, az hozzád illik, neked való, a te ragyogásod fokozására, én szürke kis veréb, hadd maradjak csak hátul, a homályban.

Rajongovszky. Ó, te gyerek - te nagy rajongó gyerek, azokkal a csodálkozó, megértő fekete szemekkel. *Gondolkozik.* De abban igazad van, hogy így nem jöhetsz velem. *Megint gondolkodik: hirtelen.* Hopp, megvan! Velem jössz - autón, veszünk egy szép kis köpenyt.

Genovéva. Miféle autón?

Rajongovszky. Az autóm itt áll a közelben - egy perc alatt ott vagyunk Holzernél.

Genovéva gondolkodik. Csukott az az autó, egyetlenem?

Rajongovszky. Nem, boldogságom, nyitott.

Genovéva. Akkor nem megyek - nem, ne is erőltesd, bálványom - nem akarom, hogy azt higgyék, hogy annyira süllyedtél, hogy a szolgáladat viszed autón magad mellett.

Rajongovszky. No de...

Genovéva. Bízd rám, én jobban tudom - nem szabad, hogy miattam elhagyd magad, könnyelmű légy, megszóljanak az emberek! A te külső életednek makulátlannak kell lenni, mint egy Grállovagnak!

Rajongovszky ingadozva. Azt hiszed?

Genovéva. Az életem céljának tekintem, hogy vigyázzak a hírnevedre.

Rajongovszky hirtelen. Hát tudod mit - elmegyek, és hozom a köpenyt -, két perc alatt itt vagyok. *Szerelmesen.* Megvárod?

Genovéva. A köpenyt nem.

Rajongovszky ijedten. Nem akarsz megvárni?

Genovéva hűségesen. De igen. Téged megvárlak.

Rajongovszky. Ül le ide a padra - két perc múlva itt leszek. *Rohan.*

Genovéva fájdalmasan. Ödön!

Rajongovszky visszafut. Mi az, szerelmem?

Genovéva. Meg se csókolsz?

Rajongovszky átöleli. Édes kicsikém!

Genovéva a mellén. Hosszú... hosszú legyen...

Rajongovszky rajongva. A csók?

Genovéva elgyengülten. Nem... a köpeny... Gyorsan. Hogy eltakarja ezt a szegénységet...

Rajongovszky. Igen... Röpülök... El, autótülök.

Genovéva egyedül. Táskájából tükröt, púdert, pamacsot, pirosítót vesz elő, leül a padra, kendőzi magát. Aztán a ruháját igazítja, feltűzi a szoknyáját. Gondolkodik. Aztán táskájából levelet vesz elő, halkán maga elé olvassa.

„Kérem a rendőrséget, hogy ezt a levelet adják át Kompakt Gyula úrnak, lakik Budán, Werbőczy utca 96., és ne boncoljanak fel.” Gondolkodik, aztán feltöri a levelet, olvassa. „Mire e sorokat olvasod, én már nem leszek az élők sorában. Hiába könyörögtem neked, hiába kértelek, te azonban csúnyán eltapostad az én árva szívemet. Gyulám, Gyulám, szívemnek reménye, és mivel megpróbáltam nálad nélkül élni, de azonban, ahogy a költő mondja, nem lehetett, tehát itt hagyom ezt a szép világot, de te csak neved, mulass, örülj, és csak arra kérlek, hogy e szó legyen írva a fejfámra: itt nyugszik egy boldogtalan árva.” Szemeit törülgeti, nagyot sóhajt. Jaj, de szép! Gondolkodik. De kár, hogy most már nem küldhetem el mégse! Összetépi a levelet. Autótülök.

Rajongovszky jön lihegve, nagy dobozzal. Drágaságom! Már itt vagyok! Izgatottan bontja ki a csomagot, hosszú köpenyt szed elő, sugárzik a boldogságtól. Na, mit szólsz az ízlésemhez?

Genovéva megcsókolja. Te cuki ember! Ugrál, szétbontja a köpenyt, felpróbálja, nézegeti, forog. Hogy áll?

Rajongovszky ragyogva. Elragadó vagy benne! Megöleli.

Genovéva kibontakozik. Tükör kellene.

Rajongovszky. Majd lesz a Ritzbe!

Genovéva. Hol? A Ritzbe? Te csacsi!

Rajongovszky. Hát nem megyünk? Vár az autóm...

Genovéva. Ilyen cipőbe? Csak nem gondolod, hogy ilyen cipőbe mehetek? Te kis bolond! Hogy venné az ki magát?

Rajongovszky fejéhez kap. Ó, én bolond! Pedig eszembe jutott, akartam is hozni, de elfelejtettem! Várj, azonnal jövök! Elrohan, autótülök.

Genovéva nézegeti a ruhát, elégedetten sóhajt. Elgondolkozik, aztán megint előveszi a tasakot, ceruzát, levélpapírt. Gondolkodik, aztán ír, félhangosan olvasva, amit leír. „Dr. Kompakt Gyula úrnak, Werbőczy utca 96. - Kedves Gyula, igen fontos ügyben kérem, jöjjön el szokott helyre, fontos üzleti ügy, Genovéva!” Leragasztja a levelet, autótülök.

Rajongovszky rohanva jön csomaggal. Drágaságom - itt van!

Genovéva duzzogva. Soká jöttél!

Rajongovszky mentegetőzik. Nem tudtam mindjárt kapni - és haza is kellett mennem pénzéért. De most, hála Istennek, megvan. Ülünk le, mindjárt feladom. Letérdel Genovéva elé, felhúzza rá a cipőt.

Genovéva feláll, nézegeti a cipőt.

Rajongovszky boldogan. Gyönyörű. De most már csak megyünk?

Genovéa tágrameresztett szemekkel. És a kalap?

Rajongovszky. Miféle kalap?

Genovéa hangosan nevet. Ó, te bolond! Hát hogy gondoltad - kalap nélkül megyek vacsorázni a Ritzbe?

Rajongovszky csodálkozva. De drága boldogságom...

Genovéa. Ó, te nagy gyerek! Hiába, nem lehet segíteni rajtad! Na, látszik, hogy még nem volt úrinővel dolgod, drágaságom!

Rajongovszky kicsit türelmetlenül. De angyalom, miért nem mondtad előbb!

Genovéa. Azt hittem, hogy magadnak is eszedbe jut.

Rajongovszky. Hát - így nem jöhetnél?

Genovéa. Kalap nélkül üljek fel az autóra? Ezt igazán nem kívánhatod.

Rajongovszky gondolkodik. Na és - más nem kell?

Genovéa hirtelen. De igen, angyalom, hogy aztán ne mondd, hogy én voltam a feledékeny - ezt a levelet elvihetnéd az unokabátyámnak, ha arra visz az utad.

Rajongovszky nézegeti a levelet. Az unokabátyád?

Genovéa. Igen - meg akarom nyugtatni, mert két órával ezelőtt azt írtam neki, hogy mire e sorokat olvassa, én már nem leszek az élők sorában.

Rajongovszky zsebre teszi a levelet. Na jó. Hát - más nem kell.

Genovéa. Nem, drágám, csak siess már - nagyon éhes vagyok.

Rajongovszky. Öt perc alatt itt leszek. Gyorsan el. Autótülök.

Genovéa énekel.

*A magas hegyeken állva
A völgybe néz alá.
Ott látok három gróft,
Ki csolnakon tanyáz.*

*A legeslegifjabb gróf
A csónak szélén áll,
Aranyserlegből kínálja
Vidámító borát.*

*Minek nekem ezen bor,
Hisz úgy sem ihatok,
Zárdába kell vonulnom,
Bár szívem megreped.*

*Ide nem érkezett senki
S én ki nem mehetek.
Felgyújtom ezt a zárdát,
Ha be nem mehetek.*

Autótülök.

Rajongovszky lihegve jön kalapskatulyával. Itt vagyok, drágám. Lihegve leesik a padra.

Genovéva kikapja kezéből a skatulyát, kiveszi a kalapot, próbálja. Közben duzzogva. Ilyen soká késtél!

Rajongovszky lihegve. Drágácskám... egy kis akadály volt, izé... nem volt már izé... nálam... vagyis otthon... se... izé...

Genovéva. Mi nem volt?

Rajongovszky. Izé... Olyan papírizé... No, hogy is híjják... pénz...

Genovéva. Hát a bankba?

Rajongovszky. Már ott se volt... izé...

Genovéva. No és?

Rajongovszky. De az unokaizé... bátyád... volt olyan szíves, és megvette az izét... az autót tőlem, én meg megvettem az izét... a kalapot, és ő volt olyan szíves elhozni az autómon, vagyis az autóján... és bevisz a Ritzbe bennünket... ha az izét... a kalapot felvetted!

Genovéva forog a kalapban. Jól áll?

Rajongovszky. Gyönyörű vagy benne. Kiszuszogja magát, feláll. Most már mehetünk. Szerelmem. Megöleli, remegő hangon. Boldog vagy?

Genovéva nyakába borul, rajongó hangon. Boldog vagyok - te vagy a legkülönb férfi a világon!

Rajongovszky könnyekig lágyulva. Genovéva -

Genovéva ugyanazon a hangon. A legkülönb férfi, aki megtanítottál, hogy kell bánni az ilyen marhával, mint te!... Közben dr. Kompakt megjelent a hátuk mögött.

Rajongovszky kiegyenesedik, hülyén. Tessék?

Genovéva folytatva, ugyanazon a hangon, miközben dr. Kompakthoz megy. Ahhoz, hogy meghódítson egy ilyen másik marhát, mint ő! Dr. Kompakthoz kacéran. Hogy tetszik a kalapom?

Dr. Kompakt vigyorog.

Genovéva gyorsan, Rajongovszkyra mutatva. Ez az úr volt olyan szíves elhozni nekem, mert nem akartalak vártni. Mehetünk, drágám. Dr. Kompakttal el. Autótülök.

Rajongovszky utánuk néz. Aztán körülnéz. Tűnődik. Aztán kifordítja a zsebeit. Megint tűnődik. A fára néz. Tűnődik. Feláll a padra. Nézi a kötelet. Szakszerűen. Tévedtem - nem fog leszakadni. Nyakára teszi a kötelet.

Függöny

Helyszíni szemle
avagy
Töredelmes vallomás, mint enyhítő körülmény

Szereplők:

*Hörcsög
Schwerkopf
Vizsgálóbíró
Fegyőr
Jegyző
Pincér.*

Pincér kifelé szól. Erre tessék.

Vizsgálóbíró és jegyző jönnek, jegyző kezében aktatáska.

Vizsgálóbíró hátraszól. Maguk maradjanak, amíg hívom magukat. A jegyzőhöz. A sértett megjelent?

Jegyző. A méltóságos úr kint vár az autóban.

Vizsgálóbíró. Jól van. Körülnéz, a pincérhez. Szóval ez a helyszín.

Pincér vállat von. Ez, kérem, a Zeppelin-kávéház... Feketét parancsol?

Jegyző. Fogja be a száját, ez nem feketézés, ez egy hivatalos aktus, ez nem a Zeppelin-kávéház e percben, hanem a tett színhelye. Szóval hivatalos helyiség. Tisztességesen feleljen a vizsgálóbíró úrnak, különben kivezettetem...

Pincér vállat von. Igenis, kérem...

Vizsgálóbíró. Hagyja csak, jegyző úr... Esetleg szükség lesz rá, mint tanúra... Kérem, foglalja el a helyét.

Jegyző körülnéz, aztán leül az egyik asztal mellé, táskájából iratokat szed ki, szétrakja az asztalon, tintát állít maga elé, nekikészül, pincérhez. Állítsa oda a székeket egymás mellé a falhoz. Ott fognak ülni a kihallgatottak. Másik asztalt ide mellém.

Pincér engedelmeskedik.

Vizsgálóbíró leül a másik asztal mellé, szemüveget vesz fel. Kérem a tanúvallomást és az első kihallgatás jegyzőkönyvét. Jegyző iratokat nyújt át. Köszönöm. Csönget.

Pincér felugrik a székről, amire leült. Parancsol feketét?

Jegyző. Micsoda szemtelenség... Ki fogom vezettetni... A csöngetés azt jelenti, hogy a hivatalos aktus megkezdődött... Üljön le...

Pincér. Kérem... Visszaül.

Vizsgálóbíró megint csönget. A Hörcsög-féle bűnügy vizsgálatának második kihallgatását, de helyszíni szemlén való kiszállással egybekötve, megnyitom.

Jegyző a pincérhez. Micsoda szemtelenség, álljon fel...

Pincér. Azt tetszett mondani...

Jegyző. De ez hivatalos aktus... *Pincér feláll.*

Vizsgálóbíró. Kérem, vezessék elő a sértetteket.

Jegyző hangosan. Teremszolga, vezesse be a sértettet. *Szünet.*

Jegyző rárivall. Nem hallja?

Pincér csodálkozva. Én, kérem?

Jegyző. Természetesen. Miután nincs teremszolga, maga fogja ezt a hivatalos szerepet viselni. Azonnal menjen ki a helyiség előtt álló autóhoz, és szólítsa a kocsí belsejében tartózkodó Schwerkopf méltóságos urat a tárgyalóterembe.

Pincér vállat von, el.

Vizsgálóbíró iratokba mélyed. Maga elé. Hm. Itt nincs összefüggés a vallomásban... Azt mondja, előbb beverte a fejét... Aztán fordította meg... na hiszen, most majd világosságot derítünk.

Jegyző közben írni kezdi a jegyzőkönyvet.

Scherkopf jön, meghajtja magát. Alászolgája, vizsgálóbíró úr.

Vizsgálóbíró udvariasan. Jó napot, méltóságos uram... Tessék helyet foglalni. Méltóztatik tisztában lenni, miért óhajtotta a vizsgálat vezetője megjelenését?

Scherkopf. Hogyne, kérem... Megkaptam az idézést... Helyszíni szemle, abban az ügyben...

Vizsgálóbíró. Igen, kérem, a Hörcsög-féle bűnügyben. Méltóztatik tisztában lenni ennek a hivatalos aktusnak jelentőségével?

Scherkopf zavarban. Hogyne, kérem... Helyszíni szemle... Hivatalos szemle... Kérem, én járatom ezeket a Szemléket... Amit a Pekár úr szerkeszt...

Vizsgálóbíró. A modern kriminológia gyakorlatában nagy szerepet játszik a helyszíni szemle, mint a bűntény egzakt leírásának fontos eszköze.

Scherkopf. Igen, kérem...

Vizsgálóbíró. A bíróság kiszáll a bűntény helyszínére, magával viszi a bűnöst vagy a bűnösöket, ott kihallgatja őket. A helyszín látása rendszeren megtöri a legkonokabb tagadókat is.

Scherkopf. Nagyon helyes, kérem. Meg kell törni. Az nem megy másképp.

Vizsgálóbíró. Ha kell, tovább is megy a modern pszichológiai alapon álló kriminológia. A szemlén rekonstruáltatjuk a bűnössel cselekedetét - el kell játszania, hogy követte el tettét. Így a vizsgálat tiszta képet kap a bűntény lefolyásáról. Ennek a demonstratív vallomásnak ügyészi értéke csaknem akkora, mint a tettenérés. S így jogi szempontból nem lehet kívánni tökéletesebb bizonyítékot. Lélektanilag pedig nagy hatással van a bűnösre.

Scherkopf vigyorog. Aha, aha. Nagyon helyes. Csak törjön meg a disznó.

Vizsgálóbíró. Eddig ezeket az úgynevezett rekonstrukciós helyszíni szemléket inkább bizonyos speciális esetekben alkalmaztuk, betörésnél, rablógyilkosságnál. Méltóságod jogi képvi-

selője azonban azzal az előterjesztéssel élt, hogy az idevonatkozó szakaszt a vizsgálat hatásosabb lefolyása érdekében alkalmazzuk jelen esetben is, miután a vonatkozó előírás nem zárja ki impliciten ennek lehetőségét, illetve nem írja körül a minőségi feltételek specifikus korlátozottságát, a várható minősülés szempontjából, kénytelenek voltunk helyt adni az előterjesztés jogosultsági tényálladéknak.

Schwerkopf egy szót sem ért. Hogyne kérem, tudom én... Nyáladék... Ha az ügyvédem mondja, az úgy is van... *Félre.* Mi az istent talált ki ez a csavarosfejű Pacskay? *Hangosan.* A törvény törvény. Meg kell törni.

Vizsgálóbíró csönget. Vezessék elő a vizsgálati foglyot.

Fegyőr és Hörcsög bejönnek.

Jegyző. Üljenek le.

Fegyőr leülteti Hörcsögöt, melléje ül.

Vizsgálóbíró. Megkezdem a vizsgálat helyszíni szemlével kapcsolt kihallgatásának folytatását. Kérem a jegyző urat...

Jegyző. Igenis. *Sebesen írni kezd.* *A továbbiak folyamán folyton ír, akármilyen történik, anélkül, hogy felnézne.*

Vizsgálóbíró. Jöjjön ide, fiam.

Hörcsög zavart, nyugtalan fiatalember, a vizsgálóbíró elé áll.

Vizsgálóbíró. Nézzen körül. *Hörcsög körülnéz.* Megismeri ezt a helyiséget?

Hörcsög halkán. Igen, kérem. Ez a Zeppelin-kávéház hátsó szobája, ahol este vacsorázni is lehet.

Vizsgálóbíró. Úgy van. Az első kihallgatás során maga már beismerte a cselekmény érdemi részét, most csak a részletekben mutatkozó ellentmondásról kell felvilágosítást adnia. Mindenre, amit kérdezek, őszintén feleljen. Ezzel nagyban hozzájárul, hogy bűnének elbírálásánál kímélettel legyünk maga iránt. *Hörcsög lehorgasztja a fejét.* Szóval, fiam, ugye ebben a helyiségben történt a gyilkosság?

Hörcsög összerезzen. Gyilkosság?!... *Rémülten néz körül, meglátja Schwerkopft.* Hiszen a méltóságos úr...

Vizsgálóbíró. A, pardon - összetévesztettem ezzel a másik üggyel... Nem erről van szó. Itt történt az eset?

Hörcsög siránkozva. Bíró úr, kérem, én mindig békeszerető, szelíd ember voltam...

Schwerkopf dühösen felugrik. Békeszerető, szelíd ember?... Maga disznó.

Vizsgálóbíró csönget. Nyugalom, méltóságos uram... *Hörcsöghöz.* Maga meg akkor feleljen, amikor kérdezem. Azért vagyunk itt, hogy mindent részletesen megvizsgáljunk. Szóval azon a bizonyos estén maga este kilenc után *az iratokat nézi* ebben a helyiségben tartózkodott.

Hörcsög. Itt, kérem... Kérem, békésen kávéztam... Az ebédemet kávéztam, kérem, vacsorára... Kérem, én mindig...

Vizsgálóbíró erőlyesen. Arra feleljen, amit kérdezek. Mutassa meg, hol ült.

Hörcsög körülnéz. Itt, kérem... *Bizonytalanul.* Itt egy asztal állt...

Vizsgálóbíró. Igen, ez az asztal volt, aminél most én ülök. Mindegy. Képzelve el, mintha ott állana ez az asztal.

Hörcsög. Kérem, én nem tudok képzelni.

Vizsgálóbíró. Hogyhogy nem tud képzelni. Magának kötelessége képzelni, ha magát erre hivatalosan felszólítják.

Hörcsög. Kérem, én rokkant katona vagyok, fejlődésem volt.

Vizsgálóbíró *gondolkodik*. Hm. *Ötlettel*. Hát, kérem, hozassanak be két asztalt. *Csönget*. Teremőr!

Pincér jön. Parancsol?

Vizsgálóbíró. Hozzon be két asztalt.

Pincér. Na, végre... *Menükártyát vesz elő*. Parancsoljanak választani... zónareggeli, kis-pörkölt...

Fegyőr *rámordul*. Hozza, amit mondtak.

Pincér. Kérem, kérem... *A szomszéd szobából két asztalkát hoz be, ki akar menni*.

Vizsgálóbíró. Maradjon itt. Esetleg szükség lesz magára, tanúkihallgatáson. *Pincér leül Hörcsöghöz*. Na, kérem, állítsa oda az asztalt, ahol a cselekmény órájában állt.

Hörcsög *gondolkodik, járkál az asztallal*.

Jegyző *ráordít*. Ne mászkáljon annyit... Mi ez, kérem. Asztaltáncoltatás vagy helyszíni szemle.

Hörcsög *siránkozva*. Kérem, pontosan akarom. *Leteszi az asztalt*. Itt állt körülbelül...

Vizsgálóbíró. Szóval ott állt az asztal, és maga mellette ült? *Schwerkopfhöz*. Így volt, méltóságos uram?

Schwerkopf. Igenis, vizsgálóbíró úr. Körülbelül ott állott a vádlott asztala.

Vizsgálóbíró. Maga, szóval, az asztal mellett ült és kávézott? Most mutassa meg, hol állt a sértett asztala?

Hörcsög *másik asztalt az első közelében leteszi*.

Vizsgálóbíró *Schwerkopfhöz*. Így volt?

Schwerkopf *nézegeti a két asztal távolságát*. Körülbelül... Valamivel talán közelebb... De nem tudtam pontosan megfigyelni... De azt hiszem, valamivel közelebb volt...

Vizsgálóbíró *feláll, odalép, közelebb tolja az asztalt*. Így körülbelül?

Schwerkopf. Körülbelül így.

Vizsgálóbíró *Hörcsöghöz*. Na, mondja tovább.

Hörcsög. Hát akkor, aztán, izé... *Tisztelettel*. A méltóságos sértett úr annál az asztalnál ült és vacsorázott...

Vizsgálóbíró. Mit vacsorázott?

Hörcsög. Kérem, azt hiszem, töltöttkáposzta volt.

Vizsgálóbíró *Schwerkopfhöz*. Így volt?

Schwerkopf fontoskodva. Kérem, azt nem lehet mondani pontosan... Káposzta volt, de nem töltelékkel, hanem olyan külön húsgombócokkal, tessék talán a pincért kihallgatni.

Vizsgálóbíró pincérhez. Maga szolgált ki?

Pincér. Igenis.

Vizsgálóbíró. Emlékszik a káposztára?

Pincér. Igenis, kérem. Úgy hívják azt, hogy lucskoskáposzta. Onnan tudom, hogy szombaton volt, szombaton mindig lucskoskáposzta van... Tessék egyszer megpróbálni...

Vizsgálóbíró. Jól van. Most rekonstruálni fogjuk a helyzetet. Sértett az asztalnál ült és vacsorázott. *Schwerkopfhöz.* Méltóztassék helyet foglalni, és úgy tenni, mintha vacsorázna. *Schwerkopf leül az asztalhoz, Hörcsöghöz.* Így volt?

Hörcsög. Nem így volt, kérem. Vacsorázott. Tányér volt előtte, és éppen enni kezdett.

Vizsgálóbíró türelmetlenül. Ugyan, kérem. Hát gondolja, mintha tányér lenne előtte.

Hörcsög. Kérem, nekem fejlődésem volt. *Vizsgálóbíró pincérhez.* Van a konyhán káposzta?

Pincér ugrik. Van, kérem, friss pacal.

Vizsgálóbíró. Hát hozzon egy tányérral.

Pincér. Nagy adag tetszik?

Vizsgálóbíró Schwerkopfhöz. Nagy adag volt?

Schwerkopf. Igen. Várjunk csak. Igen. Nagy adag volt.

Pincér. Azonnal, kérem. *Rohan.* Tudtam, hogy lesz rendelés.

Vizsgálóbíró. Na most. Szóval sértett itt ült. *Schwerkopfhöz.* Itt.

Schwerkopf. Egy kicsit errébb. Körülbelül itt. *Vizsgálóbíró.* Helyes. És vádlott?

Schwerkopf. Két lépésnyire. Itt.

Hörcsög. Legfeljebb másfél lépés lehetett. Különben nem is hallhattam volna beszélgetést.

Vizsgálóbíró. Első kihallgatásakor még bevallotta, hogy két lépés volt.

Hörcsög. Kérem, engem bántalmaztak.

Vizsgálóbíró. Jó, jó... Szóval vádlott elismeri, hogy itt ült. Üljön le.

Hörcsög leül.

Vizsgálóbíró. Így volt? *Hörcsög félénken bólint, Schwerkopfhöz.* Na most. Ön a tanúvallomás szerint evett, és a pincérrel beszélgetett.

Pincér hozza a tányért, leteszi Schwerkopf elé. Tessék parancsolni.

Vizsgálóbíró. Éppen jókor. Maradjon itt, álljon ide az asztal elé. *Hörcsöghöz.* Itt állt a pincér?

Hörcsög bizonytalanul. Azt hiszem.

Vizsgálóbíró. Szóval elismeri, hogy itt állt. *Schwerkopfhöz.* Meg tudná mondani, méltóságos uram, mit mondott a pincérnek, mielőtt a váratlan támadás érte?

Schwerkopf. Pontosán, kérem. Nagyon jól emlékszem rá. Már az első kihallgatáson említettem. Azt mondtam a pincérnek, hogy megint kellene egy kis világháború, mert az nemesíti a lelket, az egészségnek is jót tesz.

Vizsgálóbíró iratokba néz. Igen, így vallott. Hörcsöghöz. Ezt mondta a méltóságos úr?

Hörcsög. Nem egészen. Körülbelül ezt mondta, de nem úgy, hogy jót tesz a tudónek. Ha azt mondta volna, egészség, talán nem öntötte volna el a fejemet a méreg. Kérem. De tudót mondott, kérem, sőt azt gondolom, kérem, peisli. Azt mondta, jót tesz a peislinek.

Schwerkopf dühösen. Nem igaz. Egészséget mondtam. Ha vádlott így szörszálhasogat, kérem, én is ragaszkodom a pontos szavakhoz. Peisli, kérem. Sose szoktam mondani, hogy peisli.

Vizsgálóbíró. Erre még visszatérünk. Esetleg kiadjuk a törvényszéki szakértőnek, újabb tanúkihallgatások során, hogy szokta-e mondani. Most folytassuk a rekonstrukciót. Hörcsöghöz. Mit tett ön ekkor?

Hörcsög siránkozva. Kérem, én hadirokekant vagyok... Kérem, elöntötte a fejemet az indulat... Kérem, én tapasztalatból tudom, hogy nem tesz jót a peis...

Schwerkopf. Tudót mondtam. Szemtelenység!

Hörcsög. Hát tudónek.

Vizsgálóbíró. És mit tett ön ekkor?

Hörcsög siránkozva. Kérem, én nem tudom, hogy történt. Kérem, én...

Vizsgálóbíró szigorúan ráförmed. Ne ötljön-hatoljon, ezzel nem segít magán. Mondja meg az igazat úgy, ahogy történt.

Hörcsög. Elfogott a méreg, kérem. És izé... A méltóságos úrnak az izéi... Kedves fejét hátulról kissé megbillentettem.

Vizsgálóbíró. Mi az, hogy megbillentette?

Hörcsög. Vagy megkaptam...

Schwerkopf. És közben ordított, kérem?

Hörcsög. Nem ordítottam... Csak azt mondtam: „Ilyen jót tett!” Márhogy a világháború ilyen jót tett neki.

Vizsgálóbíró csenget. Ne vitatkozzék. Szóval elismeri, hogy fejbe vágta. Honnan vágta fejbe? Oldalról?

Hörcsög. Nem, kérem, úgy emlékszem, felülről.

Vizsgálóbíró. Mutassa, hogy csinálta?

Hörcsög. Hát valahogy így... Feláll az asztal mellől, óvatosan jobb oldalra áll, tűnődik, hogy történt, aztán óvatosan fejére üt Schwerkopfnak.

Schwerkopf dühösen. Nem igaz. Kérem, nem így volt... Először is nem innen történt a fejbe-vágás, hanem innen, egy kicsit hátrább. És kérem, sokkal erősebb volt... Hogyisne... Kérem, olyan erős ütés volt, hogy a fejem beleloccsant a káposztába. Az orromon maradt a töltelék, kérem... És az oldalasnak a csontja felvérezte az orrom, kérem. Bizonyítani tudom. Rögtön az eset után lefotografáltattam. Egész dagadt volt az orrom. Kérem, csatoltam a vádirathoz... Kérem, a vádlott ki akar bújni a felelősség alól.

Vizsgálóbíró szigorúan Hörcsöghöz. Mutassa meg még egyszer. De figyelmeztetem, jól gondolja meg, hogy történt, mert a tagadással csak magának árt...

Hörcsög megtörten, halkan. Hát, kérem, lehet, hogy erősebb volt az ütés.

Vizsgálóbíró. Tessék megmutatni.

Hörcsög Schwerkopf mögé áll.

Vizsgálóbíró. Errébb álljon. Ugye, itt állt?

Schwerkopf hátrafelé pislog. Ott... még errébb.

Hörcsög. Itt?

Vizsgálóbíró. Ott. Na, most mutassa. De figyelmeztetem, ha félrevezeti a hatóságot.

Hörcsög erősebben vágja fejbe Schwerkopfot, akinek orra beleütődik a tányérba.

Vizsgálóbíró Schwerkopfhöz. Így történt?

Schwerkopf orrát dörzsöli. Kérem, még ez se az igazi. Még erősebb volt. És utána felemelt a nyakamnál fogva, megfordított, és hátulról belém rúgott, hogy ráestem a küszöbre... Kérem, ha vádlott ragaszkodik a pontos szavakhoz, én is ragaszkodom!...

Vizsgálóbíró ünnepélyesen, erélyesen Hörcsöghöz. Utoljára szólítom fel, mutassa meg, hogy hajtotta végre a bűncselekményt. De ne szépítse, mert ezzel csak súlyosbítja a helyzetét! Törjön meg, szálljon magába.

Hörcsög siránkozva. Kérem, úgy történt, ahogy mutattam.

Vizsgálóbíró jóságosan. Nézze, fiam, könnyítsen a lelkiismeretén... Mutassa meg, hogy történt! A töredelmes vallomást enyhítő körülménynek fogja venni a bíróság. Itt ugyanis hiába tagad. Látletet csatolva van.

Schwerkopf diadallal, miközben orrát dörzsöli. Úgy van, kérem. Mindenről vettem látletetet.

Vizsgálóbíró kiveszi az iratok közül a látletetet. Itt a látletet... Megismeri?... Törjön meg a bizonyítékok súlya alatt, fiam!

Hörcsög zokog.

Jegyző szelíden. Könnyítsen a lelkiismeretén.

Fegyőr. Szálljon magába az úr!

Pincér. Ne tessék már tagadni. Hörcsög úr, hiszen én is láttam...

Hörcsög megtörten. Hát kérem, mit parancsolnak?

Vizsgálóbíró. Mutassa meg még egyszer, hogy csinálta!

Hörcsög oldalt áll, nagyot ugrik előre, teljes erőből belevágja Schwerkopf fejét a tányérba, aztán gallérjánál fogva felemeli, nagy erővel belerúg, és Schwerkopf teljes hosszában végig-esik a küszöbön.

Vizsgálóbíró Schwerkopfhöz. Így történt?...

Schwerkopf a földről. Igenis, vizsgálóbíró úr, így történt!

Vizsgálóbíró összeszedi az iratokat. Köszönöm. Miután a vizsgálat tiszta képet kapott az esetről, a helyszíni szemlét befejezettnek tekintem. Az iratokat átküldöm az ügyészségnek. Egyébként vádlott töredelmes vallomását, aminek itt tanúi voltunk, méltányolva, miután szökésétől nem kell tartanunk, az 1929. évi XIV. szakaszban adott jogomnál fogva elrendelem vádlottnak a vizsgálat tartamára való szabadlábra helyezését. A fegyörhöz. Bocsássa szabadon Hörcsögöt.

Pincér. Éljen az igazságszolgáltatás!

Jegyző. Éljen!

Schwerkopf a földről, nyöszörögve. Éljen!

Vizsgálóbíró Schwerkopfhöz. Panaszos úr szíves megjelenését köszönve, berekesztem a szemlét! Hazamehet, méltóságos uram!

Schwerkopf a földről. Én is köszönöm... vizsgálóbíró úr... csak kérem... tessék két hordárt rendelni... meg egy lepedőt... amiben elvisznek innen...

Vizsgálóbíró. Hazaszállítsam?

Schwerkopf. Jobb szeretnék valami szanatóriumba...

Ketten megfogják Schwerkopfot, és emelni kezdik.

Függöny

Kolombuc tojása

Népszínmű a régi spanyol időkből

Szereplők:

Kolombuc Kristóf

Krisztina asszony

Galiléji Mózsai

Szinéziusz Esvány, kisbíró

Trézsi, szolgáló

Szín: Kolombuc Kristóf házában, a faluvégen, Spanyolországban, a nagyszobában. Asztalszék, székasztal, búbos kemence. Spanyolviaszk, hogy hát látni lehessen, hogy Spanyolországban volt ez a komédia. Két ajtó.

Idő: fenerégen, abban az időben, mikor Amerikát fölfedezték.

Krisztina Kolombuc hites felesége, derék, jóképű menyecske. Asztalt terít, tesz-vesz a szobában.

Trézsi kosárral a karján, kendővel a fején áll, oszt várja, mi köll még. Kő még valami, tésasszony?

Krisztina. Várj csak, no... Az a, majd kiment a fejemből, fuss át ide a zsidóhoz, hozzá, húsz darab friss tojást - de ne zápot.

Trézsi. Minek a? Van elég vacsora, oszt az Esvány nem eszi a tojást, múltkor is hascsikarást kapott tőle.

Krisztina. Csiba, te! Nem annak hozatom.

Trézsi. Hát kinek?

Krisztina. Hát - nem lehessen tudni.

Trézsi. Na megest arról morfondéroz a tésasszony, hogy meggyün...

Krisztina. Ha arrul, hát arrul. Nem a te dógod.

Trézsi. Nem gyün a' mán meg - talán ítéletnapján se.

Krisztina. Eriggy má!

Trézsi. Vót lelke itthagyni ilyen derék szép menyecskét, mint a tésasszony - oszt eemenni Amerikába.

Krisztina. Hova, te?

Trézsi. Amerikába.

Krisztina. Má' megint jár a kereplőd. Asse tudom, mi fán terem az a Amerika. Ű se tudta, csak úgy eement, a fene nagy hajóval, hogy süllyedne el!

Trézsi. Már mint a gazda?

Krisztina. Csitt te, ne vétkezz! A hajót gondutam. Amék eevitte. De hogy hová vitte, aztat senki se tudhassa.

Trézsi. Hová? Hát Amerikába.

Krisztina. Te bolond, tudatlan jány, te. Látni, hogy nem jártál oskolát. Hogy mehetett volna Amerikába, mikor még fő sincs fedezve, asse tudjuk, van-e vagy se. Hásze ű is épp azért ment el - hát te még asse tudod, hogy hányat ír a naptár?

Trézsi. Nem értem én azt a fene spanyol betűt.

Krisztina odamegy a falinaptárhoz. Ezernégyszázkilencvenkettőt írunk, Krisztus Urunk születése után. Tudhatnád, ha oskolát jártál vóna, hogy akkor még Amerika nem vót főfedezve - asse tudták, mi fán terem. Én jártam oskolát, én tudom.

Trézsi. Én meg, igaz, nem jártam, de azér' én is tudom, amit tudok. Sose ment vóna el gazd-uram, ha tudja, hogy ez az Esvány...

Krisztina. Hadd el, tudja az, mit csinál. Törvényes ember az, érti a csíziót. Nem konty alá való a törvény.

Trézsi. Nem a'! De a konty se alábbvaló a törvénynél. Tudja ezt Esvány is. Nemhiába jár ide, nap mint nap, mióta eement a gazda.

Krisztina. Na most aztán szedd a lábad, míg meg nem haragszom!

Trézsi. Jó, jó, mék má' - ne szólj szám, nem fáj fejem! *El a kosárral.*

Krisztina folytatja a terítést. Magában mosolyog, aztán vállat von. Dúdol.

*Valamit mondok magának,
Vállaljon el babájának,
Szép is vagyok, jó is vagyok,
Csak egy kicsit spanyol vagyok.*

Hej, hogy a spanyolok istene verje meg, de nehéz a szívem! Mer:

*Elment a gazdám Ámerikába,
De én nem megyek utána,*

mivel asse tudom, fel van-e már fedezve.

Galiléji bekukucskál az ablakon. Kaftán van rajta, mint egy zsidón. Énekel.

*Én vagyok a falurossza egyedül,
Engem ugat minden kutya messzirül,
Mozog a föld, hej, de mégis mozog a',
Akármilyen ütött-kopott,
Ütött-kopott, rozoga.*

Krisztina. Nini, a Galiléji bácsi! Hol jár errefelé?

Galiléji. Csak úgy benéztem, Krisztina asszony. Megin' nagyon megkergettek a zsandárok.

Krisztina. Hát mi bajuk magával?

Galiléji. Hát hogy kitudódott, kezit csókolom, hogy elkergettek Rómából, merhogy azt mondtam, hogy mozog a föld - hát nem tetszik az orrom senkinek a faluba. Pedig

*Kilenc egész nyolc tized a sebesség,
Amivel a tárgy a földre leessék,
Nem hiszi el ez a spanyol náció,
Hej, pedig ez ám a gravi,
Gravi - gravitáció.*

Krisztina. Ne mondjon már ilyeneket, mer' meghasad a szívem. Kerüljön inkább beljebb, egy kupica spanyol pálinkára!

Galiléji. Kezit csókolom, itt vagyok már. *Eltűnik az ablakból, kívülről bekopog.*

Krisztina pálinkát szed le az almáriumból, az asztalra teszi. Szabad!

Galiléji hajlongva bejön. Spanyolviaszkos jóestét kívánok!

Krisztina. Isten hozta, Mózsi bácsi! Igyék egyet az uram egészségére!

Galiléji. Iszom én szívesen. *Nézi a kupicát, hirtelen lehajtja.* Ez jó volt!

Krisztina. Üljön már le, ne vigye el az álmom!

Galiléji leül. Rám fér a pihenés.

Krisztina részvéttel. Hát hogy vót az a dolog Rómába'?

Galiléji legyint. Ajaj, tessék hagyni! Nagyon elfenekeltek a pápisták - még jó, hogy meg nem égettek.

Krisztina. Aztán mér?

Galiléji. Hát nem tetszett olvasni a Spanyol Kisújságban? *Büszkén.* Pedig a kedves férjeura, azt hallom, olvasta.

Krisztina. Igaz, persze. Mielőtt útrakelt, sokat forgatta a Kisújságot. De én azt hittem, azt nézi csak, mond-e esőt.

Galiléji. Nem, kérem, dehogyis. Le volt írva az izé - a találmányom.

Krisztina. Valami masinát gondút ki?

Galiléji. A masinát nem én gondoltam ki, kezét csókolom, hanem az Úristen. Én csak rájöttem a nyitjára.

Krisztina. Ugyan, úgy-e. Megtalálta a kulcsot.

Galiléji. Olyasféleképpen. Rájöttem tetszik tudni *körülnéz* - hogy izé -, *súgva* hogy a földgolyó gömbölyű, oszt forog. Merhogy nem a nap forog a föld körül, tetszik tudni. Mint a nóta is mondja:

*Kerek ez a pálya,
Egy gyújtópontjába
Van a nap és körbe
Fut a föld, a görbe,
Tessék megpróbálni!*

Hát aztán nagyon megharagudtak rám a pápisták.

Krisztina vállat von, *megriszálja a derekát.* Emiatt haragudtak? Ha gömbölyű, hát legyen gömbölyű. De honnan vette, Mózsi bácsi, hogy gömbölyű?

Galiléji sóváran nézi a menyecskét. Hát hogy annyi szép gömbölyűség van rajta, gondoltam... Mér ne lehetne gömbölyű az egész is? Sóhajt. De nagyon rajtavesztettem. Törvényt ültek fölöttem, és le kellett tagadni az egészet. Egy ember van, aki visszaadhatja a becsületemet!

Krisztina. Ki az, Mózsi bácsi?

Galiléji. A maga ura, Krisztina asszony, kezét csókolom. Mer' az elolvasta a Kisújságba, ami benne volt - oszt elszánta magát, hogy megnézi, csakugyan gömbölyű-e. Mer' ha igen - akkor körül lehet járni, oszt visszajön ide.

Krisztina összecsapja a kezét. Ó, te szűz anyám! hát ezér' hagyott itt engem?

Galiléji. Ezér'. De ne féljen semmit Krisztina asszony - visszagyün, mer' mégis nekem volt igazam - visszagyün, és visszahozza a becsületemet!

Szinéziusz Esvány, aki az utolsó szavakat az ablakból hallgatta, harsányan. Még hogy a maga becsületét?

Galiléji ijedten összerezzen, feláll. A kisbíró!

Krisztina. Kerüljön beljebb, Esvány!

Szinéziusz belöki az ajtót, hetykén. Destruktív szagot érzek!

Galiléji önkéntelenül az írásait keresgéli. Kérem szépen, kisbíró uram, itt van az igazolványom...

Esvány. Hadd el, Mózsi... nem vagyok rá kíváncsi. Nem tiszta dologba' jársz te, úgyis tudom.

Galiléji. Ne tessék már azt mondani, kisbíró uram... Jó spanyol ember vagyok én.

Esvány. Hát a pápa öszentsége!

Galiléji. Az is jó spanyol ember.

Esvány. Hát aztán mi van csak azzal a gúnyosan „forgató nyomatékkal”, meg más komisz cucilista dologgal?

Galiléji. Jaj, kisbíró úr, nem úgy van az...

Esvány. Dehogy nem. Te vagy az, aki ki akarja mozgatni a világot a sarkából.

Galiléji. Az nem én voltam, kisbíró úr - az a sógorom volt, Arkhimédész. Én csak azt mondtam, hogy:

*Nini, nini, nini, ni,
Nini, nini, nini, ni,
Mi mozog a zöldleveles bokorban?
Azt gondoltam, hogy egy róka, vagy egy nyúl,
Se nem róka, se nem nyúl,
A földgolyó, holdastul,
Az mozog a zöldleveles pályából,
Melynek egyik gyújtópontján a nap van.*

Esvány. Szemtelen, destruktív beszéd ez, Mózsi. Emiatt voltál büntetve - te vagy az oka annak, hogy ennek a szemérmetes asszonynak az ura kibomolt innen, oszt asse tudhassuk mán, él-e vagy meghótt. Jobb lesz, ha abbahagyod ezt az Ájnstein-féle cucilista beszédet, mert

*Piros, piros, piros,
Háromszor is piros,
Piros bort az üvegbe.
Tilos, tilos, tilos,
Háromszor is tilos,
Beszélni a fejembe,
Gömbölyű ha volna,
Menten rám hajolna.*

*Megropogtatja Krisztina derekát. Ez itt gömbölyűség, Mózsi -
Krisztina rácsap a kezére.*

Trézsi behozza a tojást egy tálon és el.

*Galiléji féltékenyen nézi Esványt. Könyörgöm, főbíró úr, tessék megengedni, hogy bebizonyít-
sam... Tessék elképzelni, hogy itt van a nap... a lámpára mutat a napcsillag...*

Esvány Krisztinát nézi. Csillag? Itt van-e... ez csillag...

*Galiléji idegesen. Nem, kérem, ne tessék... és mondjuk, kérem, ez volna... keres valamit,
megtalálja a tojást mondjuk, ez volna a Föld... kivesz egy tojást.*

Esvány. Még hogy egy tojás?

*Galiléji. Csak úgy mondom... Tessék nézni... forgatja a tojást a lámpa körül, lelkesen... no
nézzék, ugye, ha igaz az, hogy így forog a nap körül... akkor nyilvánvaló, hogy a centri-
fugális... a centripetális izé... így forog, mint a motolla...*

*Esvány. Így e... mintha Krisztina menyecske volna a napcsillag... oszt én vónék a föld... el-
kapja Krisztina derekát, megpörgeti.*

Krisztina rácsap a kezére, szabadkozik. Maradhasson má' no!

*Galiléji elfulladva és féltékenyen. Ez volna a föld... gömbölyű is, meg forog is... osztán ha a
nap rásüt... leejti a tojást.*

Esvány elereszti Krisztinát.

Krisztina összecsapja a kezét. Jaj istenem, a frissen sikált padló!...

*Esvány méregbe jön. Hájnye azt a jebezeusképű destruktív fizimiskádat - még összetöri a
világot! Hordd el magad, Mózsi, annyit mondok, míg jókedvemben tanálsz, különben... Köze-
ledik fenyegetően.*

*Galiléji hátrál. Jól van má' no... megyek már... Igaza van... lehet, hogy tévedtem... kezit
csókolom. Kihátrál az ajtón.*

Esvány. Azér!

Galiléji visszaszól az ajtón. És mégis mozog a föld! Elrohan.

Esvány. Huncut cucilista!

Krisztina. Hát keed meg mé' kergeti ki az én vendégemet?

*Esvány. Vendég? Vén dög a', nem vendég! Tudom, hogy ityeg a fityeg! Sátán fajzat az ilyen -
így csinálta Rómában is! Ismerjük má' az ábrázattyát! Nem ü tanálta ki azt az istentelenséget
is, hogy a földgolyó gömbölyű?*

Krisztina. Hát ha igaza van?

Esvány. Igaza? Hásze ü se hiszi.

Krisztina. Nem-e?

Esvány. Nem hát. Maga is tudja, Krisztina asszony, minek találta ki.

Krisztina. Én? Honnan tudnám?

Esvány. Nemhiába kerülgeti a sátánképű a háza tájékát.

Krisztina. Mán hogy a... c... ccc!

Esvány. Arra ment ki az egész, hogy az urát kizargassa innen a fészekből - oszt ő üljön a helyibe.

Krisztina. Ne mondjon mán ilyet!

Esvány. De bizony mondok. Azér' csinálta csak az egészet, hogy a maga ura elhiggye, hogy a Főd csakugyan gurigaformájú - osztán eemenjen hazulról, kipróbálni, merre van a vége.

Krisztina. Teremtő isten! Honnan szedi ezt az istentelenséget!

Esvány. Tudom én, amit tudok. Látom én, amit látok. Még szemüveg sem kell hozzá. De te úgy teszel, Krisztina, mintha pápaszemmel se látnád. Pedig ilyen fényes két fekete szemre nem is volna való, mert

*Fekete szem éjszakája,
Hány csillag ragyog le rája,
Hány dioptriás a szemed, Krisztinkám,
Hogy az egész mennyországgal ragyogsz rám?*

Hej pedig, Krisztina asszony, úgy eshetik, hogy a te szegény urad sohase jön haza a nagy tengeri betegségből!

Krisztina. Ne szomorítsa már a szívemet, mert menten sírva fakadok.

Esvány közeledik. Isten nyugosztalja szegény Kristóf gazdát, de attul tartok, már valahol a Holdba eszi a fene.

Krisztina. A Holdba?

Esvány. Hát persze. De azért nem kell elejteni magad, te! Ilyen derék, takaros menyecske talál magának legényt - még kösségi embert is, mer hát a hivatal, hivatal. *Közeledik.*

Krisztina hátrál, nagyot fohászkodik. Édes gazdám, Kristóf gazda, segíts!

Kristóf hangja kívülről.

*Mi piroslik ott a síkon távolba?...
Talán biz az édesanyám kunyhója,
Messze jártam, másutt is volt jó dolgom,
De a szívem csak azt súgja: jobb otthon.*

Krisztina felsikít. A gazdám hangja!

Esvány elhülve. Hűj, a kiskésit! Hát mégis meggyütt!

Kristóf kívülről. Hé, asszony! Nyisd ki az ajtót!

Krisztina az ajtóhoz rohan.

Kristóf belép. Jó estét kívánok mindközönségesen! Suba van rajta, kucsma, nagy batyu a hátán, görcsös bot.

Krisztina duzzogva elhúzódik.

Kristóf. Azt mondtam, jó estét.

Esvány zavartan. Isten hozta keedet, Kristóf. Hát - milyen időjárás van arrafelé? Vót-e eső?

Kristóf leteszi a tarisznyát, botot, kucsmát. Vót, vót. Mint látom, errefelé is.

Esvány. Betakarítottuk a zabot, ami azt illeti.

Kristóf. Ammá jó. - Hát te, asszony, így fogadod az uradat?

Krisztina duzzogva. Menjen má', vén csavargó. Szégyellhetné magát.

Kristóf. Mér, te?

Krisztina hüppögve. Még egy anzikszkártyát se írt! *Kötőjével eltakarja az arcát.*

Kristóf. Hát aztán? Más dógom vót nekem.

Esvány. Hát - merre járt keed, Kristóf?

Kristóf.

*Ezt a kerek földet jártam én
Amerikát rajta láttam én,
Megvan néki rétje, mezője,
Én vagyok a fölfedezője.*

Esvány. Hát mégis kerek?

Kristóf. Kerek, ott egye meg a fene, mint a dinnye! Igaza vót a zsidónak.

Esvány. Ej, ej... ki hitte vóna. Aztán biztos keed ebbe, Kristóf gazduram?

Kristóf leül. Hát hogyan vónék. Tulajdon két szememmel láttam. Üljön le, kisbíró uram.

Esvány leül, kételkedve nézi Kristófot. No - ammä érdekes lehet.

Kristóf. Hé, asszony - még innivalót se adsz nekünk? Nekem meg a kisbíró úrnak - a vendégednek.

Krisztina. Keednek is vendége. *Bort vesz elő az almáriumából, eléjük teszi.*

Kristóf. Hát - isten éltesse nálunk, kisbíró úr.

Esvány. Isten éltesse. *Koccint.*

Szünet.

Esvány. Jó bor.

Kristóf. Jó hát.

Szünet.

Esvány. A tavalyi nem vót ilyen jó.

Kristóf. Asse vót rossz.

Szünet.

Esvány. Sokféle borok vannak.

Kristóf. Meg sokféle népek.

Szünet.

Esvány. Az a. Jó mondja, gazduram. Olyan is, meg amolyan is.

Kristóf. Vótak azelőtt is.

Esvány. Színigazság. Valami mindig vót. Mer' úgy még sose vót, hogy sehogy se lett vóna.

Szünet.

Kristóf. Úgy bizony.

Esvány. Úgy ám.

Szünet.

Krisztina. De szépen eebeségeznek.

Esvány. Az hát. Mer' ami nem vót, az nem is lehet, igaz-e?

Kristóf. Igaz hát.

Esvány. No, ugyi.

Szünet.

Krisztina. Hát - keed nem is mondja el, hogy vót az a dolog?

Kristóf. Mi, te?

Krisztina. Hát - jobban tudja keed, mint én. Az izé. A felfedezés.

Kristóf. Ja, a felfedezés. El is felejtettem. Hát az nagyon egyszerű vót.

Esvány. Egyszerű?

Kristóf. Az hát. Három hónapig mentünk a nagy hajóval, oszt furt csak az a sok ménkű víz - köp fi! ha bor lett vóna, akkor is megcsömöltem vóna. De hát muszájt menni, nem lehetett visszafordúni. Hát egyszer csak aszongya, fent a kosárban, a cséphadaró gyerek: no, aszongya, gazduram, szárazat látok. Csak nem ette meg a fene, mondok. De bizony, hogy megette. Hát igaza vót; nézőm, nézőm, hát csakugyan szárazfőd vót.

Esvány hitetlenkedve. Cc, cc.

Kristóf. No, mondok, itt kilábolunk a partra, mer' má' elég vót a vízbül. Hát csónakba is ültem, oszt kimentem a partra. Osztán körülnéztem.

Esvány pipázva. Jó főd vót?

Kristóf. Jó, zsíros főd.

Esvány. Hm, hm. *Pöfékel.* Csudálatos.

Kristóf. Hát amint nézelődök, gyün ám szembe két indiánus. De feketék vótak, mint a kéményseprő.

Krisztina. Jaj, szüzanyám!

Kristóf. Hát aztán gyünnek, oszt mondják, aggyon isten.

Esvány. Hm, hm.

Kristóf. Mondok, jó napot emberek. Megkövetem, merre járok, ha jó járatban vagyok. Aszongya az egyik, a magasabbik: ez itt Amerika.

Esvány. Cc, cc. Hát mégis!

Kristóf. No, mondok, ammA jó. Oszt, hogy nem szóltam semmit, aszongya az egyik: „Megkövetem tisztelettel az urat, bocsánat, ha kérdésemmel zavarom.” Mondok, no csak ki vele, mer gondútam, mit akar kérdezni.

Krisztina. Hát mit?

Kristóf. Hát aszongya, megkövetem - nem Kolombuc Kristóf úrhoz van szerencsénk?

Esvány. Né má! Ne te ne! *Fejét csóválva pipázik.*

Kristóf. Mondok, de bizony, hogy a' vónék. Éppég, hogy az.

Krisztina. Hát igaz is vót.

Esvány. Igaza vót, színvalóság. Ami igaz, az igaz.

Kristóf. No, erre odafordul a magasabbik indiánus a másikhöz, oszt vígan félrecsapja a kalapját, oszt aszongya a másik indiánusnak, de jól rávert a vállára örömbbe, aszongya: „te Pista! hiszen akkor mi föl vagyunk fedezve!”

Krisztina. Né csak!

Esvány óvatosan pöfékel. Hát - úgy látszik, fején találták a szeget.

Szünet.

Kristóf. Hát úgy vót. *Koccint.* Isten éltesse.

Esvány. Isten éltesse. *Isznak.*

Szünet.

Esvány óvatosan. Hát aztán, mondja csak keed, Kristóf gazda - biztosan így vót-e?

Kristóf. Így hát, ha mondom.

Esvány. Hogy hát főfedezte keed Amerikát.

Kristóf. Föl hát. Talán nem hiszi keed?

Esvány óvatosan. No, no.

Kristóf. Mer' azér' mondom.

Szünet.

Krisztina duzzogva. Hát - vacsora nem is kő keenek?

Kristóf. Csak hozzá a vendégednek... Nekem jó lesz ez a kis tojás is, itt az asztalon.

Esvány kicsit támadóan. Köszönöm, én má' vacsoráztam. Osztán mennem is kő - megyek a törvényre.

Kristóf. Törvényre?

Esvány. Oda hát. Merhogy törvénybeli ülése lesz a kösségnek.

Kristóf. Ugyan, ugye. Aztán mirül?

Esvány könnyedén. Hát amiatt a Galiléji Mózsi miatt. Mer, hogy ki kő toloncoltatni a kösségbül.

Kristóf. Ki e? Má meg minek.

Esvány. Merhogy Rómából is kitoloncolták. Merhogy aszonta, hogy kerek a föld, oszt forog. Hát azér kitoloncoltatik a kösségbül.

Kristóf. Úgy-e.

Esvány. Úgy ám. Merhogy, aki hazudik a törvénynek, az kitoloncoltatik. Úgy ám, Kristóf gazda.

Szünet.

Kristóf. Hát hazudott?

Esvány. Hazudott hát. Hazudott biz az.

Kristóf. Ugyan, ugye.

Esvány. Úgy ám.

Szünet.

Kristóf. Hát osztán - hogy lehet azt tudni, hogy hazudott?

Esvány. Hogy? Hát úgy, hogy a törvénynek esze van. Osztán keresztüllát a törvény a szitán. Csak nem szól a törvény. Nem bizony.

Szünet.

Kristóf. Hát aztán - hogy lát keresztül a törvény a szitán?

Esvány pipázik. Hát például úgy, hogy meghazudtolja a hazugot. Mer példának okáért van olyan ember, aki azt mondja, hogy a föld kerek. Igaz-e? Hát itt még nem lát keresztül a törvény a szitán, merhogy senki a földet a tenyeribe nem veheti, igaz-e? No de kigyün az igazság magátul, mint szeg a zsákbul. Mer másféle ember is van, igaz-e?

Kristóf. Igaz hát.

Esvány. Pédának okáért, ugye van olyan is, aki aszongya, hogy főfedezte Amerikát. Igaz-e, hogy van olyan ember?

Kristóf. Van hát.

Esvány. No ugyi. Aszongya az ilyen ember a törvénynek, hogy ű főfedezte Amerikát. Meghogy a föld kerek. Igaz-e?

Kristóf. Ha keed mondja, hogy mondja, hát igaz.

Esvány. No látja keed. Erre való aztán a törvény, hogy az olyan embert megfogja a hazugságban - tisztességgel szólva, Kristóf gazda - no, isten éltesse! *Koccint.*

Kristóf pipázva. Isten éltesse!

Krisztina aggódva. Miket beszél már, Esvány?

Kristóf ráfordul. Hallgass, asszony, míg nem kérdeznek. Ne szólj bele a törvénybe, férfiak dóga az.

Esvány. Hiszen csak úgy beszélgetünk, igaz, gazduram?

Kristóf. Hát persze hogy csak úgy beszélgetünk.

Esvány. A törvényről meg mifénéről.

Kristóf. Úgy bizony. Mint két igaz kálomista. Mer kálomista ember vagyok magam is. Isten éltesse. *Koccint.*

Esvány. Isten éltesse. *Koccint.*

Kristóf. Hát aztán - hogy van csak tovább?

Esvány. Hát csak úgy, hogy aszongya, az olyan ember, aki aszongya a törvénynek, hogy ő főfedezte Amerikát, meg hogy a föld kerek - meghazudtolja magát a törvény előtt - mer' a törvény azt kérdi az olyan embertől: no, aszt kérdi a törvény, hát aztán merre van az az Amerika? Mer' ha kerek a föld, akkor a túlsó ódalán van. Igaz-e?

Kristóf. Színigaz.

Esvány. Azt mondja rá az olyan ember.

Kristóf. Azt hát.

Esvány. Meg azt is mondja, hogy ű vót Amerikában, oszt ott is látott embereket.

Kristóf. Ha mondja, hogy vót, akkor azt is mondja bizony.

Esvány. No látja keed. Hát így fogja meg a törvény az olyan hazug embert.

Kristóf nyugodtan. Hogy?

Esvány. Hogy azt kérdi a törvény az olyan embertől: hát, hogy járnak ott az emberek, a fejükön vagy a lábukon? Mit gondol, mit felel az olyan ember?

Kristóf. Azt gondolom, csak azt feleli, hogy a lábukon, mint mifelénk.

Esvány. No látja keed. Hát erre már meg is fogta a törvény az olyan embert.

Kristóf. Meg-e?

Esvány. Meg bizony. Mer' azt mondja neki a törvény: no, te hazug ember, hát most már mondd meg nekem, hogy lehet az, hogy le nem esnek a földről, meg hogy te is le nem estél róla, mikor ott vótál - merha kerek a föld, akkor Amerikába fejjel lefelé lógnak az emberek? Igaz-e?

Kristóf. Aha.

Szünet.

Esvány diadallal és gúnyosan. No mit szól ehhez, Kristóf gazda?

Kristóf. Hát - ha a törvény mondja, jól mondja.

Esvány. Ugye, hogy jól.

Kristóf. Addig, míg az olyan ember meg nem mutatja a törvénynek, hogy hogy lehet az.

Esvány. Hát aztán - arra kíváncsi a törvény - hogy azt hogy mutatja meg - az olyan ember.

Kristóf. Hát nagyon egyszerűen. *Körül néz az asztalon.* Például kezébe vesz egy tojást - *kezébe vesz egy tojást* - oszt azt mondja a törvénynek: - próbálja meg keed ezt a tojást úgy felállítani az asztalon, hogy el ne düljön. *Átadja.*

Esvány forgatja a tojást, nézi, próbálgatja, nem sikerül. Hát, Kristóf gazda - azt mondja erre a törvény: csakúgy nem lehet ezt se, mint ahogy nem lehet fejjel lefelé sétálni a plafondon, la.

Kristóf pipázva. Az olyan ember meg azt feleli rá, hogy lehet bizony, de keed nem ért hozzá.

Esvány. Ugyan, úgy-e. No ezt szeretné látni - a törvény.

Kristóf kezébe veszi a tojást, forgatja, nézi. Hogy hát hogy lehet járnunk fejjel lefelé Amerikában, úgy, ahogy ezt a tojást fel lehet állítani a hegyire.

Esvány. No, hogyan?

Kristóf. Hát így. *Beüti a tojás fenekét, és úgy állítja az asztalra.*

Szünet.

Krisztina kuncogta elneveti magát.

Esvány. Hm. Hát úgy - hogy beüti a fenekét?

Kristóf nyugodtan, de nagyon fenyegetően. Be az... vagy a fejét üti be, ha sokat okoskodik.

Szünet.

Esvány. Kinek mondja ezt - az olyan ember?

Kristóf. A törvénynek - ha sokat jár a háza tájára, míg ő odavan.

Esvány. Úgy-e.

Kristóf. Úgy ám. Mer' én nemcsak kálomista vagyok, de jó spanyol ember is vagyok ám.

Szünet.

Esvány felcihelődik. No, isten áldja, Kristóf gazda.

Kristóf nagy szívességgel. Isten áldja, kisbíró uram.

Esvány. Isten áldja, Krisztina asszony.

Krisztina. Isten áldja, Esvány.

Esvány lassan kiballag. Kristóf és Krisztina összenéznek. Krisztina kuncog, Kristóf lassan, pipázva elmosolyogja magát.

Kristóf kinyújtja a kezét.

Krisztina ölébe ugrik, átöleli. Édes gazdám! Csakhogy meggyütt keed!

Kristóf átöleli. Hoztam ám neked valamit Ámerikából!

Galiléji lassan, óvatosan kinyitja az ajtót, kémlel. Elment má' a kisbíró? Meglátja Kristófot, nagyon megörül. Kristóf gazda!

Kristóf és Krisztina ölelkeznek, nem hallják.

Galiléji ragyogva. Hát mégis nekem vót igazam - mégis mozog a föld... Elbúsulva nézi őket, maga elé. Ha nem is nekem mozog...

Függöny

**Olivia két lelke
vagy
Az érvényesülés útja**

Szereplők:

Szerkesztő

Bezerédi

Unglücklich

Szerkesztőségi szolga

Gépírókisasszony

Szín: szerkesztőség, a főszerkesztő szobája, íróasztal, szék, telefon.

Szolga az ajtóban, visszanyomva Unglücklichen, akit nem látni, csak a hangját hallani. Kérem, ne tessék erőszakoskodni, nem lehet bejönni a főszerkesztő úrhoz!

Unglücklich hangja siralmasan. De csak egy percre... a kézirat miatt... Csak egy percre...

Szolga. Tessék várni kérem, míg kiízen... Benéz. Különben nincs is itt.

Unglücklich hangja. Megnézem.

Szolga. Tessék kint várni, nem lehet bejönni. Kituszkolja, rányomja az ajtót. Az íróasztalhoz jön, kefelenyomatokat tesz le.

Szerkesztő jön balról, sietve, kéziratot vizsgálva. János!

Szolga. Tessék parancsolni!

Szerkesztő nézi a keféket, az asztalra csap. Hallatlan, a vezércikket még mindig nem szedték ki! Egy óra múlva zárni kell a lapot.

Szolga. Az meglesz, kérem, de mi lesz a tárcával - még le sincs adva.

Szerkesztő fejéhez kap. Tyű! a teremtését! Újra elfelejtettem!... Na, még szerencse, hogy azt éccaka is kisedhetik... küldje be Bezerédit.

Szolga. Igenis. El.

Szerkesztő az egyik fiókot kinyitja, kéziratokat szed elő, nézegeti őket, egymás tán dobálva az asztalra. Az egyiket valamivel tovább nézi, közelviszi a szeméhez. Felháborodva. Hallatlan! Fejét csóválva a kéziratot undorral belevágja a papírkosárba, tovább lapoz a többi közt.

Bezerédi jön jobbról, szintén kéziratokkal. Parancsoljon, főszerkesztő úr.

Szerkesztő. Bezerédikém, baj van, még nincs leadva az ünnepi tárca.

Bezerédi. Azt mindig az utolsó percben szoktuk leadni, főszerkesztő úr, úgyis éccaka szedik ki.

Szerkesztő. De nem úgy van, fiam, nekem holnapra valami különlegesen jó tárca kell - parádés szám lesz, azt akarom, hogy a tárca is valami különlegesen eredeti és jó legyen.

Bezerédi. Hát kérem, itt van múlt hétről a Shaw-ról szóló izé...

Szerkesztő legyint. Á, nem... *Az asztalra mutat.* Hiszen volna itt bőven, a legjobb nevek... De nekem holnapra valami egészen új dolog kellene... valami friss, érdekes, bátor írás... a tárca-rovat nagyon el van hanyagolva, a régi nagyságokat nem olvassa senki. Bár egy új zsenit tud-nék felfedezni, egy új nevet, aki még nem járatta le magát. Az se baj, ha még nem is ismerik.

Bezerédi mosolyogva. Kérem, főszerkesztő úr, ha csak az kell - odakint a folyosón láttam Unglücklich urat.

Szerkesztő dühbejön, összecsapja a kezét. Hát mit szól ehhez a csirkefogóhoz - ehhez a szerkesztőségi sakálhoz! Azt tudja, hogy már megint benyomta *O l i v i á t* - más címmel, más névvel.

Bezerédi. A k é t l e l k ű a s s z o n y t?

Szerkesztő. Azt, azt - rögtön ráismertem! Ez az ember valóságos járvány! Ide nézzen, ha nem hiszi! *Keresgél a papírkosárban, kihúzza a beledobott kéziratot.* Tessék! *Olvassa.* *O l i v i á k é t l e l k e.* Ugyanaz a novella, amit három éven belül már tizenhetedszer adunk vissza. Mindig más címet ad neki a gazember, hogy félrevezessen bennünket. Volt már *A s s z o n y s o r s*, volt *A d i a d a l m a s f é r f i*, volt már *A k a r r i e r*, volt már így, röviden *A s s z o n y*, volt már érzelmesen *E m l é k* - és még nem tudom, mi. Olivíát néha Ernának hívják benne, néha Piroskának, néha röviden Mancinak. De mindig szóról szóra ugyanez a novella. *Olvassa csak... Nyújtja.*

Bezerédi nem néz a kéziratba, legyint. Kívülről tudom. „A haja bronzvörös volt, mint a lebukó trópusi nap egy gangeszi táj alkonyatában...”

Szerkesztő belenéz a kéziratba, az asztalra csap. Úgy van, szóról szóra! Példátlan!

Bezerédi. Nekem is ideadta már vagy háromszor, különféle címek alatt.

Szerkesztő visszadobja a kéziratot a papírkosárba. De többször nem fogja ideadni! Az volt a hiba, hogy mindig visszaadtuk neki, mindig újra leírhatta. De most rájöttem, mit kell csinálni. Egyszerűen nem adjuk vissza neki, azon a címen, hogy kéziratokat nem őrzünk meg.

Bezerédi. Tudja az már kívülről.

Szerkesztő. Á, ilyen ostoba embernek nincs annyi esze, hogy fejből megjegyezzen magának egy egész novellát.

Szolga jön. Kérem, főszerkesztő úr, egy hölgy...

Szerkesztő. Hölgy? Milyen hölgy? Mit akar?

Szolga. Nem ismerem... Még nem volt itt...

Szerkesztő. Hát - eressze be.

Szolga. Kérem, nem akar bejönni.

Szerkesztő. Mi?

Szolga. Fent van a társalgóban, és kéreti a főszerkesztő urat, hogy fáradjon fel!

Szerkesztő. Micsoda!... Hogy én fáradjak fel hozzá?!... Én, mint főszer... nem értem...

Szolga zavartan néz körül.

Szerkesztő odamegy hozzá. De hát hogy hívják?

Szolga. Azt mondta, hogy izé... hogy fülébe súg.

Szerkesztő gyorsan. Igen... ahá... hát kérem, azonnal jövek.

Szolga. Igenis. El.

Szerkesztő gyorsan, látható zavarban. Bezerédikém, rögtön jövek... Családi izé... ügy... Addig legyen szíves, nézze át ezeket a novellákat, talán talál valami jót... de őszintén szólva, jobb szerettem volna valami eredetit... Mindjárt jövek... Gyorsan el, hallani, ahogy kiabál: „János! János! várjon csak... majd én...”

Bezerédi leül az asztal elé, nézegeti a kéziratokat, piros plajbásszal jegyzeteket csinál.

Unglücklich, sápadt, hosszú hajú, elkeseredett alak. Óvatosan körülnézve, felhasználja János távollétét, besurran az ajtón, halkan beteszi, lábujjhegyen az íróasztalhoz jön. Torkát köszörüli, mert Bezerédi nem veszi észre, végre bátortalanul. Kérem, Bezerédi mester.

Bezerédi felnéz, aztán nyugodtan visszamerül megint a kéziratokba. Na, mi az, Unglücklich apám. Mi van.

Unglücklich. Az van, Bezerédi szerkesztő úr, hogy a novella miatt jöttem, amit két nappal ezelőtt nyújtottam be a főszerkesztőséghez.

Bezerédi fel se néz. Tudom, fiam. Olivia két lelke. Jegyez.

Unglücklich harciasan. Igenis. Olivia két lelke.

Bezerédi m. f. „Akinek haja bronzvörös volt, mint a lebukó trópusi nap, egy gangeszi táj alkonyatában.”

Unglücklich ragyogva. Kívülről tetszik tudni?

Bezerédi m. f. Igen. Mint ahogy a rendőrségen kívülről tudják a rovottmúltúak személyleírását.

Unglücklich gyanakodva. Hogy tetszik ezt érteni?

Bezerédi m. f. Úgy, hogy Olivával könnyű dolgunk van. Mikor nekünk Olivát behozzák a detektívek, ki se kérdezzük, meg se hallgatjuk, hanem egyenesen illetőségi helyére toloncoljuk: a papírkosárba.

Unglücklich nyel. Úgy tetszik ezt érteni, hogy nem közölhető?

Bezerédi m. f. Úgy. Olivia két lelke nem közölhető. Egyik lelke se közölhető. Olivia nem üti meg a mértéket. Egymás fölé állítva mind a két lelke se üti meg. Olivia azt kérdezi egy helyen, maga elé meredve, az ön novellájában: „Hová jutok?!” Ön mint szerző nem tud felelni Olivának. Mi meg tudjuk mondani Olivának, hogy hová jut. A papírkosárba.

Unglücklich elszántan. Szóval, nem közölhető.

Bezerédi m. f. Nem, fiam. Ne-e-em.

Unglücklich. Akkor tessék visszaadni a kéziratomat.

Bezerédi m. f. Á, dehogy. Abból nem eszik, fiam. Nem adjuk vissza. Hogyne, hogy most más szerkesztőségbe vigye, és két hét múlva megint ide hozza vissza. Nem lehet, fiam. Nem őriztük meg a kéziratot. És értesítettük a vidéki rendőrséget és az összes szerkesztőségeket, hogy Olivát tartóztassák le, ahol meglátják.

Unglücklich. Nem adja vissza?!... Akkor hogy lehessen végrehajtani a végrendeletemet?

Bezerédi m. f. Miféle végrendeletét?

Unglücklich. Hogy az Olivia kéziratát együtt égessék el velem a krematóriumban holnapután Csepelnél, ahol a holttestemet kifogják a Dunából. *Zsebére üt.* Itt van a zsebemben.

Bezerédi. Először is: Csepelen nincs krematórium. Másodszor: miért kell a maga holttestét rögtön elégetni, miután kihúzták a vízből? Tudja, milyen nehezen ég el egy ilyen vizes holttest? Harmadszor: miért kell magának ehhez előbb a vízbe ugrani? Ugorjon egyenesen a krematóriumba. Negyedszer: miért kell egyáltalán ugrani?

Unglücklich az íróasztal melletti székre roskad. Mert én ezt nem bírom tovább. Nekem elég volt. Egyébként, ha a novellámat ma sem tudom eladni, nincs is más választásom. A lakásomból kidobtak - az önérzetem... az ellenálló-képességem össze van törve... nem megy tovább... *Elcsuklik a hangja, eltakarja az arcát.*

Bezerédi felnéz a kéziratokból, nézi, részvétellel, csóválja a fejét. Mondja, fiam, hogy lehet valaki ilyen hülye?

Unglücklich könnyek közt, szórakozottan. Köszönöm, jól.

Bezerédi. Hát miért ragaszkodik ehhez a rögeszméhez, hogy magának el kell helyeznie a novelláját - hogy magának egyáltalán meg kellett írni ezt a novellát? Hiszen annyi mindenféle pálya van. Az ember még püspök is lehet. És ha már írói becsvágai vannak - hát miért ragaszkodik ehhez az Oliviahhoz?

Unglücklich tompán. Mert ebbe beleírtam a lelkemet.

Bezerédi. Ugyan kérem, Olivianak van két lelke, magának egy, az összesen három. És a háromból együttvéve nem jön ki egy elfogadható tárca.

Unglücklich. Hát mit csináljak? Nem tudok mást írni, csak ami a lelkemben van.

Bezerédi. Ez az. Ezt nem akarja maga megérteni. Hiába van benne a maga lelke, a közönség erre nem kíváncsi. A közönségnek, fiam, mese kell, mese, történet, cselekmény. Izgalmas, érkfeszítő cselekmény.

Unglücklich. De hiszen az én novellámban...

Bezerédi türelmetlenül. Menjen már! Mi van a maga novellájában? Hogy egy fiú szeret egy asszonyt, az asszony nem tud választani a fiú és a férje közt, és végre elkergeti a fiút. A fiú elmegy és szenved, de a végén valami nagy üzletet csinál, vagy mit...

Unglücklich elragadtatva figyelt, most méltatlankodva. Dehogy üzletet... híres ember lesz belőle... ünnepelt író...

Bezerédi. Vagy ünnepelt író, bánom is én, szóval jól keres. Na, és erre az asszony visszajön hozzá és felkínálja magát...

Unglücklich. Illetve úgy érzi, hogy megváltozott a lelke...

Bezerédi. Megváltozott a lelke, bánom is én. Mire a fiú...

Unglücklich feláll, megjátssza a jelenetet. Szomorúan és szeretettel végignézi, és csak ennyit mond: „Asszonyom! én valamikor sokat sírtam - ha vissza tudja adni nekem ezeket a könnyeket -, akkor gondoljon rám megint. De most - Isten vele!” És otthagyta őt... *Sóhajt.*

Bezerédi. Hát igen. Hát mi ez? Ez egy történet? Ez egy hülyeség, egy lapos, romantikus, érzélgős számárság, amilyent még a vidéki lapok is csak a nyolcvanas években közöltek.

Unglücklich kétségbeesetten. De szerkesztő úr!... Ez megtörtént - ez a valóságban megtörtént - és nem a nyolcvanas években... hanem ezekben az években...

Bezerédi gúnyosan. Kivel történt meg?

Unglücklich lesüti a szemét.

Bezerédi. Szóval, magával. Maga az ünnepelt író.

Unglücklich siránkozva. Csak lennék - ha elfogadnák a tárcámat...

Bezerédi. Szóval, ha elfogadnák a tárcáját, akkor valóra válna az, amiről a tárca szól, hogy maga gögösen elrúgná ömagaságát, aki a lábai előtt vinnyogna. Szóval, ez a hülye és unalmas novella attól jó lenne, hogy megjelenne.

Unglücklich révetegen. Az élet ilyen csodálatos.

Bezerédi. Az élet, fiam, általában elég csodálatos - de nem a maga élete, amiről azt hiszi, még senki ilyet át nem élt - holott a legbanálisabb valami a világon. Maga azt hiszi, ha maga megírja azt, ami magával történt, az valami különös dolog, egyszerűen azért, mert magával történt. Holott mindenkivel megesik, csak maga nem tud róla.

Unglücklich felfigyel. Hm. Tehát azt hiszi - azt kell megírni, ami mással történik, nem velünk? *Gondolkodik.*

Bezerédi. Mit tudom én! Nem vagyok kritikus. Csak azt akarom mondani, hogy ez nem jó ajánlólevél, hogy valami történt. Érdemesnek kell lenni a dolgoknak, akár megtörtént, akár nem. Tudja, mit - érdekesnek se kell lenni. Tudja, milyennek kell lenni egy tárcának ahhoz, hogy nálunk megjelenjen?

Unglücklich. Milyennek?

Bezerédi. Olyannak, hogy a főszerkesztő úrnak tessenek. Nem az a fontos, hogy nekem tetszik-e vagy nem, mert én úgyse adhatom le. Az se fontos hogy a közönségnek tetszik-e, mert nem a közönség közli. A főszerkesztő úrnak kellene, hogy tessen. De annak nem tetszik, az a baj, fiam. Pedig tudja, mennyire kellene most éppen a főszerkesztő úrnak egy tárcá? Éppen most mondta nekem, hogy holnapra kellene egy jó tárcá - és szívesen hozna valami újat, egy új nevet, ha találna valakit. De annak olyasminek kellene lennie, ami neki tetszik.

Unglücklich. Hát milyen tetszik neki?

Bezerédi. Azt ő tudja, nem én.

Unglücklich gondolkodik, aztán elszántan. Hát majd én meg fogom tudni.

Bezerédi gúnyosan. Most, lapzárta előtt egy órával?

Unglücklich felugrik, ruganyosan, lázasan. Most, lapzárta előtt egy órával. A novellámnak meg kell jelenni, mert különben nem hajthatom le ma este a fejemet. És meg fog jelenni! *Bezerédi elé áll.* Kedves szerkesztő úr - holnap az ünnepi számban az én novellám fog megjelenni!!!

Bezerédi gúnyosan. Akkor megeszem az egész ünnepi számot. Mondom, hogy neki nem tetszik a téma.

Unglücklich. Majd fog neki tetszeni.

Bezerédi. Neki egész más témák tetszenek.

Unglücklich. Majd azt fogja hinni, hogy más téma.

Bezerédi. Neki csak olyan téma tetszik, amit ő is ki tudna találni.

Unglücklich. Majd azt fogja hinni, hogy ő találta ki.

Bezerédi. Ő egy hiú ember, a témát ő szereti adni.

Unglücklich. Majd ő fogja adni.

Bezerédi. De hogy lesz ideje megírni?

Unglücklich. Annyit kérek - hagyjanak engem beszélni a szerkesztő úrral, a többit bízza rám. Egy órai időm van még - ez a cselekvés órája! Csak még egyet - hol van Olivia?

Bezerédi a papírkosárra mutat. Itt.

Unglücklich. Helyes.

Bezerédi. Mit akar Oliviatól?

Unglücklich. Nagyon valószínű, hogy még szükségem lesz rá.

Szerkesztő sietve jön balról. Láthatóan fel van villanyozva, szórakozott és élénk, de jóindulatú hangulatban van. Nahát kérem - most pedig vissza a munkához!... Sietni, sietni, egy óra múlva lapzártá!... Kérem, Bezerédi, az izét... *Meglátja Unglückliche-t, gyanakodva nézi.* Pardon - velem parancsol?

Bezerédi gúnyosan. Unglücklich Lajos úr - az Olivia két lelke című novella szerzője.

Szerkesztő elneveti magát. Ja - maga az?

Bezerédi. A szerkesztő úrral akar beszélni - mondtam neki, hogy most nagyon el van foglalta...

Szerkesztő jóindulattal. Hát kérem, egy-két percet szakíthatok... Úgyis beszélni akartam magával... meg akarom magyarázni... Bezerédikém, a törvényszék... ja igen, talált valamit?

Bezerédi. Még nem.

Szerkesztő. Jó, hagyja, majd én elintézem. Hát siessen. Bezerédikém, zárunk.

Bezerédi. Megyek. El.

Unglücklich leül, szerencsétlen arcot vág.

Szerkesztő szórakozottan a kéziratok közt kotorász. Ja igen... szóval a maga izéje... a Bezerédi úr bizonyára már megmondta magának...

Unglücklich lecsüggesztett fejjel, tettetett megadással. Igen, megmondta. Hogy a novellám nem közölhető, sajnós.

Szerkesztő. Nem, fiam. A történet jelentéktelen, sablonos, nem érdekelheti a közönséget.

Unglücklich. Én pedig igyekeztem.

Szerkesztő. Igyekezett, persze, hogy igyekezett. Nem is a megírással van baj. Avval én nem sokat szoktam törődni. Mondom, a meséje nem érdekes...

Unglücklich. Az ember csak azt mesélheti el, amit átélt.

Szerkesztő. No igen, de hát az, amit átélt, semmi különösét nem jelent más számára.

Unglücklich. Igen, ezt mondta a Bezerédi úr is.

Szerkesztő. Látja, pedig kár. Mert magában van becsvágy, lelkesedés. És én nagyon szeretem a lelkes fiatalembereket. De addig, amíg maga ragaszkodik ehhez az egyetlen élményéhez, csak azért, mert maga átélte, nem fog zöldágra vergődni. Jobb, ha abbahagyja. Másfelé kellene keresgélni témáért - hiszen az élet olyan gazdag.

Unglücklich búsan. De nem az enyém.

Szerkesztő. Hja fiam, arról én nem tehetek.

Unglücklich merengve. Igen - sokszor gondoltam, rá... hogy mások életét kellene figyelnem... valami különöset, eredetit meglátni! Az én szürke életem - éppen az előbb, mikor megláttam a szerkesztő urat, künt a folyosón.

Szerkesztő élénken. Mikor?

Unglücklich. Mikor felment a társalgóba... egy hölgy várta...

Szerkesztő zavartan. Kérem, az egy kivételes eset volt - különben csak itt szoktam fogadni a szobámban...

Unglücklich lelkesen. Tudom, tudom, hiszen éppen ez az... Mindjárt tudtam, hogy valami kivételes eset lehet... és arra gondoltam, hogy ez az én bajom... hogy velem semmi rendkívüli, kivételes dolog nem történik, nem történhetik... Hogy vannak, akiknek az élete csupa izgalmas, rendkívüli kaland... hogy nekem azokat kellene figyelnem, akik élnek, akik valakik, akik benne vannak a nagy, izgalmas életben... akik dolgoznak, harcolnak, akiknek pályafutásuk van... akkor talán tudnék olyat írni, amilyent szeretnék.

Szerkesztő szerényen. No istenem - amennyiben rám céloz... én éppen nem...

Unglücklich rajongva. Ó, ön nem is tudhatja persze - kérem, az ön pályafutása olyan iramban alakult ki, hogy nem is volt ideje eltűnődni, áttekinteni mindazt, ami az életben történt... De én sokszor gondoltam rá: Istenem, milyen érdekes lehetett! milyen változatos! Milyen rendkívüli! egy nagy pályafutás!

Szerkesztő kenetteljesen, rezgő hangon. Higgye el, fiatal barátom, nem volt az más, mint munka és harc. És ha volt némi szerény sikerem - azt csak annak köszönhetem, hogy nem tértem le az utamról.

Unglücklich. Igen - ez az, amit a nyilvánosság tud. De az ilyen nagyszerű élet mögött, mint a főszerkesztő úré, mindig van, amit csak a művész érthet meg - a kulisszák közt, az indulásban... valami, ami a művész számára mindent megmagyaráz...

Szerkesztő mosolyogva. Szóval - maga szeretne engem kivallatni?

Unglücklich. Dehogy... csak arra gondoltam...

Szerkesztő. Istenem, hát mi van ebben? Szegény, ismeretlen fiatalember voltam, mint a többi - valamikor.

Unglücklich. Szegény és ismeretlen, eddig elhiszem - de nem olyan, mint a többi. Mert a többi megmarad szegénynek és ismeretlennek, míg ön... A többivel tudniillik nem történt semmi. Önnel történt valami már akkor.

Szerkesztő. Honnan veszi?

Unglücklich határozottan. Biztos vagyok benne.

Szerkesztő elgondolkodva. Lehet - de milyen különös ez, hogy éppen most... *Feláll, hátratett kezekkel járkálni kezd.* No igen, igen... *Hirtelen megáll Unglücklich előtt, vállára csap,*

mosolyogva. Úgy látom, fiatalember, magának téma kellene, mi? Valami különös - valami érdekes... az életből ellesve, mi? Hogy ne mindig a maga kis világa - egyszer már az igazi élet? Hát tudja, mit - mondok én magának egy mesét. Egy mesét valakiről - akárkiről. Mondjuk, egy régi ismerősömről. Nevezzük Akárkinek. Ez az Akárki egy szegény, ismeretlen valaki volt valamikor.

Unglücklich áhítattal. Igenis... értem. A főszerkesztő úr nem akarja, hogy tudjam, hogy a főszerkesztő úr volt az.

Szerkesztő. Ugyan kérem, az mindegy. És tegyük fel, hogy ez a fiatalember olyanféle volt, mint én.

Unglücklich hirtelen. És szeretett valakit... egy csodálatos asszonyt...

Szerkesztő habozva. Nos hát - lehet...

Unglücklich rajongva. Tessék tovább mondani... tessék mondani... olyan érdekes...

Szerkesztő. Mit lehetne még erről mondani?

Unglücklich. Asszony volt, ugye?

Szerkesztő. Asszony.

Unglücklich. És ő is szerette a szerk... az illetőt mondjuk. És - ugye nem tudott választani a férje és a szerkesz... az illető közt?

Szerkesztő tűnődve nézi. Ennyire izgatja a téma?

Unglücklich mohón. Ó, nem is hiszi, főszerkesztő úr... ez más valami, igen... elképzelem azt az asszonyt, ahogy a főszerkesztő úr leírta az imént... vörös hajjal... olyan plasztikusan áll előttem, ahogy leírta, pár szóval... ugye azt tetszett mondani, hogy vörös haja volt?

Szerkesztő bizonytalanul. Olyan vörösesféle.

Unglücklich. És - tessék csak mondani tovább -, miért maradt mégis a férje mellett? Mert ezt nem jól értettem.

Szerkesztő. Azért, mert azt hitte...

Unglücklich közbevág, fejéhez kap. Hát persze! Milyen buta vagyok! Hiszen abból, amit elmondott a főszerkesztő úr, világos! Mert azt hitte, hogy a fiatalember nem szereti eléggé... ha szeretné, akkor harcolna érte...

Szerkesztő. Úgy van - szóról szóra ezt mondta!

Unglücklich. Igen, vannak ilyen nők - most érzem, hogy vannak... künt az életben... *Mohón.* És aztán, aztán? Mi történt?

Szerkesztő. Nos, aztán - a fiatalember harcolt.

Unglücklich. Harcolt az élettel - győzött! Valaki lett belőle - beérkezett, híres ember! Egy nagy napilap főszerkesztője!

Szerkesztő hízelegve, de zavartan. Ne mondjuk, hogy főszerkesztő - az nagyon is világos volna...

Unglücklich. Vagy egy ünnepelt író - hiszen az mindegy. És azután - és tessék folytatni... olyan érdekes...

Szerkesztő összehúzott szemmel. Igen - ha ennyire érdekli, folytatom -, hol is hagytam abba?

Unglücklich mohón. Hogy egy napon eljött a szerkesztőségbe, megmondani neki, hogy nem bírja tovább...

Szerkesztő. És mindenáron beszélni akar vele.

Unglücklich. Igen - természetesen! De mit felelt rá, mikor a főszerk... az illető azokat a szavakat a szemébe vágta?

Szerkesztő bután. Micsoda szavakat?

Unglücklich. Hát amit tetszett mondani az előbb, hogy „Asszonyom... ha vissza tudja adni a könnyeimet... akkor gondoljon rám megint. Addig - Isten vele!”

Szerkesztő kíváncsian. Így mondtam?

Unglücklich rajongva. Így, szóról szóra megjegyeztem. Ez olyan szép és különös és meleg, ezt nem lehet elfelejteni - és most veszem észre, ezután már nem is fontos, hogy mit felelt az asszony. A történet így, ezekkel a szavakkal kész és kerek és befejezett. *Feláll, nagyot sóhajt.* Istenem! ez már igen! Ez téma volna!

Szerkesztő mosolyogva. Tetszik, mi? Hja fiam, ez az élet.

Unglücklich. Ha én ezt megírhatnám! Micsoda remek novella volna!

Szerkesztő. Hát írja meg!

Unglücklich. De ráismernének! Hiszen olyan egyéni! - és csak nem lopom el a főszerkesztő úr témáját!

Szerkesztő. Ugyan kérem! A jó író onnan veszi a témát, ahol találja - az életből!

Unglücklich. De ha én ezt megírom - az illető ráismer!

Szerkesztő. Ne írjon szerkesztőséget - írja, hogy az író lakása! És a nőt nevezze akárkinek - mondjuk. Mancikának!

Unglücklich. Mancik! Nagyszerű név! *Habozva.* Hát - megengedné a főszerkesztő úr, hogy megírjam?

Szerkesztő. Mi az, hogy megengedem? Követelem, hogy megírja...

Unglücklich. Óriási sikere lenne!

Szerkesztő szerényen. Én is azt hiszem... *Gondolkodik.* Mondja csak, fiam - mennyi idő alatt tudná azt megírni?

Unglücklich. Ezt? *Legyint.* Egy félóra alatt! Ez kész történet, ezen nem kell gondolkodni - csak megírni!

Szerkesztő gondolkodik, aztán hirtelen. Le is tudná diktálni?

Unglücklich. Mint a vízfolyás!

Szerkesztő kezeit dörzsöli. Rendben van! Figyeljen ide! Én most beküldöm magának a gépírókisasszonyt - maga lediktálja neki a novellát, és rögtön küldi a nyomdába - a holnapi ünnepi számban ez fog megjelenni!

Unglücklich. Igenis!

Szerkesztő utalványt ír. Tessék - a legmagasabb honorárium! Ezt mindjárt beváltatjuk a szolgálával. *Csönget.*

Szolga jön. Parancsol?

Szerkesztő. Ezt az utalványt váltsa be, és a pénzt hozza el Unglücklich úrnak. És kéretem Bezerédi urat és egy gépírókisasszonyt.

Szolga csodálkozva. Igenis. *El.*

Szerkesztő lelkesen dörzsöli kezét. Csak azért is eredeti novellát hozunk holnap!

Unglücklich. Csak sikere legyen...

Szerkesztő fölénnel. Bízva, rám... Ennek lesz sikere - a közönség szereti a különös történeteket. Nyugodt lehet most már, maga el van intézve. Majd össze fogunk tanulni - szerényen az én útmutatásom mellett minden héten fog írni nekem egy novellát.

Bezerédi jön. Tessék, főszerkesztő úr.

Szerkesztő. Hát Bezerédikém, megvan a holnapi novella.

Bezerédi. Megvan?

Szerkesztő veregeti Unglücklich vállát, aki közben, míg a szerkesztő Bezerédi felé van fordulva, kilopja a papírkosárból a kéziratot, és gyorsan zsebre teszi. Unglücklich úr olyan témát mondott el nekem... az életből ellesve... *megértően összehunyorít Unglücklichhel,* amit csak le kell diktálni és kész - elsőrangú téma, mondhatom! *Unglücklichhez.* Hát, fiam, csak szaporán! *Bezerédihez.* Ha Unglücklich úr elkészült, azonnal küldje nyomdába a kéziratot...

Bezerédi elhűlve. Elolvasás nélkül?

Szerkesztő. Elolvasás nélkül. Nekem szóról szóra elmondta - ez kész dolog, ezen nincs mit elolvasni. Ismétlem, kitűnő. Óriási sikere lesz, tudja, hogy nem szoktam tévedni. Nna! Csak-hogy ez is megvan. Szaladok át a kiadóba. *Unglücklichhez.* Maga meg zárkózzék itt be, és ne hagyja magát zavarni.

Unglücklich. Igen.

Gépírókisasszony jön géppel.

Szerkesztő. Ide, fiam... A mester diktálni fog... *Gépírókisasszony leül.* Nna, Isten velük... *El.*

Unglücklich fel és alá jár.

Bezerédi hitetlenkedve. Mondja - mivel főzte így meg? Mit adott be neki?

Unglücklich fölénnel. Azt majd olvasni fogja holnap, kedves Bezerédi úr. Most azonban udvariasan, *de határozottan,* megbocsát, ugye, de nem tudok diktálni, ha zavarnak.

Bezerédi megütközve. Ejha!...

Unglücklich. Ne haragudjék - de hallotta, mit mondott a főszerkesztő úr. Nincs idő, félóra múlva zárjuk a lapot.

Bezerédi élesen. Kérem, kérem - bocsánatot kérek! *Indul.*

Unglücklich utánaszól. Inkább a törvényszék-rovatot tessék sürgetni - megint lekésünk!... Az irodalmat tessék rám bízni, az nem az ön dolga!

Bezerédi kínosan vigyorogva. Kérem... Kérem. *Vállvonogatva el.*

Unglücklich beteszi utána az ajtót. Nna. Ezek a riporterek... nem lehet bírni velük... azt hiszik, az irodalom is sajtóiroda! - Hát kérem, kisasszony, kezdhetjük.

Gépírókisasszony papírt tesz be. Készen vagyok.

Unglücklich kiveszi a zsebéből a kéziratot. Mehet?...

Gépírókisasszony. Igenis.

Unglücklich. Tessék. Felül címnek Olivia... azaz hogy várjunk csak, a címet majd aztán írjuk oda. Tessék kihagyni egy sort.

Gépírókisasszony. Igen.

Unglücklich cigarettára gyújt, a karszékbe veti magát, átvetett lábakkal, diktálva. „A haja bronzvörös volt, mint a lebukó trópusi nap egy gangeszi táj alkonyatában.”

Gépírókisasszony kopog.

Függöny

Tegezés

Szereplők:

Takács

Bakács

Kovács

Korzó. Három szék.
Bakács és Takács ülnek két széken.

Takács. Ne nézz arra, ne nézz arra, ne nézz arra. *Maga elé mered.*

Bakács. Mér? *Körül néz.*

Takács. Mert az az undok hosszú nem tudom, hogy híják, mindjárt idejön és leül.

Bakács arrafelé néz. Az a hosszú? Hiszen az a Kovács. Miért ne üljön le, mi bajod vele?

Takács. Semmi bajom vele, csak utálok, ne nézz arra, ne nézz arra, nem tudok beszélni vele, mindig azt kérdi, hogy van, hogy van, ne nézz arra, ne nézz arra. *Mereven maga elé néz.*

Bakács. De hiszen múltkor nagyon összebarátkoztatok a Kárászéknál éjszaka.

Takács. Összebarátkoztunk?

Bakács. Igaz, hogy mindketten részegek voltatok - de nagyon jóba voltatok, még csókolóztatok is, és pertut ittatok.

Takács. Mi? Pertut ittunk? No, én már elfelejtettem, remélem, ő is.

Bakács. Dehogyan felejtette el. Nyugodt lehetsz, hogy pertut ittatok.

Takács. Majd kiderül... én nem szólítom meg, ha elfelejtette, annál jobb, ha nem felejtette el, megvárom, míg ő szólít meg. *Meglát valakit. Á, kezét csókolom... felugrik, nyakkendőjét igazítja.* Pardon... mindjárt jövök, ne hadd elfoglalni a helyemet... *Elrohan balra.*

Szünet.

Kovács jön balról. Szervusz, Bakács. Szabad? *Leül jobbról.*

Bakács. Tessék. Mit csinálsz, hogy vagy?

Kovács. Köszönöm, jól. Egy millió font sterlinggel lehetne segíteni rajtam. *Hirtelen maga elé néz.* Ne nézz arra, ne nézz arra.

Bakács. Miért ne?

Kovács. Mert az az undok azzal a nővel, nem tudom, hogy híják, mindjárt idejön és leül.

Bakács arrafelé néz. A Takács? Mi bajod vele? Mért ne üljön ide?

Kovács. Semmi bajom vele, csak nem tudok egy levegőt szívni vele, ne nézz arra, ne nézz arra, mindig azt mondja, mikor azt kérdelem tőle, hogy van, hogy van, köszönöm jól, köszönöm jól. Ne nézz arra, ne nézz arra. *Maga elé néz.*

Bakács. De kérlek, múltkor nagyon összebarátkoztatok a Kárászéknál éjszaka.

Kovács. Összebarátkoztunk?

Bakács. Igaz, hogy mind a ketten részegek voltatok - de nagyon jóba voltatok, még csókolóztatok is, és pertut ittatok.

Kovács. Én ezzel pertut ittam, ezzel az undokkal? No, én már elfelejtettem, remélem, ő is. Különben, ha mégis ideül, majd megvárom, míg ő kezdi...

Bakács meglát valakit. Á, kezét csókolom... Felugrik, nadrágját igazítja. Pardon... egy percre... Elrohan.

Kovács. Fene egye meg, inkább én is... Feláll, indulni akar, beleütközik Takácsba. Mindketten megállnak, és barátságosan néznek egymásra.

Takács. Á... á... Barátságosan szorongatják egymás kezét, és biztatóan néznek egymásra. No lám... Nem eresztik el egymás kezét.

Kovács. No lám... ez már aztán kedves izé... találkozás... kedves... Sürgetően néz rá.

Takács. Hát... torkát köszörüli merrefelé megy... megyegetünk... errefelé?

Kovács. Ja, hogy én? Én csak úgy errefelé megyegetek... megyegetek itten... Szorongatja a kezét. Félre. Fene egyen meg, eressz már el.

Takács félre. Vinne el a Kozarek, szólíts már meg... Hát hogy... ó... ó... hogy vagyunk?

Kovács kínosan figyel, lemondóan. Köszönöm jól.

Kínos szünet.

Takács hogy mondjon valamit. Nem ül... izé... nem ülünk le kicsit?

Kovács vígan. Dehogynem. Félre. Fene egyen meg.

Leülnek. Kínos szünet.

Takács. Hát mit szó... mit szólunk a... az izéhez, az időhöz?

Kovács. Csúnya egy meleg van. Nagyon megérzi az izé... az ember a meleget - nem?

Takács mohón. De milyen borzasztó! Szünet. Kínban. És még hozzá, hogy süt a nap!

Kovács. Az! Nem elég, hogy olyan meleg van - még hozzá a nap is süt.

Takács. Bizony. Ilyenkor nyáron minden összejön.

Kínos szünet. Ülnek.

Kovács félre. Fene egye meg, dolgom van, de nem merek elmenni, mert akkor vagy azt kell mondani „szervusz”, vagy azt „alászolgája”, és nem tudom, pertuk vagyunk-e?

Takács. Tetszik?

Kovács. Nem szóltam semmit... csak úgy dudorásztam.

Takács kínosan nevet. Ja... pardon... azt hittem... Félre. A gáz vessen fel, most hogy búcsúzzam el, szervuszt mondjak vagy szolgáját?

Kínos szünet.

Kovács. Hát az izé... a család mit csinál?

Takács szórakozottan. Milyen család?

Kovács. Hát a... viccesen a családuk. A - nagyságos asszony - meg a gyerekek...

Takács bután. Ja - hogy az én gyerekeim? Ránéz.

Kovács. A persze, persze... A izé... a gyerekek, persze.

Takács feszítve. Hja, már minthogy az én gyerekeim... *magára mutat* - vagy talán...

Kovács kényszerben. Na igen, csak úgy mondtam, hogy a „családuk”, ahogy mondani szokták viccesen, hehehe... *Homlokát dörögölve.* Fü.

Takács kacag. Hja, viccesen! Értem! Hehehe!

Kovács. Hihhihi...

Kínosan nevetgélnek. Hosszú szünet.

Kovács hirtelen elszánja magát. *Menni akar, feláll.* No, énnekem menni kell...

Takács feláll, nagyot lélegzik. Nekem is... Hát akkor... *Kezét nyújtja, sürgetően néz rá.*

Kovács. Hát... *Várakozva néz rá.*

Szünet.

Takács. Hát megyünk?

Kovács bizonytalanul. Hát nem tudom... *Kényszerben.* Ugyan ülünk még egy kicsit... *Leül.*

Takács. Nem bánom. *Leül.*

Kínos szünet.

Takács vadul nézi Kovácsot, aki maga elé mered. *Barátságosan.* Pardon... vigyázz... vigyázzunk... egy bogár mászik itten a... *mutogat Kovács gallérja felé.*

Kovács. Hol?

Takács. A izén, itten... a kabáton.

Kovács kihívóan. Melyik kabáton? *Diadalmasan néz rá.*

Takács meglepetten. Hát - ezen itten - viccesen, nem az enyémen, hehe.

Kovács most már dühös. Hát kién? *Mereven néz rá.*

Takács kínosan viccelve. Nem mondom meg.

Kovács. A... az enyémen... vagy...

Takács gondolkodik. Igen.

Kovács rezignáltan lefricskázza a bogarat. Köszönöm. Nagyon kedves, hogy... *epésen* hogy az emberek így figyelmeztetik egymást.

Takács. Ó, szót sem érdemel.

Kovács. De igen, nagyon köszönöm.

Takács. Nincs mit, igazán, csekélység.

Szünet.

Takács hirtelen feláll. Nahát, most aztán igazán megyek...

Kovács most ő ijed meg. Máris?... Ugyan, olyan sürgős?... Nem... nem beszélgethetünk még egy kicsit?

Takács visszaül. Csak nem tudom, hogy... hogy nem-e alkalmatlan... izé... az ember.

Kovács. Az ember?... Á, dehogy... Inkább az én izé... az ember... hogy látja, hogy láthatja az embert...

Takács. Én is örülök... az ember láthatja legalább néha egymást.

Kovács. Az ember? Komoran nézi.

Takács. Egymást.

Kovács. Egymást az ember.

Takács. Az ember egymást.

Komoran nézik egymást. Egyik se szól. Szünet.

Kovács felugrik. Na - én elkések hazulról.

Takács felugrik. Én is... Na hát akkor...

Egyszerre nyújtják a kezüket, egymásra néznek. Szünet.

Kovács. Nem tart... tartunk együtt?

Takács. Dehogynem, szívesen...

Kovács. Én fölfelé megyek a körúton.

Takács félre. Ellenkező irányban van dolgom. Hát - mehetünk együtt. Merre, izé...

Kedélyesen. Merre lakunk, merre lakunk?

Kovács dühösen. Kicsoda? Kicsoda?

Takács. Hát - rezignáltan - hát én.

Kovács. Hát én azt honnan tudjam?

Takács dühösen. Honnan? Mit tudom én? Azt tudni szokta az ember.

Kovács. Az ember? Melyik ember?

Takács gorombán. Hát az emberek. Rálép Kovács lábára.

Kovács. Hu!

Takács. Mi az?

Kovács. Semmi... véletlenül... hehe... rálép... ráléptünk a lábamra...

Takács sápadtan a dühtől. Kicsoda? Bömbölve. Kicsoda?

Kovács réveteken. Nem tudom...

Takács. Nem? Pofonvágja. Nesze, te pizsok fráter! Most tudod? Revolvert vesz elő.

Kovács boldogan. Persze, hogy tudom! Te! Te! Te!...

Egymás nyakába borulnak.

Bakács jön, meglátja őket. Na ugye, mondom, hogy nagyon összebarátkoztatok...

Függöny

Kísérleti módszer

Szereplők:

A nő

A férfi

Szín: A nő szobája. Középen zongora, nagy szőnyeggel, a néző felől csaknem földig letakarva. A szoba tökéletesen sötét, mikor a függöny fölmeleg. A zongora Beethoven „Szonáta appassionáta”-ját játssza egy darabig, egészen addig, míg az előszobában csengetnek. Ebben a pillanatban elhallgat a zongora, mintha elvágták volna. Künn az előszobában beszélgetés.

A nő hangja. Mi az, van itt valaki?

Szobalány hangja. Senki, nagyságos asszony.

A nő hangja. Hát ki zongorázott?

Szobalány hangja. Én nem hallottam semmit.

A nő benyit a szobába, meggyújtja a villanyt, körülnéz. A szoba üres. Úgy látszik, a szomszéd-ból hallatszott át... Kiszól a nyitott ajtón. Jól van. Aranka, nem kell semmi. Kilencre vacsorázom, ma már nem megyek el...

Szobalány hangja. Igenis.

A nő becsukja az ajtót. Most néma jelenet következik, a nő úgy viselkedik, mint aki egyedül érzi magát, lustán nyújtózkodik, ásít. Aztán a tükör elé áll, megint előre jön, vetkőzni kezd. Ruháját hanyagul a pamlagra dobja. Cipőt vált, pongyolát vesz föl. Föláll, mintha eszébe jutott volna valami. Az ajtó jelé megy gondolkodva, majd meggondolja magát, visszajön, a tükör elé áll. Nézi magát, és közben halkan, önfeledten dúdolni kezdi az előbbi szonátát. Álmodozva visszajön, megszagolja a zongorára dobott virágot, leül a zongora mellé, és halkan dúdolva játszani kezdi a szonátát, ott, ahol előbb abbahagyták. Kinyújtja a lábát a pedál felé. Ekkor fölsikít, mintha darázs csípte volna meg. Fölugrik, és a falig hátrál, rémülten néz a zongora alá. Jézus Mária... mi az? Aranka!...

A férfi négykézláb kijön a zongora alól. Lefekszik a szőnyegre. Nyugodtan. Senki. Egy meg-elevenedett pedál.

A nő. Dolatsek! De hiszen... Dolatsek! Maga az? No hát, ez hallatlan!

A férfi. Dolatsek, ha úgy tetszik. Mit jelent az, hogy Dolatsek? *Föláll.* Az csak egy név. Különbözik pedig hogy hívhatnak egy zongorapedált Dolatseknek? Kegyed összetéveszt engem valakivel.

A nő. Hát ez példátlan.

A férfi. Pédátlan, igaza van. Pédátlan, mint a tündérmesék varázslatai. Miért nem nevezi nevén a megnevezhetetlent?

A nő. De hát hogy került ide? A szobalány nem látta bejönni.

A férfi. Ragaszkodsz e névhez, Seherezáde? Nem szebb-e, álomszerűbb-e elgondolni, hogy nem voltam itt, hogy nem is leszek és nem vagyok - hogy közönséges zongorapedál voltam, mely a te lábad érintésétől megelevenedett, hogy a tompa, szürke hangoknak odakölcsönözze lelkét, mélységét, és erőt adjon a dalnak, fölszabadítsa a hárfa húrjait, zengő orkánná dagassza a beethoveni szellőt? *Dalolja a szonátát.*

A nő. Maga egy köztornivaló, tökéletes örült. Nem szégyelli magát? Maga zongorázott előbb?

A férfi. Hogy zongorázhattam volna? Hiszen én csak ember vagyok: én legföljebb csak énekelhetek. Zongorázni csak egy zongora tud. Eszébe jutottál, Seherezáde, az alvó zongorának, s megszólalt magától.

A nő szárazan. Nézze, Dolatsek, tudja, hogy én alkalom adtán szívesen elhallgatom a maga hasonlatait, de ennek most se helye, se ideje. A legkomolyabban rossznéven veszem, és igen illetlennek és modortalannak találom, hogy - engedelmet kérek - meghívás nélkül belopódzott a szobámba.

A férfi. Azt akarja, hogy elmenjek?

A nő. Nagyon sajnálom, de most...

A férfi. Szóval kidob? És ezt illedelmesnek találja? Ha egy koldus kopogtatott volna be az ajtaján, mert eltikkadt és elfáradt, adna neki egy pohár vizet, és megengedné neki, hogy leüljön a küszöbén.

A nő. Megengedném, mert nem ismerném, nem tudnám, hogy kicsoda. Maga nem koldus - maga nem egy pohár vizet kér.

A férfi. Amit én kértem magától, azzal, ha megadja, kevesebbet veszít, mintha egy pohár vizet adna a tengerből - és énnekem többet jelent, mint egy pohár víz a szomszédhalónak.

A nő. Tudom. Ezt már elmondta. Meg akarja csókolni a szoknyám szegélyét.

A férfi. Jól emlékszik.

A nő. Maga tébolyodott. És azonkívül beteg is. Egy beteges hajlamú ember.

A férfi. Tudom. Fetisimádó, rajongó korcslélek, elfajult képzelet. Krafft-Ebing, Freud és a többi. Tudom, a valódi férfi más, az egészséges asszonyszívek bálványa, akiről álmodoztok, nem így közeledik felétek... Nem a szoknyátok szegélyét akarja megcsókolni, hogy aztán meghaljon utána, hanem megragadja a karod, magához ránt, hogy védekezni se tudsz, és a szádat követeli... a szádat... a gyalázatos...

A nő. Ugyan kérem, micsoda ízetlenkedés. Nem erről van szó, én megmondtam, hogy...

A férfi. De hát betegség és elfajulás, ha reszketek és megilletődöm, és vallásos áhítat fog el a szépség csodájától? Ha úgy érzem, hogy megsemmisülök, és testetlen lélekké válok a közelében... lehulló levéllé, mely öledbe hull, hogy kezedd a föld sarába söpörd le aztán... lepke szárnyává, mely meglegyinti nyakad... távoli meteor szilánkjává, mely a sok ezer éven át közeledik a földhöz, hogy pillanatra megvillanjon szemed előtt, s visszatérjen aztán az ürességbe és éjszakába?

A nő szünet után. Nézze, Dolatsek, tud maga magyarul?

A férfi. Nem tudom. A szavak nyelvét beszélem, a lélek nyelvét, a valóság nyelvét, a muzsika nyelvét beszélem. Ha azt mondom *énekel*: Lala, lalala á á! ki kérdi, franciául mondtam-e vagy japánul, vagy magyarul? Mindenki megérti, akinek lelke van, s aki valaha halálosan és boldogtalanul szeretett. *Letérdel, a nő szoknyája után nyúl.*

A nő ellöki. Hát én nem tudom, hogy kell hangjegyekbe foglalni, ha azt akarom mondani magyarul, hogy *hangsúlyozza n e m k e l l*.

A férfi. Nem kell? Mi nem kell? Az élet? A halál? Az álom? A csoda? A varázslat? A rémület gyönyöre? A káosz értelme és beteljesülése? A mámor csodája? *Csúszik utána a földön.*

A nő. Nem kell. Érti ezt a két egyszerű szót: *N e m k e l l*.

A férfi. Nem kell?

A nő. Nem kell.

A férfi. Mi nem kell?

A nő. Maga nem kell.

A férfi. Én nem kellek? *El akarja kapni a szoknyát.*

A nő. Maga, édes jó Dolatsek. Próbálja ezt egészen egyszerűen megérteni. Maga két hónapja erőlködik és kínlódik és gyötrődik és próbálkozik, és mindent megpróbál a világon, hogy rábeszéljen és elkábítson és elhitesse velem, hogy maga kell nekem, egyszerűen azért, mert én kellek magának. És rajong és sír és beszél és magyaráz és tücsköt-bogarat összehord, és elemmez engem és a szerelmet, és azt hiszi, hogy én dacos vagyok, vagy gonosz vagyok, vagy örömem telik a maga gyötrődésében, azért nem hallgatom meg magát. Pedig erről szó sincs, én egy egyszerű asszony vagyok, talán egy kicsit szebb, mint a többiek, de ha nekem egy kicsit is kell valaki, akkor én azt nem hagyom kínlódni, higgye el nekem. Ezzel nem azt akarom mondani - nehogy közbeszóljon -, hogy én másba vagyok szerelmes, és azért utasítom el magát - én nem azt akarom mondani, hogy maga azért nem kell nekem, mert nekem más kell, mert nekem egyelőre és ez idő szerint más se kell - maga egyszerűen azért nem kell nekem, értse meg, mert nem kell, mert nem kívánom, mert nem tetszik nekem, értse meg, mert ha ránézek magára, semmi se jut az eszembe, semmi vágyat nem érzek, és én elismerem, hogy maga egy zseni, egy rajongó, egy Azra, egy hidalgó, és hogy maga meg van babonázva, és el van szédülve tőlem, hogy ilyen-olyan csodálatos mélységű lélek, amilyen még nem volt a világon, de hát én arra fütyülök, mert maga nekem nem kell, nem kívánom, hogy megcsókoljon, és nem kívánom, hogy megcsókoljam, mert egészen úgy nézek magára, mintha egy... egy... egy krumplira néznék, érti? *Felugrik.* Na, ezt végre remélem megértette.

A férfi szünet után feláll, gondosan leporolja a térdét. Krumplira?

A nő határozottan. Krumplira.

A férfi. Mintha egy krumplira nézne?

A nő. Mintha egy krumplira néznék.

A férfi. És nem kell?

A nő. Nem, nem, nem... értse végre meg... nem kell, na, nem kell, nem kell, nem kell.

A férfi nyugodtan. Tudom.

A nő. Nahát.

A férfi. Azért nem kell úgy kiabálni.

A nő. Tessék?

A férfi. Azt mondom, hogy azért nem kell úgy kiabálni, fiacskám. *Noteszt előveszi, lapoz.*

A nő. Ejha, kedves Dolatsek...

A férfi. Csak azt akarom mondani, hogy nem vagyok süket... Pardon... Karalábé... Káposzta... Krumpli... Tessék, megvan. Itt van, krumpli. Föl van írva a noteszomba. *Mutatja a noteszt.*

A nő. Mi ez? Megbolondult?

A férfi. Tessék. Itt van a pontos dátum. Május 26. Az ma van. Május 23. Ez kedden volt. Kedden előre fölírtam, hogy ma azt fogja mondani nyolc óra tizenöt perckor, hogy krumpli. *Megnézi az óráját.* Nyolc óra tizenhat perc. Tessék. Bemondta a krumplit, ahogy a többi. Jelenteni fogom az igazgatónak. *Jegyez.* És egyben be is fejeztem a kísérletezést. *Begombolja a kabátját, a sarokba megy a kalapjáért és a botjáért. Meghajol.* Asszonyom! *Jelt ad.* Ébredjen föl!

A nő megriad. Mit beszél maga itt összevissza.

A férfi. Asszonyom, bocsásson meg, hogy ilyen sokáig voltam terhére, és hogy így igénybe vettem idejét és idegeit. Tekintse magát a tudomány áldozatának - a tudománynak, hogy fejlődjék és haladhasson, szüksége van kísérleti egyedekre -, legyen büszke rá, hogy szolgálhatta az emberi lélek megismerésének nagyszerű harcát. Ma, amikor kísérleteimet kegyeddel befejeztem, egyben hálás köszönetet mondok kegyednek a „Psychical Mysteries and Survival Problems Research” tudományos társaság nevében, melynek titkárja és szerény harcosa, vagyok.

A nő idegesen. Miféle illetlen móka ez?

A férfi. Kegyed persze csak annyit tud rólam, hogy: Dolatsek. Azt nem kérdezte soha, hogy tulajdonképpen kicsoda ez a Dolatsek? Most, hogy fölébresztettem a hipnotikus állapotból, melyben két hónapig tartottam...

A nő szeme elé kap. Mit fecseg itt összevissza?

A férfi ...itt az ideje hogy bemutatkozzam. Én egy angol tudományos társaság megbízásából végzek újszerű módon alkalmazott hipnotikus kísérleteket. Megbízatom úgy szól, hogy ahol alkalmas médiumot találok, kezdjek el dolgozni, s az előre elkészített tervezetet igazoló megfigyeléseimet állandóan közöljem a szemináriummal tudományos földolgozás és adatgyűjtés céljából.

A nő szünet után. Ez egy újabb trükk? Mert egy szót se értek belőle.

A férfi nyugodtan. Mi tudósok és kutatók nem dolgozunk trükkökkel. Vizsgálódásaim szigorúan tudományos alapon, ellenőrzés mellett folytak, a médium egészségi állapotának tekintetbe vételével. Asszonyom, remélem, jól érzi magát, nem fáradt? Friss és üde, ugye, mintha hosszú álomból ébredt volna föl? Nem kell aggódnia, a kísérletnek semmiféle kellemetlen következménye nem lesz. *Meghajol.* Asszonyom, még egyszer köszönöm... *Indul.*

A nő szünet után. Hallja, Dolatsek...

A férfi megállt. Parancsol?

A nő. Nem mintha vissza akarnám tartani, de kissé meglep, hogy ezzel az ízléstelen viccel óhajt elbúcsúzni.

A férfi csodálkozva. Viccel? Nem értem, kedves asszonyom. Egyébként praxisomban már előfordult ilyen eset. A hipnotikus álomból ébredő médium nem tudja elhinni, hogy valaha is idegen akarat befolyása alatt állott. És tekintve, hogy kegyed csak az imént tért magához...

A nő. Mi ez? Egészen hülyének néz, mondja, Dolatsek? Azt akarja elhitetni velem, hogy maga hipnotizált engem?

A férfi. Két teljes hónapig asszonyom. Amint azt az okmányok bizonyítják.

A nő. Miféle okmányok?

A férfi. Előjegyzések, ebben a jegyzőkönyvben. Esetről esetre bejelentettem a társaságban, hogy ma, mikor és mit fog mondani, hogyan fog viselkedni, mit válaszol a kérdéseimre satöbbi. Mondhatom, hogy az éber-hipnózis kísérleti tudományban páratlan pontossággal álltak be a föltételezett tünetek. Ez az utolsó példa a krumplival, klasszikusnak mondható.

A nő mérges nevetéssel a pamlagra dől. Nahát, ez jó!

A férfi udvariasan. Kérem, kérem.

A nő. Azt akarja elhitetni velem, hogy én két hónap óta, mikor magával vagyok, mindig azt teszem, amit maga előre akart?

A férfi. Nemcsak tette azt, amit én akartam, de azt gondolta és érezte is, amit én szuggeráltam magának. *Eltűnődik.* Ha most visszanézek erre a két hónapra, egészen csodálatosnak látom magam is. Mintha egy álmokép lett volna kegyed, asszonyom - képe egy álomnak, amit én álmodtam -, epizódalakja egy regénynek, aminek én voltam a hőse. Élt és mozgott és tett-vett e két hónap alatt, mint mások, kiket tulajdon akaratuk vezérel: de halott élet volt ez, olyan, mint egy mozgókép élete - ott is minden mozog és minden eleven -, de halott elevenség ez, mert megváltozhatatlan, egy hajszálnyival nem tud eltérni attól, ami egyszer történt, és történnie kell, egy idegen akarat végzetéből. Nem történhetett egy mozdulat, egy szemrebbenés anélkül, hogy én nem akartam volna!

A nő nyugodtan. Szóval, nem én babonáztam meg magát, hanem maga engem.

A férfi. Így is mondhatjuk. Az előbb, amikor egyedül sétált a szobában, és dúdolni kezdte azt a szonátát, amit én az imént játszottam, szinte megsajnáltam magát. Olyan tehetetlen volt, olyan nyomorult - szinte lelkiismeretfurdalásom volt: mégse szabadna így játszani eleven, érző emberi lélekkel... mint valami drótbabával... De hát a tudomány! *Sóhajt.*

A nő. Mit? Engem látott tehetetlennek, nyomorultnak. Maga? Maga nyavalyás! Maga, aki még csak az imént a földön fetrengett előttem?!

A férfi. A paprikajancsikat alulról igazgatják.

A nő haragosan. Paprikajancsi? Én paprikajancsi vagyok?

A férfi. No, Istenem... nem kell szó szerint venni. Mondjuk, kísérleti nyúl.

A nő. Kísérleti nyúl... a maga számára? *Hangosan nevet.* Aztán szárazan Hát nézze, Dolatsek. Hogy van az, hogy magát két hónapig ette a frász értem, ha maga egy Szvengáli, egy fakír, egy csodarabbi, akkor miért nem szuggerálta belém, hogy legyek szerelmes magába?

A férfi csodálkozva. Maga énbélém? Úgy látom, még mindig nem érti, miről van itt szó. Hiszen a kísérlet lényege éppen az volt, hogy ezt meg akadályozzam.

A nő nagyra meresztett szemekkel. Mit mond?

A férfi. Adva volt egy férfi, csekélységem, akit a szerelem ostoba kis játéka rég nem érdekel már, csak a tudományos megismerés, de aki, és ez eléggé bosszantó dolog, soha nem tudta megakadályozni, hogy a magafajta hisztériás nőcskék belebolonduljanak az ilyen kísérletek során, akár akartam, akár nem. Most hát megmutattam, hogy hipnózis útján olyan ellenállást produkálhatok egy nőben, akiben minden szándék megvolt, hogy akármit csinál, még ha a feje tetejére áll is, *n e m t u d* belémszeretni, mert én nem akarom: nem tud belémszeretni, a leghevesebb ostrom hiábavalónak bizonyul. A társaságban esetről esetre bejelentettem a lelki folyamat fokozatait.

A nő topog a lábával. Szóval - én különben beleszerettem volna magába... de m a g a nem akarta... nem hagyta... Nézze, Dolatsek... most már aztán elég ebből a szemérmetlen számárságból!... már kezd a fejem fájni tőle... mondhatom, maga eddig mulatságosabb volt, ez a legújabb elméssége egy kicsit unalmas. Már nem is érdekel.

A férfi. Maga egy hiú, ostoba kis majom, nagyságos asszonyom.

A nő. Tessék?!

A férfi. Ezt csak úgy mellékesen jegyzem meg, tisztán tudományos szempontból, mint valamit, ami nem tartozik a tárgyhoz. *Emelkedő hangon.* Hát azt hiszi, fiacskám, tisztán tudományos szempontból nem szédült volna a karjaimba a második napon, hacsak a kisujjamat mozdítom meg? Maga liba! Hát azt hiszi, passzióból koptattam én a szájam, én, aki nem győzőm visszatartani a nőket, hogy annak a hatásnak, amit teszek rájuk, unalmas jutalmát elhárítsam magamról? De maga soha nem fogja fölfogni tudni, milyen diadal volt nekem: végre egy asszony, aki nem tud föllángolni, akárhogy erőlködik - végre egy asszony, aki nem szédül belém, mint egy kútba, ahogy szeretne, hanem krumplinak nevez, és áll egy helyben, és nem tud mozdulni, mert én nem akarom! Maga drótbaba! Maga paprikajancsi!

A nő forrni kezd. Dolatsek... nézze... hallja, Dolatsek... most már elég volt... most már menjen innen, mert...

A férfi. Majd ha akarok, fiacskám. Csak ne ugráljon, fiacskám, mert ha kedvem szottyan, és azt mondom „álomkép, ne mozdulj!”, akkor kegyed ott marad a helyén, és hápog, mint a szárazföldre kidobott harcsa.

A nő elhűlve. Mi?! Mi?!

A férfi lassan közeledik feléje, mereven nézi. Mi?! Mi?!... Na?!... Tud most mozdulni?!...

A nő egy helyben áll. Elfúlva. Maga... maga hülye... maga vízfejű...

A férfi. Vízfejű?!... Nagyon jó... Ezt a szót szuggeráltam éppen... *Egyre közeledik fenyegetően.* Nagy energiával. Most... Most nem tud mást tenni, csak amit én megengedek... Értette?!... Most hipnotikus hatásom alatt áll... Most nem tud mozdulni...

A nő dühöngve. Nem igaz... Hazudik... Ostoba... ilyen számárságokkal jön... egészen kihozza az embert a sodrából... jaj, félek...

A férfi egyre fokozódó energiával, hipnotizálva. Most tehetetlen haragot érez velem szemben... Most csúnyának és ellenszenvesnek lát... Engedelmeskedjék!

A nő lihegve. De hisz ez képtelenség!

A férfi hirtelen kiáltva. Most nem tud föllátni onnan...

A nő nagy erőfeszítéssel felugrik, visszaesik, megint fölugrik, előrejön diadallal. Tessék! Megmozdultam!

A férfi. Ez semmi. Mert föloldottam egy pillanatra. Áthatóan. Most... most nem tud... ide... jönni... bűvös kört érez...

A nő lihegve, nagy erőfeszítéssel odamegy, diadallal. Itt vagyok!

A férfi folytatva. Most... most nem tudja... az arcát megmozdítani...

A nő erőlködik Odatartja az arcát. Ujjongva extázisban. De... de tudom...

A férfi kimeresztett szemmel, fölemelt karokkal, eltorzulva a túlvilági erőlködéstől. Most... most... nem tud megcsókolni... akárhogy erőlködik... nem tud... értette?... nem tud... hiába erőlködik...

A nő liheg, erőlködik, kinyújtja a nyakát, rátapad a férfi szájára. Rendkívül hosszú csók, aztán...

A férfi föláll, előrejön, cigarettát vesz elő.

A nő még fekszik egy percig, behunyt szemmel. Hirtelen fölugrik. Lassan néz körül. Megigazítja a haját. Szünet után, elváltozott, gyöngye hangon. Mondd, édes, te így szoktad meghódítani a nőket?

A férfi közben rágyújt. Nem mindegyiket. Vannak, akiknél éppen ellenkező módszert kell alkalmazni. Az ilyenfélét mint maga, így. *Maga elé, nagyon szomorúan.* Az ilyenfélét... akiknek a szoknyája szegélyét akartam megcsókolni... és kénytelen vagyok megelégedni a szájával.

Függöny

A csodaimitátor

Szereplők:

Boross	mint	Boross
Békeffy	”	Békeffy
Gózon	”	Gózon
Sándor	”	Sándor
Herczeg	”	igazgató
Anday	”	kezdő színész, elején elmaszkirozva
Pártos	”	Pártos

Szín: Egy Kabaré igazgatói szobája, íróasztal, két vagy három ajtó.

Asztalon telefon.

Igazgató, Pártos.

Igazgató az íróasztal előtt, előtte áll Pártos. Hát én nem tudom. Én szerződtethetem, a maga ajánlatára.

Pártos. Meg lesz vele elégedve, direktor úr. Nagyon jó színész.

Igazgató. Jó színész, az sok van. Én nagyon jól tudom, hogy olyan színháznak, mint az Apolló, erkölcsi kötelességei is vannak, nemcsak anyagi érdekei. Az anyagi érdekeim miatt nekem nem volna szükségem új színészre - ezt bizalmasan mondom, tudja, négyszemközt - akinél olyan színészek vannak, mint Boross meg Gózon meg Békeffy meg Sándor, egy olyan színháznak nincs szüksége új, ismeretlen színészre mint attrakcióra. Nem mintha olyan nagy véleménnyel volnék róluk, mint a közönség - ezt négyszemközt mondom -, de hát mit tegyek, a közönség szereti őket.

Pártos. A közönség tudja, mit csinál.

Igazgató. Fenét. A közönséget be kell csapni. Ha a közönség úgy ismerné a színészeimet, mint én -

Pártos. Szerencsére, a közönség csak a színpadon lát minket.

Igazgató. Egyszóval - az én színházamnak gondolnia kell a tekintélyére is. Nekünk kötelességünk teret adni az új nemzedéknek, kísérletezni, új színészgenerációt nevelni. Hát a maga ajánlatára most megpróbálkozom ezzel az Andayval. Nem nagy lángésznek látszik, de úgy különben derék fiú.

Pártos. Zsáner-színész. Nagyszerű imitátor.

Igazgató. Az nekem vurst, hogy milyen színész. Csak kétféle színészt ismerek: jó színészt és rossz színészt. Én ránézek egy színészre, és megmondom, kicsoda. A jó színész az, aki mindig önmagát tudja adni.

Pártos. Majd meglátja, direktor úr, meg lesz vele elégedve.

Igazgató. Nekem mindegy. Eleget járnak a nyakamra. Most, hogy megtudják, hogy új színészt akarok szerződtetni, mindenkinek van egy protezséje. A Sándortól nincs nyugtom. Hetek óta zaklat egy fiatalember, valami Pomuc nevű, aki úgy látszik megneszelte, hogy maga az Andayt akarja benyomni, ő meg a Sándor ajánlatára jön, hogy szerződtessem. Nekem mindegy, egyik olyan rossz, mint a másik, legszívesebben egyiket sem szerződtetném, de hát az az Anday korábban jött, hát legyen.

Pártos. Én nem akartam intrikálni, én azért ajánlottam, mert...

Igazgató. Jó, jó, ezt intézzék el a Sándorral..

Szolga bejön. Igazgató úr kérem...

Igazgató. Mi az!

Szolga. Valami Pomuc nevű...

Igazgató. Na tessék. A Sándor protezséje.

Pártos. Kérem, igazgató úr, nekem meg tetszett ígérni...

Igazgató az asztalra csap. Ugyan, hagyjanak békében! Ha megígértem, hát megígértem! Ha én valamit ígérek, azt meg is tartom.

Pártos mohón. Előleget is tetszett ígérni.

Igazgató. Hát - meg is tartom. Ha ígértem, megtartom. Az előleget. Megtartom magamnak, de ezt a Pomucot elkergetem a fenébe. Mehet a fenébe. *Szolgához.* Jöhet...

Szolga. A fenébe. Igenis. *El.*

Pártos. Én is megyek.

Igazgató. Hát csak bízsa rám, jó?

Pártos el.

Igazgató hangosan. Szabad!

Kezdő színész jön másik ajtón. Félszeg, ijedt, lámpalázasan lép fel, később a másik végletbe csap, elbizakodott és hencegő lesz. Alázatos szolgája.

Igazgató belemerül mindenféle iratokba, mintha nagyon el volna foglalva. Ja, maga az, fiam... Ilyenkor jön, fiam, mikor el vagyok foglalva...

Kezdő színész. Az igazgató úrnak azt tetszett mondani...

Igazgató. Hogy majd alkalomadtán, majd meghallgatom, mit tud...

Kezdő színész. Azt tetszett mondani, hogy jöjjenek akármikor...

Igazgató mérgesen. Hát persze... mondtam, hogy a k á r m i k o r jöhet. Hát miért jön most? Pont most? Most akármikor van? Most m o s t van, nem akármikor.

Kezdő színész hátrál. Hát akkor...

Igazgató maga elé. Most majd a Sándor fog okoskodni, legalább mond hassak neki valamit. *Hangosan.* Halt. Most megint elmegy, hogy egy percnyi nyugtom ne legyen, folyton azt várjam, mikor toppan be megint váratlanul. Inkább essünk túl rajta. Magát a Sándor úr nagyon ajánlotta nekem. Hát tulajdonképpen mit akar tőlem, édes fiam? Hogy is hívják?

Kezdő színész. Pomuc. Az igazgató úrnak azt tetszett mondani, hogy egyszer meg tetszik hallgatni, tudok-e valamit.

Igazgató nézegeti. Maga színész akar lenni nálam?

Kezdő színész. Komikus színész, igenis.

Igazgató. Evvel a szomorú képpel, komikus? Ezzel, fiam, inkább kémikusnak mehetne valamelyik ecetgyárba. Nézze, fiam, nem jutott eszébe, hogy nálam kik a komikus színészek... Egy Boross... egy Békeffy... egy Sándor... egy Gózon...

Kezdő színész. Kérem igazgató úr, én készültem... én tanultam... én tudok...

Igazgató. Mire készült? A legrosszabbra. És mit tanult? Megtanulta, hogy kell túrni, szenvedni? És mit tud? Tudja, hogy mi a Lysoform?

Kezdő színész. Kérem igazgató úr... én tudok annyit, mint akármelyik komikus színésze... akár a Boross... akár a Gózon... akár a Pártos... akár a Sándor... tessék kipróbálni...

Igazgató felfortyan. Micsoda? Hogy merészel ilyet mondani, maga, maga taknyos? Ezekhez a nagy színészekhez meri hasonlítani magát? Nahát, ez a mai generáció... És még a Sándort meri emlegetni, aki protegálta - ez a hála? Majd megmondom a Sándornak.

Kezdő színész. A Sándor tudja, hogy zseni vagyok, azért ajánlott.

Igazgató. Ugyanezt mondta a Pártos az Andayról, akit ő ajánlott.

Kezdő színész fitymálva. Az Anday? Az nem tud semmit. Az egy tehetségtelen kezdő. Én az Apolló nagy komikusai közül úgy leutánzok és kimaszkírozok akárkit, hogy az igazgató úr összetévesztheti az eredetivel...

Igazgató. Szóval maga is csodaimitátor? Ugyanezt mondta az Andayról a Pártos. Önbizalma, az van, azt látom.

Kezdő színész. Hát kérem, én fogadást ajánlok az igazgató úrnak.

Igazgató. Na hallja, ez már egy kicsit sok.

Kezdő színész. Fogadjunk egy jó szerződésben.

Igazgató. Ejnye, de megjött a hangja!

Kezdő színész. Tessék egy kicsit várni. Indul.

Igazgató. Hová siet?

Kezdő színész. Kimegyek az előszobába, kint van a felszerelésem, amit magammal hoztam. És ha rám ismer, hát ne szerződtesse. El.

Igazgató egyedül. Micsoda elbizakodottság! Hogy én... no de ilyet. Hogy én az én szememmel... hogy én valakit összetévessek... hogy én a Borosst például ne ismerjem meg... vagy valakiről azt higgyem, hogy a Boross... Ezeket a dilettánsokat szabadítják ránk mindenféle protekcióval... Ismerem a fajtájukat. Az önképzőkörben sikerük volt, holmi elcsépelt művész-utánzással, ami ma már senkit sem érdekel... Erre megdicséri őket egy színész, aztán már többnek hiszik magukat a mesterüknél. Fogadni mernék, hogy egészen tehetségtelen. Na majd megtáncoltatom. Türelmetlenül dobol. Kíváncsi vagyok, mit talál majd ki.

Békeffy kívülről. Lehet?

Igazgató a kezdő színészt várja. Jöjjön csak öcsém.

Békeffy bejön. S z e r v u s z, kérlek, kedves igazgató úr.

Igazgató egy pillanatra meghökken, aztán gúnyosan, kicsinylően legyint.

Békeffy. Kérlek szépen, dirikém, a szerep miatt jöttem.

Igazgató legyint. Na jó, jó.

Békeffy. Nem mondhatnám, hogy jó. Az első műsorra jobb szerepet szerettem volna.

Igazgató hangosan. Na elég, fiam, elég lesz.

Békeffy. Tessék?... Inkább éppen hogy nem elég... nagyon kicsi szerep, nem jöhetek mindjárt az első műsorban ilyen kicsi szereppel.

Igazgató dobbant. Na nézze, fiam. Hagyja abba. Egész rossz. Sejttem, hogy kit akar utánozni, de mondhatom, hogy egész rossz.

Békeffy csodálkozva, és már sértődötten. Hogy kit akarok utánozni? Nem értem... Lehet, hogy a Boross is kicsinek találta a szerepet, de ahhoz nekem...

Igazgató gúnyosan. Ez Békeffy akar lenni? E z még inkább Sándor vagy Gózon...

Békeffy. Tessék?... Sándornak akarod adni még ezt is... Vagy Gózonnak?... Már megbocsáss...

Igazgató türelmetlenül. Na nézze, öcsém, hagyja már abba, mondom, hogy egész rossz. Nem ér semmit. Nincs szükségem magára. Maga egészen tehetségtelen.

Békeffy felháborodva. Hogy értsem ezt, igazgató úr!? És miért magázol engem? Ez valami vicc... vagy komolyan vegyem, ami történt?

Igazgató kiabálva. Maga ripacs! Maga dilettáns! Nem érti, hogy rossz? Mit erőlködik? Ezzel mer a szemem elé kerülni? Mars ki - s ne kerüljön többet a szemem elé. Ez a makacsság felháborító.

Békeffy levegő után kap, elszántan. Én... Én nem értek ebből semmit... De ezt a hangot nem tűröm, így nem lehet velem bánni... hallatlan! Bejelentem az egész dolgot a Színészegyesületnek!...

Igazgató. Mi? Még magának áll feljebb? Nekem jogom van kidobni, aki nekem nem felel meg. Mi köze ehhez a Színészegyesületnek?

Békeffy. Kidobni? Majd meglátjuk! Majd megmutatom! *Elrohan.*

Igazgató. Nézd, a kis szemtelen, Békeffyt akarja utánozni! Ezzel a hanggal. Hogy milyen elbizakodottak ezek a taknyosok. És még, hogy majd megmutatja. *Telefon szól.* Halló!... Ki az?... Sándor?... Hogy volt-e nálam Pomuc?... Persze hogy volt... de nem használhatom... Egész rossz... dehogy, kérlek... nem tud semmit... Mi az?... Hogy nézzem meg még egyszer... Elég volt nekem egyszer... hogy még egy próbát fog bemutatni?... Honnan tudod? ...Neked megmondtam?... Na, nem hiszem, hogy jobban fog menni...

Boross közben bejött, megáll a háta megett, vigyorogva.

Igazgató a telefonba. Hát jó, majd megnézem!...

Boross megkopogtatja a vállát.

Igazgató megfordul. Mi az? A telefonba. Szervusz!... *Leteszi a kagylót.*

Boross. Á... izé... Á... izé ...Egy kis izé miatt jöttem... egy kis előlegecske miatt.

Igazgató szétterpesztett lábakkal, csípőre tett kézzel, gúnyosan röhögve méregeti.

Boross. Egy egészen icikécske, picikécske kis előlegecske miattacska... Miért mosolyog olyan hangosan, igazgató bácsi?

Igazgató megvetéssel bólogat. Maga szegény ember.

Boross. Miértecske? Becske, becske? Nem megyeget?

Igazgató. Maga szegény ember. Magának még sokat kell tanulni. Maga azt hiszi, ha egy paralitikus kappant imitál, az jó lesz, az már Boross? Hiszen maga, úgy látom, sohase látta életében azt a komikus színészt, akit ilyen rosszul utánoz.

Boross. Hahaha... Nagyon jó... Hehehehe... Nem értek egy szót se. Ez halandzsául van biztosan.

Igazgató. Jaj, de rossz, fiam! Ez még rosszabb, mint az előbbi volt. Ez nem Boross, ez senki.

Boross. Tessék?!...

Igazgató. Ez a „Tessék?!”, ez meg egész rossz volt. Nahát maga nem való erre a pályára. Abban a percben megismertem, amikor belépett.

Boross elhűlve. Hát miért ne ismert volna meg. Annyira megváltoztam tegnap este óta, hogy már csodálkozni kell, ha valaki megismer?

Igazgató. Ilyen kifejezéstelen ocsmány képpel, mint a magáé, nem is lehet kihozni semmit.

Boross. De igazgató bácsi, kérem szépen.

Igazgató. A Boross, az magához képest egy szép ember.

Boross. Jézus Mária... Plöm-plöm, megőrült...

Igazgató. Na, menjen, menjen, fiam. Láthatja, hogy nem sikerül a dolog. Kár erőszakoskodni.

Boross. Csak ötezer korona kellene.

Igazgató kiabálva. Mars ki!... Hagyja abba!... Elég volt!... *Nekimegy befogott füllel.* Nem bírom hallgatni!

Boross sértődve. Egy rongyos kis előleg miatt!?!... Disznóság... Ilyen lármát csinálni!... Felbontom a szerződést!... *El.*

Igazgató a letett telefonhoz megy. Halló... Pártos? Hát kérem, Pártoskám. Mondja meg annak az Andaynak, hogy jöjjön, le fogom szerződtetni... akármilyen rossz, olyan rossz nem lehet, mint ez a Pomuc, akit a Sándor küldött mint csodaimitátort... Halló... Igen... Borosst próbálta imitálni... Hát én már sok rossz Boross-imitációt láttam, de ilyen rossz egy se volt. Tudja, a hangban volt valami, nálam rosszabb szemű embert meg is tévesztett volna... No de hát pechje van szegénynek, olyan igazgató elé került, aki ért a színészethez... Hehehe... Igen... Nagyon felsült szegény fiú... úgy kell neki... Minek megy olyan pályára, amihez nincs tehetsége!... Ezeket a fiatalembereket nem lehet eléggé korán felvilágosítani. Ha csínján bánik velük az ember, előzőnlük a színpadot, és elveszik a kenyeret a tehetséges színészek elől... Hát kérem... Halló... Küldje azt az Andayt... Le fogom szerződtetni... Halló... Pardon... Folyton zavarnak...

Gózon bejön, ünnepélyesen. Kedves direktor úr... Nagyon kínos nekem, hogy bele kell avatkozni ebbe az ügybe...

Igazgató megfordul, felpaprikázva. Mit akar már megint?... Ki akarja hallgatni, amit beszélek magáról? *Végigméri.* Hát ez meg ki akar lenni?

Gózon. Ne hívjanak Gózonnak, ha...

Igazgató dühösen nevet. Gózon?... Na, erre meg egyáltalán nem lehet ráismerni. Ilyennek képzele mag a Gózon?...

Gózon vállat von, azt hiszi, hogy az igazgató még a telefonba beszél. Szünet után, látva, hogy nem. Bocsáss meg, kérlek. Békeffy el akar menni a Színészegyesület elé... Azt mondja, hogy tehetségtelen taknyosnak nevezted... Boross meg fel akarja bontani a szerződést... hogy nem akarsz neki előleget adni... De remélem, hogy csak valami félreértés... Hiszen te mindnyájunkkal olyan szeretettel és előzékenyen szoktál tárgyalni.

Igazgató. Nézze. Maga fiatal gorilla.

Gózon. Tessék?

Igazgató. Maga azt hiszi... maga... maga csodaimitátor... hogy ha úgy beszél, mintha kása volna a szájába, és ha maflán néz maga elé, mint egy félkegyelmű, az már egy kész Gózon? Ha Gózon csakugyan ilyen hülye volna, mint amilyennek maga maszkírozza, már régen elküldték volna oda, ahova maga való, a Frimm-intézetbe.

Gózon. Jézus Mária - ez beteg.

Igazgató. Nézze, fiatalember. Várjon csak itt, majd én mindjárt megmutatom magának, hogy mi a különbség. De megvárjon, mert most rögtön idehozom a Gózont, ítélje meg maga, hogy mi a különbség - és ítélje meg ő, igazam volt-e, amikor tehetségtelennek mondtam magát? Kirohan.

Gózon. Idehozza Gózont? Hát ez mi?... Egy új Gózon lépett fel? Nekem elég ez az egy is.

Kezdő színész bedugja a fejét. Pardon, igazgató úr - elfelejtettem bejelenteni...

Gózon. Hát ez ki?

Kezdő színész. Hogy először a Pártost fogom kimaszkírozni, mert arról azt mondják, hogy nagyon jól tud színészeket utánozni. Tessék csak várni, mindjárt jövök mint Pártos... Majd meglátjuk, igaz-e, hogy csodaimitátor vagyok... Visszahúzódik.

Gózon. Hát ez meg ki volt? Ja, tudom már... biztosan ez volt a csodaimitátor, akiről a diri beszélt... De nem értem az összefüggést...

Pártos jön, szerepbe merülve, nem néz Gózonra, azt hiszi, az igazgatóhoz beszél. Hát kérem szépen, kedves igazgató úr... ideküldtem az Andayt... azt majd meglátja, hogy mit tud... Mondtam, ugye, magának... hogy az a Pomuc nem tud semmit... Szóltam az Andaynak, hogy utánozzon le valami színészt... például a Gózont... azt nézze meg... Az én nevelésem... úgy megcsinálja, hogy maga összetéveszti az eredetivel, mindjárt itt lesz. Felnéz, meghökken, aztán elneveti magát. Né - már itt is van... nem rossz, hát én persze nem téveszttem össze, de én tanár vagyok ebben. Várjon csak, Andaykám... idehívom a direktort, hogy nézze meg, milyen jó ez a Gózon maszk...

Gózon. Mit beszél ez? Én egy maszk vagyok?

Sándor sietve jön. Kérem direktor úr... tegyen még egy próbát azzal a Pomuccal... Pardon. Szervusz, azt hittem, a diri van itt...

Gózon. Mondd, kérlek, megörült ez a direktor?

Sándor. Úgy látszik, meg. Egy nagyszerű színészt küldtem neki, hogy nézze meg, mit tud... Egy csodaimitátort... Megmondtam neki, hogy maszkírozza ki magát Pártosnak... mondhatom neked, elsőrangú maszk, és erre elkergeti... majd mindjárt szólok...

Gózon. Pártost?... Az imént itt volt... de úgy viselkedett, mint egy örült... mintha nem ismert volna meg...

Sándor megáll. Te... az talán nem Pártos volt... csak a maszkja... lehet, hogy ez a Pomuc már kimaszkírozta magát...

Gózon fejéhez kap. Persze... Akkor értem!

Sándor. Mindjárt megkeresem... biztosan itt lesz még... *El.*

Gózon. Hát hogy is van ez a dolog... Az Anday, az a Pártos... A Pártos, az meg a Pomuc...

Pártos jön mérgesen. Hallatlan... hiszen az Anday kint van... akkor a Gózon-maszk mégse tőle való, hanem a másiktól, a Pomuctól, akit a Sándor pártol... itt is van, persze... most, hogy jobban megnézem, egészen rossz...

Gózon félre. Aha... ez volna a Pártos-utánczat. *Hangosan.* Hát, kedves fiatal barátom, nem rossz... de... van olyan mafla, mint a Pártos, de azért...

Pártos. Hát maga, azaz izé... na, hogy is hívják csak? Akit a Sándor protegál. Én nem akarom kiintrikálni magát - de ez nem nagyon sikerült, ez az alakítás. Próbáljon valami mást. Hogy is hívják magát, fiacskám?

Gózon meghökkenve. Ejnye, de legényes maga, fiam. Ha a Sándor pártfogoltja is, azért mégis illenék ismerni a régi arrivé színészeket. Ha nem színpadról, legalább képekről. Gózon vagyok.

Pártos türelmetlenül. Na jó, ne okoskodjon már, azt látom, hogy kit akar imitálni, de most nem arról van szó! Engem akar becsapni színészimitációval, engem, Pártost, a tanárt? Már maga nagyon fiatal publi.

Gózon türelmetlenül. Na nézze, hagyja abba, öcsém. Ne akarja velem elhitetni, hogy maga elhiszi, hogy én elhiszem, hogy maga a Pártos.

Pártos elhűlve. Mi... i... i?!... Hát ki vagyok én?

Gózon. Hát ki vagyok én?

Pártos. Akárki, csak nem Gózon.

Gózon fejéhez kap. Szent Isten! Ez is kezdi?!...

Igazgató beront. Nem találom sehol a Góizont... *Gózonhoz.* Maga még mindig itt van?!...

Gózon Pártosra mutatva. Nézze kérem... ez a tehetségtelen fráter el akarja hitetni velem, hogy ez egy jó Pártos-maszk.

Igazgató Pártoshoz. Hát nézze, már ez azt meri mondani, hogy össze lehet téveszteni Gózonnal.

Boross sietve jön. Hol az a csodaimitátor? Hadd látom!

Gózon. Csakhogy jössz, édes Borcsám - mondd meg már gyorsan, ki vagyok én - mert mindjárt megbolondulok.

Boross az igazgatót nézi. Hahaha... nagyon jó... ez az... most már megismerem rögtön, az előbb szórakozott voltam... most már értem, miért volt olyan goromba... *Megveregeti az igazgató vállát.* Hát, kedves fiam, azért ne bízsa el magát, én már az imént is rögtön láttam, hogy nem maga az... csak nem akartam elrontani a kedvét... menjen szépen haza.

Igazgató megrökönyödve. Micsoda?! Megbolondult?

Békeffy jön. Ugyan, hiszen engem sem csapott be... Itt van még az a híres... engem próbáljon becsapni...

Boross Békeffyhez. Nézd... Az igazgatóra, mutat. Itt a csodaimitátor... a diri maszkjában. Majdnem olyan mulya. Hahaha.

Igazgató kétségbeesetten mutogat Gózonra. Dehogy is... ne hidd el neki... én én vagyok... ez az ...rögtön megismertem.

Gózon Pártosra mutat. Ugyan, ne bomoljatok... itt van... hát nem látjátok?

Sándor jön. Na? És még azt merik mondani, hogy tehetségtelen!... Nézzék meg!... Pártosra mutat. Ugye, nagyszerű?... Egészen olyan, mint a Pártos!...

Pártos. Én!... Azzal a Pomuccal jössz megint!?... Hiszen itt van. Megragadja Góizont.

Igazgató megragadja Békeffyt. Ő az... ő az... megvan... fogjátok meg... most látom csak, hogy ő az...

Békeffy. Én? Megörültetek?! Körülnéz, megragadja Borosst. Megvan. Most már tudom!... Mindjárt gyanús volt nekem!... Ő az!...

Boross megtapogatja magát. Én én vagyok... nem igaz... csak ismerem magam... itt a kezem... itt a lábam... tessék megnézni... Vetkőzni kezd.

Nagy kavarodás, mindenki a másokra mutogat, hogy ő az, tiltakozás, lárma, mind egyszerre beszél, lökdösik egymást.

Anday belép maszk nélkül.

Pártos meglátja. Na, itt az Anday!

Mind megfordulnak.

Pártos odamegy. Jöjjön csak, Andaykám...

Mind köréje sereglenek. Jó napot, Anday... Na, csakhogy itt van... Nézze, kérem... Azt meri mondani... hogy én... mondja meg őszintén, hogy ki vagyok én?... Stb., stb., tolakodnak körülötte.

Igazgató. Nézze, kedves Anday, jó, hogy jön.

Anday zsebre dugott kezekkel. Én nem vagyok Anday. Én Pomuc vagyok, a csodaimitátor.

Igazgató elhűlve. Mi?...

Sándor diadallal. Mondtam! Mondtam! Az én pártfogoltam.

Anday. Na látja, kedves direktor úr, mégis összetévesztett valakivel. Az Andayval. Megnyertem a fogadást. Kérem a szerződést.

Igazgató szédülve. Mi? Hát maga a Pomuc? Aki az előbb itt volt... Nem az Anday...? Óriási!... Idegesen nevet. Fiatalember... gratulálok!... Maga mégis nagyszerű színész... Kezét nyújtja. Pomuc szerződttetve van.

Anday nem veszi ki zsebéből a kezét. Köszönöm, már megtörtént. Megnyertem a második fogadást is. Én nem vagyok Pomuc. Én Anday vagyok. A Pomucot, aki tegnap volt itt, egyszerűen lemaszkíroztam, és ma én jelentkeztem helyette az imént, és beszéltem önnel.

Pártos diadallal. Tudtam, tudtam! Az én pártfogoltam.

Igazgató megadja magát. Hát ez nagyon szép volt. De azért én sem szégyellem magam, a tanulság az egészből az, hogy a színész mindenkit nagyszerűen utánoz - csak önmagát nem. Kezét nyújtja Pártosnak. Gratulálok a pártfogoltájához.

Pártos büszkén végigméri Sándort. Tudtam, hogy kit ajánlok. Nem holmi Pomucot.

Anday. Halt. Béküljenek ki az urak. Pomuc nem is létezik: Pomuc is én voltam. Két protektornál két alakban jelentkeztem, hogy az egyik biztos legyen.

Pártos |
Sándor | elhűlve. Micsoda?

Anday. Az urak mind a ketten egy és ugyanazt a színészt protegálták. Abban a hitben, hogy kettőről van szó. Reméljük, hogy nem lesz okuk megbánni, amiért segítségemre voltak. Előre jön a sügőlyukig, meghajol a közönség előtt. Van szerencsém bemutatni magam, az Apolló színház legjobb tagja vagyok: örülök, hogy ilyen kitűnő darabban mutatkozhattam be. Éljen a szerző!

Függöny

Teknősbéka vagy ki az őrült a csárdában

Szereplők:

Orvos
Ápoló
János
Őrült

Történik egy elmeegógyintézeti szanatórium egyik külön szobájában.

Orvos jön jobbról, körülnéz, kiált. Vandrák!

Ápoló kijön a baloldali szobából, karján zubbony. Tessék, nagyságos doktor úr!

Orvos. Na, mi az, mi újság? Levette a kényszerzubbonyt?

Ápoló. Igen. Nagyon jól érzi magát, elaludt.

Orvos. Jól van. A zuhany után még nyugtalan volt?

Ápoló. Nem nagyon, csak a fogakat nem engedte ki a markából.

Orvos. Rendben van, arra számítottam is. Menjen vissza hozzá, majd lejövök később, most fölmegeyek, a dühöngő-osztályra. És vigyázzon.

Ápoló. Igenis, doktor úr. Leteszi a zubbonyt egy székhelyére, visszamegy balra.

Orvos homlokát simítja, indul a jobboldali ajtó felé, amikor ugyanezen az ajtón kopognak. Tessék! Kinyitja az ajtót.

János zavartan, félszegen belép. Aláoszolgálja... Pardon... Aggódva néz körül. Hadu doktor urat keresem...

Orvos. Tessék, én vagyok az. Mi tetszik?

János. A portás mondta, hogy ide tetszett jönni a szobájából... Bocsánat, hogy utánajöttem... Józan János, harmadéves orvostanhallgató vagyok...

Orvos kezét nyújtja, nyájasan. Á, nagyon örülök, kedves kollégám... Kedves nagybátyja, a tanácsos úr már mondta, hogy meg fog látogatni. Nagyon örülök. Miben lehetek szolgálatára?

János elfogulatlanul. A nagybátyám talán említette... hogy hát mostanában foglalkozom... és szeretnék egy kicsit körülnézni.

Orvos. Igen, igen, tudom már. Meg szeretné nézni az elmeegógyintézetet. Kérem, nagyon szívesen kalauzolom. A parkban már volt lent?

János. Nem, egyenesen ide jöttem, a szobájából.

Orvos. No, hisz akkor *in medias res* kezdhetjük. Ez tudniillik, ahol most vagyunk, a *paranoiás*-osztály egyik külön megfigyelője, ahol jelenleg éppen egy érdekes dementiát tanulmányozunk, egy elkülönített esetet, már egy hete. Csendes dementia praecox...

János fölényesen. Ó, igen - tudom. Dementia multiforma... Nagyon jól ismerem a kórképet... Negyedik kötet, kilencedik oldal. Kényszerképzetek, nagyzási hóbort, üldözési mánia...

Orvos. Úgy van - mint látom, behatóan foglalkozik...

János. Tetszik tudni, magánszorgalomból már előre megtanultam öt kötetet az elmebetegségekről, holott csak jövő szemeszterre iratkozom be... De még nem láttam eleven örültet... *naivan*, és borzasztó kíváncsi vagyok.

Orvos mosolyog. Hát itt majd láthat eleget. Csak nem kell zavarba jönni - előszörre kicsit furcsán hat az idegekre.

János legyint. Ó, kérem - tessék csak rám bízni... olvastam én, hogy kell bánni, beszélni velük - mondom, hogy olvastam az egész idevágó irodalmat.

Orvos. No, akkor rendben van. Hát - akkor talán lent kezdjük az első emeleten, jó? Vagy maradjunk itt?

János a bal ajtó felé mutat, kicsit elfogultan. Itt? Itt van a beteg?

Orvos Itt, Nos - bemegyünk hozzá?

János zavartan hátralep, fölénnyel. Hogyne... miért ne... de izé... nem zavarjuk?

Orvos. Dehogy. Mondom, hogy egyike a csendesebb betegeinknek. Ma délután kicsit nyugtalan volt, de már jól érzi magát.

János nyugtalanul. Nyugtalan?

Orvos. No igen. Az ápolónak kiszedte három fogát, aztán a kádat a hátára vette, és négykézláb kimászott a háztetőre. De már jobban van.

János. Tessék?!

Orvos. Egyszerű eset, hiszen tetszik érteni, kedves kolléga. A kóresetet többen leírták, teknősbékának képzelte magát. Különböztetve a főszeméjét, hogy ő Mózes, a világ megváltója, aki az emberek fejéből kiszedi a bogarakat - néha mint hangyász, néha mint teknősbéka.

János. Ahá... ahá... szóval kicsit nyugtalan volt...

Orvos. Egyszerű eset... Mindenkiről azt hiszi, hogy megőrült, és hogy ezt bogarak okozzák, amik az agyban vannak.

János. Értem... hogyne... értem... Csak azt nem látom egészen világosan... miért vette ki annak a... izének... három fogát?

Orvos. Hogy nehezebb legyen kitalálni.

János. Mit?

Orvos. A teknősbékát.

János. Ahá...

Orvos. A dolog tudniillik úgy áll, hogy ez a beteg... *Az ajtón kopognak.*

Orvos. Ki az?

Hang kívülről. Doktor úr, tessék gyorsan gyünni, a Sedlacsik leharapta a Bleyweisz mutatóujját!

Orvos fejéhez kap. Tyű, ezt elfelejtettem! A fejét akarta leharapni, és én már odáig vittem, hogy elég, ha az ujját harapja le... ma délután akartam erről is beszélni... elkéstem!... *Jánoshoz.* Bocsásson meg, rohannom kell... Várjon meg... Öt perc alatt itt leszek.

János aggódva néz az ajtó felé. Izé... talán elkísérhetném...

Orvos. Fölösleges... ez sebészi dolog... azonnal itt leszek... *Elrohan jobbra, szokásból bezárja az ajtót.*

János. Doktor úr... *Az ajtóhoz megy, látja, hogy be van zárva.* Tyű, a teremtesít! Bezárta! Rázza az ajtót. Szent isten!

Ápoló közben kijön balról, meglátja Jánost az ajtó előtt, aki nem veszi őt észre. Doktor úr... *Félre.* Hát ez ki? Be van zárva az ajtó? Még egyet hoztak erre az osztályra? Na, köszönöm, nekem a Mózes is elég. *Hangosan.* Hé! Mi az?

János megfordul, égnek mered a haja. *Félre.* A teknősbéka! No most, Józan János, szedd össze magad! *Hangosan, elfogulatlanságot tettetve.* Jó napot... izé... semmi... csak az ajtót néztem. Hát - hogy van, hogy van? Jól érzi magát?

Ápoló gyanakodva. Megvolnék. A doktor urat tetszik várni?

János élénken, vigyázva az Ápoló minden mozdulatára. Igen, igen... mindjárt jön... a kollégám... én tudniillik szintén orvos vagyok...

Ápoló gyanakodva. Igen? Hát csak tessék leülni addig.

János élénken. Köszönöm, nem vagyok fáradt.

Ápoló. Pedig addig nem lehet elmenni, míg a doktor úr vissza nem jön. Itt minden ajtót bezárunk, ha valaki kimegy.

János félre. Milyen logikusan beszél... ha az ember nem tudná... Vigyázni fogok, ha jön a rögeszme... Dementia praecox, negyedik oldal, ötödik bekezdés...

Ápoló félre. Magában beszél. Persze új beteg. Na, majd vigyázunk rá, míg visszajönnek érte.

János torkát köszörüli, aztán kedélyeskedve. Hát hogy érzi magát itten? Remélem, nincs semmi kifogása az intézet ellen?

Ápoló vállat von. Nekem ugyan nincs. A koszt nem rossz, csak a fizetés lehetne több.

János félre. Fizetés? Ahá, persze, nem tudja, hogy tébolydában van. Rá kell hagyni. Mindjárt jön a rögeszme... Dementia praecox, negyedik oldal. *Hangosan.* Bizonyára több illetné meg.

Ápoló. Jó pár koronával. Nagy a munka meg a vesződség.

János félre. Korona... koronázás... Nagyzási mánia... Ötvenedik oldal... Rá kell hagyni... Teknősbéka... *Hangosan, kedveskedve.* No, istenem - ugye egy akváriumban nem is lehet másképpen.

Ápoló. Micsodában?

János. Hát akváriumban. Izé... ókori akváriumban... mózeskorabeli akváriumban... amiben vagyunk...

Ápoló félre. Ehe. Nem tudja, hol van - hogy csalták be. Rá kell hagyni. *Hangosan.* Miért tetszik gondolni, hogy akvárium?

János kedvesen. Hát a teknősbékák akváriumban élnek, nem?

Ápoló félre. Teknősbékának képzele magát. Jó, hogy tudom. *Hangosan.* Bizony, kérem, teknősbékának az a legjobb.

János. Mondja kérem, ugye jó az, teknősbékának lenni?

Ápoló félre. Engem is teknősbékának gondol? Hagyjuk rá. *Hangosan.* Hát persze. Egymásközt vagyunk legalább.

János. Csak az kicsit fáradtságos, - mindig négy lábon mászkálni azzal a nehéz teknővel a hátán az embernek...

Ápoló. Az nem tesz semmit. Csak tessék, ha jólesik, engem nem zavar.

János nem érti. Hogy mit?...

Ápoló. Mondom, csak tessék négykézláb, ahogy szokta.

János ijedten. Hogy én?

Ápoló. No igen. Aki teknősbéka, járjon négykézláb. Mert hiszen maga teknősbéka, nem?

János félre. Szent Isten, kezdi... Rám akarja oktrojálni, hogy én is az vagyok... Jobb lesz ráhagyni, mert kiszedi a fogamat... *Hangosan.* Hát bizony... nekem, őszintén szólva, kényelmesebb..

Ápoló erélyesen. Hát akkor tessék.

János ijedten. Igenis, kérem... *Négykézlábra ereszkedik.*

Ápoló félre. Jön a roham. Jó lesz vigyázni. *A szék mellé áll, ahol a kényszerzubbony van.*

János négykézláb, gyanakodva, figyelve az ápoló minden mozdulatára. Hát akkor tessék, kérem...

Ápoló nem érti. Parancsol?

János. Tessék csak négykézláb, ahogy jólesik... *Félre, homlokát törli.* Tyűh, a teremtesít, csak jönnének már, rettentően félek...

Ápoló nyájasan. Hogyne, hogyne... természetes... *Félre.* Nehéz eset. Nehezen fogok bírni vele, egyedül. Jó lenne, ha már jönne a Haduva... *Négykézlábra ereszkedik, de a kényszerzubbonyt magával hozza.*

János gyanakodva. Mi az, kérem?

Ápoló. Semmi... egy darab rongy, a teknőből... A teknőben szoktam mosni...

János. Ahá... Igenis... Hehe... Az ápoló közeledésére *ijedten curukkol, négykézláb.* Mézédeseen. Hehe... Nagyon kellemes így... nagyon szeretek így mászkálni... *Mászkál.*

Ápoló ijedten hátrál, előkészíti a zubbonyt. Én is... Legjobb a békáknak...

János félre, rekedten az izgalomtól. Nem bírom tovább... muszáj segítséget hívni. *Megkönnyebbülve.* Ahá... ott a csöngő az ajtó mellett... csak odáig jussak... *Ugrálva megfordul, az ajtó felé mászik.*

Ápoló óvatosan követi, maga elé tartva a zubbonyt, mikor utoléri, rá akarja dobni.

János az ajtó mellett, hirtelen megfordul, rémületében fogát vicsorgatva. Vau, vau!!... *Előre ugrik.*

Ápoló visszaugrik. Krrr... Mi az?

János. Hagyjon békában... Én béka vagyok... Kvák, kvák...

Ápoló. Én is... Brekeke... De én erősebb béka vagyok...

János. Kvák, kvák... Én vagyok az erősebb... ha hozzám nyúl, bekapom... *Fogát vicsorgatja.*

Ápoló félre. Itt a roham! Gyerünk... *Hangosan.* Majd meglátjuk! Brekeke! *Rá akar ugrani, hogy fejére dobja a zubbonyt.*

János kisiklik a zubbony alól, felugrik, esze nélkül ordítva szaladgál. Segítség!! Doktor úr!!... Nyissák ki az ajtót!!... Ápoló!!... Ápoló!!... Meg akar fojtani!!...

Ápoló szintén felugrik, magasra tartva a zubbonyt, rohan utána, kergetőznek.

Őrült óvatosan kinyitja a baloldali ajtót, látatlanul bejön, hátulról kikapja a zubbonyt az ápoló kezéből, rádobja a fejére, hátul összefogja, védtelenné teszi.

Ápoló. Segítség!

János meglátja az őrültet, megnyugszik, megáll. Na!! Hála Istennek!!... Itt az ápoló!!... Homlokát törli. Tyű, de melegem lett! *Az őrüthöz.* Csak jó erősen tartsa, ápoló úr! Rohama van!!... Rám vetette magát!!... Minek hagyják az ilyet egyedül?!...

Ápoló szabadulni igyekszik. Segítség!!...

János. Rémes, ordít!!... Látván, hogy az ápoló keze hátra van kötve, nekibátorodik. Segíthetek?

Őrült. Kösse be a száját valamivel, hogy ne ordítson. *Erősen fogja a zubbonyt, hátul, a szék felé húzza az ápolót.*

János kiveszi a zsebkendőjét, beköti az ápoló száját, mindketten a székhez vonszolják, lenyomják, a zubbony madzagával hozzákötik a székhez.

János felegyenesedik, homlokát törli. Hű! Micsoda kaland!...

Őrült keresztbefont karokkal méregeti, gúnyosan. Féltünk egy kicsit, mi? Ha én nem jövök, baj lett volna, mi?

János szégyellve előbbi rémületét. Ó, Istenem... nagyon nem voltam éppen megijedve... nem vagyok én laikus... tudom én jól, hogy kell bánni az örültekkel... most csak hát egyedül voltam...

Őrült gúnyosan. De azért mégiscsak biztosabb érzés, hogy én itt vagyok, mi?

János nevet. Hát, ami azt illeti... Őszintén bevallva, nyugodtabb vagyok. Tetszik tudni, először kerültem össze eleven örülttel... és mégiscsak más, mintha az ember könyvben tanulja... bár, nem mondom, jól le volt írva... mindjárt helyesen diagnosztizáltam az esetet... Dementia praecox... Én tudniillik. Pardon... Józan János vagyok, harmadéves orvostanhallgató...

Őrült méltósággal biccent, nem felel.

János az ápoló felé hunyorít. Nehéz eset, mi?

Őrült lemondóan legyint. Reménytelen.

János részvétellel. Igazán? Mindjárt éreztem. Tudja, az örültekben van valami, ami szorongást kelt az emberben, még mielőtt tudná, hogy mi a baja... Valami emanáció... Újabban lehetségesnek tartja a tudomány.

Őrült gúnyosan. Persze. A tudomány.

János. No igen... Hiszen értem, a gyakorlat mégiscsak a legfontosabb. Igazán csak az ismerheti a tébolyt, aki foglalkozik vele, aki köztük van, mint ön. *Tisztelettel az ápoló felé hunyorítva.* Régóta ápolja a szerencsétlent?

Órült. Nem nagyon. Előbb egy másik volt mellém beosztva. De azt elvitték aztán. Ez csak két napja van itt.

János *tisztelettel.* És már ilyen jól tud bánni vele? Persze, a gyakorlat! Rögtön tudta, mi a mániája szegénynek, mi?

Órült *fölényesen legyint.* Az első pillanatban!

János. Közveszélyes, mi?

Órült. A legveszedelmesebb örültek egyike azok közül, akiket itt láttam. Pedig vannak egypáran.

János *összeborzong.* Brr! Ahogy bejött, és rám nézett... Valami rémes van egy ilyen szegény örültnek a tekintetében... Bevallom, nekem a hideg ment végig a hátamon, ahogy rám nézett... Nézze... Milyen rémesen forgatja a szemét most is...

Órült. Én már megszoktam. Ha az ember csupa örült közt van, megszokja.

János *részvétellel és tisztelettel.* Folyton köztük lenni - fárasztó lehet.

Órült. Hát bizony. Hónapok óta most látok először épeszű embert, akivel lehet beszélni - aki megérti az embert... Mert látom, ön ért engem...

János *hízelegve.* Ó, én nagyon megértem... Borzasztó lehet, folyton rögeszmékkal harcolni... Sok ravaszság kell hozzá...

Órült *felmelegedve.* Képzelterti... Látom, ön ért engem... Végre egy ember, aki engem megért, és felfogja, hogy én itt mit szenvedek ezek közt a sütnivaló bolondok közt... *Kezét nyújtja.* Ön az első ember, aki engem igazán megért!

János *meghatottan kezét fog vele.* Hiszen ön úgyszólván megmentette az életemet! Hogyne volna nekem rokonszenves! Ebben a házban kell, hogy a józanok összetartsanak, és szeressék egymást!

Órült. Köszönöm. *Simogatják egymás kezét.*

János. És hát mondja... *Az ápoló felé biccent.* Mégis, miket szokott csinálni szegény? Hogy tudja féken tartani? Mi a legfőbb mániája? A Haduva doktor mondott valami keveset, de mindjárt elhívták...

Órült *gúnyosan.* A Haduva doktor úr? Miféle Haduva doktor úr?

János. Hát aki itt volt... Aki fogadott... Az a cvikkeres...

Órült *hangosan kacag.*

János *ijedten.* Mi az?

Órült *veregeti János vállát.* Azt akarja mondani, az a cvikkeres, aki doktornak képzei magát?

János *elhűlve.* Szent isten - hát nem az?

Órült *atyás fölényel veregeti a vállát.* Az, kedves barátom, egyike a legveszedelmesebb örülteknek. Az a mániája, hogy ő elmeorvos.

János *fejéhez kap.* Jézus Mária... és én milyen nyugodtan beszélgettem vele!

Őrült. Nem tesz semmit. Nem lehet azt első pillanatra észrevenni. Gyakorlat kell hozzá. Én régen ismerem szegényt. Még régebben, mint ezt. *Az ápoló felé.* Mert ez csak két napja van hozzám beosztva.

János megsemmisülten. De hát akkor miről lehet egészen biztosan, határozottan fölismerni, hogy valaki őrült? Mert ezek után nem hiszek a könyveknek.

Őrült fölényel. Beszélni kell vele, kedves uram, figyelni kell, rá kell jönni az alapmániára, ahogy én csinálom.

János az ápoló felé. Hát ennek például mi az alapmániája... azonkívül, hogy...

Őrült. Ennek? A víz, uram, a víz. A zuhany, a víz. Ennek az a mániája.

János. A víz?

Őrült biccent. A víz. Ennek az a mániája, hogy vizet fakaszt.

János észbekap. Ahá... hogy ő Mózes, aki vizet tud fakasztani... értem!... hiszen a Haduva doktor úr... vagyis az a szegény őrült mondott is erről valamit... És ön... izé... ápoló... akarom mondani, doktor úr... hogy jött rá, hogy ez az alapmániája?

Őrült. Nagyon egyszerűen, tessék idefigyelni. Látom, ön értelmes ember, önnek elmagyarázom. Megfigyeltem, hogy az a szegény, szerencsétlen őrült csak hozzá hasonló őrültek közt érzi jól magát. Mihelyt egy józan, épeszű ember kerül a közelébe, azonnal a falhoz szalad, és megereszti a zuhanyt.

János. Rémes! És miért teszi ezt?

Őrült. Hiszen éppen ez az. Az a mániája, hogy az épeszű embereket zuhany alá kell tartani, attól megőrülnek, és megértik őt!

János összecsapja a kezét. Igaza van, én is észrevettem! Engem is először a csap alá invitált!

Őrült fölényel. Na ugye, mondom.

János. És mondja - miről ismeri meg, hogy különbözteti meg az épeszűt az őrülttől? Mert hisz ehhez bizonyos ítélőképesség kell.

Őrült. Nagyon egyszerűen. Ösztön szerint. Abból, amit az épeszű beszél és csinál.

János. Például?

Őrült. Például, ugye, ha én valami értelmes dolgot mondok neki, vagy akarok vele csinálni, akkor ő szalad a csaphoz, és igyekszik, amennyire tőle telik, engem a zuhany alá tartani. Ez a mániája.

János. És hogy jön rá a mánia?

Őrült. Ha nem megyek bele, amit ő gondol. Az első értelmes dolognál, amit véletlenül mondtam neki, kitört rajta az őrület, a rögeszme, hogy engem vízbe fojtson. Mert ugye, ha épeszű embernek, például magának, azt mondom, hogy én mostan kiveszem a szemét, benyúlok a nyíláson át az agyába, kihúzom a bogarat, akkor maga nem erőszakoskodik, hanem hagyja. Ez a szerencsétlen tébolyodott azonban erre rohamot kap, és engem - mint látta, magát is - zuhany alá tesz, mert ez a rögeszméje.

János. Tessék? Nem értem! Szóval... önnek ki akarta szedni a szemeit?

Őrült. Dehogy. Természetesen én akartam neki kiszedni a két szemét, ahogy az elődjének a fogait kitörtem, ahogy, egyszóval, épeszű ember teszi. Erre ő nekemjött...

János akivel forog a világ. Pardon... kedves izé... kedves ápoló... doktor... főigazgató úr... nem egészen értem ezúttal... kiről tetszik beszélni...

Őrült. Kiről? Hát erről az örültről.

János. A teknősbékáról?

Őrült élénken. Miféle teknősbékáról?

János az ápolóra mutat. Hát erről, aki teknősbékának képzei magát.

Őrült titokzatosan, megragadva János kabátját elől. Azt mondta magának, hogy ő teknősbéka?

János. Azt, azt.

Őrült félelmesen kacag. Hahaha!!... Mondom, hogy teljesen örült!!... Hahaha!...

János nyugtalanul. Mi az?

Őrült titokzatosan. Nem ő a teknősbéka! Nem is lehet!

János. Miért?

Őrült megfogja a kabátját. Mert én vagyok az. De ne szóljon senkinek. Csak kénytelenségből járok emberi formában, hogy belenyúlhassak az agyba, és kiszedhessem a bogarat a fejéből.

János vacogva. Kinek a fejéből?

Őrült. Hát a magáéból. Természetesen. Megengedi? Rögtön meglesz. A szeme felé nyúl.

János rémülten hátrál, négykézlábra ereszkedik, az ajtó felé fut. Segítség!!... Segítség!!... Ápoló!! Igazgató!!... Segítség!!... Jobbról sietve jön az orvos.

Orvos. Mi az, mi az, mi van itt? Jánoshoz. Mit csinál?... Mi történt?...

János rémülten hátrál. A harmadik örült!... Aki elmeorvosnak képzei magát!...

Orvos meglátja az ápolót. Hát magával mit csináltak? Odarohan, kiszabadítja, leveszi a szájáról a zsebkendőt. Mi van itt?

Ápoló Jánosra veti magát, közben. Tessék gyorsan a másikat lefogni, addig én lefogom ezt!! Lefogja hátulról Jánost.

János. Segítség! Eresszen el! Én teknősbéka vagyok! Én orvos vagyok!... Örültek!...

Őrült lefogja, az orvost. Fogják meg!... Segítség!... Örült!... Elmeorvosnak képzei magát!...

Orvos. Tyű, a teremtésit!... Én meg azt hittem, kolléga!... Pedig a nagybátyja figyelmeztetett, hogy baj van vele, vizsgáljam meg!... Örültek megfigyelőjének képzei magát!...

János. Ne engem... Azt fogjátok le!... Az a rögeszméje, hogy elmeorvos!!... Hogy meg tudja gyógyítani az örülteket!... Hogy ki tudja szedni a fejükből a rögeszmét...

Őrült félelmesen. Hahaha!... Nevetséges!... Holott azt csak én tudom!... Csak én tudom kiszedni a bogarat!... Mert én vagyok az isten!...

János. Nem igaz! Én vagyok az isten!

Orvos. Nem igaz!... Én!

Ápoló. Marhák!... Hiszen én vagyok az! Ki lenne más?!...

Orvos fülel, aztán hirtelen. Gyerekek... szaladjunk vissza a cellába... Jön az igazgató úr... Mind jobbra, balra, gyorsan el.

Függöny

A sarkutazó

Szereplők:

*Öbley
Felesége
Szobalány
Skafák*

Öbleynél, szalon.

Öbley a szobalányhoz. Ki csöngetett?

Szobalány. Semmi, már elment.

Öbley. Mi az, hogy elment? Ki volt az?

Szobalány. Valami olyan vigécféle... Mondtam, hogy a nagyságos úr nem fogad senkit.

Öbley. No, de azt csak megkérdezhetette, hogy mit akar.

Szobalány. A nagyságos úrral akart beszélni. Mondtam, nem lehet... tessék máskor.

Öbley. Jól van, Teréz, az rendben van, hogy nem enged be akárkit, de azért mindig meg kell kérdezni, ki az, aki keres.

Szobalány. Hiszen megkérdeztem. Aszongya, hogy valami Skafák, aszongya, de úgy is néz ki.

Öbley. Skafák, Skafák! Nem a nevére vagyok kíváncsi, hanem hogy kicsoda az illető.

Szobalány. Aszongya, hogy sarkutazó, vagy mi.

Öbley felpattan. Micsoda?

Szobalány. Azt mondta.

Öbley izgatottan. Szerencsétlen!

Szobalány. Az a. Olyan szerencsétlen képe van.

Öbley. Azonnal szaladjon utána... még nem lehet messze... hogy bocsánatot kérek... és hogy várom... hogy nem tudtam... azonnal hozza vissza...

Szobalány vállat von. Kérem szépen. Elhozhatom. Ne tessék félni, nem kerülhetett messze. Olyan két ballába van nekije, nem járásra való. El.

Feleség, aki eddig újságot olvasott, felnéz. Mi az? Mi történt? Mit ordítasz?

Öbley izgatottan szaladgál. Hogy mit ordítok? Azt, hogy ez a lány hülye? Elküldi!

Feleség. Kit küldött el?

Öbley. Képzeld... micsoda megtiszteltetés... Egy sarkutazó keresett fel... egy valódi sarkutazó... még nem tudom melyik... lehet, hogy a Byrd ezredes, álnéven...

Feleség. No és?

Öbley. Azt kérdezed, no és? Elfelejtteni látszol, hogy a balmazújvárosi Földrajzi Társaság elnöke vagyok... Nem akarok dicsekedni... de ez az ember egyenesen hozzám jött... engem keresett fel először... lehet, hogy direkt leutazott Balmazújvárosra, hogy nekem bemutatkozzék... az embernek megvan az a kis hírneve... biztosan olvasta a Sarkövi jégtorlaszba fagyott ősbolha monográfiáját, vagy az Északi Fény kilengésgörbületének mérése sósavval című értekezéseimet, amit külföldi lapok is átvettek... és tudja, hogy szakértője vagyok a sarknak. *Kezeit dörzsöli.* Mit fognak szólni a pesti szakkollégák... az Akadémián... a Kogutovicz meg a Cholnoky... meg fognak pukkadni... hogy az első sarkutazó, aki hazánkba jött... először is engem keresett fel...

Feleség. A Kogutovicz ne pukkadjon meg, az egy jó ember, egy nagy tudós, az vett a feleségének egy rókabundát, te bezzeg...

Öbley idegesen. Most ne fecsegy ostobaságot, hanem eriggy a konyhába, nézz körül, hogy a nagy utazót megkínálhassuk valamivel...

Feleség feláll. Hogy néz ki az az ember? fiatal?

Öbley. Biztosan... Magas és szőke... mint a norvégek általában... A neve után ítélve norvég... Miért kérded?

Feleség. Hát hogy mivel lehetne megkínálni... ha igaz, hogy szőke és magas...

Öbley. Legszebb volna, ha egy kis főkapecsenyét tudnék adni... stílszerűen... de hát ebben az átkozott fészekben még főkapecsenye sincs... Hát hozzá jó erős pálinkát... és kekszet... kétszersültet...

Feleség. Jó, jó... tudod mit, hívd meg holnapra ebédre... addig körülnézek, lehet-e fókát kapni a piacon... *Indul.*

Öbley. Várj... én is átmegyek a szobámba, egy kicsit átöltözöm, és szólj Teréznek, hogy vezesse be ide a szalonba... hogy ünnepélyesebb legyen a dolog... aztán szóljanak nekem... *Mindketten el.*

Szobalány. Erre tessék. Mindjárt szólok az úrnak.

Skafák vigéc-figura, kezében jellegzetes ügynöktáska. Diadallal. Na ugye, maga szemtelen.

Szobalány megütközve. Miért vagyok én szemtelen?

Skafák. Hogy be se jelentett az úrnak az előbb. Ki hallott ilyet? A Skafákat be se jelenteni. Kirúgni, azt igen - de be se jelenteni?

Szobalány. Az úr azt mondta, ne engedjek be eladókat... Csak mikor megtudta, hogy izé... sarkutazó... akkor szalajtott utána...

Skafák. Igazán? Érdekes. Itt, úgy látszik, lesz üzlet. Mondja, fiam, milyen cipőkben szokott járni az úr?

Szobalány. Milyenben járna? Mit érdekli az magát?

Skafák. Jó, jó, csak ne legyen olyan kekk... azt kérdem, szokott-e hordani gumisarkot, vagy nem?

Szobalány. Kérdezze meg tőle - ahul gyön. *El.*

Öbley, aki ferencjózsefet húzott, sugárzó arccal közeledik, hajlongva, mindkét kezét előre-nyújtva. Boldog vagyok, hogy megismerhetem... és bocsánatot kérek, hogy csak ilyen egyszerűen tudom fogadni... De ha bejelentette volna magát levélben... Kérem, foglaljon helyet.

Skafák csodálkozva leül. Kérem szépen, igazgató úr, mi nem szoktunk prospektust küldeni előre, de ha parancsolja...

Öbley leül. Ó, kérem, ha ajánlólevelet gondol, arra igazán nincs szükség... Ha figyelemmel kísérte a földrajzi társaság legutóbbi kiadványait... bizonyára olvasta szerény dolgozatomat... amiben, mint szerény, elméleti ember, magam is hozzászóltam a sark-kérdés nagy problémájához, aminek ön a gyakorlatban hőse!

Skafák. Hja... az igazgató úr szintén... hozzászólt? Érdekes. Félre. Milyen szépen beszél.

Öbley. Hogyne. A Sarkövi jégtorlaszba fagyott ősbolha természetrajza is. Nem olvasta?

Skafák. Tessék?!... Ja... Dehogyan nem... A Tolnaiban, ugye kérem?

Öbley. Talán nem került el figyelmét az Északi Fény görbületívének vertikális mértékegysége sem?

Skafák. Hja... az a izé... tudom, kérem... hogyne... mérték... hogyne kérem, lehet mértékre is... de jobb azt kérem megrendelni. Félre. Mi ez? Halandzsázik velem? Egy szót se értek.

Öbley. Bámulatos. Ahogy így elnézem - az ember nem hinné, mi minden lehet mögötte... A feleségem azonnal jön... egészen boldog, hogy megtisztelt bennünket látogatásával...

Skafák. Igazán? Nagyon kedves a nagyságos asszonytól...

Öbley. Igen, ő is lelkes olvasója az expedíciós műveknek... Szabadna kérdenem, melyik expedícióhoz méltóztatik tartozni?

Skafák. Én kérem? Én nem az expedícióhoz tartozom... Az a Kohn kérem... az vezeti az expedíciót... Félre. Mi ez? Mit beszél ez velem olyan cifrán?

Öbley. A Cook-ot tetszik gondolni - hogyne!

Skafák. Igen... tetszik ismerni őt?

Öbley. Személyesen nem - csak a műveiből, természetesen.

Skafák. Igazán? Tetszik ismerni? A műveiből? Érdekes.

Öbley. No de hiszen, kedves kollégám - ugye megengedi, hogy így szólítsam, mint a közös, nagy gondolat harcosát?

Skafák. Kérem... kérem... hogyne. Félre. Mit akar azzal a harcossal? Hangosan. Kérem... én külső képviselő vagyok... az olyan igazgatóféle nálunk...

Öbley lelkesen. Kedves kollégám, engedje meg, hogy megcsókoljam - mint házam vendégét - eszkimó-módra, a sarki hagyományok szerint. Odanyomja az orrát a Skafákéhoz.

Skafák. Nagyon kedves! Dörzsöli az orrát, félre. Igazán nagyon kedves ember! De hol lehet ilyenkor az ápolója?

Öbley. Kollégám, neve után ítélve, nemde norvég?

Skafák. Már hogy én... No igen... vannak izé... összeköttetésem... Norvégiában... meg rokonok... szegről-norvégről. Félre. Nor wegen Gescheft...

Öbley. Engedje meg, hogy norvég módon üdvözljem! Kétoldalt megcsókolja. Szkold!

Skafák. Tessék?!... Nem... Nicht Kolt... egész kellemes meleg van... *Félre.* Te jó isten - én tetszem ennek az embernek!

Öbley mosolyogva. Azt elhiszem - aki annyi hideget szenvedett el.

Skafák. Bizony, kérem - nagyon hideg volt a télen...

Öbley jelentősen. S még hozzá mind a két sarkon...

Skafák félre. Na végre, rátérünk az üzletre! *Hangosan.* Igazgató urat bizonyára érdekelni fogja...

Öbley lelkesen. Ó, minden szó, amit mondhat! De várjuk meg a feleségemet - hadd legyen ő is elbűvölve, hogy szemtanútól hallhatja a csodálatos világ leírását - hogy hát milyen is az a sark?

Skafák gyorsan. Ojjé! Kérem, az valami remek!... Olyan nincs több!... Tökéletes, kérem! Úgy jár rajta az ember, mint a bársonyon - nem érzi a súlyát, igazgató úr!

Öbley. Értem, értem. Természetesen a sarkok táján a gravitáció kisebb, nagyobb lévén a föld centrifugális forgásának sebessége... Négyzetgyök g , plusz ápercé...

Skafák. Tessék?... Ja... Igen, kérem, hogyan... *Félre.* Már megint kezdi. Pedig volt egy világos pillanata.

Öbley. Persze, tekintetbe kell venni a magas szélességi fokot.

Skafák. De kérem - szó sincs róla! Van alacsony is... És nem széles az, csak amekkora kell!... És ha széles, le lehet vágni belőle...

Öbley. Levágni?

Skafák. Na igen - de van minden számban, megfelelő. Prima. És mindenféle színben, ahogy tetszik...

Öbley. Vagy úgy, értem! Az Aurea Boreálszra, az Északi Fényre gondol - ó, ez remek lehet!

Skafák. Tessék?!... Ja, persze... hogyan... van fényreklámja is a cégnek, nem tetszett látni?

Öbley. Én, sajnos, mindezt csak elméletből ismerem. De onnan aztán nagyszerűen.

Skafák. Azt látom. Igazgató úr szakembernek, látszik az iparban. Talán valamikor szintén tetszett foglalkozni -?

Öbley. Könyvem jelent meg a mágneses sarok interferenciájáról.

Skafák. Igazán? Mágneses sarok? Az érdekes lehet, olyat nem hallottam. Abba könnyű lehet szögeket verni. *Félre.* Csak már tudnám, ki az a Hinter Ferenc. Hinter Ferenc, forne nem Ferenc?

Öbley. Különös tekintettel a baktérítő elhajlására, a Mutatio következtében.

Skafák. Ja... hogyan, hogyan... kérem... az csak természetes... teljesen igaza van igazgató úrnak... ne tessék félni, elmúlik... *Félre.* Nem kell ingerelni... *Hangosan.* Kérem... az a baktérítő... annak is igazsága van... kérem, el kell téríteni az embereket a bakktól... *Látván, hogy jön Feleség, félre, homlokát törülgetve.* Na, hála istennek, jön már az ápoló... Tyű, de melegem lett! Kellett ez nekem?!

Öbley felugrik. Kedves kollégám, engedje meg, hogy bemutassam a feleségem!

Skafák. Kezét csókolom! *Öbley háta mögött integet az asszonynak, hogy á p o l t j a rémes állapotban van.*

Feleség mosolyogva. Boldog vagyok, hogy megismerhetem a sarkok hős utazóját...

Skafák szerényen. Ó, kérem...

Feleség folytatva, ...aki annyi jegesmedvével és rozmárral nézett farkasszemet!

Skafák félre. Ajvée! Ez is? Mit akar ezzel a rozmárral? *Hangosan.* Ó, hogyne... kérem, az én pályámon... az ember sokszor rozmárszemet néz... kérem... a farkasokkal... *Félre.* Mit akar a jegesmedvével?

Öbley mosolyogva. Csak egészen kedélyesen, kollégám - a feleségem nem haragszik meg, ha eszkimó-módon üdvözlí!

Skafák rémulten. Tessék? Ja... az a háromszori orrváltás... Köszönöm... Csak zsebkendővégről szoktam... *Hátrál.*

Öbley a feleségéhez. Az eszkimók ugyanis úgy köszöntik egymást, hogy háromszor összedugják az orrukat. *Skafákhoz.* Kedves kollégám - egy percre egyedül hagyom. Megyek telefonálni a Földrajzi Társaságnak, hogy estére egy kis bankettet rendezzünk a nagy utazó tiszteletére... Ó, semmi különösebb... afféle svéd ízelítők... egy kis pelikánpecsenyével!... Addig a feleségem érdeklődéssel fogja hallgatni, amit a sarkokról tud.

Skafák. Igenis, kérem... csak tessék.

Öbley el.

Feleség. Igazán nagyon örülünk... bár én nem ilyennek képzeltem magát.

Skafák óvatosan. Mondja kérem - tényleg a feleségének tetszik lenni ennek az úrnak - vagy - csak ő gondolja...

Feleség. Miért kérdi? Hát mije lennék?

Skafák. Hát gondoltam - olyan ápolóféle. Na, de hiszen mindegy. És... izé... mióta van a kedves férjének ez a izé... baja?

Feleség. Miféle baja?

Skafák. Hát az a kis... *Fejére mutat.* Izé... idegesség. Fejidegesség agyban.

Feleség nevet. Azt hiszi? Talán csak nagyon meg volt illetődve - hogy szemtől szembe áll azzal az emberrel, akinek fejét az északi fény fonja körül láthatatlan glóriával.

Skafák. fejéhez kap. Tessék?... Ja, kérem... az lehet... *Félre.* Te jó isten, úgy látszik, mégis a másik volt az ápoló... az legalább szóbahozta az üzletet is - ez meg csupa jegesmedve és glória.

Feleség. Mit mondott?

Skafák gyorsan. Semmit, csak hogy a kedves férje... volt szíves érdeklődni a sarok miatt... tehát voltam bátor...

Feleség. Nézze, ha így magunkra vagyunk, bevallhatom magának egész őszintén - engem a sarkok nem nagyon érdekelnek. Attól csak az uram van úgy oda, hadd legyen meg az öröme, igaz?

Skafák. De kérem, nagyságos asszonyom, nincs igaza a nagyságos asszonynak - kérem, az a sarok a legprímább dolog a világon - kérem, sokkal jobb a többinél - kérem, úgy jár rajta, mint egy teppichen... Tessék megpróbálni.

Feleség kacéran. Isten ments! Engem jobban érdekel az, aki utazik rajta. Mondja, maga norvég?

Skafák félre. Mit akarnak ezek ezzel a norvégséggel? *Hangosan.* Kérem, nagyságos asszonyom, tessék elhinni, az angol áru sokkal jobb, mint a norvég.

Feleség nevet. Bravó, nagyon szellemes! *Kacéran.* Mondja, borzasztó hideg volt ott?

Skafák. Hol?

Feleség. Hát ott - a jegesmedvék és rozmárok közt... a végtelen hómezőkön... Ismerte személyesen szegény Amundsent?

Skafák nyugtalanul. Az is egy jegesmedve volt?... Hogyne, kérem... nagyon jól ismertem... sokat voltunk együtt... ojjé... Azószuárban vele, meg azzal a Hinter Ferenccel... a Ferivel, tetszik tudni...

Feleség kacéran. Jólesne már egyszer egy jó kis meleg... mi? Azt hallottam... a norvég utazók csak kifelé olyan hűvösek... a szívük tüzes... szeretnek csókolózni...

Skafák hátrál. Ne tessék olyat hinni. *Félre.* Te jó Isten, ezek mind a ketten belém szerettek!

Feleség. És volt repülőgépen is, mondja?

Skafák gyanakodva. Repülőgépen?

Feleség. Nahát, a Byrd kapitánnyal, mondjuk. Az is sarkutazó.

Skafák hevesen. Az kérem, egy svindler! Az kérem, használhatatlan árut ad... az tönkremegy egy hét alatt...

Feleség kacéran. Miért? Láttam a képeslapban. Nagyon csinos fiú.

Skafák. Nem szolid ember az, kérem, tessék egy próbát tenni velem inkább - tessék hagyni azt a kapitányt.

Feleség meglepve. Ilyen féltékeny rá? *Kacéran.* Talán tetszem magának?

Skafák elszántan. Kérem, ha muszáj - inkább belemegyek abba az izé... eszkimódologba, amit a kedves férje mondott - csak tessék nálam vásárolni, legalább egy féltucatot.

Feleség csodálkozik. Micsodát?

Skafák. Hát sarkot.

Feleség. Egy féltucat sarkot? Hiszen összesen kettő van.

Skafák. Nekem? Akár kilenc tucat! Tessék nézni! *Kinyitja a bőröndöt, kivesz belőle néhány gumisarkot.* Tessék - a legszolidabb, legtartósabb, legprímább Kéjmámor-gumisarok!

Feleség rámered, nem tud szólni.

Skafák kedélyesen. Na - szánja rá magát!! *Közeledik.* Kollégáné! Na - egy féltucatot! Hoci, avval az eszkimó-puszival! *Oda akarja nyomni az orrát.*

Feleség hátrál, kinyújtott karral. Takarodjék innen, szemtelen, tolakodó fráter! Mindjárt szólok a férjemnek, hogy milyen pimasz módon csapta be! *Dühösen el, hallani, ahogy kiabál.* Teréz! - rúgja ki ezt az embert, hogy a lába ne érje a földet!

Skafák nyugodtan visszacsomagolja a sarkokat a bőröndbe, a belepő Terézhez kedélyesen. Azt lehet. Kirúgni, azt lehet! De be se jelenteni?! Ki hallott olyat! *Teréz közeledik.* Ne fáradjon, fiam, nem kell kurblizni, van nálam önindító - és üzenem annak a Byrd kapitánynak, jöjjön hozzám, ha repülő sarkutazót akar látni! *N o r v é g puszit ad Teréznek, aztán kitért karokkal, berregve, repülőgépet utánozva el.*

Függöny

Menjen a sóhivatalba...

Tréfa 1 felvonásban

Szereplők:

Wasserkopf

Szegő

dr. Fuchs ügyvéd

Mancika

Soltész

Szín: az állami sóelosztó hivatal irodahelyisége. Két íróasztal, telefon, írógép, a falon egy nagy plakát: „Államilag engedélyezett sóraktár”. Fenéken ajtó az előszobába, balról ajtó a vállalat ügyészének, dr. Fuchsnak a szobájába. - Mikor a függöny szétnyílik, az irodában lázas tempóban folyik a munka. Szegő íróasztala előtt ül, könyvel, számol, revidiál stb... Mancika pedig az írógép billentyűit nyomogatja szorgalmasan.

Szegő jómegjelenésű, harminc év körüli tisztviselő. Mikor megszólal a telefon, leteszi a kezében levő iratot, bosszankodik. Már megint az az átkozott telefon... Nem lehet dolgozni... Felveszi a kagylót. Halló... Sóelosztó hivatal. Szegő... Van szerencsém... Parancsoljon... Rendelés?... Hogyne. Tessék. Jegyzem... Huszonöt mázsa elsőrendű ételsó... Igen... Tizenhét mázsa másodrendű... Igenis... Nem! Ma már, sajnos, nem lehet. Vikendünk van. Hétfőn küldhetik a kocsit... Nagyon köszönöm... Leteszi a kagylót. Dögölj meg! Ennek is pont szombat délben kell rendelést feladnia. Magában. Hol a Frankfurter-számla?... Kutat az előtte levő irathalmazban, megtalálja. Na, végre...

Mancika csinos, fiatal lány, az írógép mellett. Szegő úr megint ideges.

Szegő. Persze, hogy ideges vagyok. Mindjárt szombat dél, és még mindig nyakig ülök a munkában. Bezzeg Angliában, ha közeleg a vikend...

Mancika. De odavan azzal a vikenddel.

Szegő. Most képzelheti, mennyire odalennék, ha mégis meggondolná magát, és velem tartana...

Mancika. Vikendezzen magával a hóhér! Elég nekem, hogy egész héten jön nekem az érzelmeivel. - Mért nem kéri meg a kezem? Akar a férjem lenni?

Szegő. Akarok.

Mancika. Elhiszem, csak hogy én nem megyek magához.

Szegő. Mindig viccel.

Mancika. Nézze, Szegő úr, ezt ne vegye sértésnek, maga egy kitűnő hivatalnok, de férjnek nem tudom elképzelni.

Szegő. Kevés a fizetésem?

Mancika. Ismerhetne. Nálam a pénz nem számít, de a szerelmet valahogy másképpen képzeltem el... *Álmodozva.* Egyszer váratlanul megjelenik egy férfi, erős mint Herkules, szép mint Apolló, okos mint a kettő együtt... akibe egy pillanat alatt halálosan beleszeretek... *Felébredve.* Ez az én elképzelésem.

Szegő kihúzza magát. Na, azért én sem vagyok kimondott nyomorék. Kitűnően sportolok. S ami szellemi képességeimet illeti, ha nem is vagyok szellemi olimpikon, több sakkbajnokságot nyertem már.

Mancika. Hagyjuk ezt a témát. Szegő úr, maga az úgynevezett meg nem értő férfi.

Szegő. Soha nem fogom megérteni... egy Apollóra várni, mikor itt vagyok én. Ezek a hangosfilmek megrontják az ifjúságot.

Dr. Fuchs szemüveges, kopasz, negyvenöt év körüli úr, balról be. Mancika.

Mancika. Parancsol, ügyvéd úr?

Dr. Fuchs. Ráér? Diktálni szeretnék.

Mancika. Igenis, ügyvéd úr!...

Dr. Fuchs Szegőhöz fordul. Na, Szegő úr, bepereljük a „Helium” vegyészeti műveket?

Szegő. Várjunk még pár napot. Azelőtt olyan rendes fizetők voltak. Nem tudom, mi történhetett velük. Talán csak pillanatnyi pénzzavarba kerültek. *Átnyergelve.* Apropos... pillanatnyi pénzzavar. Egy szívességre kérném ügyvéd urat...

Dr. Fuchs látva, hogy pénzügyi merénylet készül ellene. No-no! Maga tudja, hogy anyai ágról skót családból származom. Azonkívül oly rossz ember vagyok, hogy még a kávéról is lehúzom a bőrt.

Szegő zavarban. Izé... hiszen ebben van valami... Ügyvéd úr nem az az eszményi jóember. Mégis, gondoltam... elsejéig kisegíthetne pár pengővel...

Dr. Fuchs felháborodva. Pár pengővel? Jó, hogy nem akar mindjárt egy LÁB-kölcsönt felvenni tőlem. Fogalomzavarban szenved, azt hiszi, én vagyok a Nemzeti Bank? Én itt épp olyan alkalmazott vagyok, mint maga.

Szegő. Azért van egy kis különbség. Ügyvéd úr azonkívül, hogy hivatalunk ügyésze, önálló irodája is van.

Dr. Fuchs. Az van... Épp hogy csak klienseim nincsenek. Megjegyzem, nem is kellenének, ha a másfélmillió dolláros ügyfelem jelentkezne...

Szegő. Ügyvéd úrnak másfélmillió dolláros ügyfele van?

Dr. Fuchs. Van is, meg nincs is...

Szegő. Nem értem...

Dr. Fuchs. Már meséltem maguknak erről. Az az örökség-história. Még a múlt században Beléd községből, kivándorolt egy ember Amerikába. Az illető nem volt normális, terhelt családból származott, és alig volt kint, zárt intézeti kezelésbe került. Azonban mindenütt olyan rosszul bántak vele, hogy végül megszökött, és önállósította magát.

Szegő. Mint szabadalmazott hülye?

Dr. Fuchs. Olyasformán. Saját részére elmeorvosintézetet alapított, és ott kezeltette magát. Mikor az esetet az újságok megírták, hetekig az „önállósított hülye” volt az amerikai társaságok főtémája. Rajta mulattak a vicclapok és kabarék, hiszen ilyen eset még nem fordult elő soha. Természetesen ez óriási reklámot csinált az „önállósított beteg” elmeorvosintézetének, és úgy divatba jött, mint nálunk a Siesta. Direkt sikk volt egy-két hónapot benne tölteni, még az egészségesek is oda vonultak üdülni. - Így hamarosan szükségessé vált ötvenhatvan hülyékintézeti-fiók nyitása. Minden nagyobb városban nyitott egy-két elmeorvosintézetet. Megjegyzem, az egyik európai fiók közben politikai párttá alakult át. Mit meséljek... hamarosan dollármilliomos lett ebből a kivándorolt hülyéből. - Három évvel ezelőtt halt meg, és egész vagyonát egyetlen unokaöccsére hagyta, aki állítólag nagyon hasonlít rá, vagyis szintén hülye. Három éve kutatom az örököst, eredménytelenül. Pedig már minden elképzelhető helyen kerestem. Végigkutatam a világ összes elmeorvosintézeteit. Nyoma veszett... és a legtragikusabb a dologban, hogy ameddig az a félkegyelmű nem veszi át az örökséget, egy fillér ügyvédi költséget sem kapok.

Szegő őszinte sajnálattal. Szegény ügyvéd úr...

Dr. Fuchs. Na lássa... és még lett volna szíve tőlem kölcsönt kérni.

Szegő. Bocsásson meg, ügyvéd úr.

Dr. Fuchs. Kérem... na, jöjjön, Mancika. Diktálok egy búcsúlevelet...

Mancika, blokk és ceruza van a kezében, indul a bal ajtó felé. Igenis...

Dr. Fuchs. Ő is a szobája felé tart, de már diktál. „Kálnoki Lehel úrnak, Budapest... Amennyiben huszonnégy órán belül nem fizetné ki tartozását, elbúcsúzhat bútoraitól...” *Mindkettő balra el.*

Szegő. Áldott rossz ember... Csak a légynek nem árt... Na, gyerünk! *Leül, dolgozni kezd.*

Fenekajtó nyílik, Wasserkopf be.

Wasserkopf idősebb, borotvátalan, elhanyagolt külsejű férfi, rettenetes buta a pofája. Nyitva hagyja az ajtót. Alázatos alázatom... *Semmi válasz.* Mi az, itt nincs visszaköszönés? Pardon.

Szegő fel sem néz. Csukja be az ajtót.

Wasserkopf bután. Melyiket?

Szegő dühösen. Mi az, hogy melyiket?

Wasserkopf. Mert itt kettő van.

Szegő. Amelyiket nyitva hagyta!

Wasserkopf. Megjegyzem, mindjárt gondoltam... *Beteszi az ajtót.* Nem tudom, kérem, jó helyen járok?

Szegő. Nekünk jó! Kit keres?

Wasserkopf hülyén. Na... izé... hogy is hívják... a fene egye meg... nyelvemen volt... Kával kezdődik, „u” a közepe... *Boldogan.* Megvan! Sáfrányhivatal!

Szegő. Talán sóhivatal?

Wasserkopf. Tudtam, valami fűszer...

Szegő. Nem vagyunk semmilyen fűszer. Ez az állami sóelosztó.

Wasserkopf. Örvendek, Wasserkopf...

Szegő. Kitől jött?

Wasserkopf. Állítólag az apámtól. De hát lehet azt biztosan tudni?

Szegő szigorúan. Úgy értem, melyik cégtől?

Wasserkopf. Ja úgy! Értem. *Kis szünet, majd utána.* Nem értem...

Szegő dühösen. Melyik firmától?

Wasserkopf. Miért nem beszél mindjárt magyarul. Egy jófirmától jövök, a Skurektől.

Szegő. Ilyen nevű firmát nem ismerek.

Wasserkopf. Úgy látszik, nem jár löversenyre. Hamiskártyázni sem szokott a Klauzál-kávéházban? A Skurek minden délután ott van. Látná, hogy kever...!

Szegő. Uram! Mielőtt valami meggondolatlanságot követnék el, térjen a tárgyra. Nincs időm az ön beszéd- és értelemgyakorlatait hallgatni. - Torkig vagyok munkával. Nálunk ultimó van.

Wasserkopf. Maguknál is? A Skureknél is állandóan ott van az ultimó. Úgy látszik, mégis jár a Kafé Klauzálba...

Szegő. Könyörgöm, szálljon le az idegeimről. Rendelni akar valamit?

Wasserkopf. Lehet rendelni?

Szegő dühösen összecsapja a tenyerét. Persze, hogy lehet. Azért vagyok itt!

Wasserkopf. Bocsánat, ezt nem tudtam... az más... akkor rendelek.

Szegő. Végre!... Kezében ceruza, jegyzésre készen. Na??

Wasserkopf. De biztos, hogy lehet rendelni?

Szegő m. f. Biztos!! A kutyaistenit magának.

Wasserkopf. Hozzon... mondjuk egy feketét, minden nélkül.

Szegő dühösen lecsapja a ceruzát. Mi az, hülyének néz?

Wasserkopf. Pedig bizonyísten nem kancsítok.

Szegő m. f. Na, elég!

Wasserkopf. Érdekes! Maga mondta, hogy rendeljek.

Szegő. De nem feketét. Maga ezt komolyan gondolta?

Wasserkopf. Mért ne?! Egy hivatal, ahol mindent elintéznek! Igazán megkínálhatná a klienseit egy csésze feketével is.

Szegő. Hajlandó végre kinyilatkoztatni, mit akar?

Wasserkopf. Nem is értem, miért siet úgy, mikor olyan kényelmesen ül.

Szegő. Nyöszörögjön, uram, nyöszörögjön. Mit akar tőlem?

Wasserkopf. Kérem... tudniillik az úgy volt, hogy már Ádám ősapánk is megmondta, hogy...

Szegő haját tépi dühében. S.O.S... Jaj nekem... Most meg Ádámnál kezd, mikor fülig vagyok munkával. Nézzen ide! *Íróasztalára mutat.* Látja ezt?!... Látja ezt?! *Hadarva.* Ez mind számla, ez mind megrendelés, ez mind munka! Szombat van, és ezt még mind ma el kell intéznem. Hát van magának szíve?

Wasserkopf. Miért kérdi? Meg akarja vizsgálni?

Szegő. Ecsetelje... könyörgöm, ecsetelje mondanivalóját, és ne járjon a szája, mint a kacs... lábon forgó kastély...

Wasserkopf hirtelen. Állj! Szót kérek!

Szegő. Na végre, csakhog kinyögte. Marha...

Wasserkopf. Marha az öreganyja!

Szegő dühösen. Azt kérdezem: marhasszót kér, vagy ételsszót!

Wasserkopf. Szót, de nem sszót. *Utánozza a selypítőt.*

Szegő. Most mondta selypítve, hogy sót kér.

Wasserkopf. Kikérem magamnak, én nem selypítettem, csak szólásszabadságomnak akartam érvényt szerezni. Szót kértem.

Szegő. Azzal nem szolgálhatunk, ez nem parlament, hanem sóhivatal.

Wasserkopf. Hol a differencia?

Szegő. Csak azért jött, hogy feltartson a munkámban, tönkretegye a vikendemet, és közölje, miszerint sórendelésnél magára ne számítsunk?

Wasserkopf. Nem, kérem... nem kizárólag ezért jöttem.

Szegő. Hanem?

Wasserkopf cédulákat, leveleket, újságcikkeket vesz elő. Ezért jöttem... meg ezért... meg ezért... meg ezért!

Szegő. Nem értem...

Wasserkopf. Olvassa el, majd megérti.

Szegő olvassa. „...amennyiben huszonnég órán belül nem fizeti ki házbértartozását, az adóhivatal által lefoglalt bútorait az utcán találja.” *Másik cédula.* „5678-as szám alatt igazoljuk, hogy Wasserkopf Jakab úr 1903. március idusán beadta névmagyarosítási kérelmét...” *Másik cédula.* „Igazoljuk, hogy Wasserkopf Jakab úr húsz napot töltött toloncházi körünkben. Példás magaviseletéért szabadon eresztjük és felszólítjuk, hogy nyolc napon belül rendes állást szerezzen magának.” *Egy újságcikket olvas.* „Míg a férj a toloncban ült, meglógott a felesége, avagy Wasserkopf Jakab tragikomikus esete.” *Ismét egy cédula.* „Idézés bűnügyben. Tárgy: Váltóhamisítás.” *Visszaadja a cédulákat.* Fogja, szegény ember... Igazán megható. Sőt, mondhatnám, nem az a kimondott szerencselovag. Mi közünk nekünk mindezekhez? Fogja...

Wasserkopf nem veszi át a cédulákat. Nekem ne adja vissza!

Szegő. Az öné.

Wasserkopf. Igen, de nekem többé semmi dolgom ezzel.

Szegő. Nekem még kevésbé. Mit csináljak velük?

Wasserkopf. Ugyan, ne tettesse magát... ne ugrasson egy szegény embert. Higgye el, nincs ebben semmi humor. Úgyis magának kell ezeket elintézni. Ne vesztegetse az időt, fogjon hozzá, essünk túl rajta.

Szegő. Miket beszél? Hogy mi a kegyed piszkos dolgait?...

Wasserkopf. Jó, jó, elég volt. Fogjon hozzá, és intézze el.

Szegő. Tényleg azt hiszi, hogy mi... honnan veszi ezt?

Wasserkopf. Megsúgom, először a Skurek adta a tippet. Látom, nem szívesen veszi, ha beajánlják magukat. Jobban szeret lógni, mi?! Minél kevesebbet dolgozni. Pedig ezen fog dolgozni... hajaj!... Ameddig ezeket rendbehozza... apuskám, meg fog izzadni a fizetéséért... *Szegő vállát veregeti.*

Szegő Wasserkopf kezére üt. Bizalmaskodjon a sintérrel, és vigye ezt a szemetet... *Nyújtja a cédulákat.*

Wasserkopf. Dehogyan viszem, csak intézze el!

Szegő. Miért?

Wasserkopf. Mert ez a foglalkozása.

Szegő. Mire alapítja ezt a rögeszméjét?

Wasserkopf. Először arra, hogy Skurek okos ember, és ha ő valamit mond, az úgy is van.

Szegő. Mit mondott a Skurek?

Wasserkopf. Sokat. Elpanaszoltam neki, hogy még kezdő vagyok váltóhamisítási ügyekben, és kértem, mint régi brancsbelit, adjon tanácsot.

Szegő. És mit tanácsolt?

Wasserkopf. Hogy menjek a sóhivatalba.

Szegő. És ezt maga szószerint vette?

Wasserkopf. Én ezt szószerint vettem, miért ne? Amit egy komoly ember mond, aki már öt évet ült. - Megjegyzem, először én is azt hittem, hogy viccel. De mikor adóelengedést kértem, és ott is azt mondták, hogy menjek a sóhivatalba, meggyőződtem, hogy a Skurek korrekt úriember, aki remek tanácsot adott. Később a névmagyarosítási kérvényem sürgetésére is azt a tanácsot adták, hogy menjek a sóhivatalba. Általában, az utóbbi időben mindenki ezt a tanácsot adta nekem. Úgy látszik, Önök nagyon szolid cég lehetnek, ha ennyien ajánlják. Csak nem dolgoznak elég nagy reklámmal. Eddig nem is hallottam magukról, csak mióta tönkrement egzisztencia vagyok.

Szegő. Ember! Térjen észére. Láss be, félrevezették.

Wasserkopf. Nem vezettek félre, mert mikor haladékat kértem a házbérhátralékomra, a háziúr is azt mondta, hogy menjek a sóhivatalba. Sőt a fűszeres is azt mondta, mikor újabb húsz pengő hitelt kértem, és a rádió igazgatója is azt mondta, mikor megkértem, hogy rádión köröztesse a megszökött feleségemet... *Kis szünet.* Különben is, a természet olyan bölcs... a legparányibb állatka védelméről is gondoskodik. Mindig éreztem, kell lenni egy hivatalnak, ahol a szegényember ügyes-bajos dolgát elintézik. És addig nem is megyek el, míg minden dolgomat el nem intézték. - Itt maradok akár egy évtizedig.

Szegő. Feltéve, ha ki nem rakom az ajtó elé.

Wasserkopf. Ne próbálja. Mindenre elszántam magam. Én úgy el vagyok keseredve, mint annak idején Napóleon Madagaszkár szigetén.

Szegő. Nem Madagaszkár, hanem Szent Ilona.

Wasserkopf. Madagaszkár.

Szegő. Szent Ilona.

Wasserkopf. Madagaszkár!! Én így tanultam.

Szegő. Akkor kérje vissza az iskolapénzt.

Wasserkopf kihúzza magát. Mit szól hozzá, már azt is megpróbáltam.

Szegő. Jé! Most ismerem meg. Pár év előtt az újságok tele voltak a maga példátlan esetével. Hónapokig egész Pest magán röhögött: Wasserkopf, aki visszakéri az iskolapénzt.

Wasserkopf. Megjegyzem, annak idején azt is Skurek ajánlotta. Sajnos, nem sikerült...

Szegő. Mért, talán egy percig is hitt abban, hogy visszaadják az iskolapénzt?

Wasserkopf. Mért ne hittem volna, én a fajelméletben is hiszek. Sőt a reklamációkat is szószertint értelmezem. Mióta a mozikban ezt hallom: *citálva* „Használjon Hoffer hintőport” - szódabikarbóna helyett azt szedem. Avagy: *m. f.* „Ne dobja el használt gallérját”. Nézzen ide! *Gallérját mutatja.* Nem dobtam el, pedig már nyolc hetes... Ezekből is láthatja, Wasserkopf már mindent megpróbált.

Szegő. Csak állást szerezni nem!

Wasserkopf. Téved, nincs egy olyan állás, melyet meg ne pályáztam volna. Mit csináljak... üldöz a pech! Mindig későn jövök.

Szegő. Csak születésekor jött korán... Úgy látszik, nem veszi komolyan az álláskeresést.

Wasserkopf. Hogyne venném, hiszen a hatóság is figyelmembe ajánlotta. *Felolvassa toloncházi szabadulási céduláját.* „Wasserkopf Jakabot, ki húsz napot töltött toloncházunkban, szabadon eresztjük és felszólítjuk, hogy nyolc napon belül lakást és rendes állást szerezzen.”

Szegő. Erre maga?

Wasserkopf. Jelentkeztem Beszkárt vezérigazgatónak.

Szegő. Miért?

Wasserkopf. Mert az egy rendes állás...

Szegő. Rendes állás alatt az olyan állást értik, amelyre képessége predesztinálja.

Wasserkopf. A télen olyanra is jelentkeztem.

Szegő. Szóval az egyetemi ambulancián mint súlyos kóreset.

Wasserkopf. Nem éppen...

Szegő. Hanem?

Wasserkopf. Az operánál...

Szegő. Jegyszedőnek?

Wasserkopf. Nem éppen... Wagner-ékesnek.

Szegő. Van hangja?

Wasserkopf. Mi az, hogy van! Ha a házunkban csőrepedés van, a házmesterné velem kiabáltatja: „Vizet vegyenek!”

Szegő. De milyen az énekhangja?

Wasserkopf. Mit mondjak, próbaéneklésem közben nem maradt szem szárazon. Úgy sírtak az emberek, hogy az utcán azt hitték, adóhivatallá alakult át az opera.

Szegő. Olyan érzéssel énekelt?

Wasserkopf. Olyan... Uram, így még nem énekelték Tosca imáját.

Szegő. Tosca imáját? Hiszen Tosca egy nő, hogy énekelhette azt maga?

Wasserkopf. Miért ne? Ha a nők nem röstellik a férfiakat kitúrnai állásaikból, ha Amerikában női szenátorok lehetnek, én is elfoglalhatom a Tosca állását. Uram, hallgasson meg, ilyen Toscat még nem hallott.

Szegő. Csak nem akar itt énekelni? Ez sóhivatal.

Wasserkopf. Stimmt! Az operában is azt tanácsolták, hogy menjek a sóhivatalba. *Hozzá-készülődik az énekléshez.* Mimimi... mimi... előbb egy nagy lélegzet, aztán... jól figyeljen! *Bajazzo proológusának zenéjére, hihetetlenül fals hangon énekel.*

*„Hogy az a rosseb vágjon beléd
Te hűtlen rongy, aljas szemét!”...*

Szegő. Állj! Ez magának Tosca imája?

Wasserkopf. Bocsánat, mindenki úgy imádkozik, ahogy tud. Ebbe igazán nem lehet beleszólni.

Dr. Fuchs és Mancika balról be.

Dr. Fuchs. Szegő úr, mi van itt? Mi ez a harci zaj? Kocsmában vagyunk?

Szegő. Bocsánat, ügyvéd úr, de nem tehetek róla. Ez a jövevény vette magának a bátorságot, hogy egy idegen irodában pornográf szövegű slágereket kornyikáljon.

Wasserkopf. Először is nem pornográf szövegű sláger, hanem Tosca esdeklése. Másodszor...

Szegő. Másodszor, takarodjon ki innen, elég volt!

Wasserkopf. Jusst se fújok takarodót, ameddig el nem intézték az ügyeimet. Tapodtat sem megyek... *Kényelembe helyezkedik, beleül a fotőjbe, kalapját, kesztyűjét az íróasztalra teszi.*

Szegő. Ráadásul még a koszos kesztyűjét is az iratokra rakja.

Wasserkopf. Kikérem magamnak, ez nem koszos. Most tisztítottam... most három éve.

Dr. Fuchs. Ki ez az ember?

Szegő. Nem tudom, de maga a tíz csapás. Egy órája feltart, tiszta bolond.

Wasserkopf. Nem igaz, nem vagyok bolond. Bizonyítványom van a Münichtől. Az Olivecrona se talált semmit a koponyámban.

Dr. Fuchs. Mit akar itt?

Wasserkopf. Nem sokat. Csak fizessék ki a házbéremet, az adómat, a fűszerest. Intézzék el a névmagyarosításomat, rendezzék azt a kis váltóhamisításomat, megszökött feleségem helyett pedig szerezzenek egy másik feleséget. Nem vagyok nagyigényű, ilyenekkel is megelégszem... *Mancikára mutat.* Hehe... cicus... maga tetszik nekem...

Mancika kirázza a hideg. Brtt... Inkább a halál!

Wasserkopf folytatva. Aztán szerezzenek carusói hangomnak kiaknázási lehetőséget, vagyis egy szerződést. Szerény ember vagyok, nem kötöm magam a Scalához...

Szegő. De egy fához köthetné magát. *Dr. Fuchshoz.* Tiszta bolond!

Wasserkopf. Szerény ember vagyok én, kérem, csak a szag különböztet meg az ibolyától.

Dr. Fuchs. Látom... *Látja, hogy bolonddal van dolga.* De ugye, azért lehet magával alkudni?

Wasserkopf szilárdan. Nem. Nem lehet! Nem alkuszom, én a totalitás embere vagyok...

Szegő. Azt látom. Totál hülye!

Wasserkopf erőlyesen. Kikérem magamnak!

Szegő. Mit kéri ki, talán még nem mondták magának?

Wasserkopf. Itt-ott mondták, de nagyon ritkán, ma reggel maga az első. Szégyellje magát, így beszélni egy rokkanttal.

Dr. Fuchs. Rokkant? Nemdebár, egy kis agyidegesség...?

Wasserkopf. Nem kérem, balfülcimpaparekeszhártyarenyheségem van. Az agyam, hála Istennek... *lekopogja mint a makk!*

Szegő. Én inkább tökre gyanakszom... Nem fél az Istentől?

Wasserkopf Napóleon-pózban. Nem! Egy Wasserkopf Jakab nem ismer félelmet!

Dr. Fuchs felfigyel. Hogy mondta?

Wasserkopf m. f. Nem ismerek félelmet!

Dr. Fuchs. De a nevét, hogy mondta?

Wasserkopf. Wasserkopf Jakab.

Dr. Fuchs fokozódó örömmel ismételve a nevét. Wasserkopf... Wasserkopf...! *Izgatottan.* Hogy írja a nevét?

Wasserkopf. Té-há-ipszilonnal.

Dr. Fuchs. Duplavével?

Wasserkopf. Nem, ajvével!

Dr. Fuchs. Apja szatócs volt?

Wasserkopf. De még milyen szatócs!

Dr. Fuchs. Azonkívül borkereskedő.

Wasserkopf. Borkereskedő is!

Dr. Fuchs. Iskolázottsága négy elemi, de járt...

Wasserkopf. ...óvodát is!

Dr. Fuchs. Születési helye Beléd?

Wasserkopf. ...beléd is!

Dr. Fuchs. Egyetlen nagybátyja Wasserkopf Emil, 1897-ben kivándorolt Amerikába.

Wasserkopf. Honnan tudja? Ismerte?

Dr. Fuchs. Az öreg egy kicsit hülye volt.

Wasserkopf. Kicsit? Magának legyen mondva. Négyéves korában felgyújtotta a pajtát, hogy elriassza a szúnyogokat. Hétéves korában még papának szólította a dajkáját. Tizenegy éves korában már diktátor akart lenni. - Harminc éves korában pedig az volt a mániája, hogy megcsalja a felesége.

Dr. Fuchs. Minden pesti férjnek ez a mániája.

Wasserkopf. Csakhogy ő nőtlen volt.

Dr. Fuchs. Minden adat stimmel. Wasserkopf úr, Jakab bácsi, magát az Isten küldte.

Wasserkopf. Nem, nem. Maradjunk sznobjektívek. Először is a Skurek küldött. Ő mondta, hogy a sóhivatalban majd elintézik minden bajomat.

Dr. Fuchs. El is intézem. Legyen nyugodt. Huszonnégy órán belül nem lesz házbérhátraléka, nem lesz adóhátraléka, nem fog tartozni a fűszeresnek. Elintézem a névmagyarosítását, váltóhamisítását, sőt még operai szerződést is fog kapni. *Várja a hatást.* Nem is csodálkozik?

Wasserkopf. Mért csodálkozzam? Azért jöttem ide. Régi leimista vagyok, csak biztosra megyek.

Szegő súgva. Ügyvéd úrnak remek módszere van. Nekem is mesélte egy ápoló, hogy bolondtól csak úgy lehet szabadulni, ha mindent ráhagyunk.

Mancika. Én viszont minden teketória nélkül kidobnám ezt a csúf madárijesztőt.

Dr. Fuchs elővesz egy doboz szivart, és kínál. Finom havanna... Szivarozik?

Wasserkopf kivesz egy marékka. Ritkán... csak ha megkínálnak.

Dr. Fuchs. Meglátja, Wasserkopf bácsi, egész más élet következik. Ebédelt már?

Wasserkopf. Ajaj... még tegnap.

Dr. Fuchs. Meghívom ebédre, és hogy ne menjen gyalog, itt van négyszáz pengő taxira.

Szegő súgva. Ügyvéd úr... az Istenért... egy bolondot nem szabad ingerelni... *Látva, hogy az ügyvéd tényleg átadja a pénzt.* Szent Kleofás... ez megkapta tőle... Azt tudtam, hogy egy bolond százat csinál. De hogy mindjárt négyszázat csinál!

Dr. Fuchs. Látom, kevesli a négyszáz pengőt.

Wasserkopf. Hát bizony, drágul a taxi... nem tetszett olvasni?

Dr. Fuchs. ...Itt van még ötszáz. *Átadja.* Meg van elégedve?

Wasserkopf. Hát... kezdetnek megjárja.

Dr. Fuchs. És most elintézem a többi ügyét. *Magához veszi a cédulákat, telefonál, tárcsázik.* Halló... Steiger Oszkár háziúr? Itt dr. Fuchs ügyvéd. Kegyed írta a drága jó Wasserkopf úrnak ezt a pimaszhangú felszólítót, mely szerint, ha nem fizet, kihajítja az utcára?... Vegye tudomásul, hogy fütyül magára, és a rozoga vityillójába többé be nem teszi ötvenhatos cipőjét... semmi köze hozzá. A Rózsadombra költözik. Hozzám... Kuss! A pénzét majd tőlem kapja meg, vén uzsorás... *Lecsapja a kagylót.* *Mancika és Szegő eddig csodálkozva nézték az ügyvédet, de most már végképp azt hiszik, hogy megőrült.*

Szegő. Mancika, mi történhetett az ügyvéd úrral? Én félek... *Fuchshoz.* Ügyvéd úr, nincs valami baja... egész sápadt...

Dr. Fuchs. A boldogságtól...

Szegő. Ne menjek orvosért?

Dr. Fuchs. Nem. Ellenben rohanjon ezzel a cédulával az adóhivatalba, és fizesse ki Wasserkopf úr adóhátralékát... *Pénzt ad.*

Szegő. Nem lenne jobb mégis orvost hívatni? Az olcsóbb...

Dr. Fuchs erélyesen. Menjen már!

Szegő zavarban. Ügyvéd úr... drága, jó ügyvéd úr... nem tudom, hogy fejezzem ki magam...

Mancika. Mi történt önnel... az idegei?...

Dr. Fuchs Szegőhöz és Mancikához szinte súgva. Hát nem értik, de nehéz fejűek. Ez az az ember, aki után már három éve nyomozok, aki a másfél millió dollárt örökölte.

Szegő. Akit mindenütt keresett, csak ott nem, ahol volt.

Dr. Fuchs. Ki gondoljon arra, hogy egy ilyen hülye szabadon jár... na, siessen, Szegő úr, egy-kettő... *Szegő el.*

Mancika maga elé. Másfél millió dollár... *Fokozatosan Wasserkopf felé nyomul.*

Dr. Fuchs Szegő után kiabál. Halló... Szegőkém, Wasserkopf úr jövő évi adóját is fizesse ki, előre!

Mancika m. f. Másfél millió dollár...

Dr. Fuchs bizalmasan megveregeti Wasserkopf vállát. Na, öreg, meg van elégedve a tempóval?

Wasserkopf. Nna... megjárja. Utóvégre más államhivatalban sem dolgoznak gyorsabban.

Dr. Fuchs. Ez még semmi. Most jön a névmagyarosítás. *Előveszi a kérvénylajstromozási cédulát.* „Kepes András-csoport...” *Tárcsázik.* Halló ...Belügy? Kérem Kepes András urat... Hogyan? Már meghalt?... Több, mint húsz éve? Fogadja részvétem... Az unokáját?... Kapsolja, az is jó lesz. *Kis szünet.* Itt doktor Fuchs. Sóhajtlak alássan, kedves öcsém. Egy nagy szívességre kérnék. Egyik aranyos ügyfelem, Wasserkopf Jakab úr, megboldogult nagyapádnak egy kérvényt adott be... igen... ne vedd sürgetésnek, de az öreg féllábbal a koporsóban van, és szeretné, ha sírfeliratára már engedélyeznék az új nevét... Mi?? Nem megy máról holnapra? Nincs protekció?... De kedves öcsém, ez a szegény ebben az ügyben már egy háromemeletes házat siklózott el... lejárta a lábait... nem érted? *Hangosabban.* Mondom, a sok utánjárástól megbetegedtek a lábai... *Ordítva.* Most sem érted? Kranke Füsse! Beteg lábakat kapott... *Halkabban.* Na, végre... szóval nem lehet sürgetni? De vedd tekintetbe, hogy másfél millió dollárt örökölt és... Ne is folytassam? Nagyon köszönöm... Igazán köszönöm... légy oly célszerű, hívjal fel, ha megvan... Köszöntlek alássan... *Leteszi a kagylót, tenyerét dörzsöli.* Ezt is elintéztem. Na, milyen vagyok?

Wasserkopf. Majd nyilatkozom, ha váltóhamisítási ügyemet is rendezte.

Dr. Fuchs. Attól se fájjon a feje, elintézem, mint a vöcsök! Ma olyan formában vagyok. Ki a károsult?

Wasserkopf. Lédermann Mózes.

Dr. Fuchs. A Lédermann? Akinek olyan szőrös a szíve, hogy télen megspórol bundát hordani? Pont egy ilyen parvenü nevét hamisította?

Wasserkopf. Kegyed talán az Üdvhadsereg portásának a nevét hamisította volna? Szőrös szívű... A pénznek nincs szőre.

Dr. Fuchs telefonkönyvben böngész. Le... Le... Lé... Lédermann...

Mancika eddig csak koketált Wasserkopffal, most már egész melléje sodródott. ...és magának nincs pénze, de azért mégis tetszik nekem.

Wasserkopf. Komolyan? Nem hiszem.

Mancika. Pedig elhiheti. Azért tetszik, mert olyan szellemes.

Wasserkopf. Az más. Most már kezdem hinni, mert a szellemesség volt mindig a fő vonzerőm.

Mancika. Okosabb, mint Bernard Shaw.

Wasserkopf szerényen. Azért az is egy elég oskolázott ember. Brancsbeli ő is.

Mancika. Hogy érti?

Wasserkopf. Só. Sőhivatal.

Mancika. Most, hogy közletről nézem, látom, milyen csinos.

Wasserkopf. Azért a kegyed csínja-bínja sem kutya!

Mancika szerelmesen. Kis cserebogaram...

Wasserkopf elhárítva. Ne... ne... olyan hamar zavarbajövk.

Dr. Fuchs közben megtalálta a keresett számot, tárcsázik. Halló... Kérem Lédermann Mózes urat... Az beszél? Itt doktor Fuchs, Wasserkopf ügyfelem megbízásából... Igen, a váltóhamisítás ...Nem tárgyál?... De kérem, én hajlandó vagyok a kárt megtéríteni, csak vonja vissza a feljelentést... Ne... ne... legyen olyan kegyetlen. Bizonyítsa be, hogy nem igaz, amit önről egész Pest beszél... Ugyan kérem... nem olyan súlyos... Utóvégre majdnem mindenkinek volt egy fiataalkori botlása... Garantálom, nem fog többé előfordulni... Köszönöm... Soha el nem hervadó hálám... *Leteszi a kagylót.* A vén uzsorást is elintéztem... *Meglepve látja, hogy Mancika és Wasserkopf simogatják egymást, duruzsolnak, szinte már csókolóznak.* Hát maguk mit művelnek?

Wasserkopf. Nem látja? Ejtőzünk.

Mancika. Kis ejtőernyőcském...

Wasserkopf. Kis putypurutykám...

Mancika. Aranypondrókám... egyetlen szerelmem... Agyatlan szerelmem...

Wasserkopf. Zergemadaram... Hát tudnál szeretni?

Mancika. De csak önzetlenül.

Wasserkopf. Annyi pénzem nincs.

Mancika. Nem is kell, én l'art pour l'art szeretlek.

Wasserkopf. Azt elhiszem. Első nejem is a l'art pour l'art-omért szeretett belém.

Dr. Fuchs. Gratulálok. Látom, ugyancsak egymásra találtak. Ha nem veszik tolaakodásnak, alkalomadtán én leszek a tanú.

Wasserkopf. Jobb szeretem az ilyet nézők nélkül... Olyan szerelmes vagyok... Minek nekünk tanú?

Dr. Fuchs. Nehogy letagadhassa, hogy feleséget is a sőhivatal szerzett magának. *Telefoncsengés.* Halló... igenis, vezérigazgató uram... azonnal bemegyek. *Hallgatót leteszi, indul.* Az ajtóból *Wasserkopfhöz.* Waszikám, be kell mennem pár percre a vezérhez. Várjon itt rám. Szegő, jöjjön maga is, hozza magával a „Helium” kontóját. *Mindketten el.*

Mancika. Végre egyedül.

Wasserkopf. Mi az?! Az Egyedet letartóztatták?

Mancika. Ki mondta?

Wasserkopf. Kegyed.

Mancika. Én azt mondtam, hogy végre egyedül, és nem Egyed ül.

Wasserkopf. Igaz, hogy kettesben vagyunk.

Mancika. Én annyira magához tartozónak érzem magam, hogy kettőnket bátran egynek vehetem.

Wasserkopf hirtelen. Szeretsz?! Ugye, Manszi, szeretsz?!

Manci, elszántan. Szeretlek, Waszi, Waszikám...

Wasserkopf átszellemülten. Manszi, Manszikám...

Manci. Pár perc múlva dél! Megyek és átöltözködöm. Várj meg, Waszikám, rögtön jövök. Majd együtt töltjük a vikendet.

Wasserkopf. Együtt fogunk vikkendezni. Jaj, de jó!

Mancika az ajtóból vissza. Egy kával.

Wasserkopf. Hát persze, hogy csak egy kával. Veled, drága egyetlen Manszim. *Manci el.* ...Végre egyedül... *A homlokát törli.*

Soltész bedugja a fejét az ajtón. Ceruzát, noteszt árul, bejön. Kegyed hegedül?...

Wasserkopf. Nem zenélek.

Soltész. Tudom.

Wasserkopf. Akkor miért kérdi?

Soltész. Csak a rím kedvéért. Hehe...

Wasserkopf. De vicces kedvében van.

Soltész gyanakodva nézi, majd hirtelen megszólal. Kutya legyen, ha nem maga a Wasserkopf?!

Wasserkopf. Akkor már kezdhet ugatni. A nevem megváltozott. Hogy mire, nem tudom. Az ügyvédem épp most telefonált ez ügyben a Belügybe.

Soltész. Mondom, nagyon megváltozott, még a neve is... Remélem, a Jakab az maradt.

Wasserkopf mindent beismerve. ...Az maradt!

Soltész. Emlékszik még rám?

Wasserkopf. Maga a Soltész...

Soltész. ...a Káfé Klauzálból, akit a hülye vicceivel mindig beugrasztott.

Wasserkopf boldogan. Soltész... Soltészkám... maga milyen pocsekul néz ki.

Soltész. Annál pompásabban néz ki maga. Ez a nyakkendő... Ez az elegancia... az a kocsis, ami a sarkon áll?

Wasserkopf. Az enyém lesz.

Soltész. Az a nő, aki kiment az előbb...

Wasserkopf. Az is az enyém lesz.

Soltész. Gratulálok...

Wasserkopf. Ez még semmi... látja azt a palotát? *Ablakon keresztül mutat.*

Soltész. Az a zöldes tetejű?

Wasserkopf. Nem, az a Vár. Bazilika. Mellette.

Soltész. Igen.

Wasserkopf büszkén. Az is az enyém lesz.

Soltész. Nem értem, hiszen még nemrég...

Wasserkopf. Nemrég! De azóta... Hiába, az igazi zseni mindig felszínre kerül. Nézzen ide...
tárcáját mutatja. Ezt mesélje el a Klauzáiban...

Soltész ámulva. Csupa ezres... miből? Mit csinál egész nap?

Wasserkopf. Semmit, de abban aztán tüchtig vagyok... És maga?

Soltész. Jobb, ha nem kérdezi. Épp a Dunához készülődtem...

Wasserkopf. Ott lakik?

Soltész. Nem.

Wasserkopf. Evezni jár?

Soltész. Nem.

Wasserkopf. Hanem?

Soltész szinte sírva. Öngyilkolni...

Wasserkopf. Soltész... Soltészkám... csak nem tesz ilyet.

Soltész. De bizony... Elhatározott szándékom.

Wasserkopf. Hát mi történt magával?

Soltész. Semmi különös. Az egyik lányom megszökött a pénztárosommal, aki előzőleg feljelentett adócsalásért. A másik lányom hatosikreknek adott életet, ha ezt életnek lehet nevezni. Utána szégyenében felgyújtotta a lakást.

Wasserkopf. Érdekes, ezek a mai lányok csak utólag szégyenlősök.

Soltész. Erre megérkezett Újvidékről az anyósom, aki addig ingerelte ellenem a feleségemet, míg az hozzám vágta a mozsártörőt, úgyhogy az az orvosok szerint mind a két lábamat amputálni kell. A fiam, aki nyolcból bukott, félelmében beállt az idegenlégióba. Természetesen, ezt már nem néztem tétlenül, megszólalt bennem a vérző apaszív, vonatra ültem, hogy hazahozzam fiamat az idegenlégióból. Pechemre a zsebemben felejtettem százezer dollárt, és a határon a valutarendőrség rám fogta, hogy sibalni akarok. Holnap lesz a főtárgyalás.

Wasserkopf. Ezért akart meghalni?

Soltész. Mért, ez magának nem elég?

Wasserkopf. Képes lenne ilyen számárságok miatt eldobni vacak életét.

Soltész. Mit csináljak?

Wasserkopf. Tanácsolhatok valamit?

Soltész sötéten. Nincs más kiút, csak a halál!

Wasserkopf. Én segítek magán.

Soltész. Kézpénzzel?

Wasserkopf. Nem. Tanáccsal.

Soltész lemondóan legyint. Ismerem a tanácsait... Eddig még mindig beugrasztott.

Wasserkopf. Értse meg, én meg akarom a Dunát menteni magától.

Soltész. Nem tud lebeszélni.

Wasserkopf. Nézzen rám. Én sokkal rosszabb helyzetben voltam, és most hogy nézek ki.

Soltész. Hát mit csináljak?

Wasserkopf. Semmit. Én adok magának egy címet, oda elmegy, és ott minden baját orvosolják.

Soltész. Na ne...

Wasserkopf. Na de! Majd meglátja, milyen helyre küldöm. Ott mindent elintéznek.

Soltész. Mindent?

Wasserkopf. Mindent. Olyan, mint a „terülj asztalkám”. Még el se mondta panaszát, máris megszabadították tőle.

Soltész. Bizonyára ciánkálit adnak be...

Wasserkopf. Nem akar hinni nekem? Itt él Pesten, és nem tud erről az intézményről?

Soltész. Intézmény?

Wasserkopf. Nem is intézmény, csodahivatal. Meglátja, öt percen belül visszakergetik az anyósát Újvidékre, leégett lakása helyett kap egy palotát. Fiát hazahozzák az idegenlégióból, valutaügyében megszüntetik az eljárást! Sőt, az ügyész bocsánatot fog kérni...

Soltész boldogan. Ha ez igaz... Remek!... *Töprengve.* Csak arra vagyok kíváncsi, mit fognak csinálni a hatos ikrekkel, mert azok defaktó itt vannak.

Wasserkopf. Nem tudom, hogyan, de azt is rendbe fogják hozni.

Soltész hálálkodva. Istenem, ha ez igaz... Ismét lesz üzletem, lakásom, ismét lesz feleségem, ismét ismételni fog a fiam, és ismét ártatlan lesz a lányom... Olyan ez, mint a visszafelé pergett film Karinthytól. *Wasserkopf* úr, hogy köszönjem ezt meg magának?

Wasserkopf. Sehogy. Csak embertársi kötelességemet teljesítem.

Soltész. Köszönöm... nagyon köszönöm... *Melegen megrázza Wasserkopf kezét.* Most már csak azt mondja meg, hogy kihez kell ebben az ügyben fordulnom?

Wasserkopf. Hát a pontos címet nem tudom, de azért meg fogja találni...

Soltész. Hova kell mennem, hogy visszakapjam leányomat, fiamat, üzletemet...?

Mancika átöltözve bejön. Na, Waszikám, mehetünk.

Wasserkopf. Mehetünk vikkendezni?

Mancika. Mondtam már, hogy egy kával.

Soltész. De milyen egy kával?!

Wasserkopf. Azonnal, angyalom, csak a Soltésznek adok még pár instrukciót. *Soltészhoz.* Hát ide hallgasson. Ma szombat van. Ilyenkor minden jobbérzésű úriember vikkendezni megy.

Manci. De Waszi, mondtam már, hogy...

Wasserkopf. Tudom. Ez pénz, de legfőképp gusztus dolga. Ki egy kával, ki kettővel. *Soltészhoz.* Ide hallgasson. Hétfőn reggel már kilenckor elkezdheti. Jöjjön ide... várjon csak, ne ide... ez már biztosan kimerült... van még Pesten más ilyen hivatal... egész biztos, kell hogy legyen...

Soltész. Milyen hivatal...?

Wasserkopf. Sóhivatal.

Soltész azt hiszi, hogy rosszul hall. Mi? Hogy? Hová?

Wasserkopf könnyedén. Menjen a sóhivatalba.

Soltész észbekap. Ó, én ökör!! Mindjárt sejthettem volna. Megint ugrasztani akar?! Pimasz, csirkefogó! Nesze! *Jól képen teremti, telefoncsengés.*

Mancika felveszi a kagylót. Az ügyvéd úr nincs bent... átvehetem az üzenetet... *Letakarja kezével a kagylót.* A Belügyből telefonálnak... *Ragyogó arccal.* Igen... hogy soronkívül elintézték *Wasserkopf* úr névmagyarosítási kérelmét... igen... és mire magyarosították... hogyan... nem értem... *Krankenfussra... Leteszi a kagylót.*

Wasserkopf egyik kezével az arcát fogja, röhögve Soltészhoz. Maga a legpechesebb ember a világon. Pofon akarja vágni a *Wasserkopf*ot, és a *Krankenfust* találja el.

Függöny

Elmeorvosok

Szereplők:

Dr. Agylepény

Dr. Fejperec

Szolga

Fejperec ül egy helyben és tornázik a karjaival, közben folyton ezt mondogatja. Hepe-hupa - hepe-hupa...

Szolga jön. Tanár úr, kérem...

Fejperec. Mit akar?

Szolga. Agylepény tanár úr akar beszélni a tanár úrral.

Fejperec folytatja az előbbi. Jöhet. Hepe-hupa...

Agylepény jön. Kedves kolléga úr... Szolga el.

Fejperec feláll. Minek köszönhetem, kedves kolléga úr?

Agylepény. Egy érdekes esetről kifolyólag kerestem fel kedves kolléga urat. Konzíliumról lenne szó... mint olyan embert kerestem fel, kolléga urat, kinek képzettségéről és diagnosztikai képességéről az elmebajok megállapítása terén éppúgy meg vagyok győződve, mint a magaméről.

Fejperec. Nagyon helyes, kolléga úr. Nekem is az a nézetem, hogy az elmeorvosok európai történetében ez idő szerint mi ketten vezetünk, holtversenyben.

Agylepény hajlongva. Ó, kolléga úr!

Fejperec szintén. Kolléga úr!

Agylepény. De nem zavarom, kolléga úr!?

Fejperec. Szó sincs róla, kolléga úr. Éppen érdekes elmebetegséget tanulmányoztam.

Agylepény. Tehát éppen munkában találom. Annál jobb. Miről van szó?

Fejperec. Betegem állandóan egy helyben ül, tornázik a kezeivel, és közben azt mondja folyton: hepe-hupa, körülbelül így: Mutatja.

Agylepény. Nagyon érdekes. Láthatnám az illető beteget?

Fejperec. Majd rátérünk... Talán térjünk rá előbb a kolléga úr által említett konzíliumra. Előre sejtem különben, hogy a főbb pontokban meg fogunk egyezni.

Agylepény. Én is azt hiszem. A tudomány diadalát bírom abban, hogy mi ketten elmeorvoskérdésekben körülbelül egy véleményen szoktunk lenni.

Fejperec hajlong. Kolléga úr!

Agylepény mint fent. Ó, kolléga úr, kérem, kérem!

Fejperec. Parancsoljon, kolléga úr.

Agylepény. Az eset rendkívül érdekes, kolléga úr. Magam talán nem is tudnék végére járni. Azért gondoltam rá, hogy bizalmas kettesben, a „több szem többet lát” elv alapján tanácskozzunk róla.

Fejperec. Elhozta a beteget?

Agylepény. Elhoztam, kolléga úr.

Fejperec körülnéz.

Agylepény. Annak a megállapításáról van szó, kolléga úr, vajon én, aki önnel e percben beszélek, elmebeteg vagyok-e, vagy sem?

Fejperec. Nagyon érdekes eset. Már gondoltam rá magam is... Szóval ennek az esetnek a megbeszélése volna jelen tanácskozásunk tárgya?

Agylepény. Az. Eleinte természetesen arra gondoltam, hogy mint az ország első elmeorvosa, ezt magam állapíthatom meg elsősorban, de aztán rájöttem, hogy magamról lévén szó, mégiscsak jobb lesz, ha konzíliumot hívok egybe, legalábbis két elsőrangú szaktekintélyt. Magamon, mint elsőrangú szaktekintélyen kívül, meghívtam hát kolléga urat is erre a konzíliumra.

Fejperec hajlong. Ó, kolléga úr.

Agylepény mint fent. No de kérem, kolléga úr...

Fejperec. Akkor mindjárt el is kezdhethük a tanácskozást, kolléga úr.

Agylepény. Parancsoljon kolléga úr.

Fejperec. Kifejezett véleményt persze nem mondhatok az eset beható tanulmányozása nélkül. Ön, aki az esettel foglalkozott, bizonyára több módot talált rá, hogy az adatokat felhasználja. Mindenesetre fontos tehát, hogy kolléga úrnak mi a véleménye?

Agylepény. Az én véleményem az, hogy én elmebeteg vagyok. Mi az, hogy elmebeteg? Egy sült bolond vagyok, egy tébolyodott, egy plemplem.

Fejperec. Mindenesetre megfontolandó vélemény olyan kolléga részéről, aki az elmebetegségekben olyan kiváló szaktekintély, mint kolléga úr.

Agylepény. Hízeleg, kolléga úr.

Fejperec. Szó sincs róla, kolléga úr; de térjünk át a tárgyra. Abban ugye mindketten megegyezünk, hogy az elmebetegségeknek van egy ismérve, ami feltétlenül bizonyítható az elmebetegségek jelenlétére.

Agylepény. Hogyne, hogyne. A téveszmék, azaz a fixa ideák, gondolja kolléga úr, ugye?

Fejperec. Megegyeztünk abban is, hogy mit értünk fixa idea alatt.

Agylepény. Hogyne, kolléga úr. Fixa idea, azaz téveszme alatt olyan kényszerképzetet értünk, mely a különben helyesen, vagyis logikusan működő értelemben automaticæ felvetődött - hibás képzetet önmagunkról, teszem fel, hogy valaki császárnak képzei magát, holott nem az, vagy heringnek, és szopogatja az ujját, hogy sós, és nem az stb.

Fejperec. Nagyon helyes, kolléga úr. Hiszen jól tudjuk mind a ketten, hogy az elmebetegek, téveszméjüktől eltekintve, egészen helyesen gondolkoznak. Nos tehát, lássuk, hogyan áll ez esetünkben. Megállapítandó, hogy kolléga úrnak van-e rögeszméje? Mert ha nincsen, akkor kolléga úr természetesen nem elmebeteg.

Agylepény. Úgy van, kolléga úr. Nagyon helyes.

Fejperec. Elsősorban azt fogjuk megvizsgálni, van-e kolléga úrnak önmagáról rögeszméje. Hogy hívják, kolléga úr?

Agylepény. Engem? Agylepény Ödönnek.

Fejperec. Helyes. Rendben van. Csakugyan úgy hívják. Kicsoda kolléga úr?

Agylepény. Az ország egyik első elmeorvosa, kolléga úrral együtt.

Fejperec hajlong. Kolléga úr.

Agylepény mint fent. De kérem, kedves kolléga úr, nem tehetünk róla.

Fejperec. Hol lakik kolléga úr?

Agylepény. Az elmeógyógyintézetben.

Fejperec. Az meg is látszik. Nagyon helyes. Amennyiben figyelemmel kísérte kolléga úr azokat a válaszokat, amelyeket kolléga úr kérdéseimre adott, megállapíthatta, hogy kolléga úr nagyon jól tudja, hogy kolléga úr kicsoda és micsoda, mert hiszen mindaz, amit mondott, szóról szóra igaz. Kolléga úr nem képzeli magát sem krokodilnak, sem lámának, hanem annak, ami valóban. Önmagáról szóló rögeszméje nem lévén, azt hiszem, bátran kimondhatom diagnosztikai véleményemet, mely szerint kolléga úr nem elmebeteg.

Agylepény. Dehogynem vagyok elmebeteg. Ilyet ne mondjon, kolléga úr. Elmebeteg vagyok én, de milyen elmebeteg!

Fejperec. De hát mire alapítja nézetét, kolléga úr? Igazán nagyon csodálom, hogy kolléga úr, akivel mindig megegyeztem, hiszen láthatta, kolléga úr, hogy nincsen rögeszméje, hát hogy volna elmebeteg.

Agylepény. Már pedig nekem ilyet ne mondjon, kolléga úr, hogy én nem vagyok elmebeteg.

Fejperec. No, ez igazán csodálatos... Hiszen az előbb kolléga úr nagyon helyesen állapíthatta meg önmagáról, hogy kicsoda.

Agylepény. Igen. Elmebeteg vagyok.

Fejperec. Hogy volna az, mikor mindketten láttuk, hogy nem az?

Agylepény. Hogy én nem vagyok elmebeteg?

Fejperec. Persze, hogy nem! Ez be van bizonyítva, már az előbbiekből is.

Agylepény. Megálljunk csak. Ha nem vagyok elmebeteg, akkor miért hiszem magamról, hogy elmebeteg vagyok?

Fejperec. Hát kolléga úr azt hiszi magáról, hogy elmebeteg?

Agylepény. Azt.

Fejperec. Ez egy rögeszme, kolléga úr, mert mint láttuk, kolléga úr nem elmebeteg.

Agylepény diadallal. Mondom, hogy rögeszme! De hiszen akkor, ha nekem rögeszmém van, akkor én elmebeteg vagyok.

Fejperec. Hát persze. Ha rögeszméje van, akkor elmebeteg.

Agylepény. Tehát én elmebeteg vagyok, kolléga úr?

Fejperec. Nyilván elmebeteg, kolléga úr, miután rögeszméje van.

Agylepény dühösen. Még hogy nekem rögeszmém van? Hogy volna nekem rögeszmém?

Fejperec. Hát hiszen az imént állapítottuk meg. Az a rögeszméje, hogy elmebeteg.

Agylepény. Ez egy rögeszme? Hogy volna ez rögeszme? Hiszen a kolléga úr épp az imént állapította meg, hogy én csakugyan elmebeteg vagyok.

Fejperec. Úgy is van.

Agylepény. De hiszen akkor ez nem egy rögeszme, akkor ez egy logikus és helyes megállapítás, tehát nem rögeszme. Ha pedig nincs rögeszmém, akkor természetesen nem is vagyok elmebeteg.

Fejperec. Ha nincs, akkor nem is az.

Agylepény megrázza a kezét. Köszönöm, kolléga úr. Mégiscsak gyönyörű dolog ez a tudomány. De legalább annyira érteni kell hozzá, mint mi ketten.

Fejperec hajlong. Kolléga úr.

Agylepény mint fent. Kolléga úr! *Folytatva élénken.* Mert hiszen, ha nem rögeszme, hogy elmebeteg vagyok, akkor nem vagyok elmebeteg. Tehát nem is lehet rögeszmém. Tehát mégse vagyok elmebeteg. Tehát csak rögeszme, hogy elmebeteg vagyok. Tehát nem rögeszme, hogy az a rögeszmém, hogy mégse vagyok elmebeteg. Tehát csak rögeszme, hogy elmebeteg vagyok, tehát rögeszmém van, tehát elmebeteg vagyok, tehát nem rögeszme, hogy elmebeteg vagyok... Ó, tudomány! *Őrjöng.*

Fejperec visszaül a székre, és folytatja a tornázást. Hepe-hupa - hepe-hupa...

Függöny

Óriási jó ember

Szereplők:

A nagyságos úr

A nagysága

A Mari

A cugszfürer úr

Szín: Szoba, vacsorára terített asztal, este kilenc óra után.

ELSŐ RÉSZ

Nagyságos úr az asztalnál ül. Közkatona. Extra egyenruha van rajta, mint afféle segédszolgálatos irodistán, a szemén cvikker.

Nagysága szemben a nézővel szintén ül.

Mari hüppögve, szemeit törülgetve üldögél, éppen kezdődik a jelenet.

Nagyságos úr. Mi? Mi? Mit beszél maga? Megbolondult?

Mari hüppög. Micsináljak, kezit csókolom, nagyságos úr, az a rabló nem hagy mán!

Nagysága. Hallatlan, kérlek!

Nagyságos úr. Az ember holtfáradtan hazajön az irodából, és ilyenekkel fogadják vacsora helyett.

Nagysága. Én nem tehetek róla, drágám...

Nagyságos úr felháborodva. Hogy én ereszem be este kilenc után. Hogy mer még beszélni is ilyeneket!

Mari. Én nem tehetek róla, nagyságos úr, én nem akartam, de az a rabló furt a nyakamra jár, hogy aszondja, hogy sürgős beszélni valója van velem.

Nagyságos úr. Miféle rablóról karattyol folyton?

Mari. Arrul a léhűtő sehonnairul.

Nagyságos úr. Miféle léhűtő sehonnai?

Mari. Hát a vőlegényem.

Nagyságos úr. Úgy? A vőlegénye!

Mari hüppögve. Hogy aszongya, hogy ü csak most beszélhet velem, mert holnaptól már nem lehessen tudni, aszongya, oszt felkajabált a lépcsőn, hogy gyűjjek le a kapu alá, ott vár, oszt ü is igen kéreti a nagyságos urat, hogy tesszen beereszteni.

Nagysága. Hallatlan!

Nagyságos úr. Kilenc óra után!

Nagysága. Mit gondol az az ember?

Mari. Mán hiszen én is tudom, hogy ami nem illik, nem illik, mondtam is neki, de hát nem hagy békén, hogy csak gyűjjek, aszongya, oszt fenyeget, hogy különben elhagy. *Sír.*

Nagyságos úr. Mi? Még hogy elhagyja különben? De hiszen ez zsarolás! Na, majd ellátom én a baját annak az embernek! Még fenyegetőzik? *Feláll.* Hol van az az ember?

Mari. Mondom, itt lent sétál a kapu alatt!...

Nagysága. Mais cher ami, ne vous mélez pas dans des affaires.

Nagyságos úr harciasan. Micsoda beszéd az kérlek!... Csak nem hagyom, hogy engem is zsaroljanak, meg a cselédemet holmi - holmi érzelmi revolverrel! Hogy különben elhagyja! Majd adok én neki!

Nagysága megnyugtatója. Ne izgasd fel magad, fiam, mindenféle népséggel...

Nagyságos úr. Ugyan kérlek, hát csak nem hagyom magam! Ezek a vőlegények már nagyon arcátlanok kezdenek lenni. Hogy én, Gerő Félix, köz- és váltóügyvéd, adjak a cselédemnek kilenc után kimenőt, mert a Mari kisasszony vőlegénye beszélni akar vele. Na, majd meg-nézem magamnak azt a legényt! *Dühösen fejébe csapja a sipkát, és elrohan.*

Függöny

MÁSODIK RÉSZ

A függöny előtt jobbról sétálgatva és szivarozva jön a Cugszfürer úr. Jó, bajuszos, piros-pozsgás öregbaka típus. Komisz blúz, de az szépen, forschriftosan áll, a bajonetten sárga bojt, 12-es emlékérem, schüccerbojt, sárga disztancseccerstráf, tempósan járkál, kurtaszivart szopogat, kényesen füttyörész, óráját nézi.

Nagyságos úr sietve jön balról, körülnéz, meglátja a cugszfürert, szaporán. Hallja, izé, tulajdonképpen mit gondol maga, micsoda disznóság... maga... maga...

Cugszfürer megfordul, meglátja a cvikkeres katonát. Mi az, hé? Hozzám beszélsz?

Nagyságos úr meghökken. Hát persze...

Cugszfürer. Ejnye, azt a bádogszemű szentjét annak a jó táncos idesanyádnak, hát a happtákkal mi lesz?!

Nagyságos zavartan szalutál.

Cugszfürer ordítva. Happták!

Nagyságos úr összerezzzen, aztán happtákban áll.

Cugszfürer vasvilla-szemekkel nézegeti egy darabig, aztán könnyedén sapkájához legyinti a kezét, ahogy a tisztektől látta. Szervusz! Még egy darabig nézi. Rut!

Nagyságos úr lehülve. Mondja csak, kérem, maga az a...

Cugszfürer. Maga?! Ki az a maga?

Nagyságos úr. Akarom mondani: Cugszfürer úrnak tetszik lenni...

Cugszfürer. No azért! Mert én óriási jó jó ember vagyok ám, fiam, de tudok óriási rossz is lenni!

Nagyságos úr alázatosan. Igenis...

Cugszfürer jóságosan. No, mit akarsz, fiam?

Nagyságos úr. Csak azt akartam kérdezni, hogy cugszfürer úr, hogy cugszfürer úrnak...

Cugszfürer bátorítva. Na csak nyögd már ki, fiam. Nem kell tőlem félni! Óriási jó ember vagyok én, ha nem ingerelnék...

Nagyságos úr zavartan. Csak azt akartam kérdezni, hogy talán várni tetszik itt valakit?

Cugszfürer. Hát aztán? Mi bajod vele?

Nagyságos úr ijedten. Nekem semmi.

Cugszfürer. Nono. Nem: nekem semmi! Hanem: „jelentem alássan vitéz cugszfürer úrnak, nekem semmi”.

Nagyságos úr. S jelentem alássan vitéz cugszfürer úrnak, nekem semmi!

Cugszfürer. Úgy bizony, fiam! Nem azért mondom, mintha haragudnék, mert én óriási jó ember vagyok - de látod, fiam, a legénység vigyázzon a fórsriftra, mert *kiabálva* öt rossz!

Nagyságos úr ijedten. Tudom, kérem!

Cugszfürer. Nem: tudom, kérem, hanem: „jelentem alássan vitéz cugszfürer úrnak, majd megtanulom.” Így kell beszélni, fiam. *Jóakarattal.* Látom én, fiam, hogy abban a fatornyos hazárdban nem volt benne módod, hogy az úri beszédet megtanuld, hát akkor leginkább és jobb, ha hallgatsz, mikor urakkal beszélsz. Mert én óriási jó jó ember vagyok, de tudok óriási rossz is lenni...

Nagyságos úr. Jelentem alássan: igenis!

Cugszfürer. Nono, hát azért! *Jóindulattal.* Aztán merre igyekszel?

Nagyságos úr. Csak úgy, kicsit sétálni, hehehe...

Cugszfürer összehúzza a szemeit. Kilenc után? Van erlaubnis?

Nagyságos úr. Bizony, ma éppen nincs.

Cugszfürer. Na ugye!? Oszt erlaubnis nélkül akartál lógni kilenc után. Hát mi lenne most, ha én kibánnék veled?

Nagyságos úr. Hát...

Cugszfürer. No nem kell begyulladni, kék a paroli. Tudok én óriási jó ember is lenni. Hát most figyelj ide.

Nagyságos úr alázatosan. Igenis.

Cugszfürer. Most felmégy ide ebbe a házba la, a második emeletre, osztán Darab Mária kisasszonyt keresed. Meg tudod jegyezni a nevét?

Nagyságos úr. Igenis!

Cugszfürer. Na, mondd csak szépen, kit keresel?

Nagyságos úr. Darab Máriát.

Cugszfürer ordítva. Kisasszonyt, azt a nem jó istenségit ennek a kajla világnak.

Nagyságos úr riadtan. Kisasszonyt.

Cugszfürer megnyugodva. Na, kicsit nehéz fejed van, fiam! Szóval: Darab Mária kisasszonyt, aki valami fiskálisnál van helyben, fölmész, oszt megmondod, hogy a fürer úr izeni, jöjjön már, mert nem várok tovább! Mit mondasz?

Nagyságos úr. Hogy a fürer úr izeni, hogy jöjjön már, mert nem tetszik tovább várni.

Cugszfürer. Na. Akkor aztán, ha éppen lógni akarsz... hát... ne tudjak róla... Csak vigyázz a patrujra...

Nagyságos úr. Igenis.

Cugszfürer. Mert én óriási jó ember is tudok lenni.

Nagyságos úr. Igenis!

Cugszfürer. Abtreden! *Előbbi szalutálás.*

Nagyságos úr haptákban, aztán indul balra.

Cugszfürer. Hé!

Nagyságos úr megfordul.

Cugszfürer. Nesze! *Kurtaszivart ad neki.* No, csak fogadd el, oszt lógj!

Nagyságos úr elveszi a szivart. Köszönöm szépen... tekintetes... cugszfürer úr... *Leforrázva el balra.*

Cugszfürer jóindulatú részvétellel. Kicsit nehéz feje van a bundásnak! *Sétálva el balra.*

Függöny szétmegy

Első szín

Mari még mindig hüppögve áll.

Nagyságos úr jön balról, gondolkodva.

Nagysága aggódva. Na, mi az fiam?

Nagyságos úr felriad. Ja... Semmi... *Marihoz.* Mari kisasszony...

Nagysága meglepetve. Mit beszélsz?

Nagyságos úr. Akarom mondani kedves Mari ö... ö... ö... na... mit is akartam mondani... szóval... nem látom sehol a... kedves vőlegényét... de azért maga lemehet egy kicsit... majd legközelebb megmagyarázom neki, hogy ez nem járja... most az egyszer lemehet még...

Mari boldogan el.

Nagysága csodálkozva. Nem értelek, Félix. Qu' avez-vous? Pourquoi?

Nagyságos úr. Tudod, fiam, eszembe jutott a lépcsőn, hogy ilyen dolgokban nem szabad merevnek lenni... *Elgondolkozva.* Inkább jónak és engedékenynek kell lenni... Ha az ember akar, tudod - óriási jó ember is tud lenni!...

Függöny

Hamlet a mellényzsebben vagy Gyerünk, gyerünk, az igazgató bácsinak dolga van!

Személyek: az igazgató úr, a rendező, Hamlet, Ofélia. Próba a színházban Hamletből. Hamletet egy színész játssza, Horaciót a rendező.

Rendező. Hát kérem csak innen még egyszer.

Hamlet. „Több dolgok vannak földön és egen, Horatio, mintsem bölcselmetek álmodni képes.”

Igazgató monoklival a szemén, orrhangon beszél. Bonjour.

Hamlet. „Felfogni képes.” *Hajlong.* Alásszolgája, igazgató úr.

Rendező hajlong. Alásszolgája, méltóságos úr.

Igazgató. Já, csak hagyja, schon gut. Na, mi megy, mi megy? Éppen erre jártam.

Rendező. Kérem szépen, méltóságos úr, Hamletet próbáljuk.

Igazgató. Já, igen. Der Hamlet. Tudom, elő is akartam venni. Nagyon szép, régi darab. Olyan, olyan - hogy mondjam csak... eee... olyan hosszú darab.

Rendező zavartan. Hát...

Igazgató. De azért lehet adni. Majd húzni fogunk belőle.

Rendező. Igenis, igazgató úr...

Igazgató. Hát csak folytassuk, majd mindjárt meghallgatom.

Rendező mint Horatio.

„Felséges úr, az éjjel erre járt
Atyád, a szellem!...”

Hamlet. „Több dolgok vannak a földön és egen, Horatio, mintsem bölcselmetek felfogni képes.”

Igazgató. Eee... várjon csak, kérem. Melyik jelenet ez? Már nem emlékszem világosan... olyan régen írták ezt a darabot.

Rendező. Hamlet értesül róla, hogy atyja szelleme az éjjel arra járt.

Igazgató. Na hát persze. Az nagyon jó jelenet a szellemmel. Szellemes jelenet. Azt benne kell hagyni, de minek ezt olyan hosszan csinálni? Ezt, amit itt Hamlet úr mond, ezt törölni kell. Horatio röviden megmondja, hogy itt járt a szellem, erre Hamlet röviden bólint a fejével - nem igaz? Já, hát itt járt, akkor itt járt. Nem igaz?

Rendező udvariasan. De igaz, méltóságos uram. *Hamlethez.* Hallotta?

Hamlet. Já, hát itt járt.

Igazgató. Még ez se kell. Csak bólintson.

Hamlet bólint.

Igazgató. Nnna. Ez így jó lesz. Most jöhet mindjárt a szellem. Azt hatásosan kell megcsinálni, pénzt nem kímélni Eee... mondja csak, milyenféle ember ez a Hamlet? már nem emlékszem világosan a darabra... akkor éppen beteg voltam...

Rendező. Hát kérem... olyan... olyan gondolkodó természetű...

Igazgató. Gondolkodó?... Az jó. No, de csak egészen röviden, ha kérnem szabad.

Rendező. Hogyan röviden?

Igazgató. Na, hogy csak röviden gondolkodjék. Mit kell azon olyan sokat gondolkodni? Nem szeretem azt a sok tépelődést a fiatalságnál. A tett halála az okoskodás... Kérem szépen, a mai világban!... „Ne törje a fejét, azt a pörgét, ha sorsjegyet vesz, vegye a Dörgét” - nem igaz? Hehehe.

Rendező udvariasan. Hehehe. Milyen vicces a méltóságos úr.

Igazgató. Hát azért mondom. A gondolkodásból húzni kell.

Rendező Hamlethez. Hallotta?

Hamlet. Igenis, méltóságos uram.

Igazgató. Most pedig kérem, csak folytassák. De mondom, egészen röviden.

Rendező mint Horatio. „Mit olvas felséged?”

Hamlet könyvet szed elő. „Szó, szó, szó.”

Igazgató. Mi az kérem? Hogy van ez?

Hamlet. „Szó, szó, szó.”

Igazgató. Szó, szó? Ezt így nem lehet. Ezt kihúzzuk.

Hamlet megütközve. De kérem, méltóságos uram, ez csak nem hosszú...

Igazgató. Ne feleseljen. Ennek nincs értelme. Ha azt kérdezik az embertől, hogy van? arra lehet így felelni: „na, szo, szo, szo,” de arra; hogy „mit olvas?”, arra nem lehet így felelni. Értette? Ezt kihagyjuk. Tovább, röviden.

Hamlet alázatosan. Igenis, méltóságos uram.

Rendező mint Horatio.

Felséged oly borús ma este, miért?

A tépelődés úrrá lett talán

Felséged lelkén?

Hamlet. „Valami rothad Dániában.”

Igazgató. Várjon csak. Mit beszél maga itten?

Hamlet csodálkozva. „Valami rothad Dániában.”

Igazgató. Na hallja, hát ez utálatos. Ilyesmit nem lehet beszélni. Én nem lopom a pénzt a színházra, és azt akarom hogy a közönség mulasson. És ha nekem ott van a közönség között a dán konzul? És az meghallja az ilyesmit? Az hazamegy és mit mond, hogy nálunk hogy beszélnek a dánokról? Hogy nekünk hadat üzenjenek a dánok? Hát kérem, erről ne is beszéljünk, ezt húzni kell. Ez kimarad. Kérem, csak folytassák, de röviden.

Rendező mint Horatio „Miért oly hallgatóg felséged, im?”

Hamlet. Lenni vagy nem lenni, ez itt a kérdés.

S talán álmodni, ez a bökkenő.

Mert hogy mi álmok jönnek a halálban,

Midőn a lélek...

Igazgató köhécsel, izeg-mozog, végre közbeszól. Kérem csak... álljon meg, izé... álljon meg!

Hamlet ijedten. Kérem...?!

Igazgató. Mi ez a hosszú?

Hamlet. Hát ez az izé, a monológ, méltóságos uram.

Igazgató. Monológ? Hm. Furcsa. És olyan régi dolgok vannak benne? „Lenni vagy nem lenni?” Hiszen ez már Shakespeare-ban is megvan...

Rendező. De kérem, hiszen...

Igazgató. Ne feleseljen. Ezt az egészet kihagyjuk. Folytassák kérem... Azaz hogy pardon!... Meddig tart még ez a jelenet? Ez egy nagyon hosszú jelenet, azt mondhatom. Ööö... mondja csak, izé, nincs ebben a darabban valami betét... valami izé... női betét... már nem emlékszem világosan a darabra... akkor nem készülhettem...

Rendező szolgálatkészen. De igen, méltóságos uram, Ofélia, mikor megőrül, réveteg népdalokat ad elő, fején kendővel...

Igazgató. Megőrül? És népdalokat ad elő? Hja, persze, persze, már emlékszem, hiszen ez nagyon kitűnő, nagyon hatásos. Azt ide közbe fogjuk szúrni. Ide ebbe a jelenetbe. Hívja be, kérem, gyorsan Oféliát.

Rendező kikiált a színpalak mögé. Török kisasszony!...

Igazgató magában dohog. „Lenni, vagy nem lenni!” Nem rossz! Most jönnek ilyesmivel! Ez is egy kérdés! Itt gyökeres reformokra van szükség, azt látom. Jókor jöttem ide.

Hamlet. De méltóságos uram!...

Igazgató. Hallgasson! Ezt is kihagyjuk!

Ofélia jön. Tessék?

Rendező. Kérem kisasszony, az igazgató úr ide akarja közbeszúrni a megőrülés jelenetét. Kérem, tessék onnan, hogy

Bement a lány, de mint leány

Többet nem jöve ki.

Ofélia énekel:

Bement a lány, de mint leány

Többé nem jöve ki... stb., stb.

Igazgató tapsol. Bravó! Hehehe! Ez nagyon jó, nagyon kedves. Ezt kérem idetenni, görög-tűzzel. És a kisasszony táncoljon hozzá. Vagy esetleg ezt eljátszatom Napierkovszkával... ilyen dolgokban nem szabad kímélni a pénzt... Kérem, izé, majd írjon Napierkovszkának... Tovább. Tovább, kisasszony, nagyon jó volt... *Nyájasan bólint.*

Ofélia felbuzdulva, Török Irma hangját utánozza. „Köszönöm a jóságukat, hölgyeim és uraim. Felség, köszönöm a jóságát!...”

Hamlet. „Menj kolostorba, Ofélia!”

Igazgató felugrik. Mi az, maga már megint beszél? Hogy mer maga közbeszólni, mikor a kisasszony játszik?

Hamlet megrökönyödve. De kérem, méltóságos uram, itt ez következik a szerepemben...

Igazgató. Embebembe, szerepembe! Maga beszélőgörcsben szenved, maga fonográf! Maga egy gondolkodó? Maga egy locska-fecske! Menjen az izébe, Sie! *Rendezőhöz.*

Rendező könyörögve. De méltóságos uram, itt csakugyan azt mondja Hamlet...

Igazgató. Ugyan, ne beszéljen! Ez a Hamlet egy lehetetlen szerep! Végre jön valami rendes, a kisasszony énekel - erre ez megint elkezdi a hosszút. Kérem az egész szerepet kihagyjuk... Értette?... Hamlet szerepe ki van hagyva!

Rendező. De kérem... méltóságos uram... hiszen ez a címszerep!...

Igazgató. Címszerep! Nagyszerű!... De nincs értelme... Kimarad, punktum...

Rendező. De méltóságos uram... mit szól ehhez a közönség...

Igazgató. Semmit... Én vagyok a dramaturg.

Rendező. De méltóságos uram... Shakespeare megfordul a sírjában!...

Igazgató. Ha megfordul, akkor is én fordítottam! *Mellére üt.* Én vagyok a legnagyobb magyar Shakespeare fordító!

Függöny

A Doktor bácsi

Szereplők:

A beteg

A feleség

A doktor bácsi

A beteg az ágyban fekszik és nyög. A felesége a telefonnál áll.

Beteg nyög.

Feleség telefonál. Hát ha a tanár úr semmiképpen se, akkor tessék küldeni azt a fiatal doktor urat... Igen... Hát akkor, ugye... igen... Tehát azonnal... igen... hát köszönöm... kérem, csak hagyja... *Leteszi a kagylót.*

Beteg felnyög. Mit hagyjon? Hagyjon engem meghalni?

Feleség. Dehogy. Azt mondta: kezét csókolom. Mondtam neki, csak hagyja.

Beteg nyög.

Feleség. Valami nagyon kitűnő fiatalembről beszél, azt mondja: csak most végzett éppen, de az egyetemen nagy jövőt jósolnak neki.

Beteg. Ne mondd. Hát nekem milyen jövőt jósolnak az egyetemen? Nem rossz. Az egyetemen jósolni tanítják az orvosokat? Miért nem hívatsz akkor egy jósnőt, aki megjósolja, hogy ágyban, párnák közt fogok meghalni, és hogy egy barna fiatalember gondol rád, és hogy a közel jövőben levelet fogok kapni, és hogy te a síromon fogsz táncolni egy szőke fiatalemberrel?

Feleség. Ne erőltesd magad. Megint nem használ a keserűvíz.

Beteg sír. A keserű halál fog nekem használni. Miért akarsz te az én síromon táncolni? Ki hallott már ilyet? Nem táncolhatsz te itthon, az ebédlőben vagy a Saphirnál? Muszáj neked ausgewählt az én síromon táncolni?

Feleség. Na, na, na.

Beteg bög. Hát muszáj, hát muszáj?

Feleség. Dehogy muszáj.

Beteg. Hát ígérd meg, hogy nem a síromon fogsz táncolni. Hanem hogy itt fogsz táncolni, vagy akárhol.

Feleség. Jó. Megígérem.

Beteg. És különben is, muszáj neked egyáltalán táncolni, ha én meghalok? Miért veszed te be a fejedbe, hogy neked táncolni muszáj, ha én meghaltam? Van neked szíved?

Feleség. De hiszen én... *Csöngetnek.*

Beteg hangosan vacog és didereg. Harara. Hhrarararara. Braharabrahahah. Rababrahaha. Rebarbarahrabrahaha. Kopognak.

Feleség. Tessék.

Doktor egészen fiatal ember. Alig lehet huszonkét esztendő. De roppant fölényesen mozog, fellépése impozáns. Orrhangon, vontatottan beszél, azon a leereszkedően jóakaró hangon, ahogy híres tanároktól látta még fél éve az egyetemen. Na, hol a beteg?

Beteg vacog, mint aki már nem tud megszólalni.

Feleség. A férjem... ma reggel óta...

Doktor. Ma reggel óta lázas, érverése fluktuál, tapintásra kocsonyás. Na, na, na, nem kell megijedni, kis nagysádka. Megveregeti a feleség vállát.

Beteg abbahagyja a vacogást.

Feleség széket hoz.

Doktor leül a beteg mellé, megveregeti az arcát. Na, na, fiacskám. Nincs semmi baj. Hát ugye a mellecske fáj: itten?

Beteg ijedten. Mellecske?

Doktor. Na nézzük. Maradjon egészen nyugodtan. Két ujjával fogja a beteg kezét, óráját nézi. Mindketten feszülten figyelik. Hosszú szünet.

Doktor egyszerre. Ejnye, már fél hat van. Elteszi az órát.

Feleség meglepetve. Tehát... doktor úr... mit gondol...

Doktor ásít, nyújtózkodik. Meglát egy képet. Nagyon szép arckép. Murilló.

Feleség meglepetve. Nem. Rippl-Rónai. Nem arckép, csendélet.

Doktor. Á, e, e. Ezek a modern írók: hja, ja, ez az Ady. Olyan bolondosak. Ők maguk se értik. Hirtelen a beteghez fordul, vontatottan, unatkozva. Hát magának, fiacskám, egy kis reminiscencia, mincia, tripociplonciatropigetitilius, golekubitisze vanante, apud, ad, adversum...

Beteg vacogva. Circum, circa, citra, cis. Bele szoktak ebbe halni?

Doktor a beteg ősz szakállát veregeti. Na, na, na. Egy bizonyos százalék. Egy kis százalé-kocska. Na, igen. Hirtelen. De fel is szívódhatik. Felszívódik. Beleszívódik a szövetbe, bele-szippog a kis szövetecskebe. Nem kell félni semmit, fiacskám. Barátságosan pofozza a beteget.

Feleség biztatólag. Na látod, mondtam. Beleszívódik a szövetbe, és nincs semmi baj. A szövetet aztán kimoshatja az ember. Csak hallgass a doktor úrra, ő jobban tudja.

Doktor az asszonyt nézi, föláll. Nana. Hát, nagysádka, mostan nem kell félni semmit, jobban lesz a kis öreg, aztán lehet megint ficli-fucli.

Beteg nyugtalankodik, felül.

Feleség. Ficli-fucli?

Doktor megcsípi az asszony arcát. Na, szaladjon nagysádka, és hozzon nekem egy meleg borogatást, jó forrón, és vigye ki az asztalt innen.

Beteg siránkozva. Kérem, doktor úr...

Doktor a feleség hasát veregeti. Egy kis dermatikus beavatkozás lesz szükséges, ami nem fogja bántani a kis öreg képességeit, nagysádka...

Beteg hangosabban. Kérem, doktor úr... Tessék ide jönni...

Doktor. Na, mit akar? *Odamegy.*

Beteg siránkozva. Kérem, doktor úr, ne tessék olyanokat mondani a feleségemnek, hogy ficli-fucli, mert az én feleségem nagyon szemérmesen lett nevelve.

Doktor haragosan. Na, na, na. Mi az? Csak bízza rám. Magának mozdulatlanul kell feküdnie, értve? *Visszamegy az asszonyhoz, aki közben behozott egy lavór vizet. Hosszan mossa a kezeit, miközben beszél.* Egy kis tüvel egy kis injekciót fogunk beadni, az egész egy jelentéktelen beavatkozás, némi vérzés lesz, de nyugodtan kell viselkedni. *Az asszonyhoz.* Na, ne féljen semmit. *Megveregeti a derekát.* Na, nagysádka, mit fél?

Beteg hangosan nyöszörög. Kérem, kérem, doktor úr...

Doktor odamegy. No, mit akar?

Beteg siránkozva. Kérem, doktor úr, tessék engemet megfogni, ne a feleségemet. Én vagyok a beteg, kérem szépen.

Doktor haragosan. Na jól van, majd meglássuk, ilyen hős lesz-e a műtétnél. *Megfogja a fejét, lefelé nyomja.* Nem érez semmit?

Beteg. Nem.

Doktor még jobban lenyomja a fejét. Most se?

Beteg. De igen. Fáj a fejem.

Doktor. Úgy? Hm. Hát kérem, nagysádka, tessék idejönni.

Beteg. Amália, maradj te csak ott. Majd a doktor úr most már megcsinálja egyedül. Tessék csak, doktor úr, beadni az injekciót.

Doktor meghökkenve. Hallja, de kinyílt a szája, öregem. Csak ne süssen olyan nagyon.

Beteg. Hát, kérem, csak azért mondom...

Doktor ingadozik, végre a saját derekára teszi a kezeit. Itt nem érez fájdalmat?

Beteg. Nem.

Doktor. Az nem lehet. Itten, nézze.

Beteg. Nézem.

Doktor. Az nem lehet. Itten, nézze.

Beteg. Nézem.

Doktor. Nem érez semmit?

Beteg. Nem; ott, ahová a doktor úr a kezét teszi, a doktor úr derekán, nem érzek semmi fájdalmat.

Doktor mérgesen. Hallja, ne vicceljen velem. *Tűt szed ki a zsebéből.* Majd mindjárt meglátjuk...

Beteg. Hát csak tessék gyorsan...

Doktor meghökkenve. Na, na... Miért olyan gyorsan.

Beteg. Mert már szeretnék túl lenni rajta... és nem akarom tartóztatni a doktor urat...

Doktor a keze felé közelíti a tűt. Bizonytalanul. Hát ne féljen...

Beteg. Nem félek, kérem...

Doktor reszkető kezekkel. De igen, maga fél... *Ráordít.* Ne féljen... Érti?

Beteg ordít. Nem félek, na.

Doktor. Ne kiabáljon... ne... *Reszkető kezekkel tartja a beteg kezét.* Hogy lehet ennyire félni...

Beteg. De a keservit neki, a Jézusát neki; nem félek, tessék már szűrni...

Doktor vacogva. Hallatlan... egy kis szűrástól... ennyire félni... *Könyörögve...* Hát kérem, ne féljen...

Beteg ráförmed. Tessék már szűrni, az istenit az úrnak, és aztán hordja el magát...!

Doktor. ...Ne... he ...he.

Feleség. De Adolf, hogy kiabálhatsz így, nem látod, hogy egész sápadt?

Beteg kiugrik az ágyból. Tyű! Doktor úr! Térjen magához! Akar egy pohár vizet?

Doktor remegve. No, de ilyet... ennyire... félni... egy kis... szűrástól...

Beteg. Na, na, na. Feküdjön le, az Istenért. Mindjárt hozok egy pohár vizet... *Lefekteti a doktort ruhástul, és betakarja.* Vízért szalad.

Doktor az ágyban nyöszörögve. Telefonáljanak gyorsan a mamának... hogy küldjenek doktor bácsiért... Hogy a Pistike beteg...

Függöny

Ugratás

Szereplők:

Férj

Feleség

Szvetozár

Férj levelet olvas és röhög.

Feleség horgol. Mit röhögsz?

Férj. Ez a marha, a Szveti.

Feleség leteszi a horgolást. Miféle Szveti? Csak nem a Cserven?

Férj. Dehogyan nem.

Feleség. A Szveti írt?

Férj. Nemcsak hogy írt, de mindjárt itt lesz. Most jött meg, és üzeni, hogy azonnal itt lesz. Két éve nem láttam.

Feleség. Na akkor értem, hogy röhögsz. Képzem, miféle csacsiságokat írt megint.

Férj. Hogy elhozza a töltőtolltöltő-tintatartót is, aszongya.

Feleség. Hát az mi...

Férj. Tudod, amivel legutoljára felültetett, amikor elutazott... Az úgy volt, hogy én vettem egy töltőtollat, és a Szveti...

Feleség. Elég, elég! Tudod, hogy nincs érzékem a ti humorotokhoz. Hogy nem unjátok meg, diákkorotok óta folyton ugratjátok egymást, és órákig tudtok röhögni ezeken a gyerekes számárságokon. Felnőtt emberek! Nem szégyellitek magatokat.

Férj. Bocsáss meg, hát muszáj röhögni, mikor ez az ember például -...

Feleség. Tudom, tudom, bekeni a telefonkagylót, hogy hozzáragadjon a füledhez, mikor telefonálsz. Mire te, miniszteri titkár és családapa, vizet öntesz a gumikabátja zsebébe, vagy beadod neki, hogy a rendőrség kereste. És így tovább. Nem unjátok meg?

Férj. Hogy lehet ezt megenni? Hát nem egy fényes alak? Találkozom vele egy reggel, azt mondja, teljesen berekedve utánozza. „Nézd kérlek, mi történt velem, éjszaka teljesen berekedtem, nem tudsz valamit, mielőtt orvoshoz mennék?” Mire én nagy részvéttel magyarázni kezdem neki, hogy mit rakjon a torkára, mivel gargarizáljon - szóval beszélek egy negyedórát, mire ő dörgő hangon azt mondja utánozza: „Köszönöm szépen!” Köhög. Nagyon jó!

Feleség felhúzott szemmel. Hogy ezen mi van olyan nagyon jó!

Csöngetnek.

Férj. Te, ez ő.

Feleség felugrik. Várj, átöltözöm akkor.

Férj. Hopp, Málsikám, várj csak... Ez biztosan valami ugratással jön... Meg kellene előzni... Mondj valamit, mivel csapjam be.

Feleség vállat von. Mondd neki, hogy mi már nem vagyunk együtt, hogy elváltunk. El.

Férj gondolkodik. Nagyon jó! Kitűnő!

Kopognak.

Férj. Tessék!

Szveti jön, bőrönddel. Lajcsikám!

Férj. Szervusz, édes Szvetikém! Ölelkezés. Ezer éve!

Szveti. Egyenesen a vasúttól jövök. Nálatok fogok megszállni, ha nem vagyok terhetekre.

Férj. Úgy érted, hogy nálam... Dehogyan vagy terhemre, boldog vagyok! Olyan régen szerettem volna már kibeszélgetni magam veled.

Szveti leteszi a bőröndöt. Remélem, önagysága is szívesen...

Férj elkomorodik, mintha nagy zavarban volna. Tudniillik,...

Szveti csodálkozva. Mi az?

Férj köhög, aztán halkán. Hát te nem tudsz semmit?

Szveti meghökken. No! Mi történt?

Férj elfordított arccal. Mi... már nem élünk együtt Málsival. Egy félévvel ezelőtt elváltunk. Mutatja. Ő is külön - én is külön. Szünet. Azt hittem, tudsz róla.

Szveti részvétellel. Drága öregem - ez esetben bocsáss meg a tapintatlanságomért - fogalmam sem volt róla. Szünet. No de ilyen... ez aztán meglepetés. Leül. Igazán nem tudom, mit szóljak.

Férj. Nem lehet arról sokat beszélni. Leül.

Szveti. De hát az istenért - hogy történt a dolog? Két ilyen ember - mindenki azt hitte, aranylakodalom lesz belőle.

Férj lehorgasztott fejjel. Én is azt hittem.

Szveti részvétellel. Őszintén sajnálom, hogy most felszakítottam ezt a sebet, édes öregem. Ha tudtam volna...

Férj legyint keserűen. Bátran beszélhetsz róla. Úgyis folyton ez jár az eszemben - igazán mindegy, hogy beszélek róla, vagy hallgatok.

Szveti. Ejnye, ejnye - és ennyire hatott rád a válás? Szegény barátom!

Férj indulattal. Szvetikém, nem tudod, mennyit szenvedtem azóta! Eltakarja az arcát.

Szveti részvétellel. Beszélj, Lajcsikám, jót fog tenni neked, ha kiöntöd a szíved egy régi barát-nak.

Férj. Mit beszéljek? Láthatod, hogy egészen megváltoztam. Hol vannak azok a szép idők, amikor annyit nevettünk együtt! Sőhajt. Akkor még boldog ember voltam!

Szveti vigasztalóan. No, no. El fog múlni.

Férj fájdalmasan. Soha.

Szveti Ugyan... Egy asszony miatt!... Ha nem bírod ki nélküle, még megtalálhatjátok egymást... Jó, hogy itt vagyok... majd én kibékítelek benneteket...

Férj szenvedéllyel. Bennünket soha... Az a nő meghalt a számomra!

Szveti szünet után. Meghalt?

Férj lehorgasztja fejét.

Szveti szünet után komolyan. Az más. Akkor jobb, ha igyekezel elfelejteni.

Férj. Igyekezni elfelejteni... Könnyen beszélhetsz... El lehet felejteni öt év... öt évnek a *elcsuklik a hangja.*

Szveti szilárdan. El lehet felejteni. És el is kell felejteni. Egy igazi férfi tud felejteni, ha akar.

Férj szavalva. Mit tudsz te arról, mit jelentenek az álmatlan éjszakák, felijedve minden percben egy illat emlékére, mintha kísértet járna a szobádban. Mit tudod, mit jelent elhinni a hihetlent, hogy elvesztettük minden reményünket, örömünket, vidámságunkat - mindent, ami életet jelentett a számunkra! Hogy lehet elfelejteni azt, ami több volt mindannál, ami még jöhet... hogy volna rá mód elfelejteni.

Szveti határozottan. Van rá mód. Ha van egy jó barát, aki bebizonyítja neked, hogy semmit se vesztettél.

Férj egy pillanatra kizökken a szerepéből, csodálkozva. Hogy semmit sem vesztettem?

Szveti. Úgy van. Jól értetted. Aki bebizonyítja, hogy semmit se vesztettél - mert nem vesztheti el az ember azt, ami nem volt az övé.

Férj egészen kiesve szerepéből. Mit beszélsz, kérlekaláссan?

Szveti. Azt, amit kötelességem most már elmondani, hogy megvigasztaljalak. Szünet után. Én régen tudtam, hogy az az asszony nem érdemelt meg téged.

Férj kínosan. No már megbocsáss -

Szveti egyszerűen. Örülök, hogy végre megmondhatom neked. Mi nagyon sajnáltunk téged. És amikor az imént megtudtam a válást, a lelkemben szerencsét kívántam neked...

Férj. Szvetozár, megtiltom, hogy...

Szveti megveregeti a vállát. Tudom, hogy fáj, még utólag is fáj az ilyesmit megtudni. De azt akarom, hogy ha már szerencsére így történt a dolog, gyógyulj ki egyszer s mindenkorra ennek az asszonynak még az emlékéből is. Mi nem akartunk neked szólni arról, amit mindenki tudott, hogy...

Férj hebegve. Szvetozár... megtiltom...

Szveti kérlelhetetlenül. Hogy ez az asszony lépten-nyomon megcsal téged, még mielőtt rájöttél az utolsó csalására.

Férj. Mit... beszélsz...? Leroskad a székre.

Szveti. Igen, jobb, ha megtudod. Te olyan boldog voltál vele, nem akartam szólni!

Férj felugrik. Hazudsz! Vondd vissza! Hazudsz! Bizonyítsd be!

Szveti részvétellel. Bizonyítsam be? Szegény barátom!... Hogy bizonyítsam be?

Férj. Mondd meg, hogy kivel?...

Szveti. Kivel? Vállat von. Istenem, hát például?

Férj. Például?

Szveti. Például... Elbizakodottan mosolyog.

Férj megsemmisülten, suttogva. Veled?

Szveti. Velem. Leroskad.

Férj hajához kap. Szünet.

Szveti. Én nem követtem el árulást veled szemben. Olyan mindegy volt már, hiszen eggyel több vagy kevesebb, nem segített rajtad... ő kezdett elcsábítani... és én belementem a dologba, hogy törbecsaljam, és aztán kiadjam neked, hogy kiábrándítsalak. De mikor láttam...

Férj felugrik, torkon ragadja. Bizonyítsd be!...

Szveti védekezik. No no... mi az... megőrültél?... Eressz el... Nagyon jó... most jut eszedbe botrányt csinálni, utólag?... Ahelyett, hogy megköszönnéd... hogy meg akartalak vigasztalni?

Férj. Bizonyítsd be, mert leütlek!

Szveti mérgesen. Bizonyítsam be?!... Hát persze, hogy bebizonyítom! Nézze meg az ember... Véletlenül szerencséd van... nálam van az a tárcsa, amibe eltettem egy levelét... most legalább láthatod. Keresgél, tárcát vesz elő, tárcából levelet.

Férj toporzékolva. Ide vele...

Szveti. Tessék... Ha ebből se látod... Nyújtsa a levelet.

Férj elkapja a levelet, ki akarja bontani.

Feleség bejön átöltözve, mosolyogva. Jó estét, Szvetozár!

Szveti mereven áll, és néz, nem látni rajta se megdöbbenést, se egyebet.

Férj leteszi a levelet maga mellé az asztalra, hogy lássa, mit fog szólni Szvetozár. Szvetihez szilaj mozdulattal. Itt a feleségem... ismételd meg előtte, amit mondtál, mert... fölemelt kézzel mert különben...

Feleség. Az istenért, mi az? Még mindig ugratjátok egymást?

Férj. Szép kis ugratás... Ez az úr azt állítja... hogy te... hogy ő és te...

Feleség. Hogy én és ő?...

Férj. Hogy te engem... hogy én és te...

Feleség. Hogy te és én?

Szveti nyugodtan. Hogy te és ő azt hiszitek, hogy engem be lehet ugratni.

Férj meghökkenve erre a szemtelenségre. Mit beszélsz? Azt mered mondani...

Szveti elszántan. Az első percben tudtam, hogy ugratni akarsz, és hogy Málcsika a másik szobában öltözködik. Te pali. Most kaptál tőlem egy leckét, hogy az ember nem csinál vicceket a feleségéből... mert megjárhatja vele.

Feleség naívan. Hát mi történt?

Szveti. Az történt, Málcsika, hogy az ura ugratni akart - és azt mondta, hogy maguk elváltak. Mire én, aki nagyon jól tudtam, hogy maga itthon van - hiszen megkérdeztem a házmestert - azt mondtam neki, hogy jól tette, mert maga és én -

Feleség titokban kicseréli a levelet egy másikkal.

Férj. Szóval...

Szveti. Szóval - szervusz öregem! Úgy veszem, mintha ebben a pillanatban léptem volna be.

Férj. Hogy értem ezt? Körülnéz.

Szveti folytatva... miután úgy beugrottál, ahogy még életedben nem ugrottál be.

Férj. Én ugrottam be?

Szveti. Nem - majd én. Persze - jó is volna olyan haszontalan tréfával fogadni a két év óta nem látott jó barátot. De Moskovits megelőzött!

Férj az asszonyra néz. No de megbocsáss... ez már ízetlen...

Feleség hevesen bólogat.

Szveti. Szedd össze a fejed... ki ajánlotta neked azt a tréfát, amivel engem akartatok ugratni?

Férj elámulva. Málcsi...

Szveti diadallal. Na!

Férj, hitetlenül. Hát ti...

Szveti. Mi ezt már két hete megbeszéltük - tudva azt, hogy ugratni akarsz engem valamivel. Hát mi előre meghatároztuk, hogy mivel fogsz ugratni.

Férj megint dühbe jön. Ugyan kérlek - megbeszéltétek! Hol?

Szveti. Hol? Azt kérded, hogy hol?

Férj felbőszül. Igen!... Hol!

Szveti zavarba jön. No de kérlek...

Feleség szilárdan és nyugodtan. Hát levélben. Mindketten rámerednek.

Férj fejéhez kap. Ja igaz... a levél! A feleségem levele - hozzád! Hová tettem? Keresi.

Szveti rémülten hátrál.

Feleség nyugodtan állva marad, közömbös hangon. Ott látok valami levelet az asztalon - nem az az?

Férj odarohan, felkapja, kitépi a borítékból.

Szveti eltakarja az arcát.

Feleség nyugodtan áll.

Férj olvassa. „Kedves Szvetikém - egy jó ugratást gondoltam ki Feri részére... Rá fogom venni, hogy próbálja magát avval ugratni, hogy mi elváltunk. Maga tegyen úgy, mintha beugorna, és mondja azt, hogy...” tovább olvas.

Szveti leejti a kezét, bámul.

Férj hangosan, felszabadultan nevet. Ti bolondok! Térdét csapkodja. Na!... Ezt el kell ismerni, jó volt! Beugrottam! Túljáratok az eszemen! Ölelgeti őket, táncra perdül Szvetivel.

Szveti egészen ki van merülve a kiállott izgalomtól, hagyja magát.

Férj széles jókedvében. Most ugyan tovább ugrathatnálak benneteket - azt mondhatnám, hogy úgyis tudtam erről a levélről!... De elég!... itt vacsorázol, ugye? A többit még megbeszéljük! Várjatok, hozok cigarettát! Kirohan.

Szveti homlokát törülgeti, az asszonyra néz.

Feleség megvetően mosolyog.

Szveti suttogva. Málcsi... mi volt ez?

Feleség bólogat, aztán. Maga ügyetlen számár! Legyen boldog, hogy hallgatóztam - hogy számítottam az ügyetlenségére - és odakint, az ajtó előtt megírtam ezt a levelet!

Szveti. És - a magáé... az enyém... amit nekem...

Feleség előveszi a zsebéből. Az itt van - múljon el az is, hogy egyszer, egyetlenegyszer nagyon régen én ugrattam magát: és ezt a drága, kedves, naiv embert, akit mindenkinél jobban szeretek - mert igazi férfi, vagyis igazi gyerek: játszani mer az élettel, aminek mi asszonyok és ti csábítók csak játékszerei vagyunk. Lassan összetépi a levelet.

Függöny

A marha férj

Szereplők:

Asszony

Férj

Fazekas

Kovács

Női szalon, pamlaggal. A pamlag földig érő szőnyeggel van letakarva. A pamlagon ülnek az Asszony és Fazekas, ölelkezésben, csókok közt. Az asszonyon pongyola. Fazekas mellényben, ingujjban.

Fazekas. Még... Még...

Asszony. No de nem... te bolond...

Fazekas. De imádlak... ne izélj...

Asszony. Ede...

Kint az előszobában kulcs-csikorgás, léptek, motozás.

Asszony ellöki Fazekast, rémulten. A férjem! A következő párbeszéd szédítően gyors iramban.

Fazekas lihegve. Laci?

Asszony igazítja a haját. Térjen magához... szedje össze magát... Vegye fel...

Fazekas keresgél a pamlagon. A kabátom...

Asszony. Jézus Mária... Hová tetted?

Fazekas rémulten. Lecsúszott!... Keresgél.

Asszony. Talán a dívány mögé...

Fazekas négykézlábra ereszkedik, bebújik a pamlag alá, de csak félig, látni, hogy keresgél, rúgkapál a lábaival.

Férj belép nyájasan. Drágakám... Kitárt karokkal megy az asszony felé, aki dermedt mosollyal ül. Meglátja a rúgkapálózó lábakat, elnémulva. Ki ez?

Asszony. Ez?... izé... ja... nézd csak, ki lehet ez?

Fazekas hátrálva kijön a pamlag alól, hozza a kabátot, feláll.

Férj rámered. Fazekas Feri...

Fazekas lihegését átalakítja röhögéssé, amitől az egész teste rázkódik. Hehehe... szervusz, Lacikám... hehehe...

Férj. Mi az? Hogy... hogy kerülsz... miért vagy... mit röhögsz?

Fazekas. Hehehe... Jaj az oldalam... mindjárt te is röhögni fogsz... hüühü... várj egy kicsit...

Férj. Na de nem értem. *Egyikről a másikra néz.*

Fazekas *fuldoklik, legyint.* Várj, na... mindjárt... Ejnye... csak felveszem... *Felveszi a kabátot.*

Férj *csodálkozva.* Ejnye...

Fazekas. Szóval, kérlek... hüühü... *Egy merész fordulattal az asszony felé...* Elmesélhetem Lacinak is?

Asszony *dermedt mosollyal, kínban.* Miért ne?

Fazekas. Hát kérlek - éppen egy izét... egy kalandomat meséltem el a nagyságos asszonynak... de roppant komikus kaland... nem győzőm röhögéssel... *Az asszonyhoz.* Ugye, mulatságos?

Asszony *kínosan mosolyog.* Nagyon.

Fazekas *most már könnyedén.* Hát kérlek - de miért nem ülsz le?...

Férj. Nem értem... mit keressz te a dívány alatt... és ingujjban...

Fazekas. Várj... Hiszen éppen azt akarom elmesélni... Szóval izé... *Az asszonyhoz.* Tudja mit, akkor kezdem újra előlről, hogy a Laci is röhögjön...

Asszony. Tessék, tessék...

Fazekas. Szóval, kérlek, ilyen furcsa kaland történt velem, izé... tegnap, valahol... éppen meséltem a nagyságos asszonynak. De kérlek - diszkréció!

Férj *leül, nyugodva.* Hogyne - szóval, gáláns kalandról van szó? Te huncut! *Nevet.*

Fazekas. Na igen, kérlek - mit tagadjam. Előttetek nincs titkom, ilyen régi barátok előtt.

Férj *biztatóan.* Csak mondd hát!

Fazekas. Kérlek szépen - a kalandnak az lehetne a címe, hogy mennyire buta egy férj.

Férj *röhögve.* Ez jó lehet, te! *Megbőki tréfásan.*

Fazekas. Na igen. Kérlek szépen - ott vagyok tegnap egy izé - egy nagyon kedves hölgnél látogatóba - nevet nem mondok - ti is ismeritek.

Férj *kíváncsian.* Csak nem a -

Fazekas. Elég! Találgatni tilos. Kitalálni lehet. De nem is ez a fontos. Szóval ott vagyok - és hát kérlek, ülünk a díványon.

Férj *szakértelemmel.* Aha, aha. Értem. *Az asszony felé.* Nagy selyma ez a Feri!

Fazekas. Na és... na és... szóval ülünk és - én ingujjban...

Férj. Csókolódzunk, mi? Hehehe. Te komisz! Neked csak szerencséd van az asszonyok körül.

Fazekas. Hát egyszerre - képzeld!... az előszobából kulcs-csörgés, léptek - szóval -

Férj. Szóval? - *Bután néz.*

Fazekas. Nem érted?

Férj. Nem.

Fazekas. Na mit gondolsz, ki jön?

Férj *fejére csap.* Aha? Értem már! A villanyszerelő!

Fazekas. Te buta! Hát elfelejtetted, mi a címe ennek a történetnek?

Férj. Dehogy is! Az, hogy mennyire buta tud lenni egy férj!

Fazekas. Nahát akkor. Szóval. -

Férj diadallal. Értem már! A férj jön! Nagyon jó!

Fazekas. Úgy van, jön a férj, én meg nem találom a kabátomat - *dühösen* muszáj röhögni, ha eszembe jut -, hogy velem mik történnek, az istenit neki! Lecsúszott a földre... a dívány mellett...

Férj röhög kíváncsian. Na és?

Fazekas mindkettőjüknek mesélve. Na és, képzeljétek, én keresem a kabátomat - az asszony -

Férj röhögve csapkodja a térdét. Hű, de jó! Veled mik történnek! *Az asszonyhoz.* Mit szólsz ehhez a csirkefogóhoz!

Fazekas. Én kezdem keresni, nincs sehol a szobában - erre fogom magam, lekushadok négykézláb, és igyekszem bebújni a dívány alá, és ott keresem -

Férj gondolkodva. A dívány alá?

Asszony kínban. Talán úgy érti...

Fazekas fölényel. Éppen ezt a jelenetet meséltem feleséged önagyságának, mikor jöttél. Megmutattam ingujjban neki, hogy hogy' másztam a dívány alá, mint egy kenguru.

Férj fejére csap. Ahá! Értem! Éppen ezt mutattad!

Fazekas. Éppen ezt. Tudniillik az úgy volt... hogy mikor a férj betoppant... én éppen másztam befelé a dívány alá a kabátért - de nem értem be, érted, kérlek? Nem értem be a dívány alá, és a lábam kint maradt - és képzelheted, ahogy harangozok a lábammal, a dívány alatt, hogy hogy' nézhettem ki, éppen ezt mutattam önagyságának, mikor bejöttél, azon röhögtem.

Férj nevet. Nagyon jó! Mutasd csak, kérlek, hogy volt az?

Fazekas négykézlábra ereszkedik, utánozva önmagát. Így kapálóztam, kérlek -

Férj harsogva csapkodja térdeit, úgy nevet. Óriási! Mint egy csikó! Óriási!

Fazekas feláll, törölgeti a térdét. Na igen, szóval, nem férek be a dívány alá, és abban a percben betoppan a férj.

Férj. Pöff neki. Szép kis helyzet.

Fazekas. Képzelheted.

Férj. Képzelem. *Az asszonyhoz.* Képzeld.

Fazekas. Persze, meglát. Kénytelen vagyok felállni, ott állok ingujjban - és most barátom - na most, hogy magyarázzam ki magamat?

Férj. Most légy okos, Domokos!

Fazekas. Én is azt mondtam magamnak. Most valamit gyorsan ki kell találni, mondok magamnak, amivel megmentem a helyzetet, mert ugye képzelheted - férj betoppan, én ott bujkálok a dívány alatt - ingujjban!

Férj. Rémes! Összeborzong. Brr! Rossz gondolni is rá! *Az asszonyhoz.* Rémes helyzet mi?

Asszony borzongva. Brr... Roppant kellemetlen!...

Fazekas. Érted, hogy most kétségbeesésemben valami egészen marha ötletre kell elszánnom magamat. Fejest a helyzetbe - vagy sikerül, vagy nem! A férj, afféle buta fráter - amilyen csak egy férj lehet...

Férj. Te, nem a Krem...

Fazekas. Pszt! Találgatni tilos. Szóval a férj kimeresztett szemekkel néz rám, mint borjú az újkapura. Én meg lihegek a felindulástól, nem tudok szóhoz jutni - képzelheted...

Férj izgatottan, sürgetve. Na, mondd már - roppant izgalmas a helyzet...

Fazekas. ...hát azt csináltam, hogy átjátszottam a lihegést nevetésbe - érted?... és a szemébe röhögtem neki. A marhának. A szemébe röhögtem.

Férj ujjongva. Óriási! Na és? Persze, nem értette, mit röhögsz.

Fazekas. Nem. A marha. Nem értette meg.

Férj. Csak egy férj lehet ilyen marha.

Fazekas. Úgy van.

Férj. Na és, hogy vágtad ki magad?

Fazekas. Hogy? Nagyon egyszerűen. Az a szerencsém, hogy nem jutott semmi az eszembe, tudod. Ha valami az eszembe jutott volna, valami jó kifogás vagy történet - az esetleg gyanús lett volna. Erre kérlek, tudod, mit csináltam ijedtemben?

Férj izgatottan. Na? Na?

Fazekas ráver a vállára. Ijedtemben kiböktem az igazat.

Férj megrökönyödve. Megmondtad, hogy ízé... hogy csokolóztatok a díványon? Mikor ő belépett?

Fazekas. Igen. Csakhogy úgy mondtam el, mintha ez az egész dolog nem akkor történt volna és nem ottan - hanem mintha két nappal előbb történt volna - máshol - másvalakinek a feleségével. És azt mondtam, hogy azon röhögök, hogy éppen azt mutattam az asszonykának, hogy hogyan másztam én a dívány alá kérlek, annak idején - érted, kérlek? Szóval: igazat hazudtam.

Férj összecsapja a kezét. Hihetetlen vakmerőség! És az a marha elhitte?

Fazekas. Elhitte, és jól röhögött rajta.

Férj. És a helyzet meg volt mentve?

Fazekas. Nahát! Hihetetlen, ilyen marha csak egy férj tud lenni - hogy nem vette észre!

Férj. Csak egy férj! És hogy nem volt neki gyanús, tudod kérlek.

Fazekas. Csodálatos!!

Férj. Ugye! *Dühbe jön.* Hihetetlen, milyen marha egy ilyen férj!

Fazekas. Szólsz hozzá, milyen!

Férj. Hihetetlen! Mert erre például, hogy milyen marha, persze biztosan nem kérdezte, hogy hát hogyan vágtad ki magad?

Fazekas bután. Mikor?

Férj. Hát mikor a férj betoppant.

Fazekas. Melyik?

Férj. Hát amelyikről azt hazudtad, hogy azzal történt, ami vele történt.

Fazekas. Melyikkel?

Férj. Azzal a tegnapelőttivel...

Fazekas. Já!...

Férj. És mit feleltél volna, ha kérdezte volna, hogy hogy vágta ki magát?

Fazekas ránéz. Ugyanazt. Hogy azt mondtam a férjnek, hogy éppen meséltem a feleségének a kalandot.

Férj. És így tovább!

Fazekas. És így tovább.

Férj. Óriási! Nagyszerű! Tudod, milyen kitűnő történet ez? Az asszonyhoz. Mit szólsz hozzá?

Asszony. Igazán rendkívül érdekes.

Férj. Hát ezt azért igazán nem hittem volna, hogy egy férj ilyen buta lehet.

Asszony. Pedig sokat hall az ember effélét.

Fazekas. Ojjé!

Férj. Persze, hogy hall meg olvas. De ilyen jót, mint ez a vicc, ami a Ferivel esett meg - hisz ez egy kész novella vagy kabaré-jelenet. Így, ahogy elmondtad, kabaré-tréfát lehetne csinálni belőle. Hiszen kabaré-szerző vagy.

Fazekas. Azt hiszed?

Férj. Azt hát. A m a r h a f é r j , v a g y i g a z a t h a z u d i k a h á z i b a r á t címen.

Fazekas. Ne izgass, mert még megírom.

Férj. Csak valami jó poén kellene hozzá - mert így nincs poénja.

Fazekas most már, mint szerző mérlegeli a témát. Azt éppen tudnék találni -

Férj lelkesen. Ugye?... Te! Én is mondanék egy jó poént!

Fazekas megvetéssel. Te?!

Férj. Miért ne?... Például... például... te, tudom már - abból lehetne kiindulni, hogy miért nem tudtál bemászni a dívány alá - mi. Jó, mi?

Fazekas megvetéssel. Ugyan kérlek - hogy miért nem? Ennek kevés köze van a dologhoz.

Férj belemelegszik. Dehogyan - például, mondjuk kiderülne, hogy azért nem fértél be - mert a dívány alatt már volt valaki: azt így lehetne megírni.

Fazekas nagyra meredt szemmel. Már volt valaki? Hát ez meg miféle marhaság?

Férj naivan. Na igen - mondjuk például a férjnek egy barátja, akit előzőleg elbújtatott.

Fazekas mosolyogva, leereszkedő megvetéssel, megveregeti a vállát. Hagyd abba öregem. Furcsán képzeled te ezt a műfajt. Valami valószínűségnek is kell lenni - képtelenséget nem lehet beadni a közönségnek, olyasmit, ami teljesen lehetetlen.

Férj. Teljesen lehetetlen? Fogadjunk, hogy nem is olyan lehetetlen. Már hallottam effélét.

Fazekas. Ugyan, ne beszélj.

Férj felháborodva. De bizony beszélek, egy barátommal történt.

Fazekas. Mi?

Férj. Hogy elbujtatott valakit a dívány alá, kilesetni a feleségét.

Fazekas. És aztán?

Férj. És aztán - a kellő percben előmászott a barát, és mint tanú szerepelt a férj mellett, a válásnál.

Fazekas. Ugyan, ne hazudj ilyeneket. Ilyet úgyse hisz el senki.

Férj. Fogadjunk, hogy van, aki elhiszi.

Fazekas. Ki?

Férj. Ki? Hát te.

Fazekas bámulva. Én?

Férj. Te hát. Hangosan, anélkül, hogy megfordulna. Jöjjön csak. Kovács!

Kovács kimászik a dívány alól, leveri a port, nyugodtan előre jön, meghajtja magát. Kezét csókolom.

Asszony sikolt, felugrik.

Fazekas leesik az álla.

Férj nyugodtan. Van szerencsém bemutatni: Kovács Gábor barátom, magánnyomozó! Nála van kész blanketta. Leszel szíves aláírni.

Fazekas dadogva. Mi... miféle blanketta...

*Férj. Jegyzőkönyv, amelyben egy vasat nem adok vissza a hozományából. Leteszi az asztalra. Kovácshoz. Mehetünk. A jegyzőkönyvet a tényállással átadhatjuk az ügyvédnek holnap. Visszaforodul Fazekas felé. Szervusz, Ferikém. És tekintettel arra, hogy amennyiben elveszed a feleségem, kiadásaid némiképpen megnövekednek, ajánlom, hogy a szóban forgó kabaréjele-
netet ilyen címen írd meg: A m a r h a h á z i b a r á t - v a g y H a z u g s á g o t i g a z o l t
f é r j. Szervusz. Mindketten el.*

Fazekas székre roskad. De ki meri ezt előadni, ha megírom?

Függöny

Gyula bácsi

Szereplők:

*Gyula bácsi
Öcsémuram*

Öcsémuram ül egy asztalnál, és ír. Felnéz. Jézus Mária, jön a Gyula bácsi.

Gyula bácsi szakállas, ősz ember, és még hozzá orrhangon beszél, nyafogva. Semmivel sincs meglegegedve, zsörtölődő tónus. Na, adj Isten, öcsém!

Öcsémuram udvarias vigyorgással. Á, alásszolgája, Gyula bácsi. Ritkített szavakat hadarva. F e n e e g y e m e g m a g á t, G y u l a b á c s i, hát hogy van, Gyula bácsi, m o s t i d e j ö n a n y a k a m r a a Gyula bácsi, hol jár, erre, m i k o r é p p e n d o l g o m v a n, édes Gyula bácsi?

Gyula bácsi. Bácsi, bácsi, eszedtokja bácsi. Letelepszik. Hát iszen tudom én, öcsémuram, hogy vén vagyok, nem tetőled tudtam meg, de nem muszáj azért azt mindig az ember orra alá dörgölni.

Öcsémuram félre. Jézus Mária, kezdi már a vénségével, soha nem fog elmenni innen. Hangosan. Ugyan, Gyula bácsi, dehogy is öreg. Gyula bácsi. Fiatalabb Gyula bácsi, mint sok fiatalember, Gyula bácsi.

Gyula bácsi felfülel. Nono. Tartom magam még úgy ahogy, ami azt illeti. Hallani még hallok éppen, jobban mint sok taknyos.

Öcsémuram. Hát bizony. Gyula bácsi. Hát hogy van. Gyula bácsi... szokott-e még leveleket írogatni, Gyula bácsi, mint például én mostan. Olyan sürgős leveleket. Gyula bácsi... Félre F e n e e g y e n m e g, mit csináljak veled, te vén süketfajd...

Gyula bácsi. Hogy szoktam-e még énekelni?

Öcsémuram ráhagyja. Azt persze... énekelni.

Gyula bácsi. Már persze azt gondolod, hogy ilyen vén csont létemre van-e még kedvem énekelni?

Öcsémuram ordítva. Ugyan, Gyula bácsi. Dehogy is vén csont. Gyula bácsi, olyan jó színben van, mint egy húszesztendős fiatal leány, Gyula bácsi.

Gyula bácsi. Ne kiabálj úgy... mint egy micsoda?

Öcsémuram bömbölve. Mint egy fiatal leány, Gyula bácsi.

Gyula bácsi. Na látod, meghallom én így is. Mint egy villamoskalauz, azt mondod. Hát ami azt illeti, az egészség még megvan, nem úgy, mint ezeknél a mai fiataloknál.

Öcsémuram feszengve. Úgy ám, Gyula bácsi. Hát... mit szól ehhez a szép őszhöz, Gyula bácsi?

Gyula bácsi. Szép, szép... szép a fiataloknak, mit csinál egy ilyen kehes vén gebe, mint én... csak úgy elámolygok, amerre az az öreg csontom visz.

Öcsémuram ordítva. Ugyan, Gyula bácsi, dehogy is kehes vén gebe, Gyula bácsi. Gyula bácsi egy délceg, daliás fiatalember még, Gyula bácsi, mit akar?

Gyula bácsi. Máriás?

Öcsémuram ráhagyja. Máriás.

Gyula bácsi. Azt mondtad, hogy fiatalember?

Öcsémuram. Hát persze. Eee... mit szól Gyula bácsi, ezekhez az izé... ezekhez az új repülőgépekhez, amiket kitaláltak? *Félre.* Fene egyen meg, másról kell beszélni vele, mikor ezzel az öregséggel jön.

Gyula bácsi. Ezekhez az új festőkhöz? Nem hiszek én az egészből semmit, öcsémuram. Tudom, most mit gondolsz magadban, öcsém, azt gondolod magadban, tudom, hogy nem hiszel, mert egy öreg trotthi vagy. Nem értesz a fiatalokhoz, ezt gondolod magadban, ha nem is mondod, látom.

Öcsémuram kétségbeesve ordít. De Gyula bácsi. Gyula bácsi, hogy mondhat illet Gyula bácsi, még hogy én illet gondolok Gyula bácsiról. Hiszen Gyula bácsi olyan fiatal, Gyula bácsi, mint egy fiatal tüzes csikó. Hiszen Gyula bácsinak úgy ragyog a szeme, Gyula bácsinak, mint egy fiatal nubiai táncosnőnek, Gyula bácsinak, Gyula bácsinak csakúgy rugdalóznak az életerőtől az izmai.

Gyula bácsi enyhülve. Nono...

Öcsémuram mohón. Gyula bácsi el lehet ragadtatva Gyula bácsitól, Gyula bácsi gratulálhat Gyula bácsinak, Gyula bácsi megcsókolhatja Gyula bácsit. Hát mit szól Gyula bácsi ezekhez az izékhez... *Homlokát törli.*

Gyula bácsi folytatva a kellemes témát. Nono... még hogy táncosnő... Hát ez a hosszú, ősz szakáll...

Öcsémuram ég felé emeli karját, aztán kacéran kacsintva megböki Gyula bácsit. Gyula bácsi azt csak biztosan befestette fehérre... Az biztosan fekete, Gyula bácsi... Hát mit szól Gyula bácsi ezekhez a politikai pártokhoz, amik egyesülni akarnak?

Gyula bácsi. Egyesülés, egyesülés... Kinek kell az ilyesmi? Senkinek se kell az. Kávé kell az ilyen vén gebének, mint én, meg... téglá a hasára...

Öcsémuram ordítva, haját tépve. De Gyula bácsi, az Istenért, Gyula bácsi... Hogy téglá a hasára... egy ilyen szép, fiatal lánynak, mint Gyula bácsi... akarom mondani, egy ilyen nyalka tüzéradétnak; egy ilyen tűzrölpattant bokorugrós rittyrotty menyecskének, mint Gyula bácsi... *Hadonáz, nem talál szavakat.*

Gyula bácsi folytatva. Mert hiába mondod te azt, öcsém, hogy a szakállam csak úgy be van festve fehérre... ha én még fiatal volnék, ahogy te mondod, nem volna nekem feketébe se ekkora szakállam.

Öcsémuram kimerülten, ideges szemekkel mered maga elé. Nem is hiszem én azt, hogy az igazi szakáll, Gyula bácsi... *Erőtlen, utolsó kísérlettel, fáradtan.* Hát mit szól Gyula bácsi ezekhez a...

Gyula bácsi izgulva. Hogy mondod, öcsém, hogy nem is hiszed, hogy ez igazi szakáll?

Öcsémuram révetegen. Hát persze. *Eszelősen*. Biztosan csak úgy fölragasztotta. *Kacéran*. Csak úgy viccből.

Gyula bácsi. Nono... nem mondod te azt komolyan.

Öcsémuram megtörve, *maga elé*. Hogy én nem mondom komolyan? De én komolyan mondom, úgy éljek, úgy éljen az a szerencsétlen, nyavalyás öreg fejem nekem, az a rohadt.

Gyula bácsi. Nem nézek ki én olyan fiatalnak... te csak vigasztalni akarsz... Öreg kecske vagyok én már, vén dög vagyok én már...

Öcsémuram. De Gyula bácsi... Gyula bácsi...

Gyula bácsi *félénken reménykedve, duzzogón*. Nem is neveznél te engem Gyula bácsinak, ha nem volnék egy vén trotty.

Öcsémuram *egészen fáradtan, könyörögve*. Hiszen én csak tréfából nevezem Gyula bácsinak... Majd egy ilyen fiatalembert, mint Gyula bácsi, én bácsinak fogok...

Gyula bácsi *kacéran, duzzogva*. No, no...

Öcsémuram *feldühödve*. Egy ilyen ifjuncot... Egy ilyen tacsót, mint te... *Megfricskázza a szakállát*. Egy ilyen kis fruskát... *Megráncigálja a fülét*... egy ilyen bakfist... egy ilyen zöld nyálast... egy ilyen csitrit... egy ilyen kis kotnyeleast... *Fejbeveri*... egy ilyen pöszét... egy ilyen fityfirittyet... *Megragadja a hóna alatt*. Hallod-e, te kis mitugrász... Te éretlen pernahajder, te pizok kis nebuló... most aztán hordd el innen az irhádát, te taknyos, mert dolgozni akar apád, te stepszli... te poronty, te, nem hagyod dolgozni a felnőtt embereket... *Közbe megfordította Gyula bácsit a tengelye körül, felemeli, belerúg, és a gallérjánál fogva viszi kifelé*. Majd adok én neked szemtelenkedni... Mars innen!... *Kirúgja az ajtón*.

Gyula bácsi. Hehehe... Nagyon kedves... nagyon kedves... *Kirepül*.

Öcsémuram *megtörli a homlokát, visszajön*. Na... most remélem, meg van elégedve.

Függöny